ULUSAL MİMARLIK POLİTİKALARI

TMMOB MİMARLAR ODASI

ULUSAL MİMARLIK POLİTİKALARI

Yayınlayan TMMOB Mimarlar Odası
Derleyen Tuğçe Selin Tağmat
Tasarım Nilgün Kara Babacan
Baskı Yalçın Matbaacılık Ltd. Şti, Ankara

Birinci Baskı ***Eylül 2005***, 500 adet

ISBN 975-395-935-4

ÖNSÖZ

Ulusal mimarlık politikaları, mimarlık ürünleri ve yapılı çevrenin niteliğinin kamu yararına olduğu düşüncesinden hareketle, mimarlık uygulamalarında standartları yukarıya çekme hedefini hükümet politikalarına entegre etme amacını taşıyor. Bu politikalar, özellikle inşaat sektörünün önemli bir bölümünü oluşturan kamu yapılarının baştan sona inşa süreci için birtakım koşullar getirirken, aynı zamanda çeşitli önerilerle nitelikli yapılara ulaşmanın yollarını sunuyor. Fakat çoğu politika metninde de belirtildiği üzere, bu türden ulusal bir inisiyatifin yalnızca kamu hizmetleriyle sınırlanması yeterli görünmüyor, bu nedenle de çoğunlukla mimarlık meslek örgütleri ile hükümet kurumları arasındaki işbirliği sonucunda oluşturulan bu politikalar, inşaat sektörünün geneli için yüksek nitelikli bir referans çerçevesi çizmeyi hedefliyor.

Ulusal Mimarlık Politikaları derlememiz, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İskoçya, İtalya ve Malezya'nın ulusal politika çalışmalarını ve ayrıca Avrupa Konseyi'nin konuyla ilgili olarak kabul ettiği karar metnini içeriyor. Bu ülkelerin mimarlık politikalarına genel bir bakış, mimarlıkta niteliği yükseltme inisiyatifinin pek çok farklı şekilde ele alınabileceğini gösteriyor. Örneğin, bazı politikaların bir devlet kurumunun kurulmasıyla yürütülmesi öngörülürken (Almanya'da Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi, Avrupa'da Mimarlık Politikaları Forumu, Fransa'da Kamu Yapılarında Kalite Bakanlıklararası Kurul), bazı politikalar bir dizi nitelikli projeyle ülkenin mimarlık kültürünü yükseltmeyi amaçlıyor (örneğin Hollanda'da gerçekleştirilen büyük ölçekli projeler). Burada yer alan bazı metinler, resmi bir politika oluşturma öncesinde ülkenin mimarlık ortamının profilini çiziyor (örneğin Almanya'da yapı kültürü üzerine yayınlanan rapor), ayrıca bu politikalardan bazılarının da yasalaşması mümkün oluyor (örneğin Fransa'nın Mimarlık Yasası ve İtalya'nın Mimari Kalite Yasası).

Politikalara hâkim olan güncel konular arasında ise yüksek kalite, yüksek standartlar, sürdürülebilir kalkınma, mimari mirasın korunarak gelecek kuşaklara aktarılması ve mimarlıkta yenilikçi yaklaşımların özendirilmesi gibi başlıkları sayabiliriz. Politika üretim sürecinde meslek örgütlerinin oldukça aktif bir şekilde hükümet kurumlarıyla işbirliği içerisinde rol aldığını görüyoruz.

Dünyanın farklı ülkelerindeki mimarlık politikalarının bir seçkisi niteliğindeki bu derlemenin Türkiye'nin mimarlık politikasını oluşturma süreci için önemli bir kaynak olmasını umuyoruz. Kitabın asıl hazırlanma amacı, Mimarlar Odası'nın ulusal mimarlık politikası konusunu öncelikli gündem maddeleri arasına almış olması ve bu kapsamda çeşitli toplantılarla sürece katılabilecek tüm tarafları biraraya getirerek bu yolda önemli adımlar atmayı hedeflemesidir. Burada yer alan metinler, politikanın oluşumu ve uygulanmasıyla ilgili alternatifleri sergilemekte, üzerinde tartışılabilecek bir altlık sağlamaktadır. Hiç şüphesiz yapılacak toplantılarda, hem Türkiye'ye özgü politika gereksinimleri dile getirilecek, hem de uluslararası ortamda önem kazanan ortak konular yeniden değerlendirilecektir. Böylesi katılımlı bir süreçle, ülkemiz mimarlığı için yeni bir adım olarak nitelendirilebilecek inisiyatifler geliştirilebilmesini umuyoruz.

İÇİNDEKİLER

ALMANYA *1*
Almanya'da Yapı Kültürü Üzerine Durum Raporu

AVRUPA *41*
Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar

DANİMARKA *55*
Danimarka Mimarlık Politikası

FİNLANDİYA *63*
Finlandiya Mimarlık Politikası

FRANSA *75*
Fransız Mimarlık Yasası
Fransa'da Bakanlıklararası Kurul: Kamu Yapılarında Kalite

HOLLANDA *111*
Hollanda'yı Yeniden Biçimlendirme: 2001–2004 Mimarlık Politikası

İNGİLTERE *119*
Mimarlık İçin Manifesto: Daha İyi Bir İngiltere İçin 21 Eylem

İRLANDA *125*
2002–2005 Mimarlık Eylem Planı

İSKOÇYA *147*
İskoçya Ulusal Mimarlık Politikası

İTALYA *159*
Mimari Kalite Yasası

MALEZYA *167*
Malezya Mimarlık Politikası

ALMANYA

Almanya'da Yapı Kültürü Üzerine Durum Raporu

Alman hükümeti, 2000 yılında mimar, mühendis ve kent plancılarının meslek kuruluşları ile birlikte ve federal eyaletlerin, yerel konseylerin, inşaat ve konut endüstrilerinin temsilcileri ve diğer çeşitli kuruluşların katılımıyla Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi'ni kurdu. Bu inisiyatifle amaçlanan kamuoyunda bir diyalog ortamı yaratılarak Alman toplumunun mimarlık ve yapı kültürüne ilişkin beklentilerinin bir "yuvarlak masa"da tartışılmasıydı. Bu konularda düzenlenen çeşitli toplantılar, araştırmalar ve yayınlarla birlikte 2001 yılında bir "Durum Raporu" da hazırlandı. Alman hükümeti kendi görüşlerini ve raporu parlamentoya sundu. Başlatılan diyalog bugün sürmektedir ve koşullar sürekli olarak gözden geçirilerek bu doğrultuda bir Yapı Kültürü Ulusal Vakfı'nın kurulması olanağı araştırılmaktadır.

Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi'ne ilişkin daha ayrıntılı bilgi için:
www.architektur-baukultur.de

Durum Raporu'nun İngilizce metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/germany.pdf

Almanya'da Yapı Kültürü Üzerine Durum Raporu: Mevcut Durum ve Tavsiyeler

Çeviri: Arif Şentek, Nilgün Kennedy

ÖNSÖZ

Avrupa büyüdükçe, piyasa koşulları ve talepler de değişmektedir. Almanya, yüksek yoğunlukta mimar sayısı ve çok gelişmiş altyapısı ile kıtanın inşaat alanında en geniş çıktısına sahiptir. Yapı endüstrisinde, yapısal bir değişiklik zorunludur. Uzmanlaşmış hizmet sunumu, yaratıcı ürünler ve her düzeyde sürdürülebilir kalitenin - estetik çekicilikle birlikte - sağlanması, sadece kentler ve kentlerde yaşayanlar için değil, iş ilişkileri açısından da Almanya'nın geleceği için yaşamsal önemde konulardır.

Almanya'da Ulaşım, Yapı ve Konut Bakanlığı, planlama ve yapı üretiminin kalitesi ve mimarlar, kent plancıları ve mühendislerin sunulan hizmetlerdeki rollerini kamuoyunda tartışmak üzere bir odak oluşturmak amacıyla "Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi"ni başlattı. Bu yolla federal hükümet, uzmanlardan gelecek görüşleri derleyecek ve parlamentonun bu konulardaki önerileri ile eşgüdümü sağlayacaktır.

İnisiyatif kendisini, katılımcıların aktif katkısının gerekli olduğu, yönlendirici bir diyalog platformu olarak görmektedir. Bu rapor, söz konusu diyaloga katkıları yansıtmaktadır. Katkıda bulunan herkese, özelikle de raporu derleyen Prof. Dr. Kahler'e teşekkür etmek isterim.

Yapı kültürünün yaratılmasında, planlama ve yapı sürecinde farklı konumları olan herkesin, küçük ve büyük ölçekli özel sektör işverenlerinin, yatırımcıların, finansörlerin, firmaların, müteahhitlerin, planlamacıların, kentsel ve yerel yönetimlerin aktif işbirliği ve bireysel katkıları gereklidir. İyi bir yapılı çevrenin değeri konusunda kamuoyu duyarlılığının geliştirilmesine duyulan ihtiyaç kadar, plancılar, işverenler ve yapı sektörü arasında işbirliğinin teşvik edilmesine de gereklilik vardır. Bu çalışma kapsamında başlatılmış olan diyalogun sürdürülmesi ve vatandaşlar ile yapı alanında işverenler arasında olduğu gibi, eyalet ve yerel topluluklar düzeyinde ilgi ve katılımın sistematik olarak yönlendirilmesi önemli olacaktır. Bu açıdan, eyalet hükümetlerinin kendi inisiyatifleriyle konuya artan bir ilgi göstermelerini memnuniyet verici buluyorum.

Rapor, Almanya yapı kültüründe başarılanları belgelemekte, ama aynı zamanda eksiklerin de altını bilinçli bir şekilde çizmektedir. Raporda komşularımızın bu sorunları nasıl ele aldıkları üzerinde durulmaktadır. Nerede olduğumuzu ve kendi standartlarımızı bugün gerçekten ne ölçüde uygulayabildiğimizi görebilmek için eleştirel bir yaklaşımı benimsememiz gerekiyor, çünkü önemli hedeflere varmaya çalışıyoruz:

- Küresel rekabet olanaklarımızı geliştirmek ve yeni talepleri karşılamaya hazır olmak istiyoruz.
- Kamuoyunda yaygın bir kaliteli yapılı çevre beğenisi oluşturmak ve böylece nitelikli bir planlama ve yapı üretimi için genel destek sağlamak istiyoruz.

• Kültürel mirasımızı korumak ve yapı stokumuzdaki mevcut kaynakları kullanılır duruma getirmek istiyoruz.
• Planlama ve yapı endüstrisinde geleceğe yönelik yüksek standartları korumak ve yeni buluşlar için var olan potansiyeli değerlendirmek istiyoruz.

Ayrıca tüketicilerin günlük ihtiyaçlarına öncelik verildiğini ve uzmanlarla yapı sahibi yatırımcılar arasında nitelikli bir planlama ve yapı üretimi konusunda daha geniş bir diyalog kurulduğunu da görmek isterdim.

Bir işveren konumunda olmasının dışında, federal hükümete bu alanda geçerli olabilecek örnek koşulları yaratma görevi de düşüyor. Burada, mevcut Federal Yapı Kuralları ve Bölge Planlama Yasası'na ve diğer olanakların yanı sıra, eyaletlere yönelik yaygın kentsel yenileme desteğine değinmek isterim.

Ulaşım, Yapı ve Konut Bakanlığı'nın, mimarlık ve yapı kültürüne yönelik görevleri, bu raporun yayınlanması ile bitmiyor. Bu raporda yer alan ve bana göre belirleyici kesinlikte olmaktan çok geliştirilebilir mahiyette olan analiz ve tavsiyeler, ne ölçüde gerçekleştirilebileceklerini görebilmek üzere gözden geçirilecektir. Ayrıca rapordaki görüşleri parlamentoya da sunmak istiyorum.

Şu ana kadar ulaşabildiğimiz noktanın bizi, yapı kültüründe payı bulunan ve planlama ile yapı üretiminden sorumlu bütün taraflar arasında yakın işbirliği olanaklarını sağlamayı ve kamuoyunda "kalite" konusundaki tartışmalara derinlik kazandırmayı amaçlayan herkesi, bu ortak çabanın sürdürülmesi konusunda daha kararlı bir konuma getirdiğini düşünüyorum.

Kurt BODEWIG
Almanya Ulaşım, Yapı ve Konut Bakanı

ÖZET VE GÖRÜŞLER

Yapı kültürü, sadece mimar, mühendis ve kent plancılarını ilgilendiren bir konu değildir, yapı sahibi işverenleri ve kentte yaşayan yurttaşları da ilgilendirir. Yapıların kalitesi, kullanılabilirlik, ticari verimlilik ve tasarımın birleşimi ile toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirlikten kaynaklanmaktadır.

Gelecek yıllardaki toplumsal gelişmeler yapı kültürünü etkileyecektir. Demografik değişmeler (yaşlı nüfusun artışı, hane halkı sayısında azalma, yabancıların oranında artış ve Almanya içindeki göç) ve ekonomik gelişmeler (küreselleşme, bölgeselleşme, ekonomik gelişmenin maksimizasyonu doğrultusunda baskılar) ile birlikte, toplumumuzda bireyselleşme / yalıtılma ve toplumsal kutuplaşma yönündeki süreçler, yapı üretimi ve planlama sürecinde görev alanların önüne çözmeleri gereken yeni sorunlar getirmektedir. Eski Doğu Almanya'daki kentlerin, yenilenmesi ihtiyacı da bu sorunlara bir başka örnektir.

Kentlerde mevcut yapı stoku üzerinde yapılan çalışmalar önemini korumaya devam edecektir. Çünkü esasında gelecek yılların kentleri, zaten inşa edilmiş durumdadır. Öte yandan kamusal alanların özelleştirilmesindeki artış, kent dışı alanlardaki gelişmeler, kent içi komşuluk ünitelerinin ihmali ve yapı maliyetlerinin düşürülmesiyle kazançlı çıkılacağı konusundaki genel kanı, yapı kültürünü tehdit etmektedir.

Çıkar çatışmalarının var olduğu bir gelişme sürecinde, yapılı çevrenin kamu çıkarlarını güvence altına alacak şekilde oluşturulması gerekir. Özel sektörde planlama ve yapı aşamalarında, yapı sahibi işverenler, mülk sahipleri ve yatırımcıların, yapı kültüründe yüksek standartları sağlama sorumluluğunu duymalarına ihtiyaç vardır. Plancılar, işverenlerin haklılık taşıyan çıkarları ile kamu çıkarları arasında dengeyi sağlayacak bir orta yol bulmalıdırlar.

Planlama ve yapı üretimi, ekonominin ana faktörlerinden biri olmaya devam etmektedir: Gayrisafi Milli Hâsılanın yüzde onundan fazlası yapı sektöründe yaratılmakta, çalışan her 14 kişiden biri inşaat sektöründe yer almakta, sabit yatırımların yarısından fazlası yapı sektörüne yöneltilmektedir. Plancılar için bu, yeni işler almak için adil bir yöntem olarak görülen yarışmaların, özel sektörü ve yapı tasarımı ile inşaat aşamalarının ötesindeki alanları da kapsayacak şekilde genişletilerek artırılması anlamına gelmektedir. Ayrıca, beraberinde inşaat hizmetlerinin ihracını da yönlendirecek olan, uluslararası pazarlara hizmet ihracının artırılması olanakları da vardır. Ancak bu, yapı üreticilerinin ve plancıların eğitimindeki standartların da geliştirilmesini gerektirmektedir. Her şeyin ötesinde "yapı kültürü" kavramı, "kültür"ü içermektedir ve "kültür" de eğitimle sağlanabilir.

Yapı kültürü yeniden keşfedilecek bir şey değildir. Fakat planlama ve yapı sektörünün süreçlerde yer aldığının ve yapı kültürünü doğrudan etkileyen sonuçlar ürettiğinin daha çok farkında olmalıyız. Bu duyarlılık, yapı kültüründe kalitenin kendiliğinden oluşmadığı konusunu güvenceye almak için gereklidir. Almanya, sadece Avrupa'nın inşaat alanında en büyük çıktısına sahip ve yüksek kaliteli inşaat teknolojisi ile tanınan bir ülke değil, aynı zamanda gelişkin, ayrıntılı planlama mevzuatına, üst düzeyde geliştirilmiş yarışmalar sistemine ve ayrıca mirasın korunmasına ve kent planlamasına destek veren etkin programlara sahip bir ülkedir. Sonuçta eyaletler ve federatif yapı içindeki topluluklar kendi ağırlıklarını ortaya koymaktadırlar. Odalar, dernekler de önemli katkılarda bulunmaktadır. Kuşkusuz yapılardan "etkilenen" yurttaşların çıkarları ve yatırımcıların beklentileri de önemlidir. Bu beklentileri karşılamak ve yeniliklere olanak sağlamak hükümetin görevidir. Fakat bu, yapı kültürünün, proje sayısı ve sağlanan devlet desteğinin miktarı ile ölçüleceği anlamına gelmemektedir. Yapı kültürü, uzmanlar ve yurttaşlar, yerel yönetimler, yapı sahipleri ve yatırımcılar arasında sağlanacak sürekli bir diyalog yoluyla kamuoyunda yaratılacak duyarlılıkla güç kazanacaktır.

Diğer Avrupa ülkeleri bu konuların kamuoyunda tartışılmasının önemini görmekte daha erken davrandılar. Bazı ülkelerde, yapı kültürü, ulusal kimliğin bir parçası olarak bilinçli bir teşvik görmektedir. Çoğu ülke formüle ettiği, bütçe ve kurumlarıyla da desteklediği "mimarlık politikaları" ile bu alanda kamuoyunun ilgi ve değerlendirmesini geliştirmekte, okulları bitirenleri meslek seçiminde yönlendirmekte, yönetimlere ve işverenlere danışmanlık vermekte ve kaliteye ilişkin bir diyalog yürütmektedir Son birkaç yıla kadar Almanya bu cephenin gerisinde kalmıştı.

Çeşitli bireysel girişimlere karşın, bu konu ulusal düzeyde yeterince algılanamamıştır. Federal Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi, eyaletler düzeyinde benzeri inisiyatifler oluşturulmasını önemli bir başarı olarak değerlendirmektedir. Fakat henüz, planlama ve yapı sürecinde yer alan ve bu süreçle ilgili olanları temsil edenler arasında süreklilik kazanmış bir ulusal platform yoktur. Bunun nasıl gerçekleştirileceği ve sürdürüleceği sorusu ortadadır ve bu soruya verilecek yanıt mutlaka planlama mesleklerinde ve yapı sektöründe yeni yönelimlere ilişkin güncel ihtiyacı da dikkate almalıdır.

Federal hükümete yapılacak en yaşamsal tavsiyelerden biri, eyaletler, yerel topluluklar, meslek odaları ve dernekler, ilgili sponsorlar ve kendini bu işe adamış meslek adamları ile birlikte yapı kültürü üzerine canlı bir diyalogu sürdürmenin yolunu sağlaması çağrısı olacaktır. Böyle bir hareket, bu alanda alınmakta olan tedbirleri daha belirgin duruma getirecektir. Komşu ülkelerden ders alabileceğimiz örnekler vardır.

Yapılı çevremizi biçimlendiren ve farklı çıkarlara sahip bütün tarafların eylemlerine ilişkin somut tavsiyeler söz konusudur. Bu tavsiyeler, yapı kültüründe kalitenin önem kazanacağı bir değerler sisteminin yaratılması amacını taşımaktadır. Bu her şeyin ötesinde, kaliteye ve uzmanlaşmaya önem vermeyi, hizmet alanında yetkinliği, uluslararası alanlara yönelmeyi, disiplinlerarası işbirliğini ve kullanıcı ihtiyaçlarını daha yakından dikkate almayı gerektirmektedir ve bu yönlerden planlama mesleklerini etkileyecektir.

Yapı sahibi işverenler ve yatırımcılar için de tavsiyeler söz konusudur. Her şeyden önce, bu tavsiyeler örnek bir rol üstlenen kamu sektörü işverenleri için geçerlidir. Fakat özel sektör işverenleri ve mülk sahiplerinin de, yapı kültürü hedefleri doğrultusunda katılımları sağlanmalıdır. Belli başlı projeler için mühendislik ve mimarlık yarışmalarının açılması da bu yönde önemli bir katkı olacaktır.

Kent içi alanların geliştirilmesine önem veren, çekiciliği olan kamusal alanların yaratılmasını ve korunmasını amaçlayan ve çevrede peyzaja duyarlı gelişmeleri güvence altına alan yerel yönetimlerin sürece katılımının önemi vurgulanmaktadır. Yerel yönetimlerin yapı kültürü konusunda danışma hizmetleri vermesi de tavsiye edilmektedir.

Yapı kültürünün geliştirilmesi, korunması ve bu konuda kamuoyu ilgisinin sağlanması için ortak eylem yürütülmesi çağrılarına ilişkin tavsiyeler özel önem taşımaktadır. Bu tavsiyeler içinde, kamuoyuna yönelik kampanyalar ve araştırmalar, kamuoyuna örnek olarak tanıtılacak projeler, başarılı örneklere ulusal düzeyde verilecek uygun ödüller, yapı üretimi ve planlama sürecine yurttaşların daha geniş ölçüde katılımı, yapı kültürü konularında tüketicilerin bilgilendirilmesi ve yapıları yapan kişi ve firmaların tanıtan plakaların binalara konulması yer almaktadır.
Özellikle önemli olan bir tavsiye de, okullardaki ders programlarına ve mesleki eğitim programlarına yapı kültürüne ilişkin konularının eklenmesidir. Yapılı çevrede diyalog ve kalitenin değerlendirilmesi, ancak önceden kazandırılmış bir bilgi temeli üzerine inşa edilebilir.

Son olarak federal politikalara yönelik tavsiyeler gelmektedir; örneğin kent içi gelişmeleri hızlandırmak amacıyla vergi sisteminde yeni düzenlemeler yapılması veya mühendislik ve mimarlık hizmetleri ihracının desteklenmesi gibi. Yapı sektöründe istihdam olanaklarının acilen artırılmasına duyulan ihtiyaç da bu tür tedbirlerin alınmasını gerekli kılmaktadır.

Bu tedbirlerin uygulanması Almanya'nın mimarlık ve yapı politikasını daha belirgin duruma getirecek ve sonuçta yapı kültürü üzerinde herkesi etkileyecek, duyarlılığı geliştirecektir. Kamuoyu çevrelerinde sorulması gereken sorular çok temel niteliktedir, zira konuya ilişkin genel duyarlılık, herkes için taşıdığı son derece büyük öneme karşın, şu anda çok düşük düzeydedir.

1. Yapı Kültürü Nedir?

"Yapı Kültürü" terimi, yapılı çevreyi geliştirme sürecini ve bizim bu sürece yaklaşımımızı tanımlar. Terim, planlamayı, yapı üretimini, yapıların yeniden kullanımını ve bakımını içerir. "Yapı Kültürü" bölünmez bir bütündür. Sadece mimarlıkla sınırlı kalmayıp, inşaat mühendisliğini, kentsel ve bölgesel planlamayı, peyzaj mimarlığını ve kamuya dönük sanatları da kapsar. Yapı kültüründe nitelik, toplumun tümünün yapılı çevreye ve bu çevrenin bakımına karşı duyduğu sorumluluk düzeyi ile belirlenir.

2. Yapı Kültürü Nasıl Ölçülür?

Yapı Kültürü:
- Yapıların ve yapılı çevrenin tasarımı ve kamusal alanlarla bütünleşmesinde,
- Bunların kullanımında,
- Çevresel, toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirlikte,
- Bu alanda üretim ve iş verme konularında izlenen süreç ve düzenlemelerde varılan kalite düzeyi ile tanımlanır.

Yapı kültürü, bu değişik alanlardan herhangi birinin tek başına optimizasyonu ile değil, bunlardaki kalite düzeyleri arasında bütünleştirici bir denge sağlayarak elde edilir.

3. Yapı Kültürü Neden Önemlidir?

Yapı kültürü, yapılı çevre ile gönüllü ve zorunlu olarak ilişkide olan herkesi ilgilendirir. Almanya gibi yoğun yerleşik nüfusa sahip bir ülkede yapılı çevre kaçınılmaz olarak bütün hal-

kı etkilemektedir. Bu nedenle, tek bir konut biriminden kamusal alanlara kadar yapılı çevrenin kalitesi, bütün nüfusun fiziki ve ruhsal sağlığına katkıda bulunmaktadır. Eğer kültürün toplumun ayrılmaz bir parçası olduğu ve yeterli finansman desteği gerektirdiği kabul ediliyorsa, her birey üzerinde doğrudan etkileri olan yapı kültürü de eşit düzeyde önemli ve korunmaya değer bir olgu olarak görülmelidir.

Kötü bir tiyatro oyununa gitmez veya kötü bir tabloyu izlemez kurtulursunuz, ama yapılı çevreden kaçma olanağınız yoktur. Bu nedenle yapılı çevrede niteliğin sağlanması ve korunması için gösterilecek dikkatli çabalar son derece önem taşımaktadır. Hem kamu kesiminin, hem de özel kesimin, iyi bir yapılı çevre yaratmak için ciddi girişimlerde bulunması gerekmektedir.

4. Yapı Kültürüne Ne Zaman Ulaşılabilir?

Yapı kültürü, bir hamlede erişilebilecek bir hedef tanımlamamaktadır. Yapı kültürü, yapılı çevre ile birlikte yaşanacak bir özümleme sürecidir. En çarpıcı mimari başarıları, mühendislik ürünlerini, kentsel ve açık mekân planlamasındaki başarılı uygulamaları olduğu kadar, günlük yaşantımızdaki çok daha sıradan istekleri ve kültür mirasımıza yaklaşımları da kapsar.

5. Yapı Kültürünün Estetikle İlişkisi Nedir?

Demokratik, çoğulcu bir toplum değişik estetik değerleri bir arada kucaklar. Bu rasgele, kendiliğinden olan bir iş değildir. Estetik kararların oluştuğu bir süreç söz konusudur. Hedef, yeni bir stilin egemenliği veya bir eski geleneğin yeniden canlandırılması değildir. Daha çok yeni bir çok çeşitlilik yaratılması amaçlanmalıdır. Yapı kültürünün standartları, Avrupa Birliği ve daha ötesinde yer alan ülkeler arasındaki uluslararası diyalogdan yararlanılarak oluşmaktadır ve bu diyalog, bazılarının korktuğu gibi, bir tekdüzeliği yol açmamaktadır. Diyalog daha çok, bölgesel karar üretme süreçlerini beslemeğe yöneliktir.

6. Yapı Kültürünün Etkileri Nelerdir?

Yapılı çevrenin oluşmasında mesleki sorumlulukları paylaşan yapı üretimi ve planlamaya yönelik meslekler, ekonominin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır:

• Ulusal ekonomide sabit sermaye yatırımlarının geniş bir bölümü, ulaşım ağının gerektirdiği yapılardan tek ailenin oturduğu bir yapıya, kent içindeki bir parktan belediye binasına kadar değişik tür yapı gereksinimlerine gitmektedir. Bunların yapımı, bakımı ulusal ekonominin sorumluluk alanındadır.
• Yapı kültüründe kalite genellikle iyi planlanmış ve iyi üretilmiş kentler, meydanlar, köprüler ve yapılara duyulan talepten kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak bu talep, yapı sektöründe yaratılan iş sayısını belirlemektedir. Kalite aynı zamanda, planlama hizmetlerinin, bununla ilişkili yatırım mallarının ve inşaat hizmetlerinin ihracı olanaklarının artırılmasında da belirleyici bir faktördür.
• Mevcut yapı stoku ile ilgili işler, çok sayıda müteahhit, taşeron firmayı ilgilendirmekte, istihdam olanakları yaratmakta ve ülkede orta ölçekli çok sayıda girişimin ayakta kalmasını sağlamaktadır.
• Kentlerde ve kırsal alanlarda yapı kültürünün kalitesi, bir toplumun refah düzeyini, bu alanda yapılacak yatırımları gerçekleştirmeye yönelik hazırlık düzeyini etkilemektedir.

7. Yapı Kültürünün Maliyeti Nedir?

Yapılı çevremizin yaratıldığı sistemde yapı kültürü, maliyeti ile ölçülebilen bir faktör değildir. Belirli bir yapı için daha fazla para harcanması, onun daha "kaliteli" olması sonucunu getirmeyebilir. Estetik, kullanım, sürdürülebilirlik ve iş vermede izlenen düzenli bir sürecin toplam bileşimi, sonuç olarak yapılı çevrenin kalitesinde ilk yatırım maliyetinden daha belirleyici olmaktadır. Bu bakımdan, her ne kadar (ücret tarifeleri gibi) bazı kurallarla ilişkisi varsa da, yapı kültürü bir maliyet sorunu değildir. Yapı kültürü ve kârlılık, birbirine karşıt değil, birbirini tamamlayan kavramlardır. Çoğu örnekte, yapı kültürü ekonomik verimliliği artıran, değer artışı sağlayan bir faktör olmuştur.

8. Yapı Kültürü Geleceği Nasıl Hazırlar?

Yapı kültürü, bir kentte, bir köyde kendini yerel olarak ifade eder. Bir ülkedeki yapı kültürü, bu ülkenin geleceğine iki yönden önemli katkıda bulunur:

• Bir toplum, insanların ve ekonomik kaynakların soyut bir bileşimi değildir. Toplumun üzerinde yaşadığı kendi kimliğini tanımlayan yerle sıkı bağları vardır. Bu, bir toplumda bireylerin ve tüketicilerin "yurttaş" olabilmelerini sağlayan şeydir.
• Geleceğe hazırlıkla olmak aynı zamanda, sınırlı kaynaklara dikkatli bir yaklaşımı ve sürdürülebilir bir yapı üretimi modelini gerektirir.

9. Niçin Yapı Kültürüne Dikkat Etmek Zorundayız?

Yapı kültürü her zaman var olmuştur. Ancak bugün bu konu, çeşitli yeni gelişmelerle ortaya çıkan ve yanıt bekleyen sorularla karşı karşıya kalınan bir yol ayrımında olduğumuz için özellikle önem taşımaktadır. Günümüzün karmaşık dünyasında basit yanıtlar yeterli olmamaktadır. Başarılı sonuçlara ulaşabilmemiz için, bütün değişik paydaşlar arasında bir işbirliğine, bunların ilgi ve çıkarlarının öz olarak derlenmesine, bütünleştirilmesine ihtiyaç vardır.
• Küreselleşen bir ekonomide **"Avrupa kentinin geleceği"**, hükümetlerin ve yurttaşların önünde duran ve çözmeleri gereken bir sorundur. Almanya'da yapı kültürü de bu bağlamda gelişecektir. Uygulama koşullarını belirleyen bir işveren ve yasa koyucu hükümetler -federal, eyalet ve yerel düzeylerde- yönetimler bu tartışmanın taraflarından biridir ve tartışmada paylarına düşen katkıyı yapmalıdırlar.
• İşlevlerini yitirmiş endüstri yerleşmelerinin, demiryolu tesislerinin, değişime uğrayan eski liman alanlarının kentlerle bütünleştirilmesi ve yolları, meydanları, parkları ile kamu mekânlarının korunması ve geliştirilmesi, yapı kültürüne yönelik çalışmalarda büyük dikkat gerektiren alanlardan sadece ikisidir.
• Avrupa Birliği'nin yakın gelecekteki genişlemesi, kentlerde yeni talepler geliştirmekte ve iş merkezleri arasında yaratıcı bir rekabeti doğurmaktadır.
• Bugün Avrupa Birliği üyesi ülkelerden çoğu, mimarlık ve yapı kültürünün teşvik edilmesini yazılı kanunlarına veya somut kalkınma programlarına geçirmiş durumdadır. Almanya bu deneyimlerden yararlanabilir, ama öncelikle federal yönetim, eyalet ve yerel yönetim düzeylerinde kendi hedeflerini formüle etmesi gerekmektedir. Çünkü yapı kültürü, genel yapılı çevre, bütün yurttaşları ilgilendirmektedir ve büyük bir çoğunluğun yararınadır. Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi'nin yürüttüğü bir temsili araştırma, bu çoğunluğun nüfusun yaklaşık dörtte üçünü oluşturduğunu göstermektedir. Devletin, bu alanda herkesin sorumlu bir yaklaşım içinde davranmasını güvenceye alma konusunda yardımcı olması gerekmektedir.

10. Yapı Kültürünü Geliştirmek İçin Ne Yapmalı?

Yapı kültürü, tek başına bir tedbirin uygulanması ile ulaşılabilen bir şey değildir. Bu alanda standart, federal yönetim, eyalet ve yerel yönetimler ile özel sektör işverenleri ve yurttaşlar arasındaki işbirliğinin kalitesi ile tanımlanır. Ancak yapı kültüründe yüksek bir standarda duyulan ihtiyaç konusunda duyarlılığa odaklanabilmek için değişik tedbirler gerekmektedir. Bu tedbirler, genelde kamuoyuna, kamu yetkililerine ve planlama, yapı üretimi ile mesleki düzeyde ilgilenenlere yönelik olmalıdır. Burada özetlenen tavsiye ve tedbirler bütün bu gruplar için geçerlidir. Tavsiyeler kapsamında yapı kültürünün gerekliliği ve kalitesi konusunda yeni bir duyarlılığın yaratılmasına yardımcı olunacaktır. Her şeyin ötesinde, nüfusun % 80'inden fazlası, yapı kültürünün ülkenin toplumsal yaşamında merkezi bir konumda olmasını istemektedir.

MEVCUT DURUMA İLİŞKİN ANALİZLER

1. Yapı Kültürünü Tanımlama

Yapı kültürü, yapılı çevrenin yaratılması ve onunla etkileşim içinde olunması demektir. Bu anlamda sadece mimarların, plancıların veya yapı sektörünün ilgilendiği bir alan değil, ay-

nı derecede mal sahiplerinin ve yurttaşların da ilgi konusudur. Sadece mimarlığı değil, "yapılı" her şeyi kapsar. "Yapılı çevre" derken tek başına mimarlığı ele alan bir kişi, yapılı çevrenin sadece binalardan değil, aynı zamanda sokaklardan, meydanlardan, parklardan, köprülerden ve hatta sokaklardaki çöp kutularından oluştuğu gerçeğini göz ardı edecektir. Bir ülkede yapılı çevrenin elemanlarına bir bütün olarak yaklaşım şekli, o ülkenin yapı kültürünün düzeyini gösteren bir ölçüttür. Yapı kültürü insan deneyimlerinin yapılı bir biçime kavuşmasıdır.

Yapı kültüründe kalite, bütün toplumun bu yapılı çevreye, onun korunmasına karşı gösterdiği sorumluluk derecesi ile belirlenir. Bir yapı kültürü standardı, onun tasarımı, kullanımı, işlevselliğindeki kalite ile, çevresel, toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirliği ile, ayrıca onun yaratılmasında izlenen yöntem ve süreçle tanımlanır. Kalite, bu öğelerden birinin optimizasyonuna değil, daha çok bütün bu bileşenlerin kendi aralarındaki dengeye bağlıdır. Bu bağlamda yapı kültürü, tek aşamada varılacak bir hedefi değil, yapılı çevre ile kurulacak sürekli bir etkileşim ve özümleme sürecini tanımlamaktadır.

Avrupa Birliği'ndeki diğer ülkeler, yapı kültürüne yönelik girişimleri yıllardır değişik vurgulamalarla sürdürmektedir: Fransız Konut Bakanlığı, yetersiz bulunan bazı yapı yöntemlerini daha 1971'de yasaklamıştır. Bu, yapılı çevrenin üretilmesine devletin geniş ölçüde müdahalesini getirmektedir. Pompidou Merkezi gibi belli başlı kamusal projeler, görevdeki başkanlar tarafından yakından izlenmiş ve desteklenmiştir. Bu projeler Paris'te yeni bir turizm çağı yaratmıştır. Bu projeler, yüksek maliyetlerine karşın, ulusal ekonomiye ve kentin çekiciliğine önemli katkılar getirmiştir.

Avusturya hükümetinin kültür bölümü, 1992 yılında mimarlığı teşvik için yoğun bir program başlattı. İsveç, 2001 yılını "Mimarlık Yılı" olarak ilan etti ve bir ulusal mimarlık sergisi düzenledi. Britanya'da Galler Prensi bir "örnek" köy inşa ederek ve bir mimarlık enstitüsü kurarak ülkenin mimarlıktaki hakim yönelişini değiştirmek için girişimlerde bulundu. Mimarlık ve Yapılı Çevre Komisyonu (CABE), İngiliz Başbakanı tarafından etkin bir biçimde desteklenen bir hükümet kuruluşudur. Finlandiya'da "iyi bir yapılı çevre hakkı" anayasaya dahi girmiştir.

Almanya'da yapı kültürünü teşvik etmeğe çalışan değişik düzeylerde dağınık etkinlikler görüyoruz. Ancak bunlar belirli bölgelerle sınırlı kalmaktadır. Etkinliklerin boyutu ilgi çekici sergilerden ve "mimari ve anıtlar"a karşı duyarlılığı artırma amacıyla düzenlenen günlerden, yarışmalara ve ödüllere kadar varıyor. Bu etkinlikler kendi çaplarında başarılı sonuçlara varsa da, son yıllarda bu konuda bütün ülkeyi kapsayan yaygınlıkta bir tartışma ortamı söz konusu olmamıştır. Gene de akla gelen sorular yalın ve herkesin ilgisini gerektirecek niteliktedir: Önümüzdeki on, yirmi, otuz yılda ne tür bir kentte, ne tür bir çevrede, ne tür evlerde yaşamak istiyoruz? İnsanların içinde yaşadığı yapılı çevreleri belirleyen etkenler nelerdir? Hangi toplumlar kendilerine özgü kentleri inşa edebilmektedir? Yapı üretiminde ve kent planlamasında geleceğin çevresini belirleyecek etkenler nelerdir? Bu alanda bugüne kadar sadece yapı kültürünün önemli bir yanı olan mimari mirasın korunması konusundaki çalışmalar olumlu birer örnek olmuştur.

Kuşkusuz, Almanya'da yapı kültürüne ilişkin etkinliklere duyulan heyecan ve katılım, uzmanlar arasında ve kamuoyunda yoğun bir ilginin varlığını göstermektedir. Bu alanda etkin bir rol almak için genel bir isteklilik gözlenmektedir. Ancak, daha üst düzeyde başarılar elde edebilmek için bireysel etkinliklerin daha belirli yönlere odaklanarak birleştirilmesi gerekmektedir. Federal hükümet bu konuda yönlendirici ve eşgüdümü sağlayıcı bir rol oynayabilir ve yapı kültürünün ulusal ve uluslararası gündemlerde yer almasına yardımcı olabilir.

2. Toplumsal Eğilimler

Toplumumuzda, ekonomide, teknolojide ve hükümet politikalarındaki değişikliklerin planlama ve yapı üretimi üzerinde doğrudan sonuçlar doğuracak etkileri vardır.

Her ne kadar sonucu göçler belirleyecekse de, **Almanya'nın nüfusu küçülmektedir.** Hiç göç alınmayacağı veya her yıl 300.000 yabancının ülkeye geleceği varsayımlarına göre 2050 yılı nüfusu 56,8 ve 74,9 milyon olarak öngörülmektedir.

Kesin olan, buraya dışardan geleceklerin -ki bu kesim şu anda nüfusun yaklaşık % 10'unu oluşturmaktadır- sayısının artacağıdır. Bunun kentler, okullar, anaokulların ve çalışma ortamındaki etkilerinin neler olacağını görmek gerekmektedir. Kültürel farklılıklar bir zenginlik mi getirecek, yoksa toplumsal gerginliklere mi yol açacaktır?

Almanya uzun süredir **yaşlı nüfusun giderek artması** sorunuyla uğraşmaktadır. Bu yüzyılın birinci yarısında da 60 yaşın üzerindeki nüfus oranındaki artış sürecektir. Yaşlanma sürecini durduran ilaçlar bulununcaya kadar yaşlı ve bakıma muhtaç insanların sayısı dramatik olarak artacaktır. Aynı zamanda doğurganlık oranındaki düşüklük de buralarda daha az genç insanın yaşayacağı anlamına gelmektedir. Açıkça, yaşlılar için gerekli tesislere talep artarken, anaokulları, okullar ve gençlik merkezlerine talep azalacaktır ve bu, mevcut tesislerin kullanımında acil değişiklikler gerektirebilecektir.

Aynı zamanda **daha küçük aileler ve daha küçük hane halkı** doğrultusundaki eğilim de sürecektir. Özellikle yoğun nüfusun bulunduğu bölgelerde tek kişilik ailelerin sayısı yıllardır artmaktadır. Değişen yaşam tarzını barındıracak konut tiplerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Tek kişilik hane halkı ve çocuklu veya çocuksuz eşlerden oluşan ailelerin ve evde çalışan, yeni telekomünikasyon olanaklarını kullanan insanların sayısındaki artış, yaşama mekânlarının tasarımında yeni koşullar yaratmaktadır.

Doğu ve Batı Almanya kentlerindeki demografik gelişmeler arasında belirgin farklılıklar vardır. Ülkenin batısındaki nüfusa ilişkin rakamlar sabit kalırken, eski Doğu Almanya eyaletlerinde nüfus azalması yaşanmaktadır. Bu durum, doğudaki Alman kentlerinin geleceğine ilişkin, orta vadede batı kentlerini de etkileyecek bütünüyle yeni sorunlar getirmektedir. Aynı zamanda doğuda altyapıyı batı standartlarına getirme süreci de devam edecektir.

Toplumumuzda bireyselleşme doğrultusunda bir gelişme eğilimi vardır. Mesleki konum ve gelir durumu artık tek başına hayat standardını belirleyen faktörler olmaktan çıkmış, toplumun bir bütün olarak refahından çok, bireysel mutluluğu sağlayacak çabalar önem kazanmıştır. Nüfusun çoğunluğu belirli bir yaşam tarzını gerçekleştirebilecek olanakları hazır bulmaktadır. "Mirasçılardan oluşan bir kuşak"tan çoğu insan, emek harcamadan varlık içinde yaşayabilmektedir. Serüven peşinde koşma, alışveriş yapma ve rekreasyon için harcanan zaman artmakta ve bu amaçlı parkların, kentsel eğlence merkezlerinin ve rekreasyon tesislerinin sayısındaki artıştan da görülebileceği gibi yapılı çevrenin biçimlenişinde de bu eğilimler etkili olmaktadır.

Ticarette, imalat sanayisinde ve finans merkezlerinde giderek daha büyük birimlere doğru gelişen eğilim, artan düzeyde uluslararası yönelmeleri olan bir toplumu getirmekte ve aynı zamanda halkın belirli bir ülkeye, belirli bir yere ve insanlara bağlı kimliğini ortadan kaldırmaktadır. **Küreselleşme,** toplumsal ve kültürel sonuçları ile birlikte sürecektir. Yatırımcı sermayenin serbest dolaşımı, insanların kendilerini uzunca bir zamandan beri bağlı hissettikleri yerlerden kopmalarına neden olmaktadır. Yapı kültüründe bölgesel farklılaşma giderek daha da güç gözlenebilir olacaktır. Buna karşı günümüzdeki bölgeselci eğilimlerin başarılı olup olmayacağını göreceğiz.

Bireyselleşme ve küreselleşmeye paralel olarak toplumsal olanaklardan yoksunların sayısında bir artış görülmektedir. Zenginler ve yoksullar arasında, çalışanlar ve işsizler arasında, iyi eğitim alanlarla alamayanlar arasında, bilgisayar kültürüne sahip olanlarla gerekli teknolojik deneyimlerden yoksun olanlar arasında fark giderek açılmaktadır. **Toplumsal kutuplaşma** artmaktadır. Kutuplaşmış bir iş piyasasında, üst düzeyde kalifiye olanlara skalanın bir ucun-

da işler sunulmakta, diğer uçtaki yeterli eğitimi almamış veya az eğitimli olanlara düşük ücretli işler verilmekte, aradakilerin sayısı sınırlı kalmaktadır. Giderek daha genişleyen toplumsal çatlak, kentlerimizde de yeterli olanaklardan yoksun yerleşmeler şeklinde kendini göstermektedir. Belirli yerleşmeler arasında tespit edilen farklılıklar giderek daha belirgin duruma gelmekte ve kapalı toplumlar şeklindeki bir "ters gettolaşma"ya yol açmaktadır.

Ekonomi ve istihdam sektöründe ciddi değişikliklerle karşı karşıyayız. Geleneksel endüstri dalları veya meslekler, giderek ortadan kaybolmaktadır. Öte yandan istihdam sektörü uzunca bir süredir önem sıralamasında üçüncü sektör olma sürecindedir ve hizmet endüstrilerinin önemi artmaktadır. Aynı zamanda istihdam edilen toplam nüfusun sayısı düşmektedir. Bu değişiklikler firmaların yer seçiminde olduğu gibi, teknik donanım, yapı tasarımı ve altyapı ihtiyaçlarını da etkilemektedir. Bu değişiklikler kapsamında, kent içinde terkedilmiş tesis ve mekânlar, şirketlerin yeni bina ihtiyaçları için kent sınırları dışındaki yerleşmelerden daha cazip olanaklar sunarken, bir yandan da daha esnek yapıların tasarımına yönelik talepler ortaya çıkmaktadır.

Geçtiğimiz yıllarda toplumsal denetim mekanizmalarında da değişimler olmuştur. Neo-liberal kapitalist düşünceler ve refah devletine yönelik müdahaleleri savunan düşünceleri dengeleyen **yeni politika modelleri,** bir yandan siyaset ve iş dünyasının liderlerini daha yakın işbirliğine (kamu - özel kesim ortaklıklarına) zorlarken, bir yandan da topluma görüş ve eğilimlerini, çoğu kez resmi olmayan yollardan dile getirmek için yeni yollar açmaktadır (örneğin "yurttaş eylem komiteleri" gibi).

Doğal kaynaklarımız, açık ve tarımsal mekânların konut, endüstri, ticaret ve ulaşım amaçlı kullanımlarla sürekli tüketilmesi ve sonuçta kirlenmedeki artışla gelen bir tehdit altındadır. İnsanlar arasında büyük ölçüdeki **mobilite artışı**, ekonomide ve halkın yaşam tarzında uzun erimli sonuçlar doğurmaktadır. Endüstriyel toplumun neden olduğu **çevresel problemler** karşısında toplumda gittikçe artan duyarlılık, siyasi gündemleri etkilemeye başlamıştır. Kent içi geliştirme projeleri ve mevcut yapı stokunun kullanımının maksimizasyonu doğrultusunda güçlü bir eğilim vardır.

Alman hükümetinin 2000 yılında yayınladığı ulaşımla ilgili raporlarda, gelecek birkaç yılda yolcu taşımacılığında % 20 artış, yük taşımacılığında ise % 64 artış öngörülmektedir. Bu senaryo, sadece çevresel korumaya yönelik tedbirlerin artırılmasını değil, **ulaşım ağı** yapılarında yüksek düzeyde bir yatırımı da gerektirmektedir. Eğer ulaşım yapılarının kentlerdeki yapılar kadar yapı kültürünün bir parçası olduklarını düşünüyorsak, bunların yapı kültürüne katkıları konusuna daha çok önem verilmelidir.

Almanya'da yapı üretimindeki yüksek maliyetler ve inşaat piyasasındaki düşüş eğilimi, **inşaat sektörü üzerinde yeniden düşünülmesi** gereğini gündeme getirmektedir. Yeni, yenilikçi ve çevre dostu ürünlere ve üretim yöntemlerine talep söz konusudur. Sektörün varlığını sürdürebilmesi bu talepleri karşılama yeteneğine bağlıdır.

Maliyet baskısı, planlama mesleğinde ve inşaat sektöründe, bir taraftan piyasaların Avrupa ve ötesine açılmasının, diğer taraftan da tüketicilerin kaliteyi sadece en düşük fiyat ile tanımlayan yaklaşımları sonucu ortaya çıkan ve çözülmesi gereken bir başka sorundur. Fakat gıda sektöründeki uygulama, yani sağlıklı ve iyi ürünlerin belirli bir fiyatı olacağı gerçeği, diğer sektörler için de geçerlidir.

Burada sıraladığımız toplumsal ve ekonomik gelişmeler kuşkusuz manzaranın tamamı değildir, ancak böyle giderse çok şeyin değişmesi gerektiğini göstermektedir. İnsanlar temel bir istek olarak, istikrarlı bir çevre içinde yaşamak istemektedirler. Mimarların, mühendislerin, kent plancılarının, peyzaj mimarlarının ve inşaat sektörünün görevi, gerekli değişiklikler ile istikrar ve kimlik istekleri arasında bir dengeyi sağlayabilmektir.

3. Kentsel Gelişmeler

Yıllardır kentlerimizde olası "çözülmeler" üzerinde konuşulmaktadır. Bugüne kadar Alman kenti, belirgin olarak tanımlanmış bir merkez ve onunla bağlantılı çevresi şeklinde, kendine yeterli ve karma kullanımlar içeren bir oluşum olarak görülmüştür. Fakat son zamanlarda kentlerin iç bölgeleri, ekonomik ve kültürel merkezler olarak üstünlüklerini yitirmektedir. Merkez ile çevre ve diğer tekil kent bölgeleri arasında yeni bir iş bölümü gelişmektedir.

Yapı Stokunun Artan Önemi: Yapı stoku kentsel gelişmenin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Kentlerde 2010 yılı için gerekli yapıların % 90'ı, özellikle yayılmış vaziyette değil, çevresel açıdan daha mantıklı bir biçimde yoğun ve toplu yerleşimler şeklinde bugünden inşa edilmiş durumdadır. Bu yapı stoku, kent dışındaki geniş banliyöler veya alışveriş merkezleri ile değil de daha çok kent merkezinin çekiciliği, yapıları ve anıtları ile tanımlanan bir kentsel kimlik oluşturmaktadır.

Bu görüşler ışığında mevcut yapı stokunun kullanımının sürdürülmesi, çevresel ve ekonomik açılardan anlamlı olmaktadır. Tek yapı veya yapı toplulukları olarak tarihi yapıların korunması bu konudaki yasal mevzuat kapsamındadır. Fakat sorun sadece hangi yapıların "tarihi değer" taşıdığının belirlenmesi değil, insanlara oturabilecekleri ve kendilerini "evlerinde" hissedebilecekleri mümkün olduğu kadar süreklilik kazandırılmış önerilerin sunulabilmesidir.

Kent merkezlerindeki yapı stokundaki artış neredeyse patlama noktasına gelmiştir. Bu özellikle, çevrelerindeki eski tarım arazilerine yayılmış büyük çarşılarla, indirimli satış yapan büyük marketlerle başa çıkamayan ve çoğu ayakta kalma mücadelesi veren kent merkezleriyle eski Doğu Almanya eyaletlerinde görülmektedir. Fakat batı eyaletlerindeki kent merkezlerinin eski parlak konumu da tehlikeye girmiştir. Yüksek gayrimenkul fiyatları ve kiralar nedeniyle bu merkezlerde artık konut kullanımları güvence altında değildir. Artan trafiğin getirdiği gerilim, mevcut durumu daha da ağırlaştırmaktadır. Son zamanlarda artık çoğu kentsel merkez de eski çekiciliğini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Özellikle zincirleme mağazaların merkezi alanlarla entegrasyonu zor olmaktadır. Bu çoğu zaman kent merkezlerinde boşluklar yaratmakta, dükkânların ve hizmetlerin standartlarında genel bir düşüşe neden olmaktadır.

Kamusal Mekânlarda Değişimler: Kamusal mekânlarda meydana gelen değişimleri yakından izlemeyi sürdürmek yaşamsal bir önem taşımaktadır. Devletin bütün yurttaşlara eşit yaşama koşulları sağlaması anayasal bir yükümlülüktür, ama bu arada varlıklı kesimlerde "yarı kamusal" alanlara yönelik açıkça görülen bir talep de söz konusudur. Eğer bu tür talepleri dizginlemek için bir şeyler yapılmazsa, toplumun üçte ikisinin merkezde ve banliyölerde konut sahipleri olarak oturdukları, yeterli olanaklara sahip olamayan diğer üçte birinin ise 1960-1970'lerin "yatakhane" yerleşimlerinde veya 19. yüzyıl sonlarından kalma harap kent bölgelerinde barındığı kentlerde toplumsal bir bölünme ortaya çıkabilecektir. Bugünden kamusal mekânlara daha fazla yatırım yapılması, daha sonraki yıllarda giderek büyüyecek bir sosyal bölünmenin etkilerini onarmak için yapılacak harcamalardan daha yerinde olacaktır.

Yeni çarşılar, eğlence ve rekreasyon merkezleri ve alışveriş merkezleri elbette kendiliğinden oluşmadı. Bunlar, değişen bir toplumda, daha önce söz konusu olmayan taleplere yanıt olarak ortaya çıktı.

Fakat geleneksel kamusal alanlar, ne kadar iyi tasarlanırsa tasarlansın ve ne kadar iyi bakılırsa bakılsın, bu yeni "özel" kamusal mekânlarla zor başa çıkabilecektir. Çünkü kavram içinde bir karşıtlığı barındırmaktadır: Bir mekân hiç kimseyi dışlamadığı için kamusaldır ve işte tam bu nedenle kamusal mekânların çekiciliği giderek azalmaktadır.

Parçalı Büyüme: Kent çevrelerinde ticaret ve konut bölgelerinin işgal ettiği alanların miktarı, uzunca bir süredir şikayet konusu olmuştur. Kentsel genişleme, tek işlevli kullanımlarla

tanımlanmış birimlerin (bütünleşmemiş yerleşimlerin) sayısını artırarak arazi kullanımında segregasyona neden olabilir.

Yayılma ve arazi kullanımında segregasyon çoğu kez özel araç trafiğini kaçınılmaz kılmaktadır. Yaşam tarzında ve tüketici alışkanlıklarındaki değişiklikler, biçim değiştirmiş üretim modelleri ve hepsinin ötesinde enerji maliyetlerindeki göreli düşüklük, hepsi birden kent çevresinde trafiği zararlı sonuçları ile birlikte artırmaktadır. Ulaşımda çoğalan alternatifler ve düşük maliyetli hareketlilik, yeni bölgesel aktivite merkezlerinin yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Tek bir kent merkezine doğru yöneliş giderek yok olmaktadır. Bir zamanlar açıkça tanımlanabilir durumda olan kentsel doku dağınık bir hal almakta, çoğu kez kentten çıkışı amaçlayan bir otoyol yeni bir çekim noktasına dönüşebilmektedir. Kent çevresinde yerellik duygusunun kaybolması ve getirilen yeni koşullara karşı gösterilen ve artık geriye dönüşü mümkün olmayan bir uyumluluk belirginleşmektedir.

Kent çevrelerinde daha fazla ek konut ve ticaret bölgesi oluşumu, kentlerde geliştirilebilecek (değişim alanları, terkedilmiş sanayi tesisleri, liman ve demiryolu tesisleri gibi) kullanılmayan mekânlar var oldukça, çevresel açıdan ne tutarlı ne de gerekli bir çözüm değildir. Bunun engellenebilmesinin yararlı bir yolu, kent içi geliştirme projelerine vergi indirimleri şeklinde finansman kolaylıkları getirilmesidir. Fakat kent içinde ekonomik açıdan aktif hane halklarını tutabilmek, ancak şunların yapılmasına bağlıdır:

• Yüksek olan kent içi gayrimenkul fiyatlarını dengelemek için finansal teşvik araçları geliştirilmeli,
• Aileler için kent içinde de banliyölerde olduğu kadar rahat çevre koşulları yaratılmalı,
• Kent içinde satışa sunulan yapılar ve mülkler, banliyölerdeki teras evler kadar çekici olmalı,
• Düşük gayrimenkul fiyatları ve vergi indirimi vb. teşvikler yoluyla komşu bölgeler arasında rekabeti ve kaçak yapılaşmayı önleyen kapsamlı planlar yapılmalı.

Geleceğe Yönelik Bir Planlama: Kentlerdeki sorunun bir göstergesi de giderek daha az sayıda insana ucuz konut olanakları sağlayabilen sosyal güvenlik sistemidir. Sistem dahilindeki konutların sayısı azalmaktadır ve kamu konut projeleri neredeyse artık hiç söz konusu değildir.

Toplumumuzda giderek artan kutuplaşma, kentlerdeki mekânsal bölünmelere de yansımaktadır. Bir "üçlü kent"e doğru gidişten söz edilmektedir. Şöyle ki;

• Bütün dünyadaki diğer kentlerde üst düzey gelir gruplarının oturduğu semtlerde görülebilecek konfor içinde yaşayan, varlıklı ve bütünleşmiş toplumsal grupların bulunduğu yerleşmeler,
• Alman orta sınıfının oturduğu yerleşimler ve
• Uzun süreli işsizlerin, yabancıların ve yoksulların, yani yeni kentsel alt sınıfın oturduğu yerleşmeler.

Sosyal hastalıkların yaygın olduğu yerleşmelerde oturanlar, yalıtılmışlık ve toplumsal yaşama katılımdan dışlanma durumundadır. Uyuşturucu kullanımı, şiddet olayları ve çevreye yönelik tahripkâr davranışlar buralarda kol gezmektedir. Kamu mekânlarının bakımı ihmal edilmiş, yerleşim bütünüyle çekiciliğini kaybetmiştir. Bu yerleşimlere olumsuz bir imaj hakim olmuştur.

Hükümet, bu sorunu çözmeye ve toplumsal ayrışmayı gidermeye yönelik bir politika uygulamaya başlamıştır. Çoğu eyalette 1990 başlarında özel programlar başlatılmış, federal hükümet gelişme açısından özel yardım gerektiren kentsel yerleşimleri hedef alan bir programı 1999'da yürürlüğe koymuştur. Program, yapı üretimini, ekonomiyi ve toplumsal gelişmeyi bir arada dikkate alan bütüncül bir yaklaşım içermektedir.

Ticari Yerleşmeler: Kentlerin dış çevrelerinde yer alan ticari yerleşmeler ayrı bir sorun oluşturmaktadır. Çünkü bu "ticari park"lar, çoğu kez iyi bir tasarım veya yapı kültürü standardını tutturma endişesi olmaksızın inşa edilmektedir. Ama toplumların vergi gelirlerine, vatandaşların iş olanaklarına ve alışveriş aktivitelerine ihtiyaçları vardır. Yeni endüstriyel veya ticari alanların yerleşime açılması yönünde ciddi bir rekabet görülmektedir. Yapı kültürünün bu alanları da kapsayan bir bütünlükte olduğu dikkate alınırsa, bu konunun da denklemin bir parçası olduğu görülmektedir.

Yerel yönetimler eğer bu tür yerleşimlerin yer seçimi ve tasarım standartları konusunda sağlıklı bir görüşe sahip olurlarsa, sorunun çözümüne yardımcı olacaklardır. Böylesi bir yaklaşım, yapıların görünüşünü iyileştirdiği gibi, aynı zamanda bu alandaki rekabeti de durduracaktır. İnsan, artık ticaret dünyasının da giderek, yapı denildiğinde en düşük maliyetin tek başına bir faktör olmadığını, çalışma çevresinin kalitesi, inşaatta enerji tasarrufu, işletme ve atıklar konusunun da aynı derecede önemli olduğunu anlamaya başladığını ümit etmek istiyor. Bunun gerçekçi bir beklenti olup olmadığını zaman gösterecektir. Fakat belki de yerel yönetimler kent merkezlerinde yapacakları ve kiraya verecekleri ticari yapılarla bu alanda öncülük edebilirler. Bu yöndeki bütün önlemler için uygulamaya yönelik standartların yeniden düşünülmesi gerekmektedir.

Doğu Alman Kentlerinde Durum: Doğu Alman kentlerindeki durum ayrıca ele alınmalıdır. Bu bölgelerde bir milyon dolayında konut boş durmaktadır.

İki Almanya'nın birleşmesinden bu yana, tarihi yapı stokları ve komünist dönem konut sitelerinin bulunduğu kent merkezlerinde, işgücünün batıya göçü, nüfus artış oranında hızlı bir düşme ve arazi kullanım politikalarındaki yetersizlikler nedeniyle terkedilmiş bir görüntü hakimdir. Burada da tek bir çözüm söz konusu değildir. Orta vadede Batı Alman kentleri de bu sorunla karşılaşacaklardır. Önümüzde duran zor görev, yani azalan nüfusa rağmen kentin işlevlerini koruyabilme ihtiyacı, planlama stratejilerinde temel düşünceleri yeniden gözden geçirmeyi gerektirmektedir.

Alman hükümeti soruna, kentsel gelişme planlarının rekabetçi bir çerçeve içinde hazırlanmasını teşvik eden bir yaklaşımla çözüm aramaktadır. Bu, daha sonra kentlerde kapsamlı devlet sübvansiyonlarıyla desteklenecek yeni gelişmelerin uygulanmasına bir temel oluşturacaktır.

Gerçekte sorun, geçtiğimiz son 50 yıldır toplumumuzda, ekonomimizde hakim düşüncenin hızlı büyüme hedefine endekslenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Doğu Almanya'nın geleceği, bu normların aşılmasında ve devralınan mirası değerlendirerek, talepte meydana gelen düşmeye uyarlı yeni bir gelişme yolunun bulunmasında yatmaktadır.

4. Planlama ve Yapı Üretim Süreci

Alman Anayasası mülkiyet hakkını güvence altına almakta ve mülkiyetine sahip olunan arazi üzerinde, toplumsal sorumluluklara uygun planların elverdiği sınırlamalar dahilinde bina yapma hakkını tanımaktadır. Almanya'da yapıların fiziksel biçimlenişi, siyasal ve idari düzeylerde, dernekler ve partiler, vatandaşlar ve özel sektör arasında güç dengelerine dayanan bir etkileşimin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Almanya'nın federatif sisteminde, yönetim değişik düzeylerde devreye girmektedir.

Yasal Koşullar: Yapılı çevrenin biçimleniş süreci, kamu ve özel kesimin yararlarını birlikte gözeten yasal düzenlemelere uygun olarak gerçekleşmektedir. Ulusal düzeyde Federal Yapı Yasası, kent ve kasabalardaki kentsel gelişmelerin tabi olacağı yasal koşulları belirlemektedir. Eyaletler düzeyinde yapılaşma, eyaletler tarafından yapılan alt düzenlemelere tabidir. Yerel yönetimler düzeyinde, Almanya'daki yaklaşık 14.000 yerleşmede yapılı çevrenin biçimlenişi ise çoğu kez, her yerleşmeye özgü bir yaklaşımla ve vatandaşların kurumsallaşmış katkısı ile gerçekleştirilmektedir. Bir kentin, bir yerleşmenin veya belirli bir projenin uygula-

nacağı arazinin mekânsal ve yapısal gelişmesini düzenleyen ve yönlendiren, özellikle planlama ve yapı yasalarıdır.

Bazı durumlarda, inşaat izni verilmesi sürecinde, yapı yasalarına uygunluk açısından yapılan incelemelerde, yerel yetkililer kendi gelişme hedeflerinin, mal sahiplerinin / yatırımcıların hedefleri üzerinde belirleyici olmasını sağlayabilmektedir. Bu, yetkililer için, yapıların tasarımları konusunda etkili olabilecekleri bir alanın bulunduğu anlamına gelmektedir.

1970'lerin başından itibaren, kentsel restorasyona yardımcı olacak yeni ve özel bir uygulama başlatılmıştır. Mevcut tarihi binalar, yeni gelişme alanlarına yer açmak üzere, daha önce yapıldığı gibi yıkılmamakta, korumaya alınmakta ve bakımdan geçirilmektedir. Yaklaşım, daha çok konut amaçlı kullanıma yöneliktir ve zamanla gelişmiş olan kentsel sinerjiyi dikkate almaktadır. Federal hükümet ve eyaletler düzeyinde, kentlerin ve yerel yerleşimlerin yenilenmesine yardımcı olmak üzere özel yatırım programları oluşturulmaktadır.

Mekân planlaması yoluyla kentsel matrisi doğrudan şekillendiren bu tür yaklaşımların dışında, devlet ayrıca vergi yasaları ile ve vergi muafiyeti olanakları tanıyarak yapı kültürünün niteliğini etkilemektedir. Doğu Almanya kentlerindeki yatırımlarda görüldüğü gibi, inşaat sektörünü etkileyen sermaye akışı dolaylı yoldan yönlendirilmektedir. Yeni konut gelişim projelerinde, bütünleşmemiş alanlardaki ticari parklar ve alışveriş merkezleri ile yayılan aşırı kapasite kullanımı, en azından kısmen de olsa çeşitli yasal uygulamalarla önlenebilmektedir. Federal hükümetin, eyaletlerin ve yerel yönetimlerin yatırımları, gelecekte de belirleyici önemini koruyacaktır. Almanya'da yapı kültürünün geliştirilmesine diğer bir belirgin katkı da ulaşım altyapısı alanında olabilecektir.

Yapılı Çevrenin Örgütlenmesinde Çıkar Grupları: Yasal çerçeve içinde, yapılı çevrenin örgütlenmesinde; iş çevreleri, yerel yönetimler, eyaletler, federal yönetim ve toplum yer almaktadır. İş çevreleri yatırımlarının getirisini gerçekleştirmeyi beklerken, yerel yönetimler toplumsal refahı güvence altına almaya çalışmaktadır (Bu arada, politikacılar ile yöneticiler arasında açık bir farklılık göze çarpmaktadır; yöneticiler kendi mantıkları doğrultusunda hareket ederken, politikacılar oya endeksli davranmaktadır). Vatandaşlar ise kendi ihtiyaçlarının karşılanmasını istemektedir. Gene burada, vatandaşların oluşturduğu ve ortak çıkarları savunan eylem grupları ile mülklerinden azami çıkarı elde etmeyi düşünen bireyleri birbirinden ayrı tutmak gerekir.

İş çevreleri ile vatandaşlar, yerel yönetimlerce kentsel gelişim planlarında bütünleştirilmelidir. Bu, federal yapı yasasında iki aşamalı bir süreçle sağlanmaktadır. Yerel yönetimlerde genel uygulama, daha yapıcı toplumsal katılım olanaklarını kullanmadan, vatandaşların planlara uymasını beklemek şeklinde olmaktadır. Genelde toplumsal katılım, planların tamamlanmasından sonra söz konusu olmaktadır. Görüşlerin dile getirilmesinde toplum adına hareket edilmesi daha sonuç alıcı olduğundan, bireysel çıkar grupları tarafından inisiyatif hareketleri oluşturulmaktadır ve bu, yasal süreçlerin uzamasına ve gecikmelere yol açmaktadır. Bu bakımdan toplum, daha erken aşamalarda planlama sürecine çekilmelidir. Önemli olan, halihazır tamamlanmış bir planla getirilmiş uygulama üzerinde mutabakat sağlanması değil, topluma ilgileneceği alternatiflerin sunulması ve geliştirilmesidir. Eğer olmuş bitmiş bir konuya yanıt vermesi değil, karar verme sürecine katılması toplumdan istenirse, yapılı çevreye yönelik ilginin sağlanması daha kolay olacaktır.

Yerel yönetim yetkilileri ile politikaları üretenler ve mal sahipleri, yatırımcılar ve vatandaşlar arasındaki karşılıklı etkileşimler son yıllarda değişiklikler göstermiştir. Yapılı çevrenin oluşturulması, Almanya'da yatırımcılar ile toplum çıkarlarını temsil eden taraflar arasında bir dizi karmaşık müzakereye bağlı gelişmektedir. Şimdi, işverenler, yatırımcılar, mülk sahipleri, yerel yetkililer ve politikacılar ile eyaletlerde ve federal düzeyde yetkili yönetimler arasında yeni bir etkileşim şekli söz konusudur.

Bu arada, yerel yönetimler, yapılı çevrenin biçimlenişinde söz sahibi olma durumlarını sürdürmek istemektedirler. Hiç kimsenin binasını kendi istediği yere kondurmasına izin verilmemelidir. Açık mekânların korunması, toplu taşıma şebekeleriyle bütünleşme ve iyi tasarım, planlama sürecinde kent yönetimlerinin ve yerel yönetimlerin toplum açısından ele aldıkları konular arasındadır. Öte yandan, özel kesim projelerinin başarısı, üst düzeyde esneklik ve değişen piyasa koşullarına hızlı bir şekilde yanıt verme yeteneğine bağlıdır. Bu durum, tutarlı kent planlama stratejilerini gündeme getirmektedir.

Yerel mal sahibi ve yatırımcıların yerini, giderek daha yaygın bir biçimde, genel düzeyde etkinlik gösteren yatırımcılar ve bunların yatırdıkları sermayeden bekledikleri çıkarlar almaktadır. Finansman olanaklarından gelen güçleri dolayısıyla, toplumda en fazla söz sahibi onlar olmakta ve gelişmeleri kendi ilgi alanlarına doğru yönlendirmektedirler. Bu durum, özellikle son yıllarda Doğu eyaletlerinde daha belirgin bir şekilde görülmüştür. Bölgenin dışından gelen yatırımcılar, yerel koşullarla daha az ilgilenmektedirler. Eğer bunların rant beklentileriyle bir çatışma söz konusu olmasa, yapılı çevrede bu fazlaca önemsenmeyebilirdi. Bu açıdan bu tür yatırımcılar, mülklerini uzun vadeli bir sermaye yatırımı olarak gören geniş ölçekli kamu konut birlikleri gibi diğer belli başlı yatırımcılardan farklılık göstermektedir. Bir mülkün değerinin belirlenmesinde, binanın kalitesi, çevre koşullarının binayı kullananları uzun vadede tatmin etmesi ve komşuluk ilişkilerinde toplumsal denge gibi konular önemli rol oynamaktadır. Kendileri de aynı komşuluk biriminde oturan mülk sahipleri çevrede daha geniş bir paya sahiptir ve kendilerini bu birim içinde yapılacak orta veya uzun vadeli yatırımlar konusunda daha sorumlu hissetmektedirler.

Son yıllarda mal sahibi / yatırımcı ile mimarlar arasındaki ilişkiler de değişmiştir. "Mekân", daha yapı bitmeden bile "pazar"a çıkarılmaktadır. Bu yapı kültürü açısından felaket bir gelişmedir, çünkü yapımı tamamlandığında yatırım yaptıkları binaları kullanmayı düşünen bir mal sahibi / yatırımcı ile işe sadece bir yatırım gözü ile bakan bir yatırımcı ve yapım sırasında kim oldukları bilinmeyen kullanıcılar arasında fark vardır.

5. Mal Sahibi / Yatırımcı ve İnşaat Sektörü

Yapılı çevrenin üretimi, ekonomide, istihdam sektöründe ve değer yaratılmasında önemli bir faktördür. Gayrisafi Milli Hâsılanın % 10'undan fazlası, yapı üretimi ile ilgili sanayilerde oluşmaktadır. Yaklaşık her 14 işçiden biri inşaat sektöründe çalışmaktadır. Bütün sabit yatırımların yarısından fazlası bina inşaatlarına yönlenmektedir. Yapı kültürü binaların kalitesi ile ölçülür, ama bu niceliksel değerlendirmeler de mal sahibi / yatırımcıların etkisi altında kaldıkları ağır sorumluluk yükünü göstermektedir.

Özel Sektörde Mal Sahibi ve Yatırımcılar: Yapı işlerinde kamu kesiminin 8 katı kadar yatırım, özel sektör tarafından yapılmaktadır. Bu açıdan özel kesimden mal sahipleri ve yatırımcılar, yapılı çevrenin oluşumu üzerinde hem olumlu, hem de olumsuz belirgin bir katkıya sahiplerdir.

Özel kesimde mal sahibi ve yatırımcılar istedikleri gibi binalar inşa etme özgürlüğüne sahiplerdir, ama bir yandan da yapı kültürü açısından toplumsal sorumluluk altındadırlar. Dolayısıyla mal sahibi / yatırımcının kendi başına buyruk olduğundan söz edilemez. Bu bakımdan, özel sektör projelerinin bağlayıcı genellikteki düzenlemelere uygun olarak ve toplumun izleyebileceği saydam bir süreç içinde gerçekleştirilmesini sağlamak toplum yararınadır. Her şeyin ötesinde özel sektörde geliştirilen projeler de diğerleri kadar çevrelerindeki insanları etkilemektedir ve bu bakımdan toplum yararı açısından bir değerlendirmeye konu olacaklardır.

Bu nedenle belli başlı projelerin planlanmasında yarışma yöntemini tercih etmeleri ve bu iş için Alman yarışmalar düzenine uymaları, özel sektördeki mal sahibi / yatırımcıların kendi

yararlarınadır. Bu, planlamada yüksek nitelikli bir standardın elde edilmesinin yanısıra toplumsal kabul edilebilirliği, ekonomik canlılığı ve yapılı çevrede getirilenlerin uzun vadede kullanılabilirliğini getirecektir.

Her durumda, yapı niteliği ile maliyet verimliliği arasındaki sinerjinin potansiyel önemine dikkat edilmelidir. İlk yatırım maliyetini, bütün bir ömürlük süreci kapsayacak maliyetten daha önemli gören kısa vadeli değerlendirmeler yanlıştır.

Kamu Kesiminde Mal Sahibi / Yatırımcılar: Kamu sektöründe bina üretimi için yapılan harcamalarda aslan payını yerel yönetimler almaktadır. Bu, çoğu kamu projesinin halkın doğrudan günlük etkinlik alanı içinde geliştirildiği anlamına gelmektedir. Öte yandan federal hükümet ve eyaletler tarafından gerçekleştirilen projeler (örneğin Berlin'de parlamento ve hükümet için yapılan binalar), ulusal ve uluslararası düzeyde daha yoğun ilgi çekmektedir. Bu nedenle kamu kesiminde her düzeyde mal sahibi ve yatırımcı kuruluş tarafından verilecek kararlar büyük önem taşımaktadır.

Yapı kültürünün geliştirilmesi için, federal devlet, eyaletler ve yerel yönetimlerdeki yetkililerin örnek bir model oluşturması beklenmektedir. Kamu yararını en iyi şekilde gözetmek bu yönetimlerin görevidir. Bu nedenle, kamu kesimindeki mal sahibi / yatırımcılar, maliyetleri gözetirken ve enerjinin verimli kullanılmasını sağlamaya çalışırken, bir yandan da iyi bir tasarım, verimli bir kullanım süreci ve yapılı çevrenin sürdürülebilirliği konularında da duyarlı olmak zorundadır.

Bu sorumluluğu her zaman kamu kesimi yüklenmiştir. Bir belediye meclis binası veya parlamento binası her zaman için ülkenin veya yerel toplumun kimliğinin göstergesi olmuştur. Örneğin, Berlin'deki yeni hükümet binaları, ulusal ve uluslararası çevrelerden geniş ölçüde beğeni toplamıştır. Federal hükümet ayrıca bunların ötesinde, mümkün olan her yeni proje için yarışmalar açılarak örnek girişimler oluşturmak ve kendi projeleri için gerekli standartları tanımlayan bir “Sürdürülebilir Yapı Rehberi” yoluyla bu konuda katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Kuşkusuz kamu kesimi bugün yeni karmaşıklıklar ile karşı karşıyadır. Birincisi, yapı kültüründe kapsamlı bir yaklaşımı etkili kılmaya yönelik girişimler, kamuoyunda sadece bir takım tedbirlerin uygulaması olarak görülmemeli, herkesin eşit olarak etkilenebileceği bir şekilde ortaya konulmalıdır. Ek olarak, bütçe kısıtlamaları dolayısıyla kamu kesimindeki işverenlerin yetkili yapı birimleri eliyle verimli bir planlama yapmaları gerekmektedir. Kamu kesimi, kamu yararını korumalı ve özel yatırımcılarla plancıların temasını sağlayacak bir şekilde hareket etmelidir. Mal sahibi / yatırımcı, özellikle kamu kesiminde olunca, üst düzeyde bir sorumluluk taşımaktadır.

Eğer kamu kesimi kendini yaptığı binalarla başarılı bir şekilde ifade edemezse, vatandaşlarının hizmetinde olan bir devlet imajından önemli şeyler yitirir. Demokrasilerde, bir bina yaparak hizmete sokan devlet, iktidarının gücünü kanıtlama hevesine kendini kaptırmaz. Devlet, bu bina ile devleti oluşturan yurttaşlarına karşı bir görevini yerine getiriyordur.

Ekonomik Yavaşlama-Yapı Sektörü İçin Bir Şans: İki Almanya'nın birleşmesi sırasında inşaat sektöründe yaşanan yükseliş giderek yerini belirli bir düşüşe bıraktı. Bu gelişme kendini inşaat sektöründe satışların azalmasıyla göstermektedir. Demografik koşullarının elverişsizliği dikkate alındığında, inşaat sektörünün yeniden ulusal ekonomideki eski konumuna dönebileceği pek tahmin edilmemektedir.

Ancak yapı sektöründeki bu yavaşlama, yapı ürünlerinde ve yapı üretim süreçlerinde kaliteye daha çok önem verilmesi şansını getirmiştir. Krizden çıkmanın yolu, daha üst düzeyde kaliteyi öngören standartlardan geçmektedir. Bu aynı zamanda, yapı sektörünün yapı kültürü doğrultusundaki sorumluluklarına ilişkin duyarlılığını da geliştirecektir.

Bugün binalara yönelik bütün harcamaların yarısından fazlası mevcut stoklara gitmektedir. Bu oran artabilir ve artacaktır. Mevcut stoklardaki çalışmalar istihdam yoğunlukludur ve yapılı çevrenin korunmasına ve bakımına katkıda bulunmaktadır. Yapı sektörü çok miktarda atık üretmekte, çok miktarda enerji tüketmekte ve karbondioksit emisyonunun artmasına neden olmaktadır. Sürdürülebilirliği yapı sektörünün bütünleştirici bir parçası haline getirebilecek tasarruf ve yeniden kullanım tedbirleri konusunda önemli bir potansiyel görülmektedir. Yeni bir enerji sakınımı mevzuatı buna imkân verecektir.

Yapı sektörünün daha üst düzeyde kaliteye yönelik standartlar açısından sağlayacağı katkıların açınımı, çevresel sorunlara duyarlı malzeme ve tasarımın geliştirilmesi, üretimi ve uygulanmasından, yenilikçi inşaat yöntemlerine ve yakın bir işbirliği içinde sektörde işçilik için gerekli becerilerin geliştirilmesine kadar uzanmaktadır.

Mal sahibi / yatırımcı ile inşaat endüstrisi ve plancıdan oluşan üçgende yer alan her grup bir diğerine bağımlıdır. Bu grupların her biri, daha fazla başarılı olmalarının ancak bütünleşmiş bir ekibin içinde yer almaları ile mümkün olabileceğini görmelidir. Söz konusu olan, kişisel hesap verme zorunluluklarından kurtulma veya yakınlarını kollama değil, toplum geneli de dahil herkesi tatmin eden bir ürün el edebilmek için belirli uzmanlık alanlarının eşgüdümüdür.

6. Planlama ile İlgili Meslekler

Diğer Avrupa ülkelerinin tersine Almanya'da, "mimar", iç mimar", "bahçe ve peyzaj mimarı", "kentsel mimar / kent plancısı" veya "müşavir mühendis" iş tanımları, mimar ve mühendislik alanındaki faaliyetlerin sadece ilgili eyalet odalarına kayıtlı meslek adamları tarafından yapılabileceğini öngören eyalet yasaları ile güvence altına alınmıştır. Mimarlık, iç tasarım, peyzaj, bölge planlama veya inşaat mühendisliği alanlarında, Almanya'da bir üniversite veya politeknikten diploma alınmış olması koşulu vardır. İki veya üç yıllık staj deneyimi ayrıca gereklidir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerdeki üniversitelerden alınan diplomaların karşılıklı tanınmasını öngören AB mevzuatı uyarınca, herhangi bir AB ülkesinden bir mimar Almanya'daki bir eyalet odasına, aynen Alman meslektaşları için geçerli koşullara tabi olarak kaydolabilir.

Eyalet yasaları mimarın işini "tasarım, teknik, ekonomik, toplumsal ve çevresel planlama" olarak tanımlamaktadır. Mühendislerin, tıp eğitimini tamamlayan öğrencilerin verdiği Hipokrat yeminine benzer bir "mühendislik yemini" ile başlayan mesleki bir etik düzenlemeye tabi olmaları amaçlanmaktadır.

Yapı ve planlama ile ilgili bütün disiplinlerde meslek adamları kendilerini işverenin işlerini, mümkün olan en geniş düzeyde uzmanlıklarını sunarak onun adına yürüten ve yapıda teknik, ekonomik ve sürdürülebilir kaliteyi sağlayan kişiler olarak görürler. Söz konusu yapı bir bina, bir mühendislik yapısı, bir ulaşım tesisi, bir iş tasarım, bir planlama uygulaması veya bir açık mekân planlaması olabilir.

Bu rol, bugün çeşitli nedenlerden dolayı bazı alanlarda sorunlar doğmuşsa da, halen canlılığını korumaktadır. Hem genelde topluma, hem de işverene karşı yükümlülükleri olan bir mesleğin imajı, bir bina, bir plan, bir peyzaj mimarlığı çalışması, bir inşaat mühendisliği çalışması gibi bir nihai üründe somutlanmaktadır. Bütün bunlar bireylerin yakın çevrelerini etkilemektedir.

Çalışmalarının toplum üzerinde etkileri olmasından dolayı, mimarların ve mühendislerin ücretleri yasal olarak bir tarife ile belirlenmektedir (HOAI). Bu uygulama, bağımsız müşavirlik hizmetleri için yapılacak ödemeleri güvence altına almayı amaçlamakta, dolayısıyla kaliteyi sağlamanın da bir yolu olmaktadır.

Mimarlar, İç Mimarlar, Kent ve Bölge Plancıları, Peyzaj Mimarları: 2001 başlarında Almanya'da odalara kayıtlı 109.461 mimar, iç mimar, peyzaj mimarı ve kent plancısı vardı. Bu bir

rekordur. Çalışmakta olan mimar ve plancıların neredeyse üçte ikisi üniversite mezunudur. Diğer serbest mesleklere göre bu alanda kadınlar, % 19,6 ile düşük bir oran oluşturmaktadırlar. Ancak, mimar ve kent plancısı olarak çalışan kadınların sayısı giderek artmaktadır. Bugün mimarlık okullarında okuyan ve mezun olan öğrencilerin yaklaşık yarısı kızdır.

Öte yandan resmi kayıtlara göre, işsiz olan mimar, peyzaj mimarı, iç mimar, kent ve bölge plancısı sayısı 8.000'dir. Bu da bir rekordur. Yapı sektöründeki yavaşlama sürdüğü müddetçe istihdam olanaklarında da bir rahatlama olmayacaktır.

Güç ekonomik koşullar mimarlık mesleğinin uygulanmasında karşılaşılan sorunları artırmıştır. Giderek artan sayıda mimar, bina fiyatlarının düştüğü bir ortamda daha az sayıda proje için rekabete girmektedir. Diğer AB ülkelerine göre daha yoğun olan mimar sayısı durumu daha da güçleştirmektedir. Avrupa'nın her yerinde mimarlıkla ilgili düzenlemeler aynı olmadığı için, sektörün bütünü üzerindeki baskılar artmaktadır. Avrupa'daki birleşme süreci içinde, devlet tarafından düzenlenen bir ücret tarifesinin yürürlüğe girmesi konusunda baskılar da artmaktadır.

Mesleğin görünüşünün pek cazip olmamasına karşın mimarlık popülerliğini korumaktadır. Mimarlık okullarından mezun olanların sayısı 1999 yılında en üst rakamı buldu. Son zamanlarda, piyasanın ihtiyacının iki katı kadar yeni mezun mimar iş aramaktadır.

İç mimarlık, peyzaj mimarlığı ve kent planlaması disiplinlerinde de mesleki perspektif genellikle aynıdır. İhale işlerinde, tekliflerin değerlendirilmesinde bu mesleklerin oynadığı kilit rollere karşın, yapı işlerinde çıktının düşmesi, kamu kesiminde talep azalması ile birlikte düşünüldüğünde, yeterli sayıda iş olanağının ancak yeni uzmanlık alanlarının geliştirilmesiyle sağlanabileceği anlaşılmaktadır.

Kamuoyunda mimarlarının sayısının artmasının, maliyetlerin yükselmesine ve planlamada gecikmelere yol açtığı, çünkü mimarların “anıt yapılar yapma” peşinde oldukları gibi bir anlayış vardır. Büyük şirketler ve yatırımcılar, mimarların inşaat, tesis yönetimi, maliyet ve zaman planlaması konularından çok az anladıklarını iddia etmektedirler. Mimarlardan yeterli olmadıkları iddiası ile şikayetçi olan büyük yatırımcılar, hizmetleri bir genel müteahhitten alma eğilimindedirler, çünkü işlerin yaptırılmasında mimarlara genellikle güvenmemektedirler. Bu, mimarların imajını etkilemektedir. Fakat, genellikle taraflar gerçekten mimarlarla çalıştıktan sonra değerlendirmelerde, düşüncelerde olumlu farklılıklar oluşmaktadır.

Planlama ve ilişkili hizmetlerde kalite konusu tartışılırken, inceleme ve yeniliklere duyulan ihtiyaçtan sıkça söz edilmektedir. Şu anda sorun, küçük çaplı mimarlık firmalarının geniş bölgesel ve uluslararası arenada rekabet yeteneğinin olmamasından, yeterli pazarlama çalışması yapılmamasından ve üniversitelerdeki eğitimin geniş ölçüde “sanatçı mimarlar” yetiştirecek şekilde yapılandırılmasından kaynaklanmaktadır.

“Mimar”ın her şeyi içeren mesleki profilinden daha geniş uzmanlaşmalar doğacak gibi görünmektedir - genel plancılar, proje yöneticileri, yatırımcılara, genel müteahhitlere, mal sahiplerine, kullanıcılara hizmet veren danışmanlar, enerji danışmanları, mimari miras konusunda danışmanlar, web tasarımcıları veya iş yönetimi danışmanları gibi.

Mimarların ve inşaat mühendislerinin, teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek için becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Örneğin, yapılar için hazırlanan karmaşık teknik master planlar, mimarlar tarafından yerine getirilebilecek tesis yönetimi görevlerini gerektirmektedir.

Teknik uzmanlaşmanın ötesinde, yapılı çevrenin kamusal niteliğini yansıtan bir konum getirme, arzulanır ve algılanır olmalıdır. Federal hükümet, eyalet yönetimleri ve yerel yönetimler, yapı kültürüne katkıda bulunacak, yapılı çevreye ilişkin bütün kararları gözden geçirebi-

lecek görevliler atayabilmelidirler. Deneyimli mimarlar aynı zamanda tüketicinin korunması alanında da çalışabilir ve böylece özellikle küçük çaplı ticari yapılarda ve konut yapılarında toplam kalitenin geliştirilmesine katkıda bulunabilirler.

Fakat mimarların kendileri hâlâ mesleğe genel bir yaklaşım içinde mi görecekleri, yoksa mesleğin uzmanlıklara mı bölüneceği sorusu gelecekte de açıkça yanıtlanamayacaktır, çünkü en iyi "uzmanlar", "genelci" yaklaşımlarında en başarılı olanlardan çıkmaktadır.

İnşaat Mühendisleri: İnşaat mühendisleri bugün, inşaat endüstrisinden müşavirlik firmalarına kadar geniş bir mesleki spektrum içinde çalışmaktadırlar. İş tanımları son derece karmaşık ve esnektir. İnşaat mühendislerinin konumları, mimarların önemsiz bir ortağı oldukları şeklinde bugün hâlâ geniş ölçüde var olan görüşlerin çok ötesindedir. Dolayısıyla, mühendis odalarına kayıtlı kişilerin sayısı, gerçekten bu alanda çalışanların sadece bir bölümünü temsil etmektedir.

Hem mesleki durum, hem de yapı kültürü açısından karşılaşılan güçlükler, inşaat mühendisleri için mimarlardan ve ilişkili mesleklerden farklılıklar göstermektedir. Bir kere, mühendislik mezunları iş bulmakta herhangi bir sorunla karşılaşmamaktadırlar. Tam tersine, mesleki örgütler ve müşavir mühendisler aslında taze yeteneklerin yokluğundan yakınmaktadır.

İnşaat mühendisliğine kaydolan öğrenci sayısı düşmektedir. İnşaat mühendisliği, mükemmel kariyer ve gelir olanaklarına karşın, mimarlığın çekiciliğine sahip değildir. Üniversiteye girenler, bu alanın sıkıcı, kasvetli olduğu ve çok fazla matematikle ilişkili olduğu gibi yaygın görüşlerin etkisiyle inşaat mühendisliğinden uzak durmaktadırlar. Fakat bu önyargıların haklılığı kanıtlanmış değildir. Bugünün gençliğine bir mesleki kariyerin çekici gelebilmesi için şu iki niteliken biri gerekmektedir; ya yaratıcı tarafı olacaktır ya da yüksek teknolojiye yönelik olacaktır. İnşaat mühendisliği bu açıdan çok az mesleğin olanaklarına sahiptir ve her iki niteliği de taşımaktadır. Bir mimarda olması gereken yaratıcı güç, bir inşaat mühendisinde aranan ve doğal bilimler ile teknolojiye dayanan birikim, bir mimarda olması gereken yaratıcı güçle aşağı yukarı aynı düzeydedir. İnşaat mühendisliğinde, bilgi ve sezgi aynı ölçüde gereklidir.

Şimdiye kadar mesleğin yaratıcı potansiyeli bütünüyle kavranamamış ve bu yapı kültürü ortamında da böylece kabullenilmiştir. İnşaat mühendisleri, yaptıkları iş sadece "hesap" vb. olarak görülerek ciddiye alınmadığı sürece, kendilerini yapı kültürü denkleminin bir parçası olarak algılayamayacaklardır. İşverenler, özellikle de neredeyse bütün ulaşım altyapısının tamamını yaptıran kamu sektörü, mühendislerin yaptığı çalışmaların yapılı çevrenin bir parçası ve yapı kültürünün değerli bir bileşeni olduğunun anlaşılmasını sağlama sorumluluğunu taşımaktadırlar.

Yapılı çevre içinde mühendislik çalışmaları, genellikle kamuoyunda düşünülenden daha fazla bir bölümü oluşturur; örneğin, köprüler dahil bütün ulaşım ağı, endüstrideki teknolojik yapılar, hizmet tesisleri ve atık yönetim tesisleri gibi. İnşaat mühendisleri bu tesislerin yapımında, tasarım yönü de dahil tek başına bütünüyle sorumluluk yüklenmektedirler. Dolayısıyla mimarlarla inşaat mühendisleri arasındaki ayırım, tasarım ve statik arasında bir sorumluluk bölüşümü değildir. Yapı sanatı bölünmez bir bütünlük taşır ve her iki taraf da bu bütünlük içinde kalitenin sağlanmasından sorumludur.

İşte yapı kültüründe eksikliği duyulan, özellikle bu kültürü yaratanların farkında olmadıkları bu bütüncül yaklaşımdır. Bu, federal hükümet, eyalet yönetimleri ve yerel yönetimler tarafından eski Doğu Alman eyaletlerinde yolların ve tesislerin yapımından, mevcut tarihi stokların korunmasına kadar gösterilen büyük çabaların veya önerilen "mühendislik yemini" ile çok özel bir şekilde vurgulanmak istenilen yükümlülüklerin görmezden gelinmesi anlamına gelmez. Burada çözülmesi gereken sorun, malzeme ve inşaattaki yenilikleri yaratıcı bir şekilde kullanmanın yollarının bulunmasıdır.

Alman Ulaşım, Yapı ve Konut Bakanlığı ile Müşavir Mühendisler Birliği, gerçekleştirdikleri teknik projeler ile yapı kültürünün gelişimine katkıda bulunmak istemektedirler. Bu alanda sağlanan belirgin katkıları görmek için, doğu eyaletlerinde gerçekleştirilen büyük yol projelerine bakmak yeter. Bu projelerde, yol mekânlarının ve ilişkili strüktürlerin başarılı tasarımından, ulaşım ağının insani çevre ve peyzajla başarılı bir şekilde bütünleştirilmesine kadar bir dizi iyi örnek çıkarılabilir (maalesef aynı şeyi yeni yapılan demiryolları için söyleyemeyiz). Burada, yol plancıları, kent plancıları, peyzaj mimarları, inşaat mühendisleri, zemin uzmanları ve mimarlar arasında sağlanan entegre ekip çalışması dikkate değer. Bu çalışmanın daha da geliştirilmesi, ancak yaratıcı rekabetin teşviki ile mümkündür. Böyle bir gelişme, bütün resmi ihalelerde rekabetin artırılması ile sağlanabilir. Ancak elbette, sadece fiyat düşüklüğünü dikkate alan bir rekabetten kaçınmak gerekir.

Doğrudan yapı alanında çalışan inşaat mühendisleri teknik gelişmeler üzerinde önemli ölçüde etkili olmaktadır. Çünkü yapıları, inşaat mühendisliği işlerini ve ulaşım tesislerini planlayan ve inşa eden, kalite ve iş güvenliği denetimlerini yürüten onlardır.

Yakın bir süre içinde Almanya'da altyapı işlerinin önemli bir kısmı tamamlanmış olacağından, gelecekte altyapı bakım işleri gittikçe daha da önem kazanacaktır. Eski yapıların ve mevcut stokun bakımındaki yaklaşım, yapı kültürünün oluşumunda önemli bir katkıdır ve kentsel çevreyi nasıl şekillendireceğimizin bir göstergesidir. Mevcut stokla uğraşmanın özenli bir yöntemini bulmak, en az boş bir alanda yeni bir bina yapmak kadar güç ve karmaşıktır. Ancak burada da kamu kesimindeki işveren / yatırımcı kuruluşların önemli bir rol oynaması söz konusudur.

Yarışmalar Sistemi: İnşa edilecek yapılar için en uygun projenin seçiminde bir yöntem olarak yarışmalar sistemi, uzun yıllardır Almanya'da verimli bir şekilde uygulanmaktadır. Yarışmalara ilişkin ilk düzenlemelerin getirildiği (ve hemen eleştirilmeye başlandığı) 1867 yılından bu yana yarışmalar mimarlar için standart bir süreç olmuştur. 1993 yılında, Avrupa Birliği mevzuatı ile uyum açısından sistemde değişiklikler yapılmıştır.

Bütün Avrupa için geçerli yeni ilkeler ve düzenlemelerden kaynaklanan sorunlara karşın, rekabete dayanan bir ihale sistemi, bir planlama veya inşaat işinin verilmesinde halen en adil süreçtir. Çünkü böyle bir süreç, fiyatlar üzerinden değil, niteliğe dayanan çözümler esas alınarak yapılmaktadır. Seçilen üründür, bunun arkasındaki kişi değil.

Öte yandan bu sürecin mimari kaliteyi güvence altına aldığı için daha iyi olduğu gibi bir genellemeyi yapmak da mümkün değildir. Bu sistemin geniş ölçüde uygulanmadığı dış ülkelerden ve Almanya'da özel sektörden örnekler, mimaride kalitenin ihale sürecine bağlı olmadığını göstermektedir. Örneğin çok beğenilen Hollanda'da yarışmalar çok seyrek yapılır, Fransa'da ise Almanya'dan daha çok yarışma çıkarılır. Ancak bu ülkelerde bunun daha iyi bir mimari standarda ulaşmayı sağladığını kanıtlamak mümkün değildir.

Almanya'da süreç, serbest hizmetler için geçerli ihale kuralları (VOF) ile düzenlenir. Ayrıca, Ulaşım, Yapı ve Konut Bakanlığı, gerçekleştireceği bütün yapılarının projelerinin kamu ihaleleri yoluyla elde edilmesini tercih etmektedir.

Sektörün yol, demiryolu ve köprü inşaatlarını da kapsayan bütünün karşılaştırmalı kriterlere tabi olup olmayacağının araştırılması iyi olacaktır. Her proje için "açık rekabet"in en uygun yöntem olup olmadığı veya daha başka yöntemlerin bulunup bulunmadığı yanıtlanmayı bekleyen bir sorudur. Yapı kültüründe kapsamlı bir yaklaşım, bütün kamu projelerinin planlamasında mümkün olan en yüksek standartların hedeflenmesini ve buna uygun süreçleri gerektirmektedir.

Yarışmalar, halen çoğu plancı için geçerli bir iş alma yöntemidir. Fakat son iki gelişme, yarışmaların tutarlılığı konusunda farklı düşüncelere neden olmuştur. Birincisi, her şeyden ön-

ce, yarışmaları bütün Avrupa ülkelerini kapsayacak şekilde açmak çok büyük sayıda katılımı getirmiş ve sonuçta her projenin yeterince değerlendirilebilmesi olanağı kalmamıştır. Bazı durumlarda aday sayısını değerlendirilebilir bir sayıya indirebilmek için kura yoluna başvurulduğu bile olmuştur. Ne yapılırsa yapılsın çoğu kez jüri kararları, sunulan projelerin yaratıcılığı hakkında bir yargıya varmakta yeterli olmamaktadır.

En azından Avrupa ölçeğinde bir yarışma / ihalenin, birleşik bir Avrupa düşüncesi ile ne ölçüde uygun düştüğünü tartışmamız gerekir. Çünkü bu yolla kaçınılmaz olarak mimaride bölgeselcilik yerine enternasyonalizm teşvik edilmektedir. Ulusal mimariden söz etmiyoruz ama Avrupa bölgeselciliğini gözetiyoruz.

İkinci bir sorun, mimar sayısı artarken girebilecekleri yarışma sayısının azalmasından kaynaklanmaktadır. Yarışmalara katılanların sayısı "hantallığa" neden olacak kadar çok olabilmekte ve dolayısıyla farklı eğilimleri daha ilk aşamada etkisiz hale getirerek adil olmayan sonuçlar doğurmaktadır.

Öte yandan özel kesimde bugün için sadece isteğe bağlı olan ve sınırlı sayıda uygulama örnekleri bulunan yarışmaların, bu kesimde daha geniş ölçüde uygulanıp uygulanmayacağı konusunda da bir genel soru olarak sorulmalıdır. Bir mal sahibi / yatırımcının kendi mimarını seçme hakkının yanı sıra, toplum içine çıkacak yapının seçiminde kamu yararının gözetilmesi gerçeği de söz konusudur. Yarışmaların zaman aldığı ve pahalıya çıktığı konusunda sıkça dile getirilen görüşleri, yatırımcılar bile reddetmektedir. Bu konuda daha ayrıntılı bir çalışma ve belki de özel kesim için yeni yarışma süreçlerinin geliştirilmesi yararlı olabilecektir.

Hizmet İhracı: Mimarlıkta aktif bir politika izleyen Avrupa Birliği üyesi ülkelerin, ihracatı geliştirmeyi ve ekonomik güçlerini artırmayı amaçladıkları tartışma götürmez. Alman Mimarlar Odası tarafından yapılan karşılaştırmalı bir araştırma bu konuda mimarların başarı kazandıklarını da ortaya koyuyor.

İnşaat sektörünün geleceğine ilişkin kestirimler ve Alman mimarlarının iş almada bugün karşılaştıkları güçlükler dikkate alındığında, ancak büyük ölçekli firmaların uluslararası pazar ile ilgilendikleri anlaşılabilmektedir. Burada birbirinden farklı iki pazar söz konusudur; Avrupa iç pazarı ile Güney ve Doğu Asya başta olmak üzere gelişmekte olan ülkeleri kapsayan geniş pazarlar.

Avrupa düzeyinde, planlama ve inşaat ihalelerine ilişkin duyurular, ihale kurallarına göre AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanmaktadır. Ancak bu ihalelerin sadece % 0,68 ila % 2'si Alman olmayan firmalara gitmektedir. Oran çok düşük görülmektedir ancak bu ilişkilerin göreceli bir ağırlığı vardır. Örneğin Alman Parlamentosu'nun (Reichstag) tasarımı için açılan yarışmayı bir İngiliz mimar kazandığında, kamuoyundaki etkisi böyle sayısal bir oranın çok üzerinde olmuştur.

Alman mimarlar, dış pazarların özellikle Avrupa ile sınırlı kaldığından ve her ülkenin yarışmada kendi mimarları lehine bir ayırımcılık yapmasından şikâyet etmektedirler. Bu, doğası gereği kolay kanıtlanmayacak bir konudur. Her ülke tarafından tercih edilen yarışma yöntemleri arasında büyük faklılıklar bulunduğu, bu farklılıkların ayırımcılık olarak görülemeyeceği gözden kaçırılmamalıdır.

Avrupa dışına hizmet ihracında Alman mimarlar hükümet desteğinin yokluğundan şikâyetçi olmaktadırlar. Bu sektörde hizmet ihracının ekonomik önemi ihmal edilmemelidir. Planlama ve inşaat ihalelerinin normal olarak arkası gelmekte, başlangıçta planlamacının aldığı ücretin çok ötesine geçen, inşaat endüstrisi ve ekipman endüstrisine iş sağlayan siparişler alınmaktadır. 1990 - 2000 yılları arasında Avrupa inşaat pazarındaki payı iki katına çıkarak 4,8 milyar Mark'a (2,4 milyar Euro) ulaşan Almanya yapı sektörünün, bu konuya geniş ilgi

göstermesi bundan dolayıdır. Bu firmalar, benzeri ilgilerinin bulunduğu güney ve doğu Avrupa'da, yan şirketlerini kullanarak genişlemeye çalışmaktadırlar.

Alman teknik standartlarının yüksek olduğu bilindiğinden, Alman firmalarının gelecek yıllarda çok büyük ciroların gerçekleşmesi beklenen Çin gibi Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde şansları vardır. Eğer bir ülke belirli bir ürün veya hizmeti kendi ülkesinden sağlayamıyorsa, söz konusu projenin planlamasını yapan ülkeye yönelmektedir.

Aynı gerçeklerden hareketle Alman hükümeti, yurt dışındaki yüksek hızlı Transrapid manyetik raylı ulaşım projesini desteklemekte veya Alman otomobil endüstrisindeki araştırmalar için yüz milyonlarca mark harcamaktadır. Her iki örnekte de amaç yurt içinde yatırım ve istihdam olanaklarının sağlanmasıdır. Mimarlar, plancılar ve mühendisler tarafından başlatılan hizmet ihracını genişletecek bazı şansların yakalanması, ancak inşaat endüstrisinde stratejilerini yeniden gözden geçirmesiyle mümkün olabilecektir.

Sübvansiyon vb. uygulamaların ötesinde politik desteği savunan yaklaşımlar, yabancı yapı ve planlama sözleşmeleri içinde Alman müteahhitlere düşen payı belirleyen bir analizle güçlendirilebilir.

İngiltere ve Hollanda'nın oluşturduğu örnekler, Almanya için öğretici olacaktır. Almanya'nın, yaratıcılığını ve uzmanlığını planlama ve inşaat hizmetlerindeki mükemmellikle ifade eden bir ülke olarak kendini geliştirmesi, sadece yapı sektörüne değil, daha geniş anlamda bir imajın yaratılmasına katkıda bulunacaktır.

Eğitim: Bütün planlama meslekleri için, örneğin mimarlık, iç mimarlık, peyzaj mimarlığı, kentsel planlama veya inşaat mühendisliği alanlarında bir üniversite ya da politeknik veya sanatlar akademisinden mezuniyet gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin bu eğitimlerinden önce veya bu eğitimleri sırasında uygulamada deneyim kazanmaları beklenmektedir. Beş yıllık eğitim süresi gözden geçirildiğinde, planlama ile ilişkili disiplinlere kaydolan öğrenci sayısının yüksekliğini koruduğu görülmektedir.

Üniversite eğitimine ilişkin olarak, yıllardır, özellikle mimarlardan gelen başlıca şikâyetler şunlardır:
- Dersler çok uzun zaman almaktadır
- Dersler, öğrencilere uygulama açısından yeterli eğitimi verememektedir
- "Genelci" yaklaşımlar ve "uzmanlaşma" arasında doğru bir denge sağlanamamıştır.

Bu konularda dile getirilen soruların belirli bir yanıtı yoktur. Ancak genellikle, kendi başlarına ve kendileri için çalışan "sanatçılar" yetiştirilmesinden vazgeçen bir değişikliğin gerektiği açıktır. Meslek dünyasında bir ekip içinde çalışma becerisine ihtiyaç vardır ve bu ihtiyaç üniversite eğitimi sırasında bugünkünden daha fazla dikkate alınmalıdır. Bu, dolayısıyla diğer mesleklere saygıyı geliştirecek ve mimarlardaki üstünlük duygusunu azaltacaktır. Entegre takım projelerinin geliştirilmesi ve yapı yönetimi gibi belirli uzmanlık alanlarında kürsülerin oluşturulması de ayrıca bu konuda yardımcı olacaktır.

Üzerinde durulması gereken diğer bir konu, mevcut mimar ve inşaat mühendislerinin daha ileri düzeyde eğitim görmesi olanaklarına ilişkindir. Çok az üniversitede böyle programlar olduğu için odalar bu işe girişmişlerdir. Ulaşım, Yapı ve Konut Bakanlığı tarafından yaptırılan "Mimarlar, Mühendisler ve Kent Plancıları İçin Ekonomik ve Çevre Dostu Yapılar Hakkında Eğitim ve İleri Eğitim" konulu araştırma projesi, mimarların yeterliliğini geliştirecek çoğu bilginin ülkedeki üniversitelerde ya hiç ele alınmadığını ya da çok yüzeysel olarak öğretildiğini göstermiştir. Doktorlarda olduğu gibi unvanla da bağlantılı bir uzmanlık uygulaması diğer bir öneridir. Mevcut yapı stokunun artan önemi dikkate alındığında, böyle bir uygulama mimari mirasın korunmasına ilişkin bir uzmanlaşmayı da kapsayabilir.

7. Yapı Kültürü ve Toplum

Daha önceki bölümlerde, toplumun iyi bir yapılı çevreye olan taleplerini yerine getirmek için yapı kültürüne yönelik kamuoyu ilgi ve desteğinin gerekliliği üzerinde tekrar tekrar durulmuştu. Bu görev bir ölçüde odalar ve dernekler tarafından gerçekleştirilmektedir. Kamu kesimi de bu konuda hem yatırımcı, hem de yasa yapıcı olarak bir rol oynamaktadır (Bölüm 9'a bakınız). Bir üçüncü ortak da, toplumla uzmanlar arasında iletişimi sağlayan kurumlardır.

Müzeler ve Kurumlar: Yapı kültürünün geliştirilmesi ve bu konudaki duyarlılığın artırılması için çalışan değişik kurumlar vardır. Fakat Almanya'da, diğer komşu Avrupa ülkelerinde olduğu gibi bunları federal düzeyde bir araya getiren bir şemsiye kuruluş yoktur.

Aşağıdaki kurumlar 20. yüzyıl mimarlığı üzerine yoğunlaşmışlardır:

- Frankfurt / Main'daki Alman Mimarlık Müzesi
- Berlin'deki Bauhaus Tasarım Müzesi Arşivi (Arşiv Bauhaus atölyelerinde yapılan ve tarihi önem taşıyan çalışmalarla sınırlıdır)
- Dessau'daki Bauhaus Vakfı (Müze olarak düzenlenmemiştir, binanın kendisi sergilenmektedir)
- Hohenhof, Hagen Impulse Müzesi (Burada da tarihi içeriğe odaklı bir sınırlama vardır)
- Münih Teknik Üniversitesi Mimarlık Müzesi ile Augsburg'daki Schwaben Mimarlık Müzesi

Ayrıca bazı yerel mimarlık merkezleri de vardır. Çoğu mimarlık meslek örgütlerinin girişimleriyle kurulmuştur ve mimarlıkla ilgili sorunların tartışıldığı merkezler olarak görülmektedir:

- Berlin'deki Alman Mimarlık Merkezi (DAZ)
- Kassel KulturBahnhof'ta Mimarlık Merkezi
- Hamburg'da Mimarlık Merkezi (AC)

Bunlar tartışmaların yapıldığı ve küçük ölçekte yarışmaların ve diğer çalışmaların sergilendiği yerlerdir. Kendi koleksiyonları yoktur ve müze olarak tanımlanmazlar.

Frankfurt'taki Alman Mimarlık Müzesi (DAM) 1984 yılında kurulmuştur ve finansman açısından "Almanya"nın değil Frankfurt'un müzesi olmasına karşın, Almanya'da bu alanda en tanınmış kurumdur. Müzenin 23 çalışanının ücretleri şehir tarafından ödenmekte, sergiler dışarıdan temin edilen kaynaklarla finanse edilmektedir. Her ne kadar şu andaki müze yöneticileri özellikle gençlerin ve çocukların ilgisini uyandırma açısından ciddi sorumluluklar yüklenmekteyseler de müzenin adının gerektirdiği standart bu koşullarda sağlanamamaktadır.

Dessau'daki Bauhaus Vakfı da bir ulusal "koleksiyon, sergi ve bilgi merkezi" olma işlevini taşımamaktadır. Federal devlet düzeyinde bir kurumun neler yapabileceğine en iyi örnek, üç bakanlık tarafından desteklenmekte olan Danimarka Mimarlık Enstitüsü'dür. Enstitü şu kurumlaşmaları içermektedir:

- Yapı Dokümantasyon Ulusal Merkezi
- Mimari Çizimler Ulusal Koleksiyonu
- Danimarka Mimarlık Merkezi
- Danimarka Kent Planlama Enstitüsü
- Danimarka mimarlık dergileri

Bu örnekte önemli olan, kısmen (merkezi hükümet gibi) diğer ön koşulları temel alan ayrıntılar değildir. Önemli olan bütünleşmiş ve karmaşık yaklaşımdır. Almanya'nın şansı -Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi'nde yansıtıldığı gibi- mühendislik sektörünü yapılı çevrenin bütün alanlarını kapsayacak şekilde devreye sokabilmekte yatmaktadır.

Medya: Mimarlık mesleği açısından yapılan eleştiriler, toplum ile yapılı çevre arasındaki ilişkiyi sağlamakta ve yapı kültürünün hangi konularının, ne ölçüde basında, radyolarda ve televizyonlarda yer alacağını belirlemektedir. Son 10-20 yıldır bütün ulusal basın mimarlık konularına yer vermekte, az sayıda bölgesel gazetede de bu konular işlenmektedir. Yapılı çevreyle uğraşmada bilinçli bir yaklaşımı sağlayabilmenin güçlüğü, bu konuda öncülük edebilecek olan kişilerden çok azının kamuoyu önünde yapılacak tartışmalara ilgi göstermesinden kaynaklanmaktadır. Ne mal sahibi / yatırımcılar ne de planlama yetkilileri, mimarlar veya mühendisler eleştirilere hedef olmak istememektedirler. Bu karşılıklı işleyen bir süreçtir; düzenli ve nitelikli eleştiri yaygınlaştıkça, bu tür eleştiriye olan talep de artacaktır. Ancak, böyle bir talep olduğu sürece eleştiriler kalıcı olabilecektir.

Genel olarak ilgili kurumların yetersiz bütçe olanakları ve basında bu konulara çok sınırlı yer verilmesi, toplumumuzda yapı kültürünün nasıl düşük bir konumda durduğunun kanıtı olarak gösterilebilir. Bu durum ancak her düzeyde bütünleşmiş, kapsamlı yaklaşımlarla geliştirilebilir.

Yapı Kültürü ve Eğitim: Kişisel ilgi, ailenin yetiştirmesi, çocuklukta, yetişkinlikte içinde yaşanan yapılı çevre ve toplumsal çevre, kişilerin yapılı çevreye yaklaşımının ne olacağını belirlemektedir. Bugün güzel ve uyumlu olarak algılanan bir çevre, geçmişte kalmış ve artık unutulmuş olanlar kadar belirleyici olabilir.

Anaokullarından başlayarak okullardaki çocuklar, bu konuda doğrudan uygulanan yöntemlerle eğitilebilirler. Yapı kültürünün farklı yönleri iki yoldan verilebilir; içinde yaşanılan okul yapısı ve ders programı ile. Burada etkiler doğrudan ölçülemez. Eğitimde bu konuların ele alınmasını desteklemeye yönelik temsili bir araştırmada, sorulara yanıt verenlerin arasında eğitimleri boyunca yapılı çevre konuları ile karşılaştıklarını söyleyenlerin oranı ancak dörtte birdir.

Tasarım ve yapılı çevre tartışmalarının ele alınacağı ve yapılı çevrenin değeri üzerinde bir eğitimin verileceği en belirgin yer sanat dersleridir. Ancak, coğrafya, sosyoloji ve hatta Almanca dersleri bile bu iş için uygun olabilir. Yapı kültürü çevre ile ilişkili konularla da ilgidir, çünkü sadece estetik düşüncelerle değil, yapılı çevrenin kalitesi, yapılı çevrenin örgütlenmesine yaklaşımlarımız ve katkılarımızla da bağlantılıdır.

Henüz tamamlanmamış bir araştırmaya göre, özellikle üst sınıflardaki ders kitaplarında mimarlık ve yapılı çevreye ilişkin metinler bulunmaktadır. Eğer yapı kültürü konusu eğitimin sürekli bir öğesi olacaksa, okullardaki öğretmenler doğrudan konuya yönlendirilmeli, yetersizlikleri, hatta belki de isteksizlikleri giderilmelidir. Mimarlar hakkında bilgi sahibi olmadan firmalarda mal sahibi / inşaatçı olarak çalışan veya özerk yerel kuruluşlarda görev alan kişilerin bir şekilde yapılar hakkında karar verme erkine sahip oldukları düşünüldüğünde, bu hedef önem kazanmaktadır. Okul sıralarında öğrenilenler, ilerde meslek yaşamında son derece değerli olmaktadır.

8. Mimari Mirasın Korunması

Mimari mirasın korunması, yapı kültürünün kamuoyunda en bilinen yönüdür. Tarihi yapılar her topluluk için bir övünç konusudur. Bu yapıları bu kadar önemli yapan, sadece "yurt" duygusunu pekiştiren manevi tarafları değil, hızla değişen ve belirsizlikler içindeki bir dünyada kalıcı bir denge unsuru olma özelliklerinin gittikçe daha da belirginleşmesidir. Tarihi yapılar, toplumun kimlik ve çekiciliğinin vazgeçilmez özgün birer parçasıdır. Bu yapıların yeterli bir şekilde korunmasını sağlamak üzere çeşitli önlemler alınmıştır.

Mimari mirasın korunması ve bakımı eyaletlerin sorumluluğudur ve bu uygulama eyalet yasalarıyla düzenlenir. Almanya'nın kültürel mirasının korunması ve bakımı daima federal kül-

tür politikasının bir odak noktası olmuştur. 1991 yılından 2000 yılına kadar değişik federal programlarla tarihi yapıların korunmasına 3,2 milyar Mark (bunun 3 milyar Mark'ı Doğu eyaletleri için) harcanmıştır. Örneğin "Nationale Wertvolle Kulturdenkmaler" (Ulusal Değeri Olan Mimari Miras) programı ile 1950-2000 yılları arasında 438 tarihi yapının korunmasına destek olmak üzere 374 milyon mark harcanmıştır. Bölgesel veya yerel özellikler taşıyan yapılar için geliştirilen "Dach und Fach" özel programı ile 1996 - 2000 yılları arasında 53,6 milyon Mark harcanarak 855 yapının korunması sağlanmıştır.

Tarihi kent merkezlerinin korunması ve geliştirilmesi için uygulanan bir diğer program da "Stadtebau-licher Denkmalschutz" adını taşımaktadır. Bu program özellikle 30 kentin ortaçağdan kalma uluslararası önemde merkezlere sahip olduğu ve 200 kentte ulusal miras konusu yapıların bulunduğu doğu eyaletlerine yöneliktir. Federal hükümet 1991 yılından bu yana, kentsel mirasın korunması için 2,2 milyon Marklık yatırım yapmıştır. Eyalet yönetimleri ve yerel yönetimlerin sağladığı desteklerle birlikte bu alanda yapılan yatırımlar 5,5 milyar Markı bulmuştur.

Mimari mirasın korunmasına ilişkin görevlerin yerine getirilmesinin gittikçe güçleştiği dikkate alınarak, yapı kültürüne konu mirasın korunması ve bakımı için eyaletlerin olanaklarına ek olarak özel vakıfların ve örgütlerin nasıl katkıda bulunabilecekleri düşünülmelidir. Şu anda meslek adamlarını bu alandaki görevler konusunda daha duyarlı olmaya sevk eden birçok etkinlik gerçekleştirilmektedir. Örneğin "mimari duyarlılık" ve "açık hava müzeleri" günleri veya Leipzig'de bir günü özellikle çocuklara ve gençlere ayrılan "Denkmal" Avrupa Mimari Miras Korumacıları Fuarı gibi.

Eyaletlerdeki uygulamalarının, toplum ve derneklerin oluşturduğu özel inisiyatiflerle desteklenmesi gittikçe daha önem kazanmaktadır.

Hem nüfus, hem de kamu yatırımları azalırken, mevcut yapı stokunun sayısı ve dolayısıyla bunların bakım işleri de artmaktadır. Bu nedenle, hangi yapıların korunacağına ve koruma alanları olarak tescil edileceğine ilişkin tartışmaların yoğunlaşması bir rastlantı değildir.

Mimari miras kapsamında, kamu ve toplum desteği sağlanarak korunacak bir yapı, kalitesi açısından tekrar tekrar gözden geçirilmelidir. Bu kent içi geliştirme projeleri için de söz konusudur ve eski ile yeninin, koruma ile yenilemenin arasında bir dengeyi gündeme getirmektedir. Bu denge, yapı kültürünün önemli bir yönüdür.

9. Yapı Kültürünün Desteklenmesi

Yapı kültürü, 2000 yılında Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi tarafından keşfedilmiş bir şey değildir. Örneğin yapı kültürünün geliştirilmesi, Mimarlar Odalarının kuruluş statülerinde önemli bir yer işgal eder. Ancak, bu konudaki "destek" sözü, sadece sübvansiyonlar, ödüller veya kamuya açık etkinlikler anlamına alınmamalıdır. Bugün, yapı sürecinde duyarlılığı artırmaya ve süreci geliştirmeye katkıda bulunan, özel vakıflardan ve tek tek vatandaşlardan, mesleki örgütlerden ve gönüllü kuruluşlardan, yerel yönetimlere, eyalet ve federal yönetimlere kadar çok sayıda girişim vardır. Ancak yetersizlikler söz konusudur ve bu raporun amacı bunları ortaya koymaktır.

"Yapı kültürüne destek" olan faktörleri bir listede sıralamak fazla bir yarar sağlamayacaktır, çünkü yapı kültürünün ölçülmesi zordur - bu bir yarışma ödülü, basında yer alan bir eleştiri, getirilen bir kural, bir yapıyı kurtarmaya çalışan vatandaşların oluşturduğu bir eylem grubu, bir yarışma veya bir yasa olabilir. Aşağıda, kamuoyunda yapı kültürü duyarlılığını geliştirmeye yönelik tekil çabalar üzerinde durulacaktır.

Öncelikle belirtilmesi gereken bir şey, mimari mirasın korunması alanında federal hükümetin, çıkardığı Federal Yapı Yasası ve Bölge Planlama Yasası ile, kent planlamada uyguladığı

yardım programları ve sağladığı katkılar ile, eyaletlerdeki yasal düzenlemeleri ve yardım programlarını, somut yerel planlama tedbirlerini ve özel kesimden inisiyatiflerin bileşimini oluşturan geçerli koşulları koymuş olması ve böylece Almanya'nın planlama ve inşaatta göreceli olarak yüksek standartlara erişmiş olmasıdır. İnşaatın, kentsel tasarımın, tasarım ve mühendislik işlerinin ve tek tek yapılan binaların kalitesi küçümsenmemelidir. Bu alanda ulusal desteğin açılımı, kamuoyunca kolay algılanmaz. Bunun için özellikle uluslararası karşılaştırmalar yapılması gerekir. Belki de bu nedenle çoğu çevreden şikâyetler yükselmektedir. Bu alanda, amaçların tanımlanması, işbirliğinin geliştirilmesi ve (örneğin ihracatın geliştirilmesi gibi) uluslararası hedeflerin tanımlanması için eşgüdüme ihtiyaç vardır. Öte yandan bu işi, kültür ve medya ilişkilerinde olduğu gibi yapacak federal görevliler, yapı kültürü alanında yoktur.

Ulaşım, Yapı ve Konut Bakanlığı bu eksikliği görmüştür. Yapı kültürünün geliştirilmesine ilişkin girişimler ile Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi'nin ortaya çıkışının en önemli nedeni de budur. İnisiyatif, mimarlık ve yapı kültüründe kalite konusunda ülke çapında bir tartışma başlatmış, uzmanların ve kamuoyunun görüşlerini araştırmış, güncel gelişmelerin nabzını tutabilmek için 90 ayrıntılı görüşme gerçekleştirmiş ve ayrıca 30'dan fazla mesleki ağırlıklı etkinlik ortaya koymuştur. Burada federal düzeydeki inisiyatif, eyalet ve yerel topluluklar düzeyindeki eylemlerin itici gücünü oluşturmaktadır. Yerel, somut önlemlerin uygulanması yerel girişimlere kalmaktadır.

İnisiyatif'in henüz geliştireceği somut tavsiyeler ve uygulayacağı belirli önlemler olmasına karşın, bugün için iki belirgin sonuç elde edilmiştir. Birincisi, bu işte ortaklar sadece mimarlardan ibaret değildir. Başlangıcından beri inisiyatife, mühendislerin, sanatçıların ve sanayicilerin önemli katkıları olmuştur. İkincisi, inisiyatifin varlığı, toplumun diğer kesimlerinde de bir eylemliliğin doğmasına neden olmuştur. Bu konuda verilecek en önemli örnek, federal hükümet, eyalet yönetimleri ve yerel yönetimler arasında sağlanan yapıcı diyalog ortamıdır. Ortak bir hedefe varmak için gerçekleştirilen ortak çalışmalar da, "yapı kültürü"nün bir parçasını oluşturmaktadır. Bazı örnekler verelim:

• Saxony-Anhalt Eyaleti Başbakanı, eyalet yönetiminin yapı kültürüne ilişkin görevlerini belirginleştirmek üzere 2001 yılında başlatılan inisiyatifin yürütücülüğünü üstlenmiştir. Burada amaç, kamuoyunun, politikacıların ve iş çevrelerinin duyarlılığını, parlamento komiteleri ile toplantılar, etkinlikler, sergiler düzenleyerek ve medyanın konuya daha geniş yer vermesini sağlayarak artırmaktır. Eyalet bakanlıkları, dernekler ve bölgesel şirketler bu projenin ortaklarını oluşturmaktadır. Projede yer alan konular arasında, okullarda mimarlığın ele alınması, mimarlığın bir ekonomik faktör olarak değerlendirilmesi, bu alanda hizmet alımları ve işverenler, mimari mirasın korunması, konut bölgelerinin geliştirilmesi ve mimarlığın turistler için çekici bir öğe olarak değerlendirilmesi bulunmaktadır.

• Rhineland-Pfalz eyaletinde, koalisyon anlaşmasının gereği olarak bir "Yapı Kültürü Yuvarlak Masası" kurulmuştur. Bu girişimle, politika, endüstri, bilim ve yönetim alanlarının temsilcileri arasında geniş kapsamlı bir tartışma ortamının yaratılması ve eyalette bütüncül ve sürdürülebilir bir yapı üretimini temel alan bir yapı kültürü programının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

• Mecklenburg-Vorpommern Eyaleti İnşaat Bakanı, eyalet hükümetine, Mimarlar Odası'na, parlamentodaki bütün partilere ve sendika yöneticilerine, mimarlık ve yapı kültürüne ilişkin bir değerlendirme sunmuştur. Bakanın hazırlamış olduğu beyaz kitap, kamuoyunda yapı kültürü üzerine geniş kapsamlı bir tartışmaya katkıda bulunmayı, mimarlık ve yapı kültürünün yapılacak yatırımları çekici kılacak özelliklerine ilişkin duyarlılığı artırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, "iyi bir yapılı çevre"nin temel bir hak olarak eyalet yönetimince tanınması tartışmaları da sürmektedir.

• Kuzey Rhine Westphalia eyaleti “StadBauKultur NRW” adlı bir program başlatmıştır. Program, kent planlama, konut ve kültür alanında proje ve destek hedeflerinin belirginleştirilmesini amaçlamakta ve programın uzun bir süre uygulanması öngörülmektedir. Programda, etkinlikler, seminerler ve sempozyumlar, geziler, bireysel ve pilot projeler, yarışmalar, dizi konferanslar ve destekleme uygulamaları yer almaktadır. Programın konu başlıkları arasında, mimaride güneş enerjisinin kullanılması, tasarım danışma gruplarının oluşturulması, yarışmaların sayısını artırma yolları, sanat ve inşaat, yasal mevzuat, halkla ilişkiler, okullarda yapılı çevrenin ele alınması, uluslararası değişim, kendi evini kendin yap projesi, kent planlamada sübvansiyonlar, kamu mekânları projesi, aydınlatma tasarımı, spor tesisleri, mimari mirasın korunması ve bir “Avrupa Kent Kültürü Evi” kurulması önerisi de bulunuyor.

• Bavyera'da, Mimarlar Odası eyalet hükümetine bir çağrıda bulunarak, diğer hususlarının yanı sıra mimarlık, iç mimarlık, kent planlaması ve peyzaj mimarlığının sağlıklı ve eksiksiz bir çevrenin belirleyici öğeleri olduğunun resmen tanınmasını istemiştir.

Yerel düzeylerde, inşaatların sübvansiye edildiği eyaletlerde, yapılı çevrenin kalitesini yükseltme amacıyla uygulanan çok sayıda belirgin önlem söz konusudur. Özellikle bu etkinliklerin tam bir kaydı tutulmadığı için bunların tamamını burada sıralama olanağı yok.

Mimarlık ve Yapı Kültürü İnisiyatifi -sadece geçerliliği yasal açıdan kuşkuya yol açabileceği için değil, iyice düşünülerek geliştirilmiş bir yapı kültürü stratejisi oluşturulması açısından da açıkça yanlış olacağı için- belirli yasal düzenleme önerileri getirmediği gibi bağlayıcı tavsiyelerde de bulunmamaktadır. Federal hükümet düzeyinde İnisiyatif, eğer ancak diğer düzeylerde paralel adımlar atılabilirse etkinlik kazanacaktır. Yapı kültürüne ilişkin her türlü politikada, bağımsız karar verme ve özel önlemler uygulama hakkı mutlaka gözetilmelidir, çünkü yerel düzeyde “kendi geleceğini tayin” hakkı, yapı kültürünün belirleyici bir özelliğidir.

10. Avrupa'da Yapı Kültürü Politikaları

Avrupa Konseyi, 12 Şubat 2001 tarihinde kentsel ve kırsal çevrede mimarlık kalitesi ile ilgili 2001/C7304 sayılı karar tasarısını kabul etti. Bu karar, mimarlık kalitesinin çevre ve kültür üzerindeki önemini vurgulamakta ve üye ülkeleri, yapı sahipleri / yatırımcıların ve kamuoyunun bilinçlendirilmesi için harekete geçmeye zorlamakta; mimarlık hizmetlerinin ekonomik ve kültürel hizmet olarak özel değerini kabul etmekte; kamuya ait projelerde örnek teşkil edecek önlemlerle iyi mimarlığı teşvik etmekte ve deneyim aktarımını sağlayabilecek her alanda tartışmaları yoğunlaştırmaktadır. Karar, aynı zamanda, Avrupa Birliği Komisyonu'nu yapısal yardım (structural aid) çerçevesinde mimarlık kalitesinin önemini daha fazla vurgulayacak yollar bulmaya çağırmaktadır.

"Mimarlık Politikası Avrupa Forumu" bir kaç yıldır faaliyet göstermektedir. Bu forum, dönüşümlü olarak Avrupa Birliği başkanlığını üstlenen ülkenin, tartışmak ve deneyim alışverişini sağlamak için yaptığı çağrıyla, kültürel kuruluşlar, sektörel örgütlenmeler ve hükümet temsilcileri tarafından oluşturulmuş enformel bir gruptur.

1990'ların başından bu yana, pek çok Avrupa ülkesi mimarlıkla ilgili ulusal politikalarını oluşturmaktadır.

Avusturya: Ülkede yaklaşık 2.100 mimar, bir mimarlar odası ve 6 üniversite düzeyinde eğitim veren kuruluşun yanı sıra kurulmakta olan pek çok politeknik vardır. Federal hükümet, bu işe kendini adamış profesyonellerin destek ağıyla uluslararası alanda takdir toplayan bir mimarlık politikası oluşturmaktadır.

1992 yılında hükümet, Almanya'da 1998 yılında oluşturulan Almanya Kültür ve Medya İlişkileri Komisyonu'na benzeyen “Kuntsektion” içinde Mimarlık ve Tasarım Bölümü kurmuştur. Bu bölümde üç saygın mimardan oluşan bir danışma kurulu görev yapmaktadır.

Avusturya'nın mimarlık bütçesi, şu anda yıllık 1,6 milyon Euro'dur; yani kişi başına 20 Sent modern (!) mimarlık için harcanmaktadır Eğer Almanya aynı şeyi yapmış olsaydı bu miktar 16 milyon Euro'ya çıkardı. Bütçenin büyük kısmı kamuoyunu mimarlık konusunda bilgilendiren kuruluşlara aktarılmaktadır. Fonlar ayrıca bireysel mimarlık projelerinin sponsorluğunun yanı sıra sergiler, kataloglar ve mimarların yurtdışı gezileri için kullanılmaktadır.

Ayrıca, genç mimarların uluslararası alanda ünlü mimarlık bürolarına yerleştirilmesini sağlayan bursları içeren "Tische" uygulaması vardır. Devlet, genç mimarlara uluslararası bir bakış açısı kazandırmayı kendi sorumluluğu olarak görmektedir ve ihraç edilen hizmetler ile Avusturya mimarlarının yurtdışındaki itibarı açısından bakıldığında bunu başardığı görülmektedir. Dışişleri Bakanlığı bu konuyu konferanslarla ve yurtdışındaki sergilerle tanıtmaktadır.

Avusturya, bölgesel forum ve kuruluşlarla, mimarların federal örgütlenmesi tarafından desteklenen bir mimarlık vakfına sahiptir ve bu vakıf da uluslararası işbirliği içinde çalışmaktadır.

İsviçre: İsviçre mimarlığı, özellikle Herzog & de Meuron ya da Peter Zumthor gibi mimarların başarılarıyla çok iyi bir üne sahiptir. Modern gelenek 20. yüzyıl boyunca canlıydı ve özellikle Alman mimarlarının gözünde bu durum İsviçre'yi kalitenin garantisi haline getirdi. Bu görüş, belki de İsviçreli mimarların eserlerini mimarlık klişelerini yıkma çabası olarak görmeleri nedeniyle, İsviçreli eleştirmenler tarafından paylaşılmayabilir.

İkinci ilginç nokta, İsviçre'nin kantonları yarışmalarda kazananları, ya da uygulanmaları için gereken kamu harcamalarını halkoylamasına sunabilmektedir. Bu şekilde bir doğrudan demokrasi Almanya için uygulanamaz olsa da, kamusal katılımın en uç örneği olarak dikkate alınmalıdır. Çünkü geleneğin güçlü olduğu bir ülkede beklenilenin tersine bu referandumların sonuçlarında sık sık, artık İsviçre'yle özdeşleştirdiğimiz ve geleneksel mimarlığın dışında bir mimarlık desteklenmektedir. Kamuoyunu hafife almamak gerektiği ortadadır.

İsviçre'nin merkezileşmemiş yönetim sistemi herhangi bir federal mimarlık politikasının uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Almanya'daki Ulaşım, Yapı ve Konut Bakanlığı gibi bir kurum olmasa da kültür için federal bir büro vardır ve bu büro yaptığı bazı işler, Almanya Kültür ve Medya İlişkileri Komisyonu'nun çalışmalarına benzemektedir. Ancak, bu kurum, Avusturya'da olduğu gibi mimarlık veya yapı kültürü ile ilgili politikaları destekleyen bir kurum değildir. Bu nedenle, yukarıda bahsedilen mimarların ve diğerlerinin uluslararası başarıları, devletin desteğinin sonucu değil, İsviçre'de hâlâ sürdürülen ünlü mimarlık eğitiminin düzeyi ile ilgilidir.

İsveç: Büyük inşaat şirketleri ve mimarlık bürolarının egemen olduğu bir inşaat sektörüne sahip olan İsveç'te, 1960 ve 70'lerin inşaat yöntemlerini değiştirecek bir mimarlık politikası oluşturulmaktadır.

Bütün yapılarda estetiğin göz önüne alınmasını zorunlu kılan yeni maddeler, inşaat mevzuatına ve planlama, yol ve demiryolu yapımıyla ilgili yasalara eklenmektedir. Bu yaklaşımın bütün inşaatları kapsaması çok önemlidir, çünkü yolları, köprüleri ve demiryollarını da içine alarak tüm yapılı çevrede "güzellik bir haktır" anlayışını yerleştirmektedir.

1998 yılında hükümet, İsveç Mimarlık Müzesi'nin 2001 yılına kadar bir Mimarlık Yılı ve Malmö'de 2001 yılında bir mimarlık sergisi organize edebilmesi için, bütün tanıtımlarıyla birlikte gereken 6 milyon İsveç Kronluk bütçeyi onayladı.

Okul ve üniversiteleri de kapsayan çok sayıda kurum ve kuruluşu geniş bir kampanyayla bir araya getirerek (ki bunu yapmak merkezileşmiş bir devlette daha kolaydır) İsveç "yapılı çevrede kalite" konusunu, çok büyük harcamalar yapmadan kamuoyunun gündemine oturtmayı başarmaktadır. İki devlet arasındaki farklılıklara rağmen Almanya da bazı temel uygula-

maları yaşama geçirebildi: halkın bilincinin yasalar aracılığıyla ve ulusal bir mimarlık sergisi ile (veya benzer organizasyonlarla) yükseltilmesi gibi. Bu konuda yapılan başka bir özel uygulama da son 50 yılın ulusal anıtlarını seçme yarışmasıdır.

Hollanda: Almanya'da, Hollanda mimarlığı, genç, yaratıcı, yeni eğilimler ve yeni isimlerle dolu sürekli akan bir ırmak gibi görülmüştür.

Son birkaç yıldır hükümet, mimarlık ve bölgesel planlama alanlarındaki temel sorunları ele alan ve 'nota' olarak adlandırılan belgelerle, memorandumlar çıkartmaktadır. Bunlar politikanın ilkelerini ortaya koymaktadır.

"Rijksbouwmeester" yani onursal Hükümet Baş Mimarı (Chief Government Architect) bütün ülkedeki yapı faaliyetlerinin gözetmeni gibi çalışmaktadır.

Rotterdam'daki dünyanın en büyük mimarlık müzesi olan NAi hükümet politikalarının kültürel boyutunu sağlamaktadır. Özel bir vakıf olarak kurulmuştur ama devletin maddi desteğiyle ayaktadır. (Almanya'daki benzerinin 23 çalışanına karşın 170 çalışanı vardır!) Müzede arşivler, büyük sergiler ve ayda 1.500 çocuk ve gencin katıldığı eğitim turları gerçekleştirilmektedir (Sadece çocuklara hizmet verecek yeni bir bölüm inşa edilmektedir). Müze aynı zamanda tartışmalar için bir forum işlevi de görmektedir. Müzenin farklı işlevlerinden hangisine ağırlık verileceği, müze müdürünün insiyatifindedir.

"Stimuleringsfonds voor Architectur" devletin finanse ettiği bir kuruluştur ve bütün mimarlık alanıyla ve mimarlığa ilişkin sübvansiyonlarla ilgilenmektedir. "Fonds voor Beeldende Kunts, Bouwkunst en Vormgeving" ise genç mimarların özellikle çeşitli burslarla veya sunum ve yayın yardımlarıyla desteklenmesini hedefleyen yan kuruluşudur.

Yerel düzeyde mimarlık için ülke çapında 35 "Architectuur Lokaal" merkezi vardır. Bunlar, yerel mimarlığı temsil etmenin yanı sıra girişimcilerle ilişki kurmaktadır.

"Weltstandstoezicht" geleneksel "Estetik Kurul"un (Commision for Beauty) yerini almıştır ve hâlâ mimarlığın estetik yönleriyle ilgilenmektedir. Ulusal Konut Yasası her projenin estetik kalitesi açısından değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Buna ilaveten, topluluklar kendi tasarım danışmanlıklarını yürüten kurullara (Welstand Commisies) sahiptir.
Bütün bu önlemlerin toplamı Hollanda'nın herkes tarafından takdir edilen yapı kültürü standardıdır. Bu kültür, büyük ölçüde genç mimarların kişiliğine ve yaratıcılığına güvenmekte ve sıkı yönetmeliklerle özellikle inşaat ve izlenecek usuller açısından kontrolü sağlamaktadır. Planlama önlemlerinin kamuoyunun onayını almasının önemini kavrayan Hollanda, kişi başına 1 Euro'yu mimarlığı ve bölgesel planlamayı geliştirmek için harcamayı düşünmektedir. Bir başka önemli nokta da şudur: Hollanda'da herkese açık yarışmalar çok azdır. Normal prosedür, inşaat sektörüyle birlikte çalışan mimarların oluşturdukları ekiplere vermektir. Bu da uygulanabilecek bir yöntemdir.

Fransa: "Mimarlık kültürün bir dışavurumudur. Mimari yaratıcılık, yapıların kalitesi, çevreyle uyumlu bütünleşmeleri, hem doğal ve kentsel peyzaja hem de mimari mirasa gösterdikleri saygı,bütünüyle kamunun yararınadır." 1977'de kabul edilen Fransız Mimarlık Yasası bunları söylemektedir. Böyle bir yasayı çıkarmanın altında yatan neden (ki bu yasa Avrupa'daki ilk yasadır) kısmen savaş sonrasının planlama ve mimarlığına yöneltilen eleştiriler, kısmen de Cumhurbaşkanları özellikle Georges Pompidou, Giscard d'Estaing ve François Mitterand'ın devletin prestijine uygun binalar yapılması arzusuydu. Üçüncü bir neden ise mimarlığı Fransız kültürünün bir ifadesi olarak ihraç etmek ve dolayısıyla ekonomiyi canlandırmaktı.

Bugün Fransa'da kamuya ait yapıların kalitesi ve yarışmalar ile ilgili çok kapsamlı mevzuat ve daha rafine mimarlık hedefleri doğrultusunda çalışan gelişmiş kurum ve kuruluşlar vardır.

Ama, özel sektör büyük ölçüde bunun dışında kalmaktadır ve politikacıların mimarlık meselelerine el atma eğilimleri belirli mimarları yıldız konumuna getirmekte ve bu da düzenli bina yapımına zarar vermektedir.

Buna rağmen, Almanya'nın Fransa'dan bazı kurumlar ve prosedürler hakkında öğrenecekleri vardır. İlk olarak, örneğin, bakanlıklar arası bir çalışma grubu kurulmuştur ve bu çalışma grubu mimarlıkta kaliteyi teşvik etmeyi hedefleyerek, yasama üzerinde önemli bir etki oluşturabilmektedir. Bu çalışma grubu, aynı zamanda sergiler organize etmektedir.

1977'deki yasanın yürürlüğe girmesinden bu yana "Centres d'Architecture, d'Urbanisme et de l'Environment" (CAME) özerk mimarlık merkezleri olarak faaliyet göstermektedir. Bölgesel ve yerel düzeylerde bilgi ve öneriler üretmekte ve böylece halkla ilişki kurmaktadır. Yerel yönetimlere ve özel yapı sahipleri ile yatırımcılara ücretsiz danışmanlık hizmeti vermektedir. Bu merkezler -ki burası özellikle ilginç bir noktadır- bina yapım izni alınırken ödenen ücretin belli bir yüzdesi alınarak finanse edilmektedir. "Architects et Mâitrise d'Ouvrage" (AMG) da benzer amaçlar gütmektedir.

Almanya dışında çalışan Alman mimarlar, Fransız meslektaşlarının "Architects Français a l'export" (AFEX) kuruluşundan aldıkları destekten övgüyle söz etmektedirler. Bu kuruluş, yapı alanında çalışan tüm profesyonellerin (inşaat sektörü dahil) örgütlenmesidir ve üyelerine yurtdışındaki her alanda destek ve öneri sunmaktadır. Yurtdışındaki Fransız diplomatik temsilcilikleri de benzer şeyler yapmaktadır.

Son olarak Paris'te "Palais de Chaillot"un bir kanadında 23 bin m2'lik bir alan üzerinde "Mimarlık Şehri" ("Cité de l'Architecture et du Patrimoine") kurmak için çalışmalar yapılmaktadır. Müze ve arşiv, halk kütüphanesi ve dokümantasyon merkezi olarak hizmet verecek bu kompleksin en önemli özelliği tarihi ve modern mimarlığı birleştirmesi olacaktır ve böylece Fransız kamuoyunda var olan tarihsel mimarlık güzeldir, modern mimarlık çirkindir şeklindeki anlayışa karşı çıkılmasına da yardımcı olabilir.

Finlandiya: Finlandiya'da 24 maddelik devlet mimarlık politikası 1998'den beri yürürlüktedir.
Eğitim Bakanlığı'nın uygulamaların başlatıcılarından biri olması gerçeğinden de anlaşılabileceği gibi, Finlandiya bazı benzersiz özelliklere sahiptir. Bunlardan birincisi, "daha iyi yapılı çevreye sahip olma hakkı", anayasada bir devlet politikası olarak yer almaktadır. İkinci olarak, halkın katılımına çok önem verilmektedir. Son ve belki de en önemlisi, yurttaşların sadece daha iyi yapılı çevreye sahip olma hakkı yoktur, aynı zamanda bu çevrenin yaratılması ve korunması da yurttaşlık görevidir. Fakat bunu ancak konu hakkında bilgilendirilirlerse yapabilirler!

Bu nedenle, uygulanan program bu konuya odaklanmaktadır. 12 No'lu karar mimarlığı genel okul müfredatına sokmaktadır. 13 no'lu karar şunu belirtmektedir: "Eğitim Bakanlığı yetişkin eğitimi çerçevesinde mimarlık konusundaki eğitimin gelişme yollarını bularak yurttaşların çevrelerini etkileyecek karar alma süreçlerinde yer alma yeteneklerini geliştirir."

14 No'lu kararda ise şöyle denmektedir: "Yasa koyuculara ve yerel yönetimlerin seçilmiş temsilcilerine, mimarlık ve çevre konularında daha ileri bir eğitim sağlanacaktır."

Bu yüzden, Finlandiya'nın kararları, özel önlemler aldıkları için değil ama hedefe ulaşılması için yapılması gerekenler konusunda sistematik düşündükleri için yaygın uygulama alanı bulmaktadır.

Sonuç: Bazı ülkelere ilişkin bu incelemelerden üç ortak payda çıkmaktadır. Birincisi, bütün ulusal mimarlık politikaları yapılı çevrenin durumundan duyulan hoşnutsuzluk sonucu ge-

liştirilmiştir. Özellikle 1960 ve 70'lerde sosyal bir zafer olarak alkışlanan konut kompleksleri bugün eleştirilmekte ve bu eleştiriler farklı bir mimarlık taleplerini meşrulaştırmaktadır.

İkincisi, mimarın sanatçı ve yaratıcı olarak inşaat sürecinin bütün sorumluluklarını üstlendiği geleneksel rolü, mimarın otoritesini sarsan çeşitli gelişmelerin tehdidi altında bir değişim geçirmektedir.

Üçüncüsü, Finlandiya'nın dışında incelenen ülkelerin tümü, "mimarlık" konusunda halkı bilinçlendirmeyi ve "mimarlığın kalitesini" yükseltmeyi politik bir hedef olarak koymuşlardır. Ve açıkça "yapılı çevre"den bahseden Finlandiya'nın dışında çoğu ülkenin politikaları yerel ve bölgesel planlama, peyzaj planlaması ve mühendislikle ilgili faaliyetleri kapsamamaktadır. Bu durum, Almanya'ya planlamayla ilgili bütün meslekleri ve bütün altyapıyı kucaklayan bağımsız, bütünleşmiş bir yapı kültürü politikası geliştirmek için benzersiz bir fırsat tanımaktadır.

ÖNERİLER VE ÖNLEMLER

Bu raporda sunulan inceleme, Almanya inşaat sektörünün sayısız olumlu yönlerini gösterirken aynı zamanda bir dizi tehlike ve eksikliğe de dikkatleri çekmektedir. En genel anlamıyla söylemek gerekirse, kamuoyunun yapılı çevrenin kalitesi ve önemi konusunda bilinçlendirilmesi bir ihtiyaçtır.

Mimarlık ve Yapı Kültürü İnsiyatifi'nde yer alan taraflar, her yurttaşın her yerde doğrudan algılayabileceği bir yapılı çevreyi, halkın tanımlayabileceği bir çevreyi yaratmaya kararlıdırlar. İnsiyatif'te yer alanlar, bunu yapmanın en iyi yolunun sorunu, kamuoyu ile iletişimin en iyi kurulabildiği ulusal düzeyde ele almak olduğuna inanmaktadırlar. Ayrıca tek tek katılımlar düzeyinde yapılabilecek çok şey de vardır. Aşağıdaki öneriler, bütün katılımcıların kendi disiplin alanlarında mevcut durumu geliştirebilecekleri en iyi konuma gelmeleri amacıyla oluşturulmuştur. Ancak tartışmaların sürdürülmesi gerekmektedir!

Devletin Yapması Gerekenler

Avrupa: Avrupa düzeyinde Alman hükümeti, 12 Şubat 2001 tarihinde kabul edilen kentsel ve kırsal çevrede mimarlık kalitesi ile ilgili AB kararını aktif bir biçimde desteklemelidir. Ticareti teşvik edecek ve uluslararası deneyimlerin paylaşılabileceği bir diyalog ortamı oluşturacak çabalar yoğunlaştırılmalıdır. Bu konuda mimarlık, mühendislik meslek örgütlerinin ve inşaat sektöründeki diğer örgütlerin katılımını sağlayarak, Federal hükümet yeni gelişmeleri ortaya koyabilir ve Avrupa politikalarının önemini gösterebilir.

Almanya; Avrupa Mimarlık Forumu, Avrupa Kentleri ve Kent Plancıları Bienali, Venedik Bienali, EUROPAN yarışmaları gibi çeşitli Avrupa forumlarına ülkeden katılımı artırarak sürdürmelidir. Yapı kültürü politikası için burada önerilen önlemleri yaşama geçirdiğinde Almanya, yeni bir güven ortamında yeni fikirlerle kendisini ifade edebilecektir. Avrupa düzeyinde, tasarım hizmetlerinin alımında seçimi maliyet üzerinden yapma eğilimleriyle mücadele etmek özellikle önemlidir.

İhracat: İç piyasada ihracata konu olabilecek planlama hizmetlerinin önemli bir yer tutması nedeniyle Alman hükümeti, bu hizmetlerin uluslararası piyasaya yönelmesini teşvik edici önlemleri artırmalıdır. Bu doğrultuda Alman diplomatik temsilciliklerinden ve yurtdışı ticaret odalarından ve Almanya'nın yurtdışındaki kültür temsilcisi olan Goethe Enstitüleri'nden destek alınmalıdır. Burada amaçlanan, yapı kültürünün ihracı değil, Almanya'nın çevresel konulara ve genelde hizmet sektörüne ilişkin üst düzeydeki standartlarını diğer ülkelere taşıyabilmektir. İlgili bakanlıklar arasında işbirliği çok önemlidir. Almanya'nın dış dünyada, yaratıcılık ve becerilerini başarılı bir şekilde planlama alanlarına ve inşaat sektörüne aktaran

bir ülke olarak tanınması, sadece inşaat sektörü için değil, tüm ülke açısından çok olumlu bir izlenimdir.

Destek: Alman hükümeti yalnızca kalite güvencesi verebilen inşaat projelerine vergi avantajları sağlamalıdır.

Hükümet, buna ek olarak, toplam vergi gelirlerini azaltmadan, özel yapı sahipleri ve yatırımcıları uzun vadeli yatırımlar için cesaretlendirecek vergilendirme yöntemlerini gözden geçirmeli ve mimari mirası korumak ve eskiyen bina stokunun bakımını sağlamak için alınan önlemleri mali açıdan desteklemelidir. Hükümet, vergilendirmede uygulanan aşınma (amortisman) indirimlerinde gerekli değişiklikleri yaparak, kent merkezlerini yeniden canlandırabilecek ve dolayısıyla konut yerleşimlerinin kent dışına yayılmasını durduracak önlemleri düşünmelidir.

Araştırma: Gelecekteki sosyal değişmelerin inşaat sektörüne etkileri büyük olacaktır. Etkilenme hakkında kesin tahminlerde bulunmak imkansız olduğu için eğilimleri gözlem önünde tutmak, sosyal ve mekânsal bilimler arasında ilişki kuran araştırmalara maddi destek sağlamak devletin sorumluluğundadır.

Konut ve kent planlaması alanlarındaki deneysel proje konuları, gelecekteki yapı kültürünün oluşmasına etkileri göz önüne alınarak, daha doğrudan mevcut sorunlara yöneltilmelidir.
Eğitim Araştırma Bakanlığı yapı kültürünü önemli ilgi alanlarından biri olarak ele almalıdır.

Genç Yetenekler: Genel olarak amaç, genç mimarların, mühendislerin, planlamacıların ve sanatçıların araştırma projelerine doğrudan destek olmaktır. Sonuçlanan çalışmalar, destek sağlanacak yayın ve diğer sunumlarla mutlaka kamuoyuna sunulmalıdır.

Genç mimar ve planlamacıların yapılı çevreyi biçimlendirecek yaratıcı potansiyellerini ortaya çıkaracak destekler artırılmalıdır. Genç planlamacıların kendi işlerini kurmak için atacakları ilk adımlar, diğerleri için de iş imkânları yaratır. Verilen destek sadece var olan ödüller şeklinde değil, aynı zamanda seyahat ve çalışma deneyimi kazandıracak, belli hedefleri olan karşılıksız burslar şeklinde olmalıdır. Bu anlamda EUROPAN yarışmaları da değerlendirilmelidir.

Federal hükümetin gerçekleştireceği inşaat yatırımlarının belli bir yüzdesi, özellikle genç katılımcılarla sınırlandırılmış yarışmalarda kazanan genç mimar ve mühendislere ayrılmalıdır.

Tanıtım: Yapı ve planlama alanlarında ödül kazanan projelerin tanıtıldığı posta pulu serileri Ulaştırma, Yapı ve Konut Bakanlığı, Kültür ve Medya İlişkileri Komisyonu, Maliye Bakanlığı ve Alman Posta Yönetimi işbirliğinde her yıl çıkarılmadır.

Almanya'da Yapı Kültürü Üzerine Durum Raporu'ndaki bulgular ve öneriler, sorunların incelenerek tartışılabilmesi için hükümet tarafından parlamentoya sunulmalıdır.

Eğer, yapılı çevre ve yapı kültürü kalitesinin herkes için yaşamsal öneme sahip olduğu konusunda bir uzlaşma varsa, iyi bir yapılı çevreye sahip olma hakkının ulusal bir politika hedefi olup olmayacağı, olacaksa nasıl formüle edileceği konusuna ağırlık verilmelidir.

Kamu Sektöründe Yapı Sahibi-Yatırımcıların Yapması Gerekenler

Örnek Model: Kamu sektörünün; federal yönetim, eyalet ve yerel yönetimler düzeyinde, yapı kültürüne yaklaşımda bir örnek teşkil etmek ve nasıl etkin olunacağına ilişkin bir model oluşturmak gibi özel bir yükümlülüğü vardır. Kamu çıkarını gözetmek, kamu sektörünün görevidir. Bu nedenle yapı sahibi - yatırımcı olarak kamu sektörü maliyet ve enerji verimliliği-

ni gözetirken aynı zamanda iyi tasarımı, etkili prosedürleri, yapılı çevrenin kullanımını ve sürdürülebilirliğini güvence altına almakla yükümlüdür.

Yapı kültürü, federal hükümetin olduğu kadar eyalet hükümetlerinin ve yerel yönetimlerin de sorumluluğudur. Ulaştırma, Yapı ve Konut Bakanlığı, ortak bir hedefe doğru farklı yaklaşımları göz önüne alarak, devletle yerel düzeyler arasındaki işbirliğini arttırmalıdır.

Haklar ve Sorumluluklar: Kamu kesiminde yapı işleriyle yetkili olanlar, hem yeni projelerde hem de yapı stokunun korunmasında bağımsız ve yetkin projeler üretme haklarını ellerinde tutmalıdır. Bu konu bürokratların işlerini korumak değil, devletin yurttaşların çıkarı için yapı üreticisi olması görevini yerine getirmesidir. Özel sektör yatırımcıları ve planlamacıları, kamu sektöründe özel çıkarlar ile toplumun çıkarları arasında uzlaştırıcı rol üstlenebilecek ortaklara ihtiyaç duymaktadırlar. Büyük özel sektör yatırımcıları yerel yönetimlerle birlikte çalıştığında, yerel yönetimler yapı kültürüne saygı gösterilmesini mutlaka talep etmelidirler. Özellikle, özel sektörle yapılan sözleşmelerde kiralama hakları varsa, özel sektörün topluma ve yapı kültürüne karşı sorumluluklarını yerine getirmesi konusunda dikkat gösterilmesi, daha da önem kazanmaktadır. Kamu sektörü-özel sektör ortaklığında yapılan projeler sadece inşaat sürecindeki toplam maliyetleri ile değerlendirilmemeli, aynı zamanda kamuya ait mekân üzerindeki olası etkileri veya gelecek kuşaklara bir yük yaratabilecek mali kaynaklar açısından değerlendirilmelidir.

Yarışmalar: Federal hükümet, eyalet hükümetleri, odalar ve diğer meslek kuruluşları ile birlikte ihale sürecine ilişkin kılavuzları hazırlamıştır. Federal hükümet yaptıracağı yapı tasarımı ve inşaat ile ilgili işleri ihaleye çıkarmak yükümlülüğündedir. Eyalet hükümetleri ve yerel yönetimler eğer bu konularda bilerli düzenlemeleri yoksa, federal hükümetin uygulamalarını örnek almalıdırlar. Aynı zamanda, yapılara ilişkin kararlardan etkilenen yurttaşların, yarışma sonuçlarını belirlemede söz hakları olup olmadığı, olursa ne ölçüde olacağı konusu da gözden geçirilmelidir.

Mümkün olan her yerde, bütün kamu sektörü planlamaları ve inşaat uygulamaları için yapı tasarımı ve inşaat, inşaat mühendisliği ve peyzaj mimarlığı gibi disiplinlerarası yarışmalar veya benzer prosedürler seçilmelidir. Kararlar yalnızca maliyet ve verimlilik açısından değil, aynı zamanda planlama, mühendislik, çevresel etki ve tasarım yönlerinden de değerlendirilerek verilmelidir.

Plaketler: Yatırımcıların ve planlamacıların yapılı çevrenin kalitesine karşı sorumluluk duygularının artırılması ve daha görünür hale getirilmesi gerekmektedir. Bunun için yapılara, yapının sahibini, yatırımcısını, tasarımcısını, inşaat şirketini ve yapının bitirilme yılını gösteren plaketler takılabilir.

Sanat: Yapı sahibi-yatırımcıların, yapının toplam maliyetinin % 2'sini kamuya yönelik sanat eserlerine harcamalarını zorunlu kılan daha önceki mevzuat yeniden uygulamaya konulmalıdır. Ancak, bu kez federal hükümetin toplam inşaat harcamalarına da uygulanmalıdır. Bu yaklaşımın güncel gereksinimleri karşılamak için nasıl uygulanabileceği, örneğin kamuya ait alanlarda geçici sanat gösterileri düzenlenmesi olasılığını gözden geçirmek yararlı olabilir. Görsel sanat ürünlerinin yapılarda nasıl değerlendirileceği konusunda bir danışman kurulun fikri alınmalıdır. Burada da iş verme yöntemi olarak yarışmalar tercih edilebilir.

Yerel Yönetimlerin Yapması Gerekenler

Tasarım: Kentin ya da kasabanın nüfusundan ya da yüzölçümünden bağımsız olarak kamuya ait konuların tartışma yeri yerel topluluklardır. Bu, kamuya ait bir alanın tasarımında bir toplumun kendini nasıl gördüğünü ve algıladığını yansıtan kararları da içerir. Özel talep ve

çıkarların gittikçe daha çok belirleyici olduğu günümüz toplumunda, bir topluluğun estetik biçimlenişi ve yapı kültürünün ifadesi olarak onun tasarımı üzerine tartışma yaratmak hayati öneme sahiptir.

Kamuya Ait Mekânlar: Kamuya ait mekânlarda ortaya çıkan değişiklikleri yakından gözlemlemek çok önemlidir. Devlet, anayasaya göre bütün yurttaşlarına eşit yaşam koşulları sağlamakla yükümlüyken, varsıl kesimde "yarı-kamusal" kentsel mekânlarla ilgili açık bir talep vardır. Varsıllarla yoksullar arasında mekânsal bir ayrışmaya yol açacak ve kamuya ait mekânların ulaşılabilirliğini kısıtlayacak her türlü girişimden kaçınılmalıdır.

Kent Merkezlerinin Geliştirilmesi: Çevreyi korumak için, kent dışında kalan açık alanlara doğru yayılan bir kentsel gelişimden kaçınılmalıdır. Toplum içinde, yapı sahipleri ve potansiyel yatırımcılar, bir ekip oluşturarak, kent merkezlerinde terk edilen askeri ve endüstriyel tesislere, liman, demiryolu ve benzerlerine yeni kullanım biçimleri bulmaya yönlendirilmelidir.

Ticari Parklar: Kentlerin dış çeperlerinde, ticari parklar özel bir sorun yaratmaktadır. Çünkü bu tür yapılar çok nadiren iyi bir tasarım standardına ya da yapı kültürünü yansıtan olumlu özelliklere sahiptir. Ama yapı kültürü bütüncül bir sorundur ve ticari gelişmeye de uygulanmalıdır. Bu nedenle, bu alanlara hangi fiziki düzenlemelerin getirileceği konusu ve alternatif olarak bu aktivitelerin çok sayıda farklı ticari kullanımı teşvik edecek şekilde dönüştürülmüş kent merkezlerine yerleştirilmesinin daha iyi olup olmayacağı gözden geçirilmelidir.

Kamusal Katılım: Yerel yönetimlerin özerkliği anayasa ile güvence altına alınmıştır. Ama özel çıkarların her geçen gün daha önemli roller üstlendiği bir toplumda, planlama kararlarında halkın katılımının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla, planlamacılar, politikacılar ve yöneticiler fikirlerini herkesin anlayabileceği bir dilde ifade etmeye ve tartışma ortamına katkıda bulunmaya çağrılmaktadır.

Bütün önemli planlama ve inşaat projeleri halkın tartışmasına açılmalı ve ilgilenen bütün tarafların anlayabileceği bir biçimde sunulmalıdır.

Planlama projeleri ile ilgili kamuoyu araştırmaları, yurttaşların hedefler doğrultusunda görüşlerini kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Bilimsel deneyler, en iyi çözümü bulmak için en uygun yoldur.

En geniş kamusal kabulü arayan planlama projeleri, topluluk içindeki bütün ilgili tarafların katılımına ihtiyaç duymakta ve bir uzlaşma sağlanmasını gerektirmektedir. İşbirliği süreci, ancak önerilere açık olursa başarılı olur.

Danışma: Yerel yönetimlere, mimarlar, mühendisler, miras korumacıları, kent planlamacıları ve peyzaj mimarlarından oluşan bağımsız bir komisyon kurmaları önerilmektedir. En azından, topluluklara danışman olarak hizmet verecek ve her büyük ölçekli yapının planlarını veya peyzaj mimarlığı uygulamaları gözden geçirecek bir kent ya da bölge baş mimarı atamalıdırlar.

Yurttaşlar ve özel yapı sahibi-yatırımcıları için tüketici danışma hizmeti gibi bir mimari danışma hizmeti sunulmalıdır. Aynı şey mühendislik, kent ve açık alan planlaması ve mimari mirası koruma alanlarında da yapılabilir.

Yapıyla ilgilenen bütün kişilerin ve kuruluşların erişebilecekleri ve geniş kamuoyu tartışmaları için bir forum sağlayacak bir internet portalı açılmalıdır.

Özel Sektördeki Yapı Sahibi - Yatırımcılarının Yapması Gerekenler

Sorumluluk: Özel yatırım, yerel ekonomiler için hayati öneme sahiptir ve pek çok durumda özel yatırımcının kentiyle bağının da göstergesidir. Yapıda yaratıcı özgürlüğün önemi kü-

çümsenemez. Ancak, özel yatırımcılar, yatırımlarının, özellikle tasarım ve kullanım söz konusu olduğunda kamunun çıkarlarını etkileyeceğini hiçbir zaman unutmamalıdır.

Bu nedenle, özel yatırımcılara genellikle kendilerine uygun olabilecek bütün seçeneklerle ilgili kapsamlı bilgi edinmeleri ve uzmanların danışmanlığına başvurmaları önerilmektedir.

Tek aile evleri gibi daha küçük projeleri gerçekleştiren özel yatırımcılar da yapı kültürüne karşı sorumludur, onların binaları da kamusal mekânının bir parçasıdır. Tarihi kent bölgelerindeki uyumu bugün takdirle karşılayan herkes, benzeri standartları sağlamak için çaba sarf etmelidir.

Yarışmalar: Özel yatırımcılar özellikle kentsel peyzajı etkileyecek ve en görünür bölgelerde yer alacak projeler için mümkün olduğunca daha sık yarışma yöntemine başvurmalıdır. Yatırımcılar, yarışmanın normalde projelerinde bir gecikme ya da maliyet artımına yol açmayacağını kavramalıdır. Tam tersine, yarışmalar inşa edilecek yapıların daha yüksek standartlı olmasını ve maliyetinin gerçek karşılığının alınmasını sağlayabilir. Yarışmalardaki seçme süreci bile halkın yeni yapıları kabul etmesine yardımcı olabilir.

Sürdürülebilirlik: Düzeyli bir yapı kültürü ve ekonomik fayda birbirinden ayrı düşünülemez. Bir yapının harcanan paraya değer olup olmadığı, başlangıçta yatırılan sermaye ile değil, yapının tüm yaşam boyu maliyeti ile ölçülür. Ulaştırma, Yapı ve Konut Bakanlığı, kararlarını bir projenin tüm yaşam boyu etkileri ve performansı üzerine dayandırmayı bir kamu sektörü hedefi haline getirmiştir. Özel yatırımcılar, aynı yolu izleyerek yapıların harcanan paraya değer olup olmadığını tüm yaşam boyu maliyeti ile değerlendirmelidir.

Plaketler: Kamu sektörü gibi özel sektördeki yapı sahipleri-yatırımcılar, yapılarına projenin sahibini, yatırımcısını, tasarımcısını, inşaat şirketini ve yapının bitiş tarihini gösteren plaketler takarak yapılı çevrenin kalitesine karşı sorumluluklarını ifade etmelidir. Eğer gerekliyse bu yasal bir zorunluluk haline getirilmelidir.

Planlamacıların ve Örgütlerinin Yapması Gerekenler

Mesleki İmaj: Planlamacıların yatırımcı ile inşaat sektörü arasındaki arabulucu rolünün yanısıra, Alman meslek odalarının mesleki etik kodları ve yasal ücret tarifeleri, bu mesleklerin önemini ve değerini zaten kanıtlamıştır. Ancak etik kodların, bir eyaletteki yapı kültürü standartlarını, planlamanın kalitesini ve dışardan gelen planlamacıları kapsamadığını belirtmek gerekir.

Tıp öğrencilerinin Hipokrat yeminini örnek alan bir yapı kültürü yemini bütün planlamacıların topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamanın iyi bir yolu olarak görülmektedir. Meslek örgütlerine böyle bir etik kodun sözlerini ve prosedürünü formüle etmeleri için çalışma grupları oluşturmaları önerilmektedir.

Planlamacılar kendilerini hizmet sektörünün üyeleri olarak görmelidir. Yani onlar diğerlerine, yapılması gerekenleri net bir biçimde açıklayan uzmanlardır. Planlamacıların danışmanlık kapasiteleri çok geniş alanlarda kullanılabilir, bir soruna çözüm her zaman bir "ev" değildir!

Özellikle mimarlar için kendini bir proje ekibinin eşit bir üyesi olarak görebilme yeteneği çok önemlidir ve mutlaka öğrenilmelidir. Mimarın hâlâ bugünün üniversite eğitiminde yeniden üretilmekte olan "yalnız sanatçı" imajının zamanı geçmiştir. Bu konuda Hollanda'dan öğrenilecek çok şey vardır.

Federal Mimarlar Odası ve Federal Mühendisler Odası sadece katılımcılar için önemli harcamalara neden olan yarışma sisteminde yapılan ödemelerin artırılması vb. geliştirmeler için değil, diğer gerekli konularda da her zaman birlikte çalışmalıdır. Örneğin, yollar, köprüler

ve diğer mühendislik işleriyle ilgili projeler için tasarım yarışmaları ve daha fazla disiplinlerarası çalışma desteklenmelidir. Çünkü bu tip yapılara duyarlı bir yaklaşım, yapı kültürünün de yararınadır. Enerji, malzeme ve maliyet konusunda duyarlı çözümler bulmak isteyen yarışmacılar teknik yenilikler getireceklerdir.

Odalar ve dernekler bir dizi geliştirilmiş eğitim programı sunarken bunlar düzenli olarak güncel gereksinmelere -örneğin yapı stoku göz önüne alınarak- uyarlanacak biçimde gözden geçirilmelidir. Örneğin merkezi bir onay sistemiyle yeterlik belgelerinin herkes tarafından anlaşılabilirliği sağlanmalıdır.

İhracat: Planlamacıların uluslararası piyasada durumlarını güçlendirecek devlet yardımı beklentileri haklıdır. Ama onların da inisiyatif sahibi olmak ve aşağıdakileri kapsayan iş alma stratejileri geliştirmek gibi görevleri vardır:
• Yurtdışında çalışmak için gereken eğitim ve tecrübe koşullarını daha iyi anlamak
• Tüm gerekli hizmetleri verebilecek proje ekipleri kurmak
• Fransa'nın AFEX'ine benzeyen ve inşaat sanayini de ortak alan bir örgüt kurmak

Kamuoyu: Yurttaşların yapılı çevreye değer veren bir yaklaşımı eğitim yoluyla benimsemelerini sağlamak, uzun vadeli bir taahhüt olduğu için kamuoyunun bilincini yükseltecek ilave önlemler alınmalıdır. Meslek örgütlerinin her yıl ortak düzenleyecekleri "Yapı Kültürüne Saygı Günü" yapı kültürünün çeşitliliğini öne çıkarabilir ve iyi tasarımın, başarılı prosedürlerin kullanımı ve sürdürülebilirliğinin önemine dikkatleri çekebilir.

Çeşitli dernek ve örgütlenmelerin verdikleri sayısız ödülleri birleştirmek için çaba sarf edilmelidir. Medyanın ilgisini çekmek için ödüller, Oscar ödülleri gibi düzenlenecek özel bir törende verilebilirler. Bununla amaçlanan ödül alacakların sayısını azaltmak değil, kamuoyunun ilgisini daha çok çekecek, daha özel bir olay yaratmaktır.

Böyle bir tören "Yılın Yapı / Plan / Mühendislik Başarısı" gibi yeni ödül kategorileri yaratmalıdır. (Bu ödüller daha önce bahsedilen posta pulu serilerinde yer alabilir)

Örgütler birlikte hareket ederek medyada yapı kültürünün daha çok yer almasını teşvik etmek amacıyla değerli bir medya ödülü koymalı ya da var olan ödüllerden birinin değerini artırmalıdır. Medyada yapı kültürünün daha çok yer almasını sağlamak ve gazetecilere önerilerde bulunmak amacıyla bağımsız bir çalışma grubu oluşturulabilir. Odalar ve dernekler gazetecilerin bu alanda uzmanlaşmalarına yardımcı olabilirler.

Örgütler İsveç'te yapıldığı gibi son elli yılın en iyi on yapısını seçecek ulusal bir yarışma düzenleyerek medyanın ilgisini çekme konusunda ilk adımı atabilir.

İnşaat Sanayisinin Yapması Gerekenler

İnşaat sanayisi son günlerde küçülme sancıları çekmektedir. İnşaat faaliyetlerinin önceki düzeyine yeniden erişmesi mümkün görülmemektedir. Bu çıkmazdan kurtulmanın tek yolu kaliteyi yükseltmektir. Kalite kavramı aşağıdakileri içermelidir:

• Çevre dostu malzeme ve tasarımların geliştirilmesi, üretimi ve uygulanması
• İnşaat yöntemlerinde yenilik
• Yapı kültürü konusunda bilinçlenmek için herkesin kendi alanında daha fazla eğitim alma isteğine sahip olması
• Özellikle mimari mirası koruma ve yapı stoku konularında gelişmiş teknolojiler ve özel beceriler kazanmak için eğitim ve uzmanlaşma
• Planlamacılar, müteahhitler ve yatırımcılar arasında maliyet ve teknik yönden etkin çözümler geliştirerek tasarım kalitesini en üst düzeye çıkarmak için daha yakın işbirliği

Odalar ve dernekler hizmet ve inşaat hizmetleri ihracatını teşvik etmek için ortak bir çalışma grubu oluşturmalıdırlar.

Okulların ve Eğitim Kurumlarının Yapması Gerekenler

Bütünleşme: Yeniliğe ve alışık olunmayana açık, yüksek standarda sahip bir yapı kültürü yapılı çevrenin yarattığı olanakların ve sorunların kamuoyu tarafından daha iyi anlaşılmasını gerekli kılar. Yapı kültürü ortak dil gibi yaşamın bir bileşeni olarak görülmelidir. Bu anlamda da eğitim sistemi içinde dile verilene yakın bir önemi hak etmektedir.

Ancak belirli değişikliklere gidilmeden önce bütün düzeylerde -politikacılardan planlamacılardan ve yatırımcılardan bütün halka kadar- yapılı çevrenin içinde yaşayan herkesi etkilediği konusunda daha fazla bilinçlenme gerekmektedir.

Eğitim müfredatına "yapılı çevre" ya da "çevresel tasarım" başlıklı bir ders konulmalıdır. Bu, yapılı çevreyle ilgili sorularla erken yaşta karşılaşan bireylerin, ilerideki yaşamlarında sahip olacakları görüşlere temel sağlayabilir.

Mimarlık, Alman eyaletlerinin çoğunda eğitim müfredatında yer almaktadır. Ancak uygulamalar derslerde verilenin çok az olduğunu göstermektedir. Bu nedenle önce öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmasını sağlamak önemlidir. Buna ilaveten, konunun sadece mimari tasarımla sınırlı olmadığının altını çizmek gerekmektedir. Konu yapılı çevrenin biçimlendirilmesi olarak daha kapsamlıdır. Meslek örgütleri, yapı kültürünün okullarda ve diğer eğitim kurumlarında ders olarak işlenmesini destekleyen önlemlere aktif olarak katkıda bulunabilir. Yetişkin eğitimi kentsel gelişimde planlama ve karar alma süreçlerinin karmaşıklığını açıklayan ve yapılı çevreyi anlamaya yardımcı olan kursların açılabileceği başka bir alandır. Planlamacıların ampirik bilgileri bu alanda çok iyi kullanılabilir.

Bütün Tarafların Yapması Gerekenler

Yapı kültürü üzerine başlangıç tartışmalarından sonra ikinci adım diyalogu sürdürmenin yollarını bulmak, öneri ve önlemleri hayata geçirmek, daha ileri eylemleri başlatmaktır.

Yapı Kültürü Çalışma Grubu: Yapı kültürü farklı disiplinlere bölünmüş çok boyutlu bir kültürel alandır. Bu nedenle federal hükümetin önlemlerini izleyecek ve uygulayacak bakanlıklar arası bir çalışma grubu oluşturulması önerilmektedir. Bu grup Ulaştırma, Yapı ve Konut Bakanlığı; Kültür ve Medya İlişkileri Komisyonu, Ekonomi ve Teknoloji Bakanlığı; Eğitim ve Araştırma Bakanlığı; Maliye Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı temsilcilerinden oluşacaktır.

Mimarlık ve Yapı Kültürü İnsiyatifi içinde yer alan kurum ve kuruluşlar düzenli aralıklarla toplanmaya ve yapı kültürünün sorunlarını çalışma grubu içinde tartışmaya çağrılmaktadır. Yapı kültürü çalışma grubu diğer sosyal gruplara da açık olmalıdır. Çalışma grubu yapı kültürüyle ilgili kamuoyu tartışmalarını teşvik etmeyi, önlemleri izlemeyi ve başka öneriler getirmeyi hedeflerinin arasına almalıdır.

Yapı Kültürü Ulusal Vakfı: Federal hükümet, sektörel dernekler, sanayi ortaklıkları ve bireylerin katkılarıyla bir Yapı Kültürü Ulusal Vakfı kurulmalıdır. Vakfın ana görevi kamuoyunu yapı kültürü konusunda bilinçlendirmek olacaktır. Vakıf şunları yapmalıdır:

• Yapılı çevrenin önemi konusunda kamuoyunu bilinçlendirmeye yardım edecek bir iletişim merkezi işlevi görmek
• Mevcut koleksiyonların, müzelerin ve mimarlık merkezlerinin çeşitli faaliyetlerini koordine eden ve ortak hedeflerini temsil eden bir ortağı gibi çalışmak. Bu şekilde bu gruplar planlama yapı ve kamuoyu arasında arabuluculuk sağlayacak bir "geçiş kuşağı" oluşturur.

• Genel olarak bir bilgi ajansı işlevi görmek. Vakıf dış dünyaya konunun önemini aktaran bir irtibat noktası olmalıdır. Böylece yapı kültürü konusunun kamuoyunun bilincinde kök salmasını sağlamalıdır.

SONSÖZ

Yapılı çevrenin durumundan duyulan rahatsızlık Mimarlık ve Yapı Kültürü İnsiyatifi'nin oluşturulmasına yol açmıştı. Ancak, bir yıllık bir inceleme süreci sonunda pek çok insanın onu geliştirmeye kendini adadığı açıkça görülmektedir. Eğer her şey, topluluğun ortak çabasıyla bütün duvar yazılarının temizlenmesi, bütün çirkin binaların tamamen yıkılmayacaklarsa bile yeni cephelere kavuşturulması ve bütün kamuya ait mekânların "düzene sokulması" kadar kolay olsaydı iyi olurdu. Ama böyle projeler, destekleyecek paranın olmayışı yüzünden değil, bunu yapacak kişilerin olmayışı yüzünden imkânsızdır ve bunun sonucunda da bir binayı "çirkin" yapan şeyin ne olduğu üzerinde uzlaşmanın bir yolu yoktur.

Demokrasinin en güç yanı da budur: Kişi bir konuda tartışmada taraf olan diğerinin yanlış ya da doğru değil, ama farklı görüşe sahip olduğunu kabul ederek sürekli tartışmalıdır. Fakat bu, aynı zamanda yapı kültürünün de temelidir: Yapı kültürü bütün zamanlar için tek doğru yaklaşımı tariflemek değildir. Yapı kültürü, doğru yaklaşımın ne olabileceğini tanımlayan sürekli bir süreçtir.

Konuyu çok zorlaştıran da budur. Yapı kültürü ile uğraşırken sorunu çözebilecek tek bir önlem yoktur. Yapı kültürünün yasama dönemleri ve oylamalarla -en azından görünürde- hiçbir ilgisi yoktur. Ancak Almanya'nın 1989 sonbaharında gerçekleşen tek devrimi kısmen yapı kültürünün eksikliği nedeniyle başlamıştır: Leipzig'in kent merkezinin kötüleşen durumu 1989'un başlarından itibaren göstericilerin şikâyet konularından biriydi. Bu durum, yapı kültürünün gerçekten de politik bir boyutu olduğunu göstermektedir -sadece tek bir önlemle halledilemez. Ama, 1960 ve 70'lerde inşa edilen toplu konutların sakinleri, İngiltere ve Fransa'da olduğu gibi ihmal edildiklerini düşünerek öfkeli protestolarla sokaklara dökülseler neler olabilir? Bu ne bir uyarı ne de bir öngörüdür -ama yapılı çevrenin herkes için önemini çok açık bir biçimde göstermektedir.

Çok basit sorularla başladık: 10, 20, 30 yıl sonra nasıl bir kentte, nasıl bir çevrede, nasıl bir evde yaşamak istiyoruz? Belli yapılı çevrelerin içlerinde yaşayan insanlar üzerinde ne gibi etkileri vardır? Hangi toplum kendi kentini kurar? Gelecekteki yapı ve kent planlaması çevreyi nasıl etkileyecek? Ve en can alıcı soru da inşaat sektöründeki mimarlık sektörünü de beraberinde götüren tehlikeli küçülmenin yapı ürünlerinin ve yapıların sürdürülebilirliğinin ve üretiminin yüksek teknik ve tasarım kalitesiyle iyileştirilmesini sağlayarak durdurulup durdurulamayacağıdır. Böylece bir taşla iki kuş vurulabilir: Desteklemeye ve hizmetlerin ihracata odaklanarak küçülme durdurulabilir ve daha çok insanı tatmin eden bir yapılı çevre yaratılabilir.

Sorular çok basit, ama yanıtlar değil. Yanıtlar ancak ortak bir çabayla bulunabilir.

AVRUPA

Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar

Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar (Une Résolution pour la qualité architecturale en Europe / A Resolution for architectural quality in Europe) 12 Şubat 2001 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen bir politika metnidir. Metin, 2000 yılında Fransa'nın Avrupa Birliği Dönem Başkanlığı sırasında kurulan ve mimarlığa ilişkin konularda Birlik üyesi hükümetler arasında bir işbirliği platformu kurmayı amaçlayan Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu'nda şekillendirilmiştir. Metne daha kapsamlı olarak bakabilmek için, Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığı Mimarlık ve Kültürel Miras Bölümü tarafından yayımlanan ve karar metninin yanısıra sürece ve geleceğe yönelik planlara ilişkin çeşitli bilgiler içeren metni sunuyoruz.

Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu için:
www.architecture-forum.net

Karar metnine İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mimarlarodasi.org.tr/UIKDocs/europe.pdf

Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar

Çeviri: Raşit Gökçeli

ÖNSÖZ

Kentsel ve Kırsal Çevrede Mimari Kaliteye İlişkin Karar, Avrupa'da yaşam çevresinin niteliğinin geliştirilmesini amaçlayan siyasi bir metindir. Avrupa Birliği üyesi on beş ülke tarafından yapılan katkılardan ve Avrupa Birliği'nin değişik kurumlarında yürütülmüş müzakerelerin bir sentezinden oluşmaktadır.

Karar, Avrupa'daki politikalar ve programlarda mimarlığın ağırlığını ve etkisini artırmayı, ve ayrıca hem Avrupa içinde hem de uluslararası düzeyde diğer ülkelerle sürdürülen görüşmelerde mimarlığın daha etkin bir biçimde yer almasını amaçlamaktadır.

Söz konusu kararın mümkün olduğunca yaygınlaştırılmasının ve içerdiği belli başlı konuların üye ülkeler tarafından yeterince bilinmesini sağlamanın, Avrupa işbirliği çerçevesinde yeni somut eylem ve girişimler yaratılmasında olumlu etkisi olacağını düşünmekteyiz.

Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığı, söz konusu karar ışığında, Fransa'da yaşam çevresi ve mimari düzeyin geliştirilmesini amaçlayan bir program başlatmıştır. Söz konusu program, 2002 yılı içinde ulusal bir kampanya ile desteklenecektir.

Wanda Dieblot
Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığı Mimarlık ve Kültürel Miras Bölümü Başkanı

AVRUPA BİRLİĞİ KONSEYİ'NİN KENTSEL VE KIRSAL ÇEVREDE MİMARİ KALİTEYE İLİŞKİN KARARI

2001/C73/04–12 Şubat 2001

Avrupa Birliği Konseyi,
Avrupa vatandaşlarının günlük yaşam çevresinin kalitesini yükseltme amacını güderek,

1. Avrupa Birliği Antlaşması'nın 151. maddesindeki amaçları,
2. Mimarlığın, binaların niteliğinin, binaların yapılı çevre ile uyumunun, doğal ve kentsel çevrenin, toplu ve bireysel kültürel mirasın, kamu çıkarını ilgilendiren asli ögeler olduğunu belirten 85/384 no'lu Konsey Direktifi'nin[1] varlığını,
3. Avrupa Konseyi'nin Avrupa Topluluğu'nun kültürünü geliştirme ile ilgili, 10 Kasım 1994 tarihli komisyon bildirisindeki sonuçlar bölümünü[2],
4. Eğitimin kültürel ve sanatsal boyutları ile ilgili, 21 Temmuz 1994 tarihli Avrupa Konseyi toplantısının sonuçlar bölümünü[3],
5. Kültür ve çoklu medya ile ilişkili, 4 Kasım 1995 tarihli Avrupa Konseyi kararını[4],
6. 17 Aralık 1999 tarihli, Avrupa'da kültür endüstrileri ve istihdamına ilişkin Avrupa Konseyi'nin ulaştığı sonuçları[5],
hatırlatır;

7. Yapılı çevrenin öneminin üstünde duran, 15-16 Nisan 2000 tarihli Çevre Bakanları Gayri Resmi Toplantısı Başkanlığı'nın vardığı sonuçları,
8. On beş üye devletin mimarlıkla ilgili kurumsal örgüt temsilcileri ile idari kurumlarının 10-11 Temmuz 2000 tarihlerinde "Avrupa Mimarlık Politikaları" konulu bir forum topladıklarını,
belirtir;

9. Topluluk bünyesinde ve hükümetler arasında, yıllardır sürdürülen, mimari miras, yapılı çevre, sosyal çevre ile ilgili çalışmaları ve özellikle,

a. "Yarının kenti ve kültürel miras" teması ile ilgili olarak ilk kez bir "anahtar eylem" içeren ve düzeyli bir yapılı çevrenin oluşturulması sorununu ele alan beşinci araştırma ve geliştirme çerçeve programını (Research and Development Framework Programme-RDFP),
b. Avrupa Birliği'nin bir amacı olan yapı kalitesini muhafaza etmek ve geliştirmekle görevli komisyon tarafından sunulan, "Avrupa Birliği'nde Sürdürülebilir Kentsel Gelişme için Çerçeve" çalışmasını,

---

1. Avrupa Konseyi'nin 85/384 no. ve 10 Temmuz 1985 tarihli direktifi. Mimarlık alanını ilgilendiren, diploma, sertifika v.b. mesleki yetkinlik belgelerinin karşılıklı tanınmasına ve meslek uygulayıcılarının özgür yerleşimi ile buna bağlı olarak mimarlık alanındaki servis ve hizmetlerin özgürce verilmesini sağlamaya yönelik direktif. OJ L 223, 21.8.1985, s. 15
2. OJ C 348, 9.12.1994, s.1
3. OJ C 229, 18.8.1994, s.1
4. OJ C 247, 23.9.1995, s.1
5. OJ C 8, 12.1.2000, s.10

c. Çağdaş mimarlığı, kültürel ve mimari mirasın muhafazası ufku ile donatarak, kültürel mirasın yaratıcı yönetimini ele alan Avrupa Topluluğu Mekânsal Gelişme Perspektifi (European Spatial Development Perspective-ESDP) kavramının ortaya çıkışını,
memnunlukla karşılar;

a. Mimarlığın her bir ülkenin tarihine, kültürüne ve yaşam çevresine ait temel bir öge olduğunu; vatandaşların günlük yaşamlarını etkileyen başlıca sanatsal ifade biçimlerinden biri olduğunu ve geleceğin mirasını oluşturduğunu,
b. Mimari kalitenin, kentsel ve kırsal çevrenin yapısal ögelerinden birini oluşturduğunu,
c. Mekânın fiziksel olarak ele alınışında kültürel boyutun ve kalitenin, Topluluk içindeki birleştirici ve bölgesel politikalarda göz önünde bulundurulması gereken unsurlar oldukları,
d. Mimarlığın, entelektüel, kültürel, sanatsal ve mesleki bir uğraş olduğunu; mimari hizmetin de dolayısıyla aynı zamanda kültürel ve ekonomik boyutu olan profesyonel bir hizmet olduğunu,
teyit eder.

a- Tarihsel süreklilik, kamusal alanların kalitesi, farklı toplumsal katmanların bir arada olması ve kentsel çeşitliliğin getirdiği zenginlik gibi, Avrupa kentlerinin ortak paydası olan özelliklere,
b- Düzeyli bir mimarlığın, yaşam çevresini yücelterek ve sakinlerin kentsel ya da kırsal olsun çevre ile ilişkilerini olumlu yönde etkilemek suretiyle, toplumsal bütünleşmeyi, iş alanlarının yaratılmasını ve kültür turizmi ile bölgesel ekonomik gelişmeyi olumlu yönde etkileyen bir etmen oluşturduğu savına,
katıldığını belirtir.

a- Kentsel tasarım ve mimarlık ile ilgili duyarlılığın ve kavrayış seviyesinin, genel kamuoyu nezdinde ve meslek ile ilgili karar verici mercilerde yükselmesini sağlayıcı çaba sarf etme,
b- Mimarlık hizmetinin kendine özgü niteliğinin kararlar alınır ve eylemler uygulanırken göz önünde bulundurulması,
c- Örnek kamusal yapılaşma politikaları aracılığı ile mimari düzeyin gelişmesini sağlama,
d- Mimarlık alanındaki tecrübe ve bilgilerin paylaşımını teşvik etme,
konularında Üye Devletleri teşvik eder.

Komisyon'u;

a- Mimari kalitenin ve mimarlık hizmetinin kendine özgü niteliğini, her türlü politika, eylem ve programında göz önünde tutmaya,
b- Üye Devletlerle karşılıklı istişare içerisinde ve Yapısal Fonları düzenleyen koşullar çerçevesinde, bu fonların uygulanması esnasında mimari kaliteye ve kültürel mirasa ait ilkelerin uygulanmasını sağlayacak yol ve yöntemleri aramaya,
c- Mevcut programlar çerçevesinde:
• Kültürel çeşitliliğe gereken saygıyı göstererek, mimari ve kentsel kültürün geliştirilmesini, yayılmasını ve bu unsurlara karşı duyarlılığın artmasını sağlayacak eylemleri teşvik etmeye,
• Kültürel mirası ve mimarlığı yücelten kurumların arasındaki ilişkilerin ve ilişki ağlarının geliştirilmesini ve bu bağlamda Avrupa ölçeğinde eylem programlarının oluşturulmasını sağlamaya,
• Öğrencilerin ve profesyonellerin eğitimleri ve dolaşımlarını teşvik etmeye ve bu yolla kaliteli uygulamaların yaygınlaştırılmasını sağlamaya,
• Konsey'i söz konusu atılımlardan haberdar etmeye,
davet eder.

BAŞLICA GÜNCEL SORUNLAR: MİMARLIĞA İLİŞKİN BÜTÜNCÜL BİR YAKLAŞIM İÇİN

23 Kasım 2000 tarihinde, Fransa Dönem Başkanlığı'nın girişimi neticesinde Avrupa Birliği ülkelerinin Kültür ve İşitsel-Görsel Medya Bakanları, kentsel ve kırsal çevrede mimarlığın niteliği ile ilgili bir karar benimsediler. Söz konusu karar daha sonra 12 Şubat 2001 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi Kararı'na dönüştü. Karar mimarlığa ve mimarlara Avrupa'nın görünümüne ilişkin yeni bir rol yüklemektedir.

Hem mimarlık ürünleri hem de kentlerin ve peyzajın gelişimi, her Üye Devlet'in belli başlı ilgi alanları arasında yer almaktadır. Üçüncü bin yılda Avrupa'da ele alınması gereken başlıca zor görevlerden biri, sürdürülebilir ve kalıcı bir gelişim içinde nitelikli bir yapılı çevre yaratmak olacaktır. Gelecek nesillere aktarılacak olan yarının mirası, mimarlık olacaktır.

Siyasi Meşruiyet: Konsey Kararı, mimarlığın, toplumsal bütünleşme ve Avrupa yurttaşlığı üzerine kurulu kültürel kimliğin bir ögesi olarak, Avrupa Birliği'nde en üst düzeyde kabul görmesini sağlayacaktır. Avrupa'nın mimari ve kentsel mirasındaki zenginlik ve çeşitlilik ve bunun yanısıra her bir Avrupa ülkesi tarihinde mimarlığa verilen önem düşünülecek olursa, bu yeni statünün ne denli gerekli ve doğru olduğu anlaşılır.

Avrupa yurttaşlarının gündelik hayatında belli başlı sanatsal ifade biçimlerinden biri olarak, mimarlığın kültürel boyutunun ilanı, yeni Avrupa'nın inşasında kültürün en ön saftaki rolünü güçlendiren bir girişimdir. Bu girişim aslında, bölgesel politikalar, ekonomik ve sosyal bütünleşme, araştırma, eğitim, dış ilişkiler gibi değişik alanlardaki Avrupa Topluluğu politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında, Kuruluş Antlaşması'nın 151.4 maddesi uyarınca kültürel boyutun daha geniş kapsamlı olarak ele alınmasını öngören politikanın bir parçası olarak düşünülebilir.

Mimarlık, ilk kez, bütünsel bir yaklaşımla, kendine özgü nitelikleri ve bileşkeleri ile ele alınmaktadır. Mimarlık yalnızca ekonomik boyutu ile değil, entelektüel ve kültürel boyutu ile bir yaratma eylemi olarak algılanmaktadır. Mimarlık, tarihimizin elle tutulur bir yansıması olduğu kadar, çevremizi oluşturan yapısal bir ögedir. Avrupa Topluluğu Kararı'nın göz önüne serdiği husus, mimarlığın yapısal öneminin yanısıra, kültürel boyutundan ötürü, kamusal ve toplu çıkarlarımızı ilgilendiren bütüncüllüğüdür.

Kararın bir amacı da Avrupa'da mimarlığın niteliği ve çevre ile ilgili daha genel ve her seviyede bütüncül, tutarlı bir düşünce oluşumunu teşvik etmektir. Dolayısıyla mimari miras, mekânların fiziki kullanımı, mimari düzey bir üst seviyeye taşınarak, yerel ölçekten Avrupa ölçeğine kadar bu alanlardaki her tür girişim desteklenecektir.

Karar, her tür kültürel politikanın, kentsel ve kırsal planlamanın, çevrenin, kişilerin yaşam koşullarının geliştirilmesi ve bireysel katılımın artırılması yönündeki çabaların odaklanmasını önermektedir. Sürdürülebilir kalkınma ve kentsel ile kırsal planlama Topluluk eylemlerinin belli başlı araçlarındandır ve bu eylemlerde kültürel boyutun göz önüne alınması hayati önem taşır.

Karar, örnek kamusal politikaları, yurttaş demokrasisini geliştiren politikaları destekler. Bu amaçla kamusal yapıların ve kamusal programların oluşturulmasında Üye Devletlerin sorumluluklarının altını çizer. Aynı zamanda yetkili kurumların da kararlara ilişkin duyarlılıklarının geliştirilmesinin önemine işaret eder. Karar, aynı zamanda kültürel miras ve güncel üretim bağını güçlendirmek için, Üye Ülkeler arasındaki işbirliğini derinleştirmenin ve bu yöndeki etkinlikleri desteklemenin önemini vurgular.

Bu metnin kabulü iki temel amaca hizmet etmektedir: Bunlardan birincisi politiktir. Üretimi ve kültürel çeşitliliği savunan bu ilk amaçta, henüz sadece ekonomik ve çevreci bakış açısı ile ele alınan kent ve sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin yaklaşımlarda düşünsel çabayı derinleştirmek hedeflenmektedir. İkinci amaç, ekonomik ve somut nitelik taşımaktadır. Böylece, mimarlık ve kültürel mirasın Topluluğa ait birçok finansal araçtan ve Topluluk programlarından yararlanma ihtiyacı karşılanmaktadır.

Topluluğa Ait Araçların Kullanılabilirliğine İlişkin Ön Saptamalar: Karar, daha somut veriler ışığında değerlendirilecek olursa, mevcut programlar ve finansal araçlar çerçevesinde Avrupa ölçekli yeni projelerin oluşumunun önünü açmayı amaçlamaktadır. Örneğin Kültür 2000 programı çerçevesinde, kentsel ve mimari kültürleri yaygınlaştıran, bunların promosyonunu yapan, bunlara karşı duyarlılıkları artıran eylemler, kuruluşlar ve dernekler arası işbirliği, bunların ağlar oluşturacak biçimde birbirleriyle ilişkiye sokulmaları, yeni tür katkı getirici eylemler ve Avrupa ölçeğinde girişimler teşvik edilecektir.

2000–2006 dönemine ait yapısal fonlarla ilgili oluşturulan mekanizmalar ışığında, kültürel ve niteliği arttıran eylemlere daha geniş yer verilecektir. Bu durumda mimarlığın niteliğine ilişkin karar, yapısal fonlarla ilgili yeni yönetmeliğin, ilk kez kültürün rolüne ve özellikle "kültürel ve yapılı çevrenin" önemine ve Avrupa'nın bölgelerinin ekonomik gelişmesi ve sosyal bütünleşmesindeki rolüne değinen "6. maddesi göz önünde bulundurularak" değerlendirilmelidir. Kararla ilgili bazı ilave akslar, araştırma ve yeni teknolojiler, profesyonellerin, öğrencilerin ve eğitmenlerin formasyonu ve serbest dolaşımı alanlarında da geliştirilebilecektir.

Son olarak, Karar ve savunmakta olduğu ilkeler, Avrupa ve uluslararası ölçekteki müktesebatın ve bu alandaki müzakerelerin oluşumundaki olası değişiklikleri de özendirecek bir nitelik ve muhteva içermektedir.

12 Şubat 2001 Kararı'nın kabulü, mimarlıkla ilgili Avrupa ölçekli yeni bir yaklaşımın önerilmesi anlamını taşımaktadır. Avrupa yurttaşlarının nitelikli bir mimarlık ve çevreye layık oldukları görüşü, söz konusu kararın temel ögelerinden birini oluşturmaktadır.

KARAR ÜZERİNE DÜŞÜNCELER: KONUŞMA VE SÖYLEŞİLERDEN ALINTILAR

Fransız Başkanlığı
Mimarlık Politikaları İçin Avrupa Forumu

Jean-Michel Baer
Avrupa Komisyonu, Eğitim ve Kültür Genel Direktörü
"Mimarlık. (...) Bu terim Avrupa Birliği kurumlarının sözcük dağarcığında yer etti. Bu yer ediş mimarlık teriminin Avrupa yurttaşlarının konu ile ilgili artan toplu ilgisine tanıklık etmekte. (...) Her ne kadar kelimenin dar anlamıyla bir Avrupa mimarlık politikasından söz etmek olası değil ise de genel anlamda mimarlıkla ilgili bir Avrupa yaklaşımından söz edilebilir. (...) Bu ortak yaklaşım, mimarlığın birçok sanatsal çabayı en geniş toplum katmanlarına ulaşılır kılabilme özelliğinden güç almaktadır. Mimarlık, sanatsal açıdan fevkalade bütünleştirici bir alandır. Söz konusu ortak yaklaşımda mimarlığa yeni açılımlar sağlamak arzusu da bulunmaktadır. (...) Başarılı uygulamaların yaygınlaştırılması ile kültürel çeşitlilik, miras ve düşüncelerin paylaşımına verilen önem birarada ele alınmalıdır. Bu biraradalık, Avrupa'ya özgü tipik bakış açısını yansıtmakta olduğundan, bizi yönlendirmesi gereken belli başlı amaçlardan biri olmalıdır. (...) Fikirlerin paylaşımından, sağlanacak işbirliğinden, çeşitliliğimize saygılı toplumumuzdan ve topluca tanımladığımız amaçlarımız doğrultusunda göstereceğimiz çabadan oluşan bu yapıya, bu kültürel çimentoya gereksinmemiz bulunmaktadır. (...)"

Catherine Tasca
Fransa Kültür ve İletişim Bakanı
"Mimarlık ve kentler kendilerini, Avrupa yurttaşlığı ve kimliği ile ilgili tartışmaların merkezinde bulmaktadır. (...) İvme kazanan ekonomik dönüşümün mantığı ve etkisi içerisinde, yaşam çevremizde giderek artan değişimlerle karşı karşıya kalan toplumlarımız ve toplumlarımızda sorumlu mevkilerde bulunanlar, mimarlığın kültürel boyutunun altını çizmeli ve politikacılar, profesyoneller, kullanıcılar ve yurttaşların katılımını sağlayarak, nitelikle ilişkin tartışmaları özendirmelidir. (...) Elli yıllık imar ve gelişmenin ardından, yapılı çevrenin niteliğine ilişkin sorunlara el atmanın zamanı gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınma fikri, mimarlığın, pazar ekonomisi mantığının ötesinde entelektüel, sanatsal ve kültürel bir eylem biçimi olduğu gerçeğini inatla ve süreklilikle ifade etmektedir. Paylaştığımız ortak değerlerimiz sözünü ettiğimiz bu fikirlerde dayanak bulurlar. Dolayısıyla Avrupa Topluluğu'nun bu kolektif iradede bizzat kendisinin taraf olması gereklidir. Avrupa, tercihlerinde, işleyiş biçiminde ve uyguladığı mevzuatta, mimari ve kentsel niteliğe ait tercihlerini, içerdikleri kültürel ve politik önem nedeniyle ön planda tutmalıdır. (...)"

Eoin O'Cofaigh
Avrupa Mimarlar Konseyi Başkanı (2000)
Fransa Kültür ve İletişim Bakanlığı'nın 31 Aralık 2000 tarihli Haber Bülteni'nden
"Mimari Kaliteye İlişkin Avrupa Konseyi Kararı'nın mimarlıkla ilgili, kültürel, ekonomik, sosyal boyutların tümünü kapsaması gereği niçin önem arz ediyordu?
İlk olarak, Avrupa Topluluğu'nun Kültür Bakanları Konseyi'nce onaylanmış bir metnin mevcudiyeti önemli bir olgudur. Söz konusu metnin belli başlı özelliği, mimarlığın bölünemez bütünsel niteliğinin kabul görmüş olmasıdır. Mimarlık, bünyesinde birbirinden ayrılamaz

birçok ögeyi barındırmaktadır. Mimarlık bir tarihsel bağlamı ifade ettiği gibi günlük yaşam çevresini de içeren bir bütündür. Yaşam çevresi ve tarihsel bağlam birbirlerinden kopuk ele alınamaz. Karar bu ayrılmaz bütünlüğü açıkça ifade etmektedir.

Avrupa Mimarlar Konseyi'nin Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu ile ilgisi nedir?
Forum, mimarlık sektörünün profesyonelleri ve mimarlık politika uygulayıcılarının bir tartışma platformu olduğundan, Forum'un katılımcılarından biri olan Avrupa Mimarlar Konseyi, bir gözlemci olduğu kadar öneri oluşturan bir ögedir de. Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar oylandığına göre, Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu söz konusu kararda yer alan belli başlı yönelimlere odaklanmalı ve bunları somutlaştırmaya gayret etmelidir. Avrupa Mimarlar Konseyi bu çabaya katkı koyacaktır.

Avrupa Mimarlar Konseyi, Avrupa Parlamentosu bünyesi içerisinde Avrupa mimarlığı konusunda parlamentolar arası bir komitenin oluşturulması amacı ile girişimde bulundu. Söz konusu girişim Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Konsey Kararı'na ne tür katkılar sağlayacaktır?
Avrupa Parlamentosu'nun girişimimizi desteklemesi çok önemlidir. Avrupa Parlamentosu kararları uygulama gücüne sahip olan organdır. Böylesi bir parlamentolar arası çalışma grubu kararı tamamlayacak bir metnin Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilmesini sağlayabilir."

İsveç Başkanlığı

"Çocuk – Kişilik – Mimarlık" Semineri
Stockholm, 15–16 Mayıs 2001

Marita Ulvskog
İsveç Kültür Bakanı
"(...) Kültürel ve demokratik ilkeler tabanında Avrupa'da heyecan uyandırıcı çalışmalar yürütülmektedir. Fransa'nın başkanlığı döneminde kabul edilen Kentsel ve Kırsal Çevrelerde Mimari Kaliteye İlişkin Karar, söz konusu projeleri destekler niteliktedir. Bu yaklaşımın sonucunda Avrupa Birliği, kentsel ve kırsal bölgelerin asli ögesi olduğu öngörülen mimari kalite ile kamu çıkarını doğrudan ilgilendiren kültürel miras ilkelerini uzlaştırmıştır. Topluluk ayrıca mimari kalitenin, Avrupa yurttaşlarının günlük yaşamına ilişkin en önemli sanatsal ifade biçimini oluşturduğunu ve bu niteliği ile mimarlığın sosyal birliğe katkıda bulunabileceğini belirtmiştir."

Belçika Başkanlığı

Mimarlık Politikalarına İlişkin Avrupa Forumu Yönetim Komitesi
23 Kasım 2001

Rudy Demotte
Belçika'da Fransızca Konuşan Topluluğun Kültür Bakanı
"(...) Mimarlığın bir yandan zenginliği öte yandan zorluğu, altyapı, kentsel ve kırsal planlama, kentsel politikalar ve kültürel miras gibi değişik alanları kapsamasından kaynaklanmaktadır. (...) Bizler Kültür Bakanları olarak, kentsel ve kırsal planlamada, kentsel politikalar üretmede, mimari miras ile ilgili alanlarda görevli meslektaşlarımızla el ele vererek yaşam çevremizle ilgili daha derinlemesine bir bilincin oluşmasına ve bu bilincin yayılmasına omuz vermeliyiz. Yaşam çevresinin kalitesinin yükseltilmesinin kişisel ve toplumsal refah seviyesini de yükselteceği bilincini taşımalıyız. (...)

Belçika'da Fransızca konuşan topluluk, kültürel amaçlı yapıların inşa edilmesi için yerel yönetimlerce tahsis edilen sübvansiyonlara ilişkin yürürlükteki mevzuatı gözden geçirmeyi kabul etmiştir. Kentsel ve kırsal çevrelerde mimarlığın kalitesine dair kararın kabulünden sonra, Kültür Bakanı olarak, bundan böyle sunulacak projelerin değerlendirilmesinde mimari kalitenin bir kriter olarak ele alınması konusunda gerekli girişimlerde bulundum. (...)"

GELECEĞE YÖNELİK PERSPEKTİFLER: AVRUPA'DA İŞBİRLİĞİ İÇİN YENİ ARAÇLAR

Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar'ın sağladığı kazanımların kullanılmasıyla yeni eylem planları yaratmak, bundan sonraki adımda izlenecek amaç olacaktır. Bu çaba güçlendirilmiş hükümetler arası işbirliği seviyesinde olduğu kadar Topluluk ölçeğinde de sürdürülecektir.

Kararın gücü ve meşruiyeti, 1997'de Rotterdam'da Üye Devletler arasında kabul edilen uzlaşma temelli bir yaklaşımın ürünü olmasından kaynaklanmaktadır. Karar, 1999 yılında Fransa ve Finlandiya Başkanlığı tarafından birlikte organize edilen Avrupa'da Mimarlık Buluşmaları – 1999 toplantıları ile Fransız başkanlığı döneminde 2000 yılında toplanan Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu'nda ulaşılan sonuçlardan esinlenmiştir. Forum, on beş Üye Devlet'in politik, profesyonel ve kültürel kurumlarını bir arada toparlayan hükümetler arası sürekli bir işbirliği mekanizmasıdır. Forum birbirini izleyen başkanlık dönemlerinde süreklilik sağlayan bir diyalogu Topluluğun değişik organlarında geçerli kılmaktadır. Forum bu amaçla karşılıklı bilgilenmeyi ve ortak görüşler temelinde çok taraflı çoğulcu girişimlerin oluşmasını sağlayan çalışma araçları oluşturmaktadır. Topluluk içinde yer alan ortakların birçoğu, Forum'un çalışmalarına katılarak ortak sinerjilerin oluşmasında katkı koymaktadır. Bunların arasında 1995 yılında "Avrupa, Mimarlık ve Yarın" adlı bir beyaz kitap yayımlayan Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) vardır. ACE, eğitim ve uygulama alanlarında mimari kalitenin yükseltilmesi doğrultusunda özenli standartların oluşturulması konusunda olduğu kadar, yapılı çevrenin niteliğinin arttırılması yönündeki somut eylemlerin desteklenmesinde de katkılarını ortaya koymaktadır.

Ortak Bir Mimarlık Kültürüne Doğru: Forum'un amaçlarından biri, Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar'ın, oldukça geniş bir yayılma süreci aracılığıyla somutlaştırılmasıdır. Forum'un en elle tutulur politik amacı budur. Forum kararlarının bir diğer amacı da Avrupa'da mimarlık ve yaşam çevresi ile ilgili yeni inisiyatiflerin açığa çıkartılmasıdır.

Forum Kararlarıyla Tanımlanan Avrupa Çalışma Gruplarına Öncelik Verilmiştir: Kamusal ve özel yapılar, mimari ve kentsel kalite, ekonomik sorunlar, mesleğin uygulanmasında profesyonellik, yayılma ve formasyon. Çalışma grupları ele alınan her bir alanda ortak düşünceleri eyleme dönüştürmekle görevli kılınmışlardır.

Şu anda operasyonel kılınan ya da kısa sürede harekete geçecek olan çalışma araçları arasında GAUDI projesini anmak gerekir. GAUDI projesi Karar'da yer alan "Kültür 2000" projesi kapsamında ele alınan ve "ağ oluşturulmasını kolaylaştırmak" ile ilişkili tavsiyeler uyarınca oluşturulmuş bir girişimdir.

Bu iddialı program sayesinde, Avrupa'daki kültür kurumları, Topluluk tarafından herkesçe paylaşılan bir mimari kültürün yayılmasında, önemli adımlar atabileceklerdir.

Bir web sitesi sayesinde, Forum ve GAUDI ağları yanısıra hayli çeşitlendirilmiş bir internet kullanıcı kitlesine hitap eden Avrupa Mimarlık Portalı oluşturulacaktır ("Örnekler" başlığı altına bakınız). Aynı zamanda, müzik festivallerine benzer şekilde gerçekleştirilecek olan Avrupa Mimarlık Festivali organizasyonu projesiyle geniş kullanıcıya dönük bir kamusal etkinlik ortamı oluşturulacaktır.

Bunların yanısıra, mimarlık alanındaki Avrupalı liderlerden oluşacak bir kulüp bünyesinde çeşitli görüşmelere olanak sağlayacak bir buluşma mekânı oluşturulacaktır. Bu mekân politik liderler, ekonomik ve kültürel şahsiyetler gibi önemli kişileri biraraya getirmelidir. Mekânda Avrupa'da mimarlığın kalitesi ve mimari ve kentsel çeşitlilikle ilgili sorunlar ele alınacaktır.

Karşılıklı İlişkileri Özendirmek: Bu alanda yeni çalışma yolları araştırılmıştır. Bu arada Parlamento tarafından, yöresel ve bölgesel toplulukların konuyla daha derinden ilişkilendirilmelerinin yöntemleri araştırılmıştır. Sekreterlik görevini üstlenen Avrupa Kentler Derneği ile Avrupa Mimarlar Konseyinin (ACE) çabalarıyla ve birçok Avrupa parlamenteri ve bölge komitesinin girişimiyle, kentsel sorunlarla ilgilenen gayri resmi bir parlamenterler arası grup kurulmuştur.

Söz konusu parlamenterler arası grup, Topluluk ve Avrupa sınırları içerisinde bu yeni sorunların ele alınabileceği bir platform oluşturacaktır. Nitekim 9 Aralık 2001 tarihinde Brüksel'de toplanan kentsel politikalarla ilgili bakanların gayri resmi konseyi, Mimari kaliteye İlişkin Konsey Kararı'nı ve bu alanda böylesi bir gayri resmi çalışma grubunun kurulmasını olumlu karşılamışlardır. (Belçika Başkanlığı döneminde varılan sonuçlardan).

Mimari kalite kriterleri, Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar ile birlikte giderek daha fazla anılmaktadır. Özellikle URBAN II adlı "Güçlük İçerisindeki Bölgelerle İlgili Topluluk İnisiyatifi" gibi ekonomik etkileri yüksek olan bütünleşmiş yaklaşımlar bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu amaçla inisiyatif, yüksek ekonomik etkiye sahip bütünleşik ekonomik yaklaşımlara öncelik verecektir. Komisyon tarafından onaylanmadan önce bu perspektif içerisinde yer alan 70 program, toplulukların öncelikleri (istihdam, çevre, yeni teknolojiler gibi) gözetilerek tartışılmış ve müzakere edilmiştir. Bu vesileyle, yerel otoritelere 12 Şubat 2001 Kararını ne şekilde uygulamak niyetinde oldukları sorulmuştur. Bugüne dek soruya üç çeşit cevap alınmıştır: Stratejilerin temellendirildiği sorun çözümlemelerinin göz önünde tutulması; alınan tedbirlerin izlenmesi süreci içerisinde yetkin kurumların, otoritelerin yer alması; projelerin seçim kriterleri arasında mimari ve kentsel kalitenin aranması.

Bir diğer anlamlı örnek şu olmuştur: Avrupa Parlamentosu'nun Birlik içerisindeki temel haklar ile ilgili karar tasarısında, Üye Ülkelere tavsiyeler bölümünde, dışlayıcı tavırlara, uygulamalara karşı mücadele alanında "bozulmuş yaşam çevrelerinin, mahallelerin kaliteli bir mimari uygulama yöntemiyle yeniden düzenlenmeleri" önerilmektedir. (Madde 112). Dahası, Avrupa'da Mimari Kaliteye İlişkin Karar, Avrupa Birliği Ülkelerinin izleyeceği kamu politikaları alanında yeni bir örnek oluşturmaktadır. Mimarlığın ifade ettiği kamusal ve politik çıkarların savunusunda Üye Ülkelerin işbirliğinin güçlendirilmesinde de Karar etkili bir özendirici olmaktadır. İsveç, Dönem Başkanlığı'nın rastladığı 2001 yılını anlamlı bir şekilde ulusal mimarlık yılı ilan etti. Bu durum, mimarlıkla ilgili somut bir programın uygulanmasını ve "Çocuk, Kimlik ve Mimarlık" konularına odaklanan bir Avrupa Forumu'nun toplanmasını olanaklı kıldı. Fransa'da mimari ve kentsel kaliteyle ilgili milli bir kampanya hazırlanmaktadır. Avrupa'da Mimari kaliteye İlişkin Kararın belli başlı ilkelerini yansıtacak olan bu kampanya en geniş kitlelere yaygınlaştırılacaktır. Finlandiya ve Danimarka mimarlıkta kaliteyle ilgili çalışma grubu için gerekli çalışma koşullarını sağlarken, konuyla ilgili 2002 yılında hayata geçirilen Avrupa çapındaki girişimlerin bir bilânçosunu da çıkartacaklardır.

Çoğulcu Bir Yaklaşım: 2002 ve 2003 yıllarında giderek önem kazanacak olan kentsel sorunlar ve çevreyle ilgili konularda kültürel politikaların yanısıra farklı perspektifler gözetilebilir. Belçika Başkanlığı'nın girişimiyle vücut bulan, "Avrupa Birliği'nin inşasında kültürün rolü" ile ilgili karar taslağı bu yeni yaklaşımlara örnektir. Söz konusu taslağın metni, Birliğin Kültür Konseyi'nin Başkanı tarafından sunulmuştur. Taslak, Antlaşmanın kültür alanına ilişkin 151. maddesinin daha etkin bir biçimde uygulanmasını savunmaktadır. Taslak, birbirlerini izleyen Başkanlıkların, Birliğin genişlemesine uyum sağlayan bir çalışma planı ve takvimi oluşturmalarını önermektedir.

Bu kuşkusuz uzun soluklu bir görevdir. Ancak 12 Şubat 2001 tarihli kararın ilk izdüşümleri cesaret vericidir. Avrupa'da anlamlı ve sürekli ilerlemeler sağlayacak olan yaklaşımların mimari, çevresel, kentsel koruma ve yenileştirme boyutları olan ve geçmiş mirası da göz önünde tutan, Avrupa'ya içkin bir kültürel ve sosyal vizyonla desteklenmeleri gereken bütüncü ve çoğulcu özellikleri olmalıdır. Böylesi bir yaklaşımın, yöresel ve milli özellikleri göz önünde bulundurması, fakat aynı zamanda diyalog ve katkı kapasitesini frenleyecek kimi önlenemeyecek ayrışma ve bölünmelerin üstesinden gelmesi gereklidir.

Avrupa Parlamentosu
http://www.europarl.eu.int

Kentsel Topluluk Girişimi
http://inforegio.cec.eu.int/urban

Belçika Başkanlığı Web Sitesi
http://eu2001.be

ÖRNEKLER

GAUDI – Demokratik Bir Etkileşim Olarak Yönetim, Mimarlık ve Şehircilik

(Governance, Architecture and Urbanism as Democratic Interaction)

Önerilen antlaşma, birçok Avrupa kurumunun işbirliğini öngörmektedir: Mimarlık müzeleri, mimarlık ve şehircilik bilgi merkezleri, yüksek öğrenim kurumları, araştırma merkezleri ve profesyonel kurumlar.

Önerilen eylemler:
• Araştırma, bellek ve proje (Avrupa'da öncü, yenilikçi konutların tespiti, mimari ve kentsel gelişime ilişkin arşivlerin oluşturulması, genç profesyoneller için atölyeler, kamusal alanlarla ilgili veri tabanları).
• Eğitim ve mümkün olan en geniş kitleye yayılma (Kentsel gelişme projelerine kentli katılımı, mimarlık alanında girişimleri bulunan liderlik kulüpleri, bir Avrupa Mimarlık Festivalinin hazırlanması).
• Avrupa örgütler ağının güçlendirilmesi (ortak bir web sitesinin kurulması, geliştirilmesi, koordinasyonu).

Antlaşmanın genel koordinasyonu, merkezi Paris'te bulunan Fransız Mimarlık Enstitüsü (IFA) tarafından yürütülen Mimarlık ve Mimari Miras Müzesi ile yardımcı organizatör ve ortakların işbirliğiyle sağlanacaktır.

Bir Web Sitesi: www.architecture-forum.net
Bu site GAUDI programının belkemiğini oluşturacak, iletişim ve yayılma alanlarında interaktif bir rol oynayacaktır. Yaşam çevresi hakkında hızlı ve kullanıcı dostu olan bir tarzda bilgi edinmenin aracı olacaktır. İnternet aracılığıyla üye ülkelerin mimarlık merkezlerinin eylemlerini koordine edecektir (iç ağ oluşturacaktır). Her türlü kullanıcıya açık, ulaşılabilir bir kültür portalı oluşturacaktır.

Bu portal, hükümetlere ait resmi bilgileri, kültürel ve yönetsel konulara ait resmi bilgileri, her türlü profesyonel tarafından sağlanacak bilgileri, açık oturumları, bültenleri içerecektir. Bu portal, kamu alanlarına ait veri tabanlarını ve Avrupa'daki öncü konut alanlarıyla ilgili bilgileri de içerecektir.

Web sitesi çift dilli olacaktır: İngilizce ve Fransızca. İleride her ülke siteye kendi dilinde bilgiler ekleyebilecektir.

Avrupa Parlamentosu Kentsel Sorunlarla İlgili Ortak Çalışma Grubu

Büro Başkan: Arlene Mc Carty, İngiltere, Hukuki Komisyon ve Bölgesel Politikalar Komisyon Üyesi
Sekreterlik: Eurocities (Avrupa Metropol Kentler Birliği)
http://eurocities.org/
Avrupa Mimarlar Konseyi
http://www.ace-cae.org

DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN

Avrupa Kurumları İnternet Siteleri

• **Avrupa Parlamentosu:**
http://www.europarl.eu.int

• **Avrupa Komisyonu**
http://europa.eu.int/comm/index-fr-htm

Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü
http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture_fr.htm

Kültürel Eylemler
http://europa.eu.int/commculture/index-fr.html

"Kültür 2000" Programı
http://europa.eu.int/comm/culture/culture2000fr.html

Bölgesel Politikalar Genel Müdürlüğü
http://europa.eu.int/comm/dgs/regional-policy/index-fr.htm

Yapısal Fonlar
http://europa.eu.int/comm/regional-policy/activity/erdf/erdia-fr.htm

Çevre Genel Müdürlüğü
http://europa.eu.int/comm/dgs/environment/index-fr.htm

Araştırma Genel Müdürlüğü
http://europa.eu.int/comm/dgs/research/index-fr.html

Araştırma, Teknolojik Gelişme ve Uygulamaya İlişkin Topluluk Eylemleri Beşinci Çerçeve Programı
http://europa.eu.int/comm/research/fp5-fr.html

• **Avrupa Konseyi**
http://culture.coe.fr

Fransa

• **Kültür ve İletişim Bakanlığı**
http://www.culture.fr

• **Culture-Europe (Avrupa-Kültür) İrtibat Noktası**
http://www.relais-culture-europe.org

Referans Metinleri

• Kentsel ve Kırsal Çevrede Mimari Kaliteye İlişkin 12 Şubat 2001 Kararı. Resmi Gazete, no: C 073, 06/03/2001.
http://europa.eu.int/eur-lex/fr/oj/index-list.html

• Avrupa Kültür Dergisi (Revue Culture Europe): Kültür medyası ve sanat profesyonelleri için uluslararası dergi.
No.32, "Mimarlık Dosyası", Şubat-Mart 2001
http://julienas.ipt.univ-paris8.fr/~culteuro/index2.htm

• Beyaz Kitap : "Avrupa, Mimarlık ve Yarın"
Avrupa'da yapılı çevreye ilişkin öneriler, 1995, Avrupa Mimarları Konseyi (ACE)
http://www.ace-cae.org

DANİMARKA

Danimarka Mimarlık Politikası

Danimarka Mimarlık Politikası, Kültür Bakanlığı, Çevre Bakanlığı ve Konut Bakanlığı'nın işbirliği içinde gerçekleştirdiği bir çalışma sonucunda Haziran 1994'te yayınlanmıştır. Metin, tüm ülkedeki yapılaşma hareketinde mimari kalitenin sürdürülebilmesi için ortak bir çerçevenin izlenmesi gerektiğini vurgulamakta, bunun da ancak bir politika kapsamında, kamusal liderlikle gerçekleştirilebileceğini aktarmaktadır.

Politika metninin Danimarka dilindeki orijinal metnine ulaşmak için:
www.mimarlarodasi.org.tr/UIKDocs/denmark.pdf

Danimarka Mimarlık Politikası

MİMARLIK BİLİMİNİN ANLAMI

"Mimarlık" olgusu değişen zamanlara, yaşam biçimlerine ve durumlarına göre farklı anlamlar kazanmaktadır. Mimarlık, içinde yaşadığımız topluma kimlik vermekte ve aynı zamanda, bizlerin gelecek kuşaklara bırakacağı özel kültür mirasının bir parçasını oluşturmaktadır.

Bunun dışında mimarlık, günlük yaşamımızı sürdürdüğümüz kent ve çevrelerdeki yaşam kalitesinin gelişiminde, fiziksel çevre kalitesi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Ülkemiz için mimarlık konusunda savunabileceğimiz, yapılı çevremizle ilgili güçlü bir geleneğe sahibiz. Ancak, son yıllarda, birçok şeye bağlı olarak, mimari kalite yönünden fiziksel çevremizle ilgili güzelliklere ilişkin bir dizi işlevsel soru işaretleriyle karşı karşıyayız. Örneğin, hızla ilerleyen yapılaşma ve bu yapılaşmadaki deneyim yoksunluğu, giderek mevcut yapılı çevrede kültür mirasının eksikliğini hissettirmekte ve aynı zamanda mevcut çevreye uyum sorunu göstermektedir.

Kamusal Sorumluluk: Mimari koşullar ve bu koşulların gelişimi için kamusal sorumluluğun önemli bir anlamı vardır. Kent sınırları içinde sorumlu olan kamu kurumlarının çalışmaları ile bu kurumların çeşitli imar yasaları dahilinde gerçekleştirdikleri yapılar, tesisler ve benzeri yapılı çevre elemanlarının tümü belirli bir plan dahilinde yürümektedir. Fakat yine de, ülke genelindeki kamu kurumlarının kentler düzeyinde yerel yönetimlerin gerçekleştirmekte olduğu bu çalışmalara ilişkin idari sorumluluğu üstlenme şekli şimdiye kadar toplu bir politika biçiminde net ve sistematik olarak ifade edilmemiştir. Devlet politikasında, mimari koşulların gelişmesi konusunda konuya bağlı olarak Kültür, Konut ve Çevre Bakanlıkları çeşitli şekillerde sorumluluk üstlenmektedir. Bu bakanlıklar, çeşitli kentlerdeki yapılaşmaları denetleyebilseler bile, kamusal sorumluluğun içinde yer almadığı düşünülen bazı yapıların denetimi yerel yönetimlere bırakılmaktadır.

Amaç ve İnisiyatifin Rolü: Danimarka yapı kültürünün güvence altına alınması ve aynı zamanda bu kültürün gelecek için yüksek değerde ve kalitede olmasını sağlamak amacıyla mimari koşullar açısından hükümete önemli bir görev düşmektedir.

Bu nedenle hükümet, kendi mimari politikasını üretecektir. Burada amaç, mimarlık alanında kapsamlı birkaç hedefi belli bir yönde birleştirmektir. Bu çalışmalar, temel çıkış noktası olarak yukarıda adı geçen bakanlıklar tarafından somut olarak tanımlanmış bir inisiyatif altında sürdürülecektir. Gelecekte daha iyi bir mimari bakış açısı oluşturmak amacıyla bu çalışmalarda diğer resmi kurumlardan ve özel idari yapılanmalardan da yardım istenecektir.

Mimari Kalite: Mimari politika, üzerinde karar kılınmış kısıtlı sayıda mimarlık anlayışlarını tariflemekten daha ziyade, fiziksel çevrede iyi bir mimarlık olarak tanımlayabileceğimiz kaliteli ürünler üretmek yolunda bize bir çerçeve sunmalıdır. Bu çerçevede, kalite ve estetik açısından tüm sorunların giderilmesi hedeflenmelidir.

Mimarlık, ortaya çıkacak yapının işlevsel, teknolojik, çevresel ve sosyal yönden ihtiyaçlarına cevap vermeli ve aynı zamanda tarihi yapılı çevreyi de dikkate almalıdır. Bu nedenle mimarlık politikası, çevreye saygılı, teknolojinin olanaklarını kullanan ve kullanıcıların taleplerini dikkate alan bir yapı işleri politikası olarak düşünülmelidir. Bu anlamda, toplumdaki küçük grupların da gereksinimlerini tatmin edecek şekilde özel olarak ele alınmalı, en azından engellilerin ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Yani, mimarlık politikasının en önde gelen amacı, bizim fiziksel çevre açısından taleplerimizi nitelikli bir şekilde karşılamak, aynı zamanda ortaya çıkan diğer gereksinimlere de tatmin edici bir yanıt sunmaktır. Mimarlık politikası ancak içerdiği ilkeler aşağıda belirtilen konularda yer bulduğunda başarılı sayılabilir:

- Mimarlığı ilgilendiren kanunlar
- Kentsel planlama projeleri
- Çeşitli bölgelerde mimarlıkla ilgili çalışma ve araştırmalar
- Mimari anlayış

Kaliteye bağlı bir mimarlık politikası, bakanlıkların mimarlıkla ilgili konularda birlikte çalışmalarıyla mümkün olabilir. Ancak bu şekilde hedeflenen amaca ulaşılabilir.

KAMUSAL LİDERLİK

Yasa yapıcılar mimari kaliteyi, anayasa ve çeşitli diğer kamusal yasalarla güvence altına almak ve desteklemek zorundadır.

Mimarlık politikası hazırlanırken aynı zamanda ülkedeki teknik, doğal, bölgesel ve çevresel görüş açısı ve kültürel tarih de değerlendirilerek dikkate alınmalıdır.

Yapıların inşasında ekonomik destek sağlanmalı ve mimarlıkla ilgili olan İmar Yasası, Kentleşme Yasası ve Destek Düzenlemeleri ışığında birtakım değerlendirme kriterleri konulmalıdır. Mimarlık politikasının da amacı mimarlık ürünlerinin standardını yükseltmek için karar sürecinde kamu kurumlarının etkin bir şekilde rol almasını sağlamaktır.

Mimari düzenlemelerle ilgili yasaların çıkarılmasıyla şekillenecek olan mimari bakış açısı tarihi yapıları, yeni yapıları ve konut yapılarını güvence altına almalıdır. Buna bağlı olarak, mimari kalitenin gelişmesi ve başarısı için yapının bulunduğu çevre içinde enerji ve ekoloji açısından uyumlu bir yapılaşmaya ağırlık vermek özel bir önem taşımaktadır.

Gelişme Programları: Mimari kalite, kent planında yeni gelişim bölgelerinde çalışacak yapı ve konut sektörüne kesin ve sistemli bir şekilde ifade edilmelidir. Ayrıca, yeniden düzenleme, üretim artışı ve yapı üretiminin yoğunlaşmasına bağlı olarak yeniden düzenleme ve geliştirme programları hazırlanabilir.

Mimari kalite olgusunun, kentlerin korunması ve yenilenmesi kapsamında planlanan yeni yapıların üretiminde daha fazla kullanılabilmesi için daha iyi ekonomik koşulların ve planlama olanaklarının sağlanması gerekmektedir. Bakanlıklar ve idari kurumlar, imardan ve mimarlıktan sorumlu yetkililere, danışmanlara ve müteahhitlere mimari kalite vizyonuna önem göstermeleri için ilgili yasalar konusunda yeterince bilgi vermelidirler.

MİMARLIKLA İLGİLİ KAMU GÖREVLİLERİ

Kamu işyerlerinde görevli olan ve çeşitli imar planlarını yapan yetkililer, Danimarka'nın kent ve bölgelerini mimari strateji ve düşünce yönünden güvence altına almak zorundadırlar. Bunlar, aynı zamanda, yönetsel ve gelirsel yönden bir mimari planlama yapmak durumundadırlar.

Mimarlıkla ilgili kamu görevlileri, yapıların ve tesislerin inşa sürecinde, bu tür yapıların mimari özelliklerini dikkate almak zorundadırlar. Bunun dışında yapıların inşasında engellile-

rin durumunu da düşünmelidirler. Ayrıca, yerleşim birimindeki insanların durumu da önem taşımaktadır. Bu açıklamalara bağlı olarak, yapı işleri kavramından, yeni yapıların inşası, var olan yapıların yeniden inşası, şehirlerin yenilenmesi, trafiğin tesis edilmesi ve ülkedeki diğer tesislerin inşası anlaşılmaktadır.

SAVE sistemi, devlet ile belediyeler arasında serbest işbirliğine dayanan ve yerel değerleri taşıyan yapıların planlarının çıkarılarak bunların korunmasını amaçlayan bir sistemdir. Belediye planları, kentsel alanlar ve 1940 yılından beri yapılan bütün binaları kapsamaktadır. Bu planlar, belediyeyle ilgili çeşitli davaların görülmesinde ve ayrıca bütün ülkeyi kaplayan ve devletin diğer enformasyon sistemini koordine eden bir veri sistemi aracılığıyla diğer planlara ulaşabilmek için kullanılacaktır. 1990 yılında başlanmış olan sistematik planlama bir atlas olarak yayınlanmıştır.

SAVE sisteminde, şehirlerdeki belediye ve yerel yönetimlerin imar planı çalışmalarında mimari ve tarihsel kültür anlayışı dikkate alınmalı, şehirlerin mimari durumu değerlendirilmelidir. Yapıların değişimi ile ilgili dış cepheye dönük yapılan çalışmalarda (örneğin pencerelerin değiştirilmesi gibi) ilk yapı kalitesinin korunmasına özen gösterilmelidir. Yapının değeri düşürülmemelidir.

Düşünceler ve Proje Yarışmaları: Avrupa Birliği'nin 92/50 numaralı görev kazancı ile ilgili direktifleri doğrultusunda, mimari kalite, ekonomik kalite ve diğer kalitelerle birlikte değerlendirilmelidir.

Kamuya ait yerlerin kaliteli bir mimariyle yapılandırılması amacıyla çeşitli düşüncelerin paylaşılması ve projelerin değerlendirilmesi için daima proje yarışmaları düzenlenmelidir. Bu proje yarışmalarında amaç, yeni ve kaliteli bir mimari fikir elde edilmesi ve uygulamaya konulmasıdır. Proje yarışmasındaki koşullar arasında, "yeni ve kaliteli bir mimari proje" üretilme isteği ve kazananlara ne tür ödül verileceği belirtilmelidir.

Bütün bunlara bağlı olarak, kamuya ait yerlerde gerçekleştirilen süsleme sanatının ustalıkla ortaya konulması da mimarlıkla ilgili kamu yetkililerinin görev kapsamındadır. Bu çalışmalara, mümkün olduğu kadar geniş bir şekilde resimli süsleme sanatı da dahil edilmelidir.

Mimarlıkla ilgili kamu yetkilileri, mimari yetkinlik konusunda karar verecek düzeyde mimari bilgiye sahip olan kişilerden oluşmalıdır. Bu kişiler, kamusal mimarlık işlerinde yönetim kademesinde yer almalıdırlar. Bu konularda bilirkişi olarak karar verebilecek düzeyde olmalı, proje danışmanlarıyla kamu işyerlerindeki sorumlu yetkililer arasında faydalı diyaloglar oluşturabilmelidirler.

EĞİTİM VE ARAŞTIRMA

Mimarlık eğitimi, güncel ve hızla gelişen mimarlık hakkındaki konuları içermelidir. Mimarlık alanında eğitim veren okullarda, yüksek kalitedeki genç öğretmen ve araştırmacıların daha da iyi bir seviyeye getirilmeleri için çaba gösterilmelidir.

Eğitim–öğretim sürecinin sona ermesinden sonra, mimarlık alanıyla ilgili yeni eğitim olanakları sağlanmalı, örneğin yüksek düzeyde ve kısa süreli kurslar organize edilmelidir. Eğitim sonrası etkinliklerin içine, mimarlık alanında eğitim veren okullarla, Danimarka Mimarlar Birliği Genel Merkezi arasındaki işbirliğini içeren faaliyetler de dahil edilmelidir.

Mimarlık okullarının (ve mimarlık enstitülerinin) mimari konularla ilgili araştırmalarının onaylanması gerekmektedir. Mimarlık eğitimi veren okullarla devletin desteklediği örneğin Devlet İnşaat Araştırma Enstitüsü gibi diğer kurumlar arasındaki işbirliğinin artırılması, bu işbirliği sürecindeki çalışmalarda mimari kalitenin gelişmesi yönünde teknik bilgilerin elde

edilmesi ve bu bilgilerin daha da ileri seviyeye getirilmesi için araştırmalar yapılması gerekmektedir.

KAMUYA AİT UYGULAMALAR

Kamusal uygulamalarla ilgili Danimarka Mimarlık Merkezi'nin ödül ve sergileri daha yaygın bir kitleye ulaştırılmalıdır. Amaç, yapılan uygulamalarla kamu yapılarında mimari kalite ve mimari inisiyatif açısından ne düzeye gelindiğinin veya bunun ne kadar geniş bir kitleyi kucakladığının gösterilmesidir.

Devlet Sanat Fonu tarafından mimarlık konusunda yapılan seçimlerin de uzun ve geniş araştırmalardan sonra ve kamuda mimarlıkla ilgili bir yetkilinin işbirliği, desteği ve onayıyla yapılması gerekir.

Bu kamusal uygulamalar bundan böyle bakanlıklar, kamu hizmeti gören kurumlar ve mimarlıkla ilgili gruplar arasında temel bir işbirliğini öngören bir hükümet politikası kapsamında sürdürülecektir.

MİMARLIK POLİTİKASININ UYGULANMASI

Açık ve anlaşılır şekilde tanımlanmış tüm bu amaçlar, bir dizi somut düzenlemeler yoluyla, planlanan süre içinde yerine getirilmeye çalışılmalıdır. Bu düzenlemelerin, ana kural olarak, geçerli olan yasal süre içinde uygulanması beklenir. Bu sürenin uzaması, genel olarak uygulamada daha fazla bilgiye gereksinim olduğu anlamına gelir.

Konut Bakanlığı, Kültür Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı, 1995 yılının başında ilk kez bir açıklama yaparak, bu amaçların sırasıyla her biri için ayrı ayrı yasal düzenlemelerin ne şekilde tanzim edileceğine ve mimarlıkla ilgili yetkililerin bunları nasıl uygulayacağına ilişkin kuralları belirlemiştir. Bu açıklama aynı zamanda, daha önceden uygulanmaya konulmuş olan inisiyatiflerin özetini ve halen mevcut olan düzenlemeleri de kapsamaktadır.

1994–1995 İnisiyatifleri: Danimarka Mimarlık Merkezi'nde, mimarlar ve inşaat alanında çalışanlar için sergiler düzenlenmektedir. Bu sergilerin bir amacı da başarılı kişilerin kendi çevrelerindeki mimari kaliteden ne anladıklarının ortaya konulmasıdır. Hem Konut Bakanlığı, hem de Kültür Bakanlığı daha önceki yıllarda Danimarka Mimarlık Merkezi'ndeki bu sergilerin çeşitli şekillerde artırılmasını sağlamak için ekonomik güvence talep etmişlerdir.

Konut Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı müşterek olarak mimari kaliteyi örneğin yeni yapı inşası ve planlama dalında ödüllendirmek istemektedir.

Kültür Bakanlığı, 1 Ocak 1994 tarihinden geçerli olmak üzere Aarhus'ta bulunan Mimarlık Okulu ile bir sözleşme imzalayarak 1994–1997 yılları arasındaki dönemde aşağıda belirtilen taleplerin yerine getirilmesini istemiştir:

- Mimarlık eğitiminden sonra daha da genişletilmiş bir eğitim sunulması
- Kentlerde ikâmet eden vatandaşlara, mimarlıkla ilgili daha fazla bilgi verilmesi
- Yukarıda yer alan faaliyetlere dahil olmak üzere sergiler açılması, halka açık genel dersler ve konferanslar verilmesi
- Eğitimde içe ve dışa dönük gelişmiş uygulamalar ortaya konulması
- Mimarlık eğitiminde uzmanlaşmış dört tane profesörün görevlendirilmesi
- Bir araştırma planı yapılması ve bu planın gelişmeye açık olmasının sağlanması
- Değişik birçok araştırma planının geliştirilmesi.

Hükümetin önerileriyle eğitim bölgeleri çoğaltılarak güçlendirilmiş ve 1994–1996 yılları arasındaki dönemde Aarhus Mimarlık Okulu 130 ekstra öğrenim yeri açmıştır. Alınan çeşitli ye-

ni kararlarla Mimarlık Okulu'nun olanakları gençlere açılmış ve bu şekilde yüksek kaliteli öğretmen ve araştırmacıların denetiminde mimarlık eğitiminde ne bir iyileştirme sağlanmıştır.

Danimarka Parlamentosu, 1 Ağustos 1994 tarihinde çıkarmış olduğu bir yasayla, Kültür Bakanlığı'nın denetimi altında Sanat ve Eğitim Enstitüleri'nin sayısının arttırılmasını kararlaştırmıştır. Ayrıca bu kanunla iki mimarlık okulunda devam eden eğitim ve araştırmanın desteklenmesi ve modernleştirme kapsamında idari birtakım kuralların uygulanması öngörülmüştür.

Danimarka Konut Bakanlığı, "Rio'dan Sonraki Yol: Yapılı Çevrenin Sürdürülebilir Gelişimi" projesini ekonomik yönden desteklemek istemektedir. Bu projeyle, Danimarka mimarlığı ve ekolojik bakış açısının kazanımları uluslararası tartışma ortamında tanıtılacak ve böylece uluslararası platformda bir yer edinmiş olacaktır.

Konut Bakanlığı yeni kentsel konut inşasının daha iyi bir düzeye getirilmesiyle amacıyla, mevcut mimari rekabeti sürdürmek istemektedir. Özellikle gelecek yıl inşası düşünülen bu tür kentsel konutların inşası, mimari işlevlerin etkin bir şekilde düşünüldüğü ve ekolojik yönden hazırlığın yapıldığı bir ortamda gerçekleştirilecek ve kentlerin yenileşme sürecinde önemli bir adım atılmış olacaktır.

Konut Bakanlığı Devlet Yapı Araştırma Enstitüsü, bu yıl içinde, doğru bir enerji anlayışıyla inşa edilmiş ve aynı zamanda kent ekolojisine uygun bir mimarlıkla donatılmış kentlerle ilgili iki büyük projenin mimari değerlendirmesinin sonuçlarını yayınlayacaktır.

Çevre Bakanlığı, bu yıl içinde, kendi sorumluluk alanı içinde bulunan ve tarihi yönden kültürel değere sahip alanlar ve yapılar için bir açıklama yapacaktır.

Yine Çevre Bakanlığı, bu yıl içinde, belediyelerin yerel olarak uygulamak istedikleri planların korunması için bir kılavuz yayınlayacaktır. Bu kılavuz; bakanlığın SAVE projesi çerçevesinde bütün belediye haritalarının çıkarılması, bu haritalar üzerinde belediyelerin mimari ve tarihsel kültür yönünden değer taşıyan yapılarının belirlenmesi, bu yapılarla ilgili açıklamalar yapılması ve kültürel tarih yönünden değer taşıyan bu yapıların genel anlamda arzu edilen bir biçimde yenilenmesi veya korunmasını sağlamak için gerekli tüm eylemleri dikkate alacaktır.

Halen Yürütülmekte Olan ve Gelecekteki İnisiyatifler: 23 Aralık 1993 tarihinde kesinleşen ve 1 Ocak 1994 tarihinde yayınlanıp yürürlüğe giren Devlet Sanat Fonu ile ilgili yasa değişikliği gereğince, mimari eserlerin de bu fon tarafından desteklemesi sağlanmış ve bu fon altında değerlendirilecek olan mimarlık ürünlerinin konuyla ilgili kamu görevlileriyle beraber seçilmesinin olanakları yaratılmıştır. Bu uygulamanın gelişmesi veya başarısına destek olunmasıyla ilgili olarak da 1994 tarihli mali destek yasasında mimari eserlere daha fazla bir pay ayrılması kararlaştırılmıştır.

Hükümet, 1993 yılında almış olduğu bir kararla, Frederiksholm'da bir dizi toplu sanatsal eğitim verilmesini kararlaştırılmıştır. Bu eğitimlere, Kopenhag'daki Sanat Akademisi'ne bağlı Mimarlık Okulu'nun da dahil edilmesi kararlaştırılmıştır. Daha iyi bir yerel yönetim ve diğer sanatsal eğitimlerle işbirliği yapılabilmesi için bu değişikliğin yapılması öngörülmüştür.

Mimarlık okullarında, eğitim sonrası birtakım olanakların sunulmasına çalışılmaktadır. Örneğin yapı üretimiyle ilgili sanatlar veya yabancıların Danimarka mimarlık geleneğini kullanma kapasitesinin artırılması gibi konularda kısa süreli fakat yüksek düzeyde kurslar düzenlenmesi bunlar arasında sayılabilir. Bu kurslar, 1994 yılında yürürlüğe giren Mali Destek Yasası gereğince Kültür Bakanlığı'nın yetki alanında ''Mezunlara Eğitim'' kapsamında müşterek fondan para ayrılarak düzenlenmektedir.

Konut Bakanlığı, kamu sektöründe planlama yapan ve imarla ilgili kurumlarda karar organı olarak görev yapan yetkililerle işbirliği yaparak genel anlamda deneyimlerin gelişmesini sağlamak istemektedir. Bu yolla Danimarka mimari kalitesinin gelişmesini öngörmektedir.

Devlet Sanat Fonunda Mimarlıkla İlgili Yeni Yetkiler: Konut Bakanlığı, mimarlıkla ilgili çeşitli çelişkileri ve olanakları ortaya çıkaracak bir bilgi deposu ve kılavuz olarak çalışmayı hedeflemektedir. Bunlara ek olarak, kentlerdeki serbest bölgeler, eski konut bölgeleri ve yeni inşaat bölgelerini de hem ekolojik hem de mimari açıdan ele almak istemektedir.

Konut Bakanlığı, gelişmeye açık yeni yapıların inşasında yeni malzeme ve yapı tekniklerinin uygulanmasını desteklemekte ve bunlara yardımcı olmaktadır. Bunun dışında, bu tür yeni yapılarda mimari kalite ve kamusal gelişimi destekleyecek unsurlar bulunmasını da teşvik etmektedir.

Konut Bakanlığı, yapı ihracatı yoluyla Danimarka yapı anlayışını diğer ülkelere ihraç etmek istemektedir. Bu şekilde diğer ülkeler Danimarka'daki mimari anlayışı da tanımış ve öğrenmiş olacaktır.

Konut Bakanlığı, hükümetin büyük kentlerde daha iyi yaşama olanakları için ortaya atmış olduğu "seçilen kentlere destek" projesinin çalışma süresinin uzatılmasını istemektedir. Bu nedenle, buralara yapılacak inşaatlara gelecek yıl destek verilmesi düşünülmektedir.

Konut Bakanlığı, şatoları devletin tarihsel kültür değerleri olarak korur. Örneğin 1700'lü yıllardan kalma ve Frederiksborg'da bulunan şato yapılan restorasyonla olduğu gibi korunmuştur.

Geleneksel El Sanatları Alanı: Çevre Bakanlığı, geleneksel el sanatlarının açılacak çeşitli kurslar yoluyla desteklenmesini ve korunmasını, bunun yanısıra, İskandinav ülkelerindeki (Danimarka, İsveç, Norveç) çeşitli merkezlerde, hem bu sanatlarla uğraşan kişilere hem de tarihi binalara sahip olan kişilere el sanatı konusunda gerekli eğitimin verilmesini ve bunlara danışmanlık yapılmasını talep eder.

Çevre Bakanlığı, 1994 yılında, belediyelerin bölge planlarını nasıl kullandıklarına ilişkin bir araştırma yapılmasını talep etmektedir. Buna ek olarak, bu planların içinde mimari açıdan hangi genişletme ve koruma düşüncesinin olduğu konusunda aydınlanmak istemektedir. Bundan başka, Çevre Bakanlığı, şimdiye kadar şehirlerde mimari açıdan kullanılan çalışma yöntemleriyle ilgili araştırmalara devam edilmesini ve bunlara ilişkin pratik belgelerin kendilerine gönderilmesinin sürdürülmesini talep etmektedir.

FİNLANDİYA

Finlandiya Mimarlık Politikası

Finlandiya Mimarlık Politikası, Finlandiya hükümeti tarafından 1998 yılında kabul edilmiştir. Bu metin, kamu yapılarının inşası ve bakımında yüksek bir kalite düzeyi arayışı, her alanda nitelikli mimarlık ürünlerini ve inşaat süreçlerini desteklemesi, mimarlık eğitim ve öğretiminde araştırma ve geliştirmeye yönelik yenilikçi yaklaşımı ve tarihin bir parçası olarak kabul edilen mimarlık mirası ve yapılı çevrenin en iyi şekilde geleceğe aktarılmasının öncülüğünü yapması açısından en güçlü mimarlık politikası metinlerinden biridir. Ayrıca Finlandiya'da "daha iyi yapılı çevreye sahip olma hakkı" anayasada bir devlet politikası olarak yer almaktadır.

Politika metnine İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/finland.pdf

Finlandiya Mimarlık Politikası

Çeviri: Tuğçe Selin Tağmat

ÖNSÖZ

Pratik, dayanıklı, güzel… Mimarlık bu değerlerden yola çıkarak kültürü yaratır. Toplumun değişik dönemlerde değer verdiği nitelikler yapılı çevreye de yansır. Günümüzün değerleri yarın görünür hale gelecektir. Mimarlık bunun için çok önemli ve ilginçtir.

Hükümet, mimarlık politikasında, mimarlığın gelişimi konusunda kamu kurumları tarafından gerçekleştirilecek eylemler için hedefler belirlemektedir. Politika, programa ilişkin ana noktaların yanısıra, belirli birtakım eylemlerin gerçekleştirilmesi için somut öneriler de içeriyor. Bunun, gelecekte atılacak daha ayrıntılı adımlar için iyi bir temel oluşturacağına inanıyorum. Öncelikle, Anayasa'da öngörüldüğü şekilde, iyi bir çevrenin koşullarını yaratmak ve yurttaşların bu alandaki haklarını korumak istiyoruz. Buna göre mimarlığı ve yapılı çevreyi daha iyi tanımak ve bunları etkileme çarelerine sahip olmaya ihtiyacımız var. Arazi Kullanımı ve Yapı Yasası'nın getirdiği reforma göre, önemli birçok alanda karar gücü, merkezi yönetimden, halka daha yakın konumdaki yerel yönetimlere aktarılacaktır.

Mimarlık Politikası Programı yalnızca yasanın altını çizmekle kalmamakta, yurttaşların çevreleri üzerinde sorumluluk almaları gereğini de vurgulamaktadır. Bunun için, mimarlık ve iletişim üzerindeki eğitimi geliştirmeyi arzu ediyoruz.

Politikanın diğer önemli hedefleri:

• Kamu yapılarının üretiminde ve taşınmazların idaresinde kaliteyi yükseltmek ve böylece tüm inşaat sektörüne model oluşturmak,
• Kaliteli mimarlık uygulamalarına ve yüksek kalitede yapı üretimine katkıda bulunacak yöntemleri desteklemek,
• Mimarlık meslek eğitimi ve araştırma-geliştirme çalışmaları yoluyla yenilikleri teşvik etmek,
• Mimari mirasımızın korunması ve çevrelerimizin kültür tarihi ve mimarlık kapsamında geliştirilmesini teşvik etmektir.

Finlandiya, uluslararası ortamda kabul gören çok sayıda mimarıyla tanınmaktadır. Bu nedenle, mimarlık politikasının, ünlü büyük mimarımız Alvar Aalto'nun 100. doğum yıldönümünü kutladığımız bugünlerde onaylanmış olmasından dolayı olağanüstü bir mutluluk duyuyoruz.

Paavo Lipponen
Başbakan

MİMARLIK POLİTİKASININ AMACI

Hükümetin mimarlık politikasının amacı, kamu kurumlarının bu konuda yapacakları uygulamalar için mimari çerçeve ve hedeflerin tanımlamaktır. Mimarlık politikası, mimarlık mirasımızın korunması ve mevcut yapı stokunun bakımı ve değerinin artırılması için talimatlar oluşturmaktadır. Politika, bir yandan yapı üretimi konusunda sahip olunan yüksek mimarlık kalitesini geliştirmek için fırsatlar sunarken, diğer yandan inşaat sektörümüzün uluslararası platformda daha etkin bir şekilde rol alması için uygun bir ortam yaratmaya çalışmaktadır.

Mimarlığın toplumsal, kültürel ve ekonomik değeri çok büyüktür. Ulusal kültürümüzde önemli bir yeri vardır. Üstün kalitede mimarlık üretmek kadar, her yurttaşın yararlanma hakkı olan kaliteli yaşam çevresinin oluşturulması için de gerekli koşulları sunmaktadır. Tüm kamu kurumu, bu hakkın gerçekleştirilmesinden sorumludur.

Mimarlık politikası inşaat kalitesini iyileştirme amacını taşımakta, arazi kullanımı ve yapı inşaatında sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin değerini artırmaktadır. Buna ek olarak, konuyla ilgili tarafların arasındaki şeffaflık ve etkileşimi canlandırmaktadır. Bunlar aynı zamanda şu anda yürürlüğe girmekte olan yeni arazi kullanımı ve yapı yönetmelik reformlarının da temel hedefleri arasında bulunmaktadır.

Mimarlık Nedir?
Mimarlığın klasik tanımı üç temel nokta üzerinde kurulmuştur: yararlılık, dayanıklılık ve güzellik. Bu üç temel nokta, modern yaklaşımların gündeme getirdiği bir çok yeni boyuta rağmen, şimdiye kadar değerlerini kaybetmediler.

Yararlılık, işlevsellik, pratiklik ve kaynakların verimli bir şekilde kullanımından oluşmaktadır. Dayanıklılık, temel olarak strüktürlerin dayanma gücünden ortaya çıkmıştır ve ekolojik sürdürülebilirliği de içine almaktadır. Fakat, kentsel çevrelerimizde, güzellik ve konfor niteliklerine bugün verdiğimizden daha büyük bir önem vermemiz gerekiyor.

Mimarlık zaman ve mekanla ilgilidir. Zaman, yapıları ve çevrelerini birbirleriyle ilişkilendirerek, kültürel miras ve tarihi oluşturur. Mekan, mimarlık ile çevresindeki yerleşim ve doğal çevre arasındaki ilişkiyi anlamlandırır.

Mimarlık, diğer bir çok öğenin yanısıra, ölçek, formlar, mekansal ilişkiler, strüktür, malzeme seçimi, detaylandırma ve özenli uygulamadan oluşur. Mimarlık önemlidir, çünkü yapılı çevre insanların etkinlikleri için ihtiyaç duydukları fiziksel çerçeveyi şekillendirir ve mimarlık bu çerçevenin kalitesinin tanımlanmasında önemli bir role sahiptir. Daha da fazlası mimarlık, ulusal ve yerel kimlikleri oluşturan güçlü anlamlar taşır.

Yapıların uzun vadeli etkilere sahip olması, mimarlığın kalıcı değerler yaratmasının temel nedenidir.

Kasaba ve kırsal bölgelerin kültürel çevreleri bizim için bir zenginlik teşkil etmektedir. Kasabalarımızda çeşitli çağları temsil eden katmanları korumamız gerekiyor. Yapılar ve doğal çevrelerin oluşturduğu bu kültürel manzara beraberce kırsal bölgelerin temel değerini oluşturmaktadır.

İyi Bir Çevre Yurttaşların Temel Hakkıdır
Çevresel bilinç ve doğal çevreye verilen değerin artışı insanlar ve çevreleri arasındaki ilişkiyi değiştirmiş, hem sürdürülebilir yaşam tarzları hem de sürdürülebilir fiziksel çevrelere duyulan ihtiyacı artırmıştır.

Anayasamız, sağlıklı bir çevreye sahip olma ve çevreyle ilgili karar alma sürecine katılımda bulunma fırsatı ile ilgili tüm temel hakları garanti altına almıştır. Fakat aynı zamanda çevre ve kültürel miras konusunda sorumluluklar da getirmektedir. Hükümetin mimarlık politikası bu hakların gerçekleşmesi için gerekli desteği sunmaktadır.

Karar alma süreci ve yurttaşlar arasında diyalog sağlanması için yaratılan fırsatlar, yurttaş merkezli bir toplumun oluşturulması için önemli bir faktördür. Bunun için, açık karar alma sistemleri ile bilgili ve aktif yurttaşlar gerekmektedir. Özellikle yakın çevreyi ilgilendiren konularda, bu süreçlere halkın katılımı önem kazanmıştır. Arazi kullanımı ve yapı üretiminde, yurttaşların bağımsız eylemleri ve katılımları, geleneksel yönetim kültürünü tamamlamaktadır.

Bunun ötesinde kültürel miras sorumluluğu, belediyenin, planlama ve yapı üretimi konularındaki karar alma sürecinde, mevcut yapı stoku ve yakın çevreyle ilgili kültürel ve estetik değerlerin korunmasına daha çok önem vermesini gerektirmektedir.

Mimarlığın Ulusal Zenginlik Üzerinde Etkisi Vardır
Sabit milli gelirimizin üçte ikisi yapılardan, aktif iş gücünün ise 15%'i inşaat sektöründe çalışanlardan oluşmaktadır. İnşaat sektörü, Gayrisafi Milli Hasıla'nın 18%'ini yaratmaktadır. Yapının yaşam süresi boyunca yapılan bakım ve yenilemeyle ilgili harcamalar, inşaat maliyetinin kat kat üstünde olmaktadır. Kaliteli mimarlık milli gelire doğrudan katkıda bulunmaktadır.

Finlandiya inşaat sektörü günümüzde Avrupa ortak pazarının bir parçası haline gelmiştir. Üstün kalitede yapıların inşası için fırsat yaratılmasıyla beraber, tüm pazarlarda iş oranı ve ekonomik rekabet gücümüz artmaktadır. Bu rekabet gücü, Finlandiya mimarlığı ve sanayisinin yerleşik saygınlıklarının biraraya getirilmesiyle daha da fazla artırılabilir.

Mimari Mirasın Önemi
Ulusal ve yerel kültürün temeli, farklı dönemlerde inşa edilmiş yapıların birbirini bütünlediği ve doğal çevreye uyum sağladığı bir yapılı çevredir. Sonuç olarak ortaya çıkan, yapılı çevreyi geliştirecek –ve aynı zamanda gelecekte de kalitesini sürdürmesini sağlayacak- olan bir kültürel peyzajdır. Yapı kültürünün temeli, yerel doğal koşulları kültürel peyzajla bütünleştirecek uzun vadeli bir teknik ve sanatsal etkinliktir. En iyi şekliyle, mimarlık, mevcut kazanımların sürmekte olan yaratıcı bir süreçle birleşimidir.

MODEL OLARAK KAMU İNŞAATLARI

Kamu Taşınmazlarının Sahibi ve İşveren Olarak Devletin Rolü
Devlet hem kamu taşınmazlarının sahibi, hem de işveren olarak önemli bir role sahiptir. Ulusal değeri bulunan yapıların büyük bir kısmı ya devlet tarafından inşa edilmiştir ya da mülkiyetleri devlete aittir. Devletin inşaat kurumları tarafından uygulanan yöntemler, yıllar boyunca diğer işverenler için model oluşturmuştur.

Her kamu yapısı yüksek bir kalite sunmalıdır. Devlet; çevre, bina ya da yenileştirme projelerini bizzat gerçekleştirdiğinde ya da bu tür projeleri desteklediğinde, tasarım ve uygulamanın üstün kalitede ve uzun ömürlü olması gerekir. Bu ilkelerin, yönetimin her etkinliğinde –örneğin Maliye, Çalışma, Ticaret ve Sanayi, Ulaşım ve Ulaştırma Bakanlıklarının etkinliklerinde- göz önüne alınması zorunludur; çünkü bu etkinlikler, yaşanan çevre ve mimarlığın kalitesi üzerinde önem taşıyan dolaylı etkilere sahiptirler.

Devlet Taşınmazları Kurumu, kamu taşınmazlarının ihale edilmesi ve korunması konusunda en önemli yetkilidir ve yapı ihale uygulamalarının güvenilirliğini destekler. Yüksek standartlara ulaşma çabasında sürekliliğin sağlanması önem taşımaktadır. Bunun ötesinde, devletin diğer ihale kurumları da, kendi özel işlevleri çerçevesinde örnek rol oynama fırsatına sahip-

tirler. Bilginin ve yüksek kaliteye ulaşmak için ortaya konan standartların sağladığı bu rehberlik, yol ve suyollarının yapımından, teknik hizmetlere, işaret levhaları ve yazım karakterlerinden, tanımlanmış yeşil alanlara kadar, çevreyi etkileyen her tür etkinliğe yayılacaktır.

Karar 1: *Devlet Konseyi, inşaat ve çevre üzerinde etkili olabilecek her kamu girişiminin ya da devletçe desteklenmiş girişimin, Finlandiya'daki her inşaata model oluşturacak yüksek bir düzeyde olmasını zorunlu kılar. Devlet Taşınmazları Kurumu ve taşınmazlardan sorumlu öteki devlet kuruluşları, Ticaret Rejisi ve devlet şirketleri, eylemlerinde mimarlık ve çevre kalitesini geliştirmekle yükümlüdür.*

Karar 2: *Kamu inşaatlarının kalitesini ve maliyetlerini değerlendirmek söz konusu olduğunda, ulusal kaynakların değerini yüksek düzeyde tutmak ve makul bakım maliyetlerini elde etmek için bunları yaşam süreleri çerçevesinde ele almak gerekir.*

İnşaatta Devlet Finansmanı
Devletin kendi taşınmazları üzerine yaptığı yatırımlar ya da mali destek sağladığı diğer yapım işleri büyük öneme sahiptir. Bu yatırımlar yapılırken, vatandaşların yaşam çevrelerinin kalitesi üzerindeki etkilerinin dikkate alınması şarttır.

Yapı üretimi ve inşaat yatırımları uzun vadelidir. Bu nedenle tüm yapı projeleri, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri göz önüne alınarak, dikkatli ve profesyonel bir şekilde tasarlanmalı ve gerçekleştirilmelidir. Devletten mali destek alabilmek için, kalite hedeflerine ulaşmak bir koşul olmalıdır. Devlet geniş çaplı bir bütünün parçası olan projelere mali destek verdiğinde, yapım işlerinin devletin kendi yapıları için koşul olarak sunduğu standartlara uyması gerekir.

Karar 3: *Devlet Konseyi, yapım ve yenileme operasyonları için kamu fonları tahsis edildiğinde, mimarlığın ve çevrenin kalitesi üzerinde etkili olabilecek bütün yönlerin ciddi bir şekilde hesaba katılmış olmasını ister.*

YÖNLENDİRME VE DENETİM

İnşaat Mevzuatı ve Diğer Resmi Mevzuat
Ulusal yasa koyucu olarak devlet, yapı ve yapılı çevre üzerinde çok yönlü ve kapsamlı bir sorumluluğa sahiptir. Kullandığı temel araç, yaşam çevrelerinin ve yapıların dengeli gelişimi için çerçeveler tanımlayarak fırsatlar sunan, kaliteli yaşam çevrelerinin oluşumu ve korunmasını destekleyen inşaat mevzuatıdır.

Tamamen yenilenen inşaat mevzuatı 2000 yılından itibaren yürürlüğe girecektir. Hedef, arazi kullanım planlamasını, sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek, çevresel zararları azaltacak ve doğal kaynakları koruyacak bir doğrultuda sürdürmektir. Bu, uygulamada yol gösterici çalışmalar aşamasında, yapım işlerinin kalitesi, çevresel sorunlar ve yaşam-döngüsü yaklaşımının daha çok üzerinde durulması, yenileme çalışmalarının desteklenmesi anlamına gelir. Yeni Arazi Kullanımı ve İnşaat Yasası, mimarlık politikasının hedeflerini daha da geliştirmektedir.

Mimari mirasın korunması konusunda istenen sonuca Arazi Kullanımı ve İnşaat Yasası aracılığıyla ulaşılamadığında Yapı Koruma Yasası'na başvurulabilir. Yapı Koruma Yasası, kişilere, kendi yaşam çevrelerine ait temel özelliklerin korunması konusunda belediyeler düzeyinde katkıda bulunma fırsatı sunmaktadır.

Mevzuatın diğer birçok parçası da yaşam çevrelerinin kalitesi üzerinde dolaylı etkiye sahiptir. Bununla birlikte yasama sürecinde, çevre üzerinde yaratılan bu etkinin daha çok mimarlık kalitesi göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gerekir.

Mevzuatın genel hareket doğrultusu, belediyelerin otoritesini güçlendirmek ve böylece karar verme sürecinde halkın katılımını artırmaktı. Örneğin, yapı mevzuatı reformu, belediye-

lerin arazi kullanım planlarını bir üst makama ileterek onay almaları zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Yapı mevzuatı geliştikçe, bölgesel ve yerel sorumluluk daha da artacaktır. Bu durum ve halkın karar verme sürecine daha çok katılmasıyla ilgili beklentiler, uzmanlık ve kaynaklar arasında güçlü bir ağ oluşturulmasını gerekli kılıyor.

Karar 4: *Düzenlemelerin ve kararların hazırlanmasında bunların mimarlık ve yapılaşmış çevre kalitesi üzerindeki etkileri dikkate alınmalıdır.*

Karar 5: *Yakın çevrelerine ilişkin kararların alınması doğrultusunda yurttaşların olanaklarının güçlendirilmesi gerekir.*

3.2 . Bölgesel Mimarların Rolü

Kamu kaynaklı bölgesel mimarlar sistemi, özellikle uzak ve küçük belediyelerde yaygınlaşmaktadır. Yapı mevzuatı reformunu hazırlayan komite, şu anda 30 belediyede geçerli olan bu sistemin 100 belediyeye kadar yayılmasını ve küçük belediyelerin planlama gereksinimlerini daha iyi karşılayacak şekilde yönlendirilmesini önerdi. Mimarlık politikası açısından bakıldığında, bölgesel mimarların görevleri geliştirilirken, aynı zamanda, kırsal bölgelerde sahip oldukları, mimarlık ve kültür konularındaki uzmanlık rolünü de korumak önemli görünüyor.

Karar 6: *Çevre Bakanlığı, küçük yerleşim birimlerindeki bölgesel mimarların etkinliklerinin bütün ülkeye nasıl yayılabileceği ve bu etkinliklerle çevre merkezlerinin nasıl birbirlerine bağlanabileceğini gözden geçirecektir. Bakanlık, sonuçta, bölgesel mimarların sayılarının artırılması için gerekli kaynaklar konusunda bir öneri sunacaktır.*

KÜLTÜR VE EĞİTİM-ÖĞRETİM

Mimari Mirasımız

Mimari mirasın birtakım mevcut avantajlarını kullanabildiğimiz zaman, gündelik hayatımız daha zengin bir hale gelebilir. Çeşitli zaman katmanları, bölgeye ait bir kimliğin yaratılmasına yardımcı olur; bu nedenle, mimari mirasın korunması kadar, yapı üretimi için de önemlidir. Yapılı çevrenin özenli bir şekilde bakımının yapılması, yapı kültürünün temelidir.

Karar 7: *Binaların ve mimari mirasın korunmasının yönetimi için ulusal ölçekte bir strateji saptanacaktır.*

Yapılı çevrenin korunması için, ilgili araştırma programlarının beraberinde çok yönlü bir envanter çalışması ivedilikle gereklidir. Belediyelerde bulunan, yerel ya da ulusal değere sahip mimarlık mirasıyla ilgili yeterli derecedeki bilgi, koruma çalışmaları için mutlak bir gereksinimdir. Şu anda, bu tip bir envanter çalışması, ülkemizin sadece bazı bölgelerinde yürütülmektedir.

Karar 8: *Ülkemizin bütün yerel yönetimleri mimari miras envanteri yapılacaktır.*

Karar 9: *Tarihi Mirasın Korunması İdaresi, "bina tarihi" uzmanlığı alanındaki gereksinim artışını bölge müzeleri nezdinde inceleyerek gerekli mimarlık tarihi uzmanlarının sayısı ve dağılımı üzerinde bir öneri sunacaktır.*

Karar 10: *Eğitim Bakanlığı, Finlandiya Mimarlık Müzesi ve Tarihi Mirasın Korunması İdaresi ile işbirliği yaparak bir yapım teknikleri merkezi kurulmasının yapılabilirliğini araştıracaktır. Bu merkez, geleneksel yapıma dayalı olacak ve çeşitli dönemlerin yapım tekniklerini göstermek ve bu konuda bilgi yaymak amacını güdecektir.*

Çevrenin gelişimini etkileyecek belediye faaliyetleri, yapılı ve doğal çevrede yüksek kaliteye ulaşmayı ortak bir hedef olarak benimsemelidir. Kültürel çevre için hazırlanan belediye

programları, bölgede yaşayanların yakın çevrelerinde refah ve işlevselliği artırmak ve kültürel mirası korumak amacıyla, kalkınma hedeflerini ve eylem planını içermelidir. Bu, aynı zamanda yerel kimliği de güçlendirecektir.

Kültürel ve Sanatsal Yaşamımızın Bir Parçası Olarak Mimarlık
1993'te hükümet parlamentoya kültür politikasına ilişkin bir rapor sunmuştur. Burada, kültür ulusal varoluşumuzun temeli olarak tanımlanmaktaydı. Mimarlık, kültürün, merkezinde yer alan ve çok göz önünde olan bir biçimidir.

Ulusal kimliğimiz çoğu kez, sürdürülebilir bir biçimde, mimarlık aracılığıyla ifade edilebilmektedir. Kültürümüzün gücünü ve özgünlüğünü, yapılarımızla gösterdik. Yapılarımız ve yapılı çevrelerimiz, ülkemiz ve kültürümüzün bir ifadesi olduğundan, aynı zamanda Avrupa ve dünyanın bir parçası olan Finlandiya'nın temel imgesini oluşturmaktadır. Bunun da ötesinde, kültürümüzün uluslararası ortamda en yaygın ifadesi mimari örneklerdir.

Sanat ve üretimin etkileşimi mimarlığın temel bir unsurudur. Bu etkileşim, mimarlığın gelişimi için bir araç oluşturmamaktadır. Finlandiya mimarlığının yenilenmesi, deneysel yapı üretimi için birikim sağlamakta ve bu sayede yeniliklerin gelişimi için gerçek fırsatlar sunmaktadır.

Mimarlığın en önemli gücü, işverenin, kültürü ve tasarımcının beceri ve motivasyonunu nasıl değerlendirdiğine bağlıdır. Mimarların sanatsal çalışmaları ve disiplinlerarası sanatsal etkinliklerin ekonomik kaynağa ihtiyaçları vardır.

Mimarlığa doğru yönelen sanatlar için gerekli olan bu mali yardımın elde edilmesi için, mimarlığın kültür içindeki önemini yansıtan bir yaklaşımla gereklidir.

Karar 11: *Eğitim Bakanlığı, Fin sanat ve kültür yaşamında mimarlığın rolünü desteklemekle yükümlüdür.*

Temel Kültürel Eğitim
Çevre konusu ve bu konudaki tartışmalarla ilgili karar verme sürecine halkın katılımını artırmak, toplumun mimarlık konusunda bilincini artırmakla mümkün olur. Yurttaşlıkla ilgili sorumluluklardan biri de mimarlığı anlamaktır.

Orta ve lise düzeyindeki okullarda mimarlık eğitimi, kaynak ve araç-gereç yoksunluğu nedeniyle yetersizdir. Buna rağmen, sanat dallarında temel eğitimle ilgili yasa, farklı eğitim düzeylerinde mimarlık eğitimi için çeşitli derslerin kurgulanabileceği iyi bir çerçeve oluşturmaktadır. Diğer yandan, yapı kültürünün önemi, eğitimci yetiştirme müfredatlarında daha çok vurgulanmalıdır.

Mimarlığı anlamanın anahtarı temel olarak sanat eğitiminin ve yapılı çevreyi kapsamına alan çevresel araştırmaların ardında yatmaktadır. Mimarlık; çevresel araştırmalar ve biyoloji, coğrafya, tarih ve siyasi bilimler öğretim programlarının bir parçası haline geldiği zaman, yurttaşların kendi çevreleri ile ilgili ol karar alma sürecine katılım konusundaki yetkileri de artacaktır.

Karar 12: *Öğretim Genel Müdürlüğü, öğretim programları çerçevesi içinde "mimarlık"ın konumunu güçlendirecektir. Mimarlık öğretimi gereksinimleri, okullar ve kültür arasındaki işbirliği programının kurulmasında dikkate alınacaktır.*

Karar 13: *Eğitim Bakanlığı, yurttaşların çevrelerine ilişkin kararların alınmasına katılabilmeleri hazırlıklarını geliştirmek üzere, erişkinlerin gönüllü eğitimi çerçevesi içinde mimarlık eğitimini geliştirme olanaklarını inceleyecektir.*

Temel eğitimle ilgili düşüncelerin ötesinde, karar alıcıların da yapılı çevre ve onun gelişim sürecine ilişkin bilincini artırmak için birtakım fırsatlar yaratmak önem taşımaktadır.

Karar 14: *Yerel yönetimlerde karar verenler, seçilmişler ve yerel yönetim görevlileri için mimarlık ve yapılaşmış çevre değerleri konusunda bir eğitim-öğretim düzeni kurulacaktır.*

4.4. Mimarlıkta Mesleki Eğitim

Mimarların mesleki becerileri, sadece katı bir şekilde tasarım yeteneklerinin oluşturulmasından ibaret değildir. Mimarlar, aynı zamanda, mimarlık, mimari koruma ve inşaat teknikleri ile ilgili ilkeleri tam olarak anlamalı, bir yandan yapı üretim süreçlerine hakimiyet kazanırken, bu becerilerle çevre ve toplum anlayışını birleştirmelidir.

Mimarlık eğitimi, kendini çevreden yalıtarak gerçekleşemez; çevresini saran toplumla sıkı sıkıya temas içinde olmalıdır. Hem araştırma hem de kuramın pratik içinde uygulaması, eğitim programları içinde merkezi bir yere sahip olmalıdır. Bu şekilde, mimarlık öğretimi ve pratiği arasında verimli bir etkileşim sağlanabilir. Buna ek olarak, araştırma daha somut amaçlara yönlendirilmeli ve üstün mesleki beceriler güvence altına alınmalıdır..

Karar 15: *Eğitim ve öğretim, yapım alanında çalışan meslek adamlarının, çok kaliteli tasarımın ve uygulamanın önemini kavrayabilmeleri doğrultusunda geliştirilecektir. Yapım tarihi ve mimarlığın temel bilgileri inşaat kesiminde, meslek eğitiminin her düzeyine dahil edilecektir.*

Karar 16: *Mimarın yetiştirilmesi kapsamında, öğretim ve araştırmayı tamamlayıcı olarak, somut deneysel projeler tasarlanması ve gerçekleştirilmesi olanağı sağlanacaktır.*

4.4. Araştırma ve Mimarlık

İnşaat tekniklerine ilişkin yapılan araştırmalara yapılan yatırım, teknolojik ve uluslararası rekabetin sürdürülmesine yardımcı olmaktadır. Bu tip araştırmalar çoğu zaman mimarlığı kapsamamaktadır.

Hem mimarlık araştırma ve geliştirme çalışmaları, hem de deneysel yapı üretim programları için ulusal bir strateji gereklidir. Bu, aynı zamanda günümüzde çok da kapsamlı olmayan mimarlık araştırma birimleri arasında işbirliği sağlayacaktır. Bu strateji, hem mimarlık araştırma ve geliştirme çalışmaları arasında bir eşgüdüm sağlanması, hem de ulusal hedeflerin tanımlanmasını amaçlayan bir öneriyi içerecek, bunun yanında, temel araştırmalar kadar, gündemde olan konular ve eğilimler üzerinde de duracaktır.

Karar 17: *Finlandiya Akademisi, mimarlık üzerine araştırmaların geliştirilmesi olanaklarını gözden geçirecektir.*

MİMARLIK VE İNŞAAT KALİTESİ

Mimari Tasarımda Kalite

Genel tasarım konuları yanında, mimari tasarım, işverenin gereksinimleri ile arazinin koşullarını biraraya getirmeyi amaçlar. Bu tip bir tasarım, sonuçta ortaya çıkacak olan yapının işlevsel, teknik ve estetik özelliklerini belirler ve sonuç maliyete etkisi vardır. İnşaatçıların beceri ve motivasyonları, inşaatta kullanılan malzeme, bileşen ve parçaların kalitesi, projenin başarısını belirleyen faktörlerdir. Proje talimatını şekillendiren işveren, sadece kullanıcıların hareket edeceği çevrenin kalitesi için değil, aynı zamanda projenin, bulunduğu çevrenin estetik kalitesine yapacağı etki konusunda da sorumluluk alır.

Mesleki becerilerin gelişimi, deneyimin kullanımı, sürekli etkinliğin sağlanması, tüm taraflar arasında yakın işbirliği ve sorumluluklara uzun vadeli olarak sahip çıkılması, başarılı bir sonuç ürünün elde edilmesini sağlayan faktörlerdir.

İnşaatın büyük bir ekonomik değere ve çevre üzerinde belirgin, kalıcı etkilere sahip olması nedeniyle, tüketici haklarının korunması da önem kazanmaktadır. Bu, inşaat kalitesinin -özellikle sağlık, işlevsellik ve estetik açılardan- sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyum içinde geliştirilmesi ve tüm tarafların sorumluluklarının açık şekilde tanımlanması yoluyla gerçekleştirilmelidir.

Yapı üretim sürecinin tasarımdan uygulama aşamasına kadar bütüncül bir yaklaşımla kontrol edilmesi, sorumluluk sisteminin yürütülmesinde temel bir öneme sahiptir. Süreç içinde rol oynayan tarafların etkinliklerinin sürekliliğinin sağlanması, projenin tamamlanmasından sonra da sorumluluğun sürekli olması açısından gereklidir. Hükümet, inşaat sektörü gelişirken, bu hususların da dikkate alınmasının önem taşıdığını düşünmektedir.

Karar 18: *Kalkınma projeleri,, kültürel ve ekonomik planda kaliteyi geliştirme ve inşaat sektörü ile yapı üretimi süreçlerine ait ekonominin bütününü geliştirme doğrultusunda ele alınacaktır.*

Karar 19: *Devlet Konseyi, yapım kuruluşlarını ve devlet idarelerini, mimarların seçimi konusunda, Avrupa Birliği mevzuatı kapsamında bir sistem geliştirmeye teşvik eder. Bu sistemde, elemanların uzmanlıkları, işin kalitesi ve toplam ekonomi gibi noktalar seçme kriterlerinde daha çok dikkate alınmış olmalıdır.*

Kalite Güvencesi
Kalite, iki yönden temin edilebilir: Biri, kalite sistemleri yoluyla, şirketlerde, diğeri ise kalite ve resmi kontrol konularında çalışan şahısların mesleki becerileri ile. Şirket düzeyinden şahıslara kadar projede çalışan tüm tarafların vasıfları projenin gereksinimlerine uygun olmalıdır.

Mesleki beceriler eğitim, deneyim ve kazanımlarla ölçülür. AB üyesi ülkelerin çoğunda, mimarlık pratiği –projenin sorumluluğunun üstlenilmesi- lisansı ve meslek örgütüne ya da devlete ait bir kuruma kayıt olmayı gerektirir. AB Mimarlar Direktifi ve bunlara ek olarak verilen tavsiye kararlarında belirtildiği şekliyle mimarlık yetkisine sahip olmak için, yine bu direktif çerçevesinde düzenlenen, en az beş yıllık bir üniversite eğitimini tamamlamış ve iki yıllık bir mesleki deneyimden geçmiş olmak gereklidir.

Finlandiya'da, mimar sıfatı bu konudaki akademik diploma sahibine verilirken, Avrupa ülkelerinin çoğunda bu sıfat, mimarlık işlevlerini yerine getirmek için gerekli vasıflara sahip kişilere verilmektedir. Finlandiya'nın içinde bulunduğu koşullar, AB'nin garanti altına almış olduğu mesleki dolaşımı sağlamak ya da kültürün kalite üzerine kurulu işleyişini sürdürmek için yeterli bulunmamaktadır. Diplomaya ek olarak, direktifte belirtilen vasıflara sahip mimarları içeren bir kayıt kütüğü hazırlanmalıdır. Bu tip bir kayıt kütüğünün hazırlanması, mimarların mesleki yetkilerini sağlamlaştıracaktır.

Karar 20: *Çevre Bakanlığı, bu alanda çalışan merkezi örgütlerle işbirliği halinde, proje müellifi mimarların bir kayıt kütüğünü hazırlayacaktır. Bu kütüğün amacı, mimarlık ve müelliflik görev ve yetkileri kapsamında mimarlıktaki uzmanlığın saptanmasıdır. Bizzat mimarlık örgütleri tarafından tutulacak olan bu kütüğün gerçekleştirilmesinde ve kontrolünde Çevre Bakanlığı, ulusal çıkarları gözetecektir.*

Mimarlık Yarışmaları
İnşa edilecek tüm kamu yapıları için mimarların seçimi, mimari tasarım yarışmaları ya da sonuç ürünün kalite ve maliyetinin temel alındığı teklif isteme yoluyla olmalıdır. Teklif yoluyla yapılan yarışmalarda mimarın, tasarım çalışması, inşaat teknikleri ve malzemelerin ustaca kullanımını içeren mesleki becerileri yapılacak seçmeye temel olmalıdır.

Finlandiya'da mimari tasarım yarışmaları, diğer ülkelerde de takdir gören bir gelenek olarak, yüz yılı aşkın bir geçmişe sahiptir. Ülkemizde, geçen yüzyıl içinde inşa edilmiş önemli ka-

mu yapılarının neredeyse tümü yarışmalar sonucunda elde edilmiştir. Mimari tasarım yarışmaları işverene tasarım sorunu için çok çeşitli çözümler üzerinde çalışma ve sonuçta ortaya çıkacak yapının kalitesini garanti altına alma fırsatı verir.

Mimarlık yarışmaları, yapı üretiminde yeniliği ve mimarlığın gelişimini destekler. Yarışma aynı zamanda bir çeşit ileri eğitim sürecidir ve yeni mesleğe atılan mimarlara fırsatlar sunar. Yarışmalarda üretilen çok sayıdaki alternatif çözüm, çevrenin gelişimiyle ilgili seçenekler üzerine yapılan kamuoyu tartışmalarına da katkıda bulunur. Finlandiyalı mimarların uluslararası yarışmalarda kazandıkları büyük başarı, aslında yarışmaların hem Finlandiya "know-how"ının, hem de Fin kültürünün yayılması için önemli bir yol olduğunu gösterdi.

Karar 21: *Devlet Konseyi, inşaattan sorumlu devlet idarelerinin, hizmetlerinde mimarlık yarışmalarından ve çeşitli fikir yarışmalarından, örnek çözümler araştırmanın yanı sıra müellif seçme yolu olarak da daha çok yararlanmalarını teşvik eder.*

MİMARLIK BİLİNCİNİ ARTIRMAK

İletişim

Finlandiya mimarlığı, uluslararası olarak kabul gören üstünlükte bir kalite sergiler. Bu itibarı sürdürebilmek için, uluslararası sergi ve seminerler artırılmalı, yayınlar ve Finlandiya mimarlığını tanıtıcı diğer araçlar geliştirilmelidir.

Finlandiya Mimarlık Müzesi, dünyada en eski mimarlık müzelerinden biridir. Başta gelen etkinlikleri arasında, hem ülke içinde hem de dışında çok sayıda kişiye ulaşan sergi ve yayınlar bulunmaktadır. Müze, gezici sergilerini ve özel izleyicileri hedef alan sergilerini sıklaştırmayı planlamaktadır. Bu plan, şu anda ancak ek finansman ile mümkündür. Kalıcı bir Finlandiya mimarlığı sergisi, müzenin sergi mekanının genişletilmesini gerekli kılmaktadır.

Mesleki basın, Finlandiya Mimarlık Müzesi ve diğer medya organları rutin olarak bilgi yayılımı ve mimarlığın belgelenmesi konusunda çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalara Finlandiya Mimarlık Müzesi'nin kaynaklarını artırarak, yayın projelerini destekleyerek ve bu alanda çalışan gazetecileri eğiterek yardımcı olmak mümkündür.

Karar 22: *Eğitim Bakanlığı, bir işlevi de mimarlık konusunda bir bilgi merkezi olan Finlandiya Mimarlık Müzesi etkinliğinin sürekli başarısı için yeterli ekonomik kaynakları sağlayacaktır.*

Teşvik ve Ödüllendirmeler

Devlet Konseyi, belediyelerden özel organizasyonlara ve bireylere kadar toplumumuzdaki tüm katılımcıların, mimarlığın gelişimi ve iyi bir çevre konusundaki çalışmalarını desteklemektedir.

Yapı üretim sürecinde yer alan tarafları daha iyi bir mimari kalite için özendirmek ve bu anlayıştan hareketle, hem yüksek kaliteye ulaşan projeleri hem de bu projelerden sorumlu mimarları ödüllendirmek, mimarlığın gelişimine yardımcı olmak için önemli bir yoldur.

Karar 23: *Eğitim Bakanlığı, üstün kalitede gerçekleştirilmiş mimarlık ve yapılaşmış çevre projelerini ve bunların yaratıcılarını ödüllendirmek üzere bir ödüllendirme sistemi geliştirecektir.*

MİMARLIK POLİTİKASININ YÜRÜTÜLMESİ

Hükümetin mimarlık politikasının temel hedefleri:

• Yurttaşların iyi bir çevreye sahip olabilmeleriyle ilgili anayasal haklarının gerçekleştirilmesi için fırsatlar yaratmak,

• Mimarlık eğitimi ve kamuoyu bilincini desteklemek yoluyla yurttaşların kendi çevreleriyle ilgili sorumluluk ve haklarını gerçekleştirmelerine yardımcı olmak,
• Kamu yapıları ve taşınmaz malların yönetiminde yüksek kalite standartları saptamak ve böylece tüm inşaat sektörü için bir model oluşturmak,
• Mimarlık ve yüksek kalitede yapı üretimini sağlayacak prosedürlerin kullanımını özendirmek,
• Mimarlık eğitimi ve araştırma-geliştirme çalışmaları yoluyla yenilikleri desteklemek,
• Mimari miras ve yapılı çevrenin gelişimi ile ilgili sorumluluğu, kültür tarihi ve mimarlık üzerine kurulu kapsamlı bir yaklaşımın bir parçası olarak iyileştirmektir.

Kamu kurumlarının hükümetin mimarlık politikasında açıklanan hedeflere bağlılığı, politikanın gerçekleştirilmesi açısından şarttır. Kurumlar, hareket stratejilerini bu hedefler çerçevesinde yeniden gözden geçirmeli ve mevcut programlardan, uyuşmazlık gösteren noktaları çıkarmalıdırlar. Bunu sağlayabilmek için hükümet gerekli takip ve rehberliği düzenlemek zorundadır. Program ve prosedürler geliştirilmeli, farklı sektörler arasındaki etkileşim mimarlık politikasının ana hatlarına uygun bir şekilde iyileştirilmelidir. Politikanın hedeflerini gerçekleştirmek için ayrıntılı bir eylem planı hazırlanmalıdır.

Karar 24: *Eğitim ve Çevre Bakanlıklarının işbirliği yaparak Mimarlık Politikası Programı'nın yürütülmesi için bir izleme komitesi kuracaklardır. Bu komite ayrıntılı bir eylem planı hazırlayacak ve Mimarlık Politikası hedeflerinin gerçekleşmesini izleyecek, ayrıca sürekli ve etkin bir eylem için gerekebilecek önerileri geliştirecektir.*

* Çevirenin notu: Çeviride, özellikle karar metinleri ve önsöz bölümünde, Doğan Hasol'un "Aydın bir Ülkenin Mimarlık Politikası" başlıklı makalesinden yararlanılmıştır. Yapı, sayı:224, s.49-50, Temmuz 2000. Ayrıca metin, güncel bir kaynak olarak, Haziran 2005'te Mimarlar Odası tarafından yayınlanan ve editörlüğünü Ayda Arel, Ersen Gürsel ve Suha Özkan'ın yaptığı, Çelen Birkan ise derlediği "Selçuk Batur İçin Mimarlık Yazıları" kitabında Doğan Hasol'un seçkisi olarak sunulmaktadır.

FRANSA

Fransız Mimarlık Yasası
Fransa'da Bakanlıklararası Kurul: Kamu Yapılarında Kalite

Fransa'da kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen inşaat projelerinde yüksek kalitede üretim yapılması için gerekli koşulları tanımlamayı ve desteklemeyi amaçlayan güçlü bir siyasi girişimin sonucunda 1977 yılında Kamu Yapılarında Kalite İçin Bakanlıklararası Kurul (Interministerial Mission for Quality in Public Construction-MIQCP) kuruldu. MIQCP'nin kuruluşu, mimarlığı kültürün bir ifadesi olarak tanımlayan ve kamu yararı açısından öneme sahip olduğunu ilan eden 3 Ocak 1977 tarihli yasanın çıkışı ile aynı zamana denk gelmektedir. Bu yasayla birlikte merkezi hükümet kamusal işverenlerin mimarlık konularında bilincini artırmak ve işlerini planlamalarına yardımcı olmak amacıyla kurumlar oluşturmaya başlamıştır: Mimarlık, Kent Planlama ve Çevre Konseyleri gibi MIQCP de bu siyasi hedefin bir parçasıdır. Fransız Mimarlık Yasası'nın yanısıra, MIQCP tarafından 1999 yılında yayınlanan Kamu Yapılarında Kalite başlıklı raporu da sunuyoruz.

Mimarlık Yasası'nın Frnasızca orijinal metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDOCS/LoiSurArchitecture.pdf

Kamu Yapılarında Kalite İçin Bakanlıklararası Kurul (MIQCP) için:
www.archi.fr/MIQCP

Politika metnine İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/france.pdf

Fransız Mimarlık Yasası
3 Ocak 1977

Madde 1
Mimarlık, kültürün bir ifadesidir.

Mimari yaratıcılık, yapıların niteliği ve bulundukları çevredeki ortama uyumlu eklenmeleri, doğal ya da kentsel görünüm ile ortak malvarlığına saygı, kamu yararınadır. İnşaat ruhsatı ve ifraz izni vermeye yetkili makamlar, taleplerin incelenmesi esnasında, bu yarara uygunluğu kesinlikle gözetirler. Buna göre:

1. Mal sahipleri (işverenler) aşağıda I. Başlıkta belirtilen koşullar ve sınırlar dahilinde mimarların yardımına başvurmakla yükümlüdürler.
2. Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Kurulları kurulmuştur. Bu kurullar, II. Başlık hükümlerine uygun şekilde kamuya yardım etmek ve kamunun bilgilendirilmesiyle yükümlüdürler.
3. Mimarlık mesleğinin icrası ve örgütlenmesi III. ve IV. Başlıklarda yer alan hükümlere tâbidir.
4. Şehircilik Yasası'nın mimarlığa ilişkin hükümleri V. Başlığa uygun şekilde değiştirilmiştir.

Madde 2
Bu yasanın uygulanmasında, 10. ve 11. maddelerde sayılan gerçek kişiler ve 12. maddede tanımlanan şirketler ile 37.madde kapsamındaki mimarlıkta ehil sıfatı taşıması kabul edilen gerçek kişiler, mimar olarak kabul edilirler.

I. BAŞLIK: MİMARLARIN DEVREYE GİRMESİ

Madde 3
İnşaat iznine tâbi çalışmalara girişmeyi isteyen herkes, eserin tasarlanmasına gerek bireysel gerekse ekip halinde katılacak diğer şahıslara başvurmalarından ayrı olarak, inşaat ruhsatı talebinin konusunu teşkil eden mimari projenin hazırlanması için bir mimara başvurmak zorundadır. Bu yükümlülük daha kapsamlı görevler için bir mimara başvurmayı bertaraf etmez.

Yukarıda anılan mimari proje, yapıların inşa edilmelerini, biraraya getirilmelerini, organizasyon ve hacimlerinin ifadesi ile malzeme ve renklerin seçimini, planlar ve yazılı belgelerle tanımlar.

Mimar işlerin yönetimini üstlenmiş olmasa bile, mal sahibi, sözleşmede tespit edilen koşullar dahilinde mimarı, uygulama belgelerinin ve gerçekleştirilme aşamasındaki işlerin, onun özeniyle hazırlanmış mimari projenin hükümlerine uygun olduğu hususundan emin olmaya zorlamalıdır. Bu noktalara uyulmadığı takdirde, mimar bu durumdan mal sahibini haberdar eder.

Madde 4 - *(29 Aralık 1981 tarih ve 81–1153 sayılı Yasa ile değişik)*
Yukarıda 3.maddede öngörülenin aksine, karakteristikleri ve özellikle maksimum taban alanı bir tüzükle belirtilen, pek önemli olmayan bir yapıyı kendileri için yapmak ya da değiştir-

mek arzusunda olduğunu beyan eden gerçek kişiler bir mimara başvurmakla yükümlü değildirler. Bu karakteristikler yapının kullanım amacına göre farklılaşabilir.

İnşaat ruhsatına ya da iznine tâbi kılınmış olup da, yalnızca yapıların iç alanlarındaki ve ticari vitrinlerdeki düzenlemelere ve donatıma ilişkin veya dışarıdan görülebilen değişikliklere yol açmayan onarımlarla sınırlı çalışmalar için de mimara başvuru zorunlu değildir.

Madde 5 - *(29 Aralık 1981 tarih ve 81–1153 sayılı Yasa ile değişik)*
Sanayileştirilmiş olsun ya da olmasın, tekrarlanan kullanıma elverişli tip yapılarla bunların değişik biçimlerinin, ticarileştirilmelerinden önce, bunları kullanan mal sahibi kim olursa olsun, yukarıda 3.maddede öngörülen koşullar dahilinde bir mimar tarafından hazırlanmaları zorunludur.

II. BAŞLIK: MİMARLIK, ŞEHİRCİLİK VE ÇEVRE KURULLARI

Madde 6 - *(29 Aralık 1981 tarih ve 81–1153 sayılı Yasa ile değişik)*
Her ilde, "Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Kurulu" adında, tip statüleri bir tüzükle onaylanan dernek statüsünde bir kurum kurulur. Bu statüler, devlet, yerel yönetim ve ilgili meslek topluluğunun temsilcileri ile özellikle yerel dernekler bünyesindeki faaliyetlerinden ötürü seçilmiş vasıflı sayılan kişilerin, hangi koşullarda anılan kurulla işbirliği yapmaya çağrılacaklarını belirtirler.

Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Kurulu Başkanı, mutlaka yerel yönetimlerin temsilcileri arasından seçilir. Yerel yönetimlerin temsilcilerinin sayısı, en az devlet temsilcilerinin sayısına eşittir.

Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Kurulu, aşağıda 7.maddede tespit edilen koşullar dahilinde, mimarlık kalitesinin ve çevresinin niteliğini yükseltmek amacıyla, yerel plan üzerinden, ulusal planda belirtilen amaçları izler.

Madde 7 - *(19 Ağustos 1986 tarih ve 86–984 sayılı Kararname ile değişik)*
Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Kurulu'nun görevi, kamunun, mimarlık, şehircilik ve çevre alanına katılmadaki bilgisini, duyarlılığını ve bilincini geliştirmektir.

Kurul, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde, inşaat alanında devreye giren mal sahipleri ve profesyoneller ile merkezî ve yerel kamu görevlilerinin eğitimine ve yetkinlik kazanmalarına katkıda bulunur.

Kurul, bir bina inşa etmek isteğinde olanları, proje müellifliğini üstlenmeksizin, yapıların mimarlık kalitesi ile bunları çevreleyen, kentsel ya da kırsal arazi içine doğru bir şekilde katılmalarını sağlamak üzere bilgilendirir, yönlendirir ve tavsiyelerde bulunur.

Kurul, kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimlerin hizmetinde olup bu kurum ve kuruluşlar her türlü şehircilik, mimarlık ve çevre projeleri konusunda kurula danışabilirler.

Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Kurulu görevlerini, özellikle bölgesel doğal parklar konusunda faaliyet gösteren mimari yardım hizmetlerine devredebilir.

Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Kurulu'nun hizmetleri ücretsizdir.

Madde 8
Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Kurulları'nın harcamalarının mali biçimini Maliye Kanunu belirler.

III. BAŞLIK: MİMARLIK MESLEĞİNİN UYGULANMASI

Madde 9
Aşağıdaki 10. ve 11.maddelerdeki hükümler uyarınca yalnızca, bir Bölgenin Mimarlar Levhasına kayıtlı gerçek kişiler mimar sıfatını taşıyabilirler.

Aşağıdaki 12.madde hükmü uyarınca, yalnızca, bir Bölge Mimarlar Levhasına kayıtlı tüzel kişiler mimarlık şirketi sıfatını taşıyabilirler.

Bir Bölge Levhasına kayıt, ülkenin tümünde mesleği uygulama hakkı verir.

Madde 10
Medeni haklardan yararlanan, gerekli etik şartları taşıyan ve aşağıdaki koşullardan birine sahip, Fransız vatandaşı ya da Avrupa Topluluğu'na üye bir Devletin uyruğundaki gerçek kişiler, talepleri üzerine, Bölge Mimarlar Levhasına kaydolurlar:

1. Eğitim döneminin tamamlanmasıyla ya da mesleki eğitim döneminin sonunda elde edilmiş olan Devlet tarafından tanınmış Fransız veya yabancı bir diploma veya sertifika sahibi olmak ya da başkaca mimar unvanını taşımak;

2. Bir tüzükle gösterilen koşullar çerçevesinde, ulusal bir komisyonun görüşünden sonra, mesleki referansların ibrazı üzerine kültürden sorumlu bakan tarafından vasıflı olarak tanınmış olmak.

Madde 11
Avrupa Ekonomik Topluluğu üyesi olmayan Devletlerin uyruğundaki gerçek kişiler, karşılıklı tanıma anlaşmasından ya da uluslararası taahhütlerden faydalanabildikleri takdirde, talepleri üzerine, Fransız vatandaşlarıyla aynı diploma, sertifika, mimar unvanı ya da yetkinliği, medeni haklar ve etik koşullar dahilinde bir bölge levhasına kaydolurlar.

Karşılıklı tanıma anlaşmasından ya da uluslararası taahhütlerden yararlanma koşulu gerçekleşmemiş olduğu takdirde, bu kişiler yine de, kararname tarafından tespit edilen bir usul çerçevesinde, mimarlık mesleğini uygulama konusunda yetkili kılınabilirler.

Aynı kararname yabancı bir mimarın, bir bölge levhasına kaydolmaksızın, hangi koşullar altında Fransa'da muayyen bir projeyi gerçekleştirmeye yetkili sayılacağı koşulları düzenler.

Madde 12 - *(12 Temmuz 1985 tarih ve 85–704 sayılı Yasa ile değişik ve 1 Ağustos 2003 tarih ve 2003–721 sayılı Yasa ile değişik)*
Mimarlar, mesleklerini ortaklaşa yürütmek amacıyla aralarında ya da diğer gerçek veya tüzel kişilerle birlikte sivil veya ticari mimarlık ortaklıkları kurabilirler. Tek ortaklı şirket de kurabilirler. Yalnızca Madde 13'te belirtilen kurallara uyan ve Bölge Mimarlar Levhası'na kayıtlı olan şirketler mimarlık şirketi unvanını taşıyabilir ve mimarlık mesleğini uygulama yetkisini kazanabilirler. Bu şirketlerde, farklı bölge mimarlar levhalarına kayıtlı mimarlar biraraya gelebilirler.

Bütün mimarlık şirketleri, bir Bölge Mimarlar Levhasına kaydolmak ve şirket ana sözleşmesi ile ortaklar listesini ve bu ana sözleşme ile ortaklar listesinde daha sonra meydana gelebilecek değişiklikleri Bölge Kuruluna iletmek zorundadırlar.

Madde 13 - *(12 Temmuz 1985 tarih ve 85–704 sayılı Yasa ve 1 Ağustos 2003 tarih ve 2003–721 sayılı Yasa ile değişik)*
Tüm mimarlık şirketleri, aşağıdaki kurallara uymak zorundadır:

1. Şirketin hisseleri şahıs üzerine kayıtlı olmalıdır;
2. Ana sermayenin yarıdan fazlası ve oy hakları bir veya birden fazla mimarın –yani gerçek kişinin- veya mimarlık şirketinin olmalıdır. Ortaklardan en az biri ana sermayenin ve onun getirdiği oy hakkının minimum % 5'ine sahip olmalıdır;
3. Mimarlık şirketlerinin dışında kalan tüzel kişiler ana sermayenin ve onun getirdiği oy haklarının % 25'inden daha fazlasını taşıyamazlar.
4. Yeni bir ortağın katılımı, bu hususta önceden genel kurulun üçte iki çoğunlukla alacağı olumlu karara bağlıdır. Bu hüküm, mimarlık şirketi, tek kişili limited şirket şeklinde kurulmuş olduğu takdirde uygulanmaz;
5. Yönetim Kurulu başkanı; eğer tek kişiyse genel müdür; genel müdürlerin, icra kurulu üyelerinin ve şirketi temsile yetkili olanların en az yarısı ile yönetim kurulu üyeleri ve denetleme kurulu üyelerinin en az dördü mimar olmalıdır.

Madde 14
Mimar aşağıdaki bir ya da birden çok usule göre mesleğini uygular:
• Serbest meslek olarak bireysel şekilde;
• Bir mimarlık şirketinin ortağı sıfatıyla;
• Memur ya da kamu görevlisi sıfatıyla;
• Yerleşme planlaması ve şehircilik alanındaki faaliyetlerini özellikle devlet ya da yerel yönetimler hesabına gerçekleştiren eğitim kurumlarında ücretli sıfatıyla;
• Bir mimar yanında ya da mimarlık şirketinde ücretli olarak;
• Yalnızca kendi kullanımı için yapı inşa eden ve ancak gayrimenkullerin proje etüdü, finansmanı, inşası, restorasyonu, satış ya da kiralanması veya arazi, yapı malzeme veya elemanlarının alım-satım faaliyetiyle uğraşmayan bir gerçek kişi ya da özel hukuk tüzel kişisi yanında ücretli ya da bunların ortağı sıfatıyla;
• Kırsal alanlarda hizmet sağlamak amacıyla kurulan bir tarım ortaklığında ücretli sıfatıyla.

Mimar sıfatı, toplu sözleşmelerde tanınmış olmalıdır. Kamu görevi bu referansı dikkate alacaktır.

Bununla birlikte, ortak ya da ücretli mimar, ortaklarının ya da işvereninin açık onayını almak koşuluyla, mesleğini başka bir usule göre de icra edebilir. Aynı zamanda müşterilerine de, hangi sıfatla iş gördüğünü bildirmek zorundadır.

Mimar tarafından seçilen iş yürütme usul ya da usulleri bölge levhasına bildirilir. Değişiklik halinde, bölge levhası da aynı şekilde değiştirilir.

Devlette ve kamu kuruluşlarında çalışan memur ya da ücretli mimarların, gerektiğinde, bu sıfatla gördükleri faaliyetlerinden bağımsız olarak ve kamu görevlisi bağımsızlıklarına zarar gelmeksizin, diğer kamu kuruluşları hesabına ya da özel hukuk kişileri yararına eser tasarımı ve müelliflik görevlerini hangi koşullarda ve sınırlarda icra edebilmeye yetkili sayılabilecekleri hususu bir tüzükte belirtilir.

Madde 15
Bütün mimari projeler, hazırlanmalarına katkıda bulunan mimarların tümünün imzasını taşımalıdır.

Madde 16 - *(12 Temmuz 1985 tarih ve 85–704 sayılı Yasa ile değişik)*
Gerçek kişi ya da tüzel kişi olsun, bütün mimarlar, bu sıfatlarıyla gerçekleştirdikleri işlemlerinden ya da çalıştırdıkları kişilerin işlemlerinden ötürü sorumlu tutulabileceklerinden, bir sigorta yaptırmak zorundadırlar.

Mimar, 14.maddede öngörülen ihtimaldeki gibi kamu görevlisi sıfatıyla, bir gerçek kişi ya da

tüzel kişi yanında ücretli sıfatıyla veya 12.madde uyarınca limited şirket ya da anonim şirket olarak kurulmuş bir mimarlık şirketinin ortağı sıfatıyla iş gördüğü takdirde, istihdam eden kişi ya da ortaklık bağı ile bağlı olunan şirket hesabına yapılan mesleki işlemlerden ötürü, bu kişiler tek başlarına hukuken sorumlu olup, sigorta yaptırarak bu işlemlerin sonuçlarını garanti altına alırlar.

Her durumda, bir sigorta anlaşması, mal sahibi ile mimar ya da, gerektiğinde, mimarın işvereni ile arasında akdedilen sözleşmeye eklenir.

Türü ne olursa olsun, her mimarlık şirketi, kendi adına mimarlar tarafından gerçekleştirilen mesleki işlemlerden ötürü, mimarlarla birlikte müteselsilen sorumludur.

Mimar, bu unvanın kazanılmasına olanak sağlayan bir Fransız diploması veren bir eğitim kurumunun öğretim üyesi sıfatıyla devreye girip, hizmet yükümlülükleri ve okulun eğitim programı çerçevesinde, mimari bir projenin tasarım ve gerçekleştirilmesini üstlendiğinde, onu istihdam eden okul, adına gerçekleştirilen mesleki işlemlerden ötürü hukuken tek başına sorumlu olup, bu işlemlerin sonuçlarını garanti altına almak üzere sigorta yaptırır.

Madde 17
Her mimar, mesleğini uygulama şekli ne olursa olsun, bu şekle göre ve kararnamede belirlenen çekinceler kapsamında, kendisine verilmiş inşaat projelerini beyan etmekle yükümlüdür.

Madde 18
Mimar mesleki taahhütlere girişmeden önce, inşaattan doğrudan ya da dolaylı bir fayda sağlamak amacıyla faaliyet gösteren tüm gerçek kişi ya da tüzel kişilerle olan kişisel ya da mesleki menfaat ilişkilerini Meslek Odası Konseyi'ne bildirmek zorundadır.

Mimar, mesleki taahhütte bulunmadan önce, bu bağlantılarından bütün müşterilerini ya da işverenini bilgilendirmekle yükümlüdür.

Madde 19
Mimarlar Odası Ulusal Konseyi'nin görüşü alındıktan ve mimarların sendikal örgütlerine danışıldıktan sonra oluşturulacak ve mesleki görevlere ilişkin düzenlemeyi sağlayacak bir tüzükte, mesleğin genel kuralları ile her bir uygulama şekline özgü kurallar belirtilir. Özel hukuk kişilerine karşı bu yasayla zorunlu tutulan görevler için mimarlara ödenecek ücrete ilişkin kurallar da, anılan düzenlemede gösterilir.

Madde 20
16.madde, 17.madde ve 18.madde hükümlerine aykırılıklar, 2000 FF'dan 200.000 FF'na kadar bir para cezası ile cezalandırılır. Mahkeme, bundan başka, ihlali sabit olan mimarı, mesleği uygulamadan üç yılı aşmayacak şekilde geçici olarak ya da kesin olarak men edebilir.

IV. BAŞLIK: MİMARLIK MESLEĞİNİN ÖRGÜTLENMESİ

Madde 21
Bu kanunda belirtilen koşulları taşıyan mimarlar tarafından oluşturulan Mimarlar Odası, tüzel kişiliğe ve mali özerkliğe sahiptir. Oda, kültürden sorumlu bakanın himayesi altındadır.

Madde 22 - *(12 Temmuz 1985 tarih ve 85–704 sayılı Yasa ile değişik)*
Her bölgede, bir Mimarlar Odası Bölge Konseyi kurulur. Kültürden sorumlu bakan, bu konsey nezdinde toplantılarda hazır bulunmak üzere bir temsilci tayin eder.

Bölge Konseyi, 4 yıllık bir süre için, bölge levhasına kayıtlı bütün mimarlar tarafından tek de-

receli bir seçimle seçilir. Sadece gerçek kişiler, oda levhasına kaydolmalarından itibaren seçmen olabilirler ve seçilebilirler.

Seçimlerin şekli, seçilebilirlik koşulları, muhtemel aykırılıklar, bölge levhasına kayıtlı mimarların mevcuduna göre değişebilen her bir Bölge Konseyi üyelerinin sayısı ile ücretli mimarlar ve bir şirkette çalışan mimarlar ile mimarlık alanında ehil sayılanların asgari temsillerini sağlayacak koşullar bir tüzükle belirlenir.

Bölge Konseyi'nin yarısı her iki yılda bir yenilenir. Konsey üyeleri artarda en çok iki dönem görev alabilirler.

Bölge Konseyi'nin işleyişine ilişkin genel kurallar bir tüzükle belirlenir. Bu tüzük, Bölge Konseyi ile Ulusal Konsey'in harcamalarını karşılamak üzere bölge levhasına kayıtlı mimarlar tarafından ödenecek zorunlu aidatları düzenler.

Önceki fıkrada öngörülen aidatların ödenmemesi, disiplin ya da mesleki bir cezanın konusu olamaz.

Madde 23
Bölge Konseyi, Bölge Mimarlar Levhasının tutulmasını sağlar. Konsey, bu kanun ile uygulama metinlerinde aranan koşulların yerine getirilmiş olduğu sonucuna vardıktan sonra mimarların kaydını yapar. Gerçekleştirilen bu koşulların aynen devam etmemesi halinde, Konsey kaydı siler.

Kayıt taleplerinin reddi ya da silme kararlarına kültürden sorumlu bakan nezdinde itiraz edilebilir; Bakan Ulusal Konsey'in görüşünü aldıktan sonra karar verir.

Kültürden sorumlu bakan usulsüz kayıt kararlarını iptal edebilir ve aranan koşulları artık yerine getirmeyen kişilerin kaydını Bölge Levhasından silebilir.

Madde 24
Mimarlar Odası Ulusal Konseyi kurulur. Kültürden sorumlu bakan bu Konsey toplantılarına katılmak üzere bir temsilci tayin eder.

Ulusal Konsey, Bölge Konseylerinin üyeleri tarafından 4 yıllık bir süre için seçilir ve yarısı her iki yılda bir yenilenir. Ulusal Konsey üyelerinin, bir bölge konseyinde iki yıl boyunca en az bir vekillik yapmış olmaları zorunludur. Bununla birlikte bu hüküm, ilk seçimde ve konseyin ilk yenilenmesinde uygulanmaz.

Seçimlerin şekli, seçilebilirlik koşulları, muhtemel aykırılıklar, üyelerin sayısı ile ulusal konseyin işleyişine ilişkin genel kurallar bir tüzükle belirtilir.

Madde 25
Ulusal Konsey bölge konseylerinin eylemlerini koordine eder ve onların bilgilendirilmelerine katkıda bulunur.

Kamu güçleri mesleğe, özellikle de mimarlık eğitiminin organizasyonuna ilişkin bütün sorunlar hakkında Ulusal Konsey'e danışırlar.

Madde 26
Ulusal Konsey ve Mimarlar Odası Bölge Konseyi kamu güçleri nezdinde mesleğin temsiline yardımcı olurlar.

Özellikle, mimar unvanının korunması ve bu kanun tarafından mimarlara tanınan haklar ile yükümlülüklere uyulmasını sağlamak amacıyla dava açma yetkisine sahiptirler.

Sürekli eğitim ile çalışma düzeninin iyileştirilmesine ilişkin organizasyonun yapılmasına ve mesleği ilgilendiren kuruluşların finansmanının sağlanmasına yardım edebilirler.

Madde 27
Her bölgede bir Mimarlar Bölge Disiplin Kurulu kurulur. Bu kurul:
• Bir idare mahkemesi başkanı, Başkan;
• Bir idare mahkemesi hakimi;
• Bir istinaf mahkemesi hakimi;
• Mimarlar Odası Bölge Konseyi!nin, Konsey tarafından her yenileme zamanında seçilen iki üyesinden oluşur.

Bu kurul, sadece memur ya da kamu görevlisi sıfatıyla iş gören mimarların faaliyetlerinden doğan disiplin suçlarına bakabilir.

Disiplin davası, Bölge Konseyi ya da devletin temsilcileri tarafından, gerek re'sen gerekse de ilgili kişilerin dilekçeleri üzerine açılır.

Madde 28
Mimarlar Bölge Disiplin Kurulu aşağıdaki cezalara hükmedebilir:
• Uyarı (ihtar);
• Üç aydan üç yıla kadar bir süreyle meslekten men;
• Kaydın kesin silinmesi (meslekten men).

Kaydı askıya alınan ya da kaydı silinen bir mimara verilmiş olan işlerin yönetimi ya da tasfiyesi koşulları bir kararnameyle düzenlenir.
Kaydın askıya alınma ve silinmesi kararları bütün bölge konseylerine bildirilir ve bu konseyler, ceza süresince, cezaya çarptırılan mimarın ya da şirketin kaydını yapamazlar.

Bölge Disiplin Kurulu'nun kararları, vesayet makamı ya da kendisine karşı disiplin davası açılmış olan kimse tarafından Ulusal Mimarlar Disiplin Kurulu'na götürülebilir.

Madde 29
Ulusal Mimarlar Disiplin Kurulu kurulur.

Ulusal Disiplin Kurulu:
• Bir Danıştay üyesi, Başkan;
• Bir Paris istinaf mahkemesinde oda başkanı;
• Bir Sayıştay üyesi;
• Ulusal Mimarlar Odası Konseyi'nin, Konsey tarafından her yenileme zamanında seçilen iki üyesinden oluşur.

Aynı zamanda yedek başkan ve üyeler de tayin edilir.
Ulusal Disiplin Kurulu, Bölge Disiplin Kurulu kararlarına karşı yapılan başvuruları inceler.
Başvuru süresi ve başvuru geciktirici niteliktedir.
Ulusal Disiplin Kurulu kararlarına karşı temyizen Danıştay'a başvurulur

V. BAŞLIK: ŞEHİRCİLİK KANUNUNU DEĞİŞTİREN VE TAMAMLAYAN HÜKÜMLER

Madde 30
Şehircilik Yasası'nın L.111–1 maddesinin I.fıkrası yerine aşağıdaki düzenlemeler getirilmiştir:
"Tarımsal üretim dışında, arazinin kullanılmasına, özellikle yapıların yerleştirilmeleri, bağlantı yerleri, kurulmaları ve mimarileri, çevrelenme şekli ile gayrimenkul mülkiyeti ve inşa-

atların usulüne uygun tutulmalarına ilişkin genel kurallar, kamu idaresinin yönetmelikleriyle belirlenir."

Madde 31
Şehircilik Yasası'nın L.42–2. maddesi aşağıdaki şekilde tamamlanmıştır:
"3 Ocak 1977 tarih ve 77–2 sayılı Mimarlık Yasası'nın 3.madde hükmü uyarınca, inşaat ruhsatı talebi ancak, inşaat iznine tâbi çalışmalara girişmeyi isteyen herkes, eserin tasarlanmasına gerek bireysel gerekse ekip halinde katılacak diğer şahıslara başvurmalarından ayrı olarak, inşaat ruhsatı talebinin konusunu teşkil eden mimari projenin hazırlanması için bir mimara başvurmak zorundadır. Bu yükümlülük daha kapsamlı görevler için bir mimara başvurmayı bertaraf etmez.

"Yukarıda anılan mimari proje, yapıların inşa edilmelerini, biraraya getirilmelerini, organizasyon ve hacimlerinin ifadesi ile malzeme ve renklerin seçimini, planlar ve yazılı belgelerle tanımlar.

"3 Ocak 1977 tarih ve 77–2 sayılı Mimarlık Yasası'nın 4.madde hükmü uyarınca, yukarıda ikinci fıkrada öngörülenin aksine, karakteristikleri ve özellikle maksimum taban alanı bir tüzükle belirtilen, pek önemli olmayan bir yapıyı kendileri için yapmak ya da değiştirmek arzusunda olduğunu beyan eden gerçek kişiler bir mimara başvurmakla yükümlü değildirler. Bu karakteristikler yapının kullanım amacına göre farklılaşabilir. Bu karakteristikler inşaatın tahsis şekline göre farklılaşabilir. Bununla birlikte, bu fıkrada belirtilen kişiler tarafından yapılan ruhsat talebi, ancak talepte bulunanın daha evvel, inşaatın bulunduğu yer itibariyle yetkili Mimarlık, Şehircilik ve Çevre Kurulu'na danışmış olması halinde incelenebilir. Bu kurulun görüşü ruhsat talebine ilişkin dosyada yer almalıdır.

" İnşaat ruhsatına ya da iznine tâbi kılınmış olup da, yalnızca yapıların iç alanlarındaki ve ticari vitrinlerdeki düzenlemelere ve donatıma ilişkin veya dışarıdan görülebilen değişikliklere yol açmayan onarımlarla sınırlı çalışmalar için de mimara başvuru zorunlu değildir.

"3 Ocak 1977 tarih ve 77–2 sayılı Mimarlık Yasası'nın 5.madde hükmü uyarınca, sanayileştirilmiş olsun ya da olmasın, tekrarlanan kullanıma elverişli tip yapı modelleri ile bunların değişik biçimlerinin, ticarileştirilmelerinden önce, bunları kullanan eser sahibi kim olursa olsun, sözkonusu yasanın 3.maddesinde öngörülen koşullar dahilinde bir mimar tarafından hazırlanmaları zorunludur."

Madde 32
Şehircilik Yasası'nın L.422–1 maddesi aşağıdaki yeni fıkralarla tamamlanmıştır:

"Sıvama işleri, sınıflandırılmış yapılar üzerindeki çalışmalar ve mal sahibi kim olursa olsun küçük yerleşim birimlerindeki pek önemli olmayan bazı çalışmalar ile kamu hizmetlerinin işleyişi için gerekli teknik tesisata ilişkin bazı çalışmalar, inşaat ruhsatından muaf tutulmuşlardır.

"Ulusal savunmanın gizliliği kapsamına giren inşaatlar hariç olmak üzere, mal sahibi, çalışmaların başlangıcından en az bir ay önce danıştığı belediye başkanının inşaat ruhsatından muaf çalışmalara ilişkin görüşünü göz önünde bulundurur.

"Belediye başkanının görüşü olumsuz olduğu takdirde, vali, İnşaat Ruhsatı Daimi Konferansı'nın görüşünü aldıktan sonra proje hakkında karar verir.

"Özellikle, enerji üretimi ve dağıtımı çalışmaları, okul binaları, posta ve haberleşme binaları ile deniz limanları, garlar ve havalimanlarındaki özel bir uygulama tekniği gerektirmeyen binalara ilişkin çalışmalar inşaat ruhsatı rejimine tâbi tutulmuşlardır."

Madde 33
Şehircilik Yasası'nın L.421–3 maddesinin birinci fıkrasının yerini aşağıdaki hükümler almıştır:

"İnşaat ruhsatı ancak, tasarlanan inşaatın, inşaat uygulamalarına, tahsislerine, niteliklerine, mimarilerine, boyutlarına ve çevre düzenlemelerine ilişkin yasal ve idari düzenlemelere uygun olması ve talepte bulunanın L.111–3.maddede öngörülen genel inşaat kurallarına uymayı taahhüt etmesi halinde verilebilir."

VI. BAŞLIK: SAİR HÜKÜMLER VE GEÇİCİ HÜKÜMLER

Madde 34
16 Temmuz 1971 tarih ve 71–575 sayılı Yasanın hükümlerine zarar gelmeksizin, işbirliğine giren ücretli mimarların çalışma düzenlerinin iyileştirilmesi ile sürekli eğitimleri hususundaki mesleki eğitim, kültürden sorumlu bakanın koruması altında, meslek kuruluşları ile mimarlar ve onların ücretli çalışanlarının temsilcileri sendikalar tarafından organize edilir. Meslek kuruluşları ile sendikalar bu amaçla, ilgililerin gerektiğinde mimarlık unvanını almalarına olanak verecek bu eğitim ve promosyon görevlerini yerine getirmeye yetkili, eşit temsilli dernekler kurarlar.

Madde 35 - *(12 Temmuz 1985 tarih ve 85–704 sayılı Yasa ile yürürlükten kaldırılan madde)*

Madde 36
Bu Yasanın 3.maddesinde mimarlara verilen görevleri uygulamaya yetkili kişilerin, ulusal savunma çalışmaları yapabilmeleri, kararnamede gösterilen koşullarda tanınacak izne bağlıdır.

Madde 37
Bu Yasanın yayımlanmasından önce, mimar unvanını taşımaksızın, münhasır ya da asil sıfatıyla ve kişisel sorumluluğu altında, bina inşası alanında mimari tasarım faaliyetinde bulunan her gerçek kişi, medeni haklardan faydalandığı, gerekli etik garantilere sahip olduğu ve aşağıdaki koşullardan birini taşıdığı takdirde, 23.maddede gösterilen koşullar dahilinde, talebi üzerine, mimarlıkta ehil sıfatıyla bir bölge levhasına kaydolur:

1. Eser sahibi olmaktan doğan sorumluluğunu teminat altına almak üzere yıllık bir veya birden fazla sigorta sözleşmesi yapmak suretiyle serbest, münhasır ve daimi bir şekilde faaliyette bulunmuş ve 1 Ocak 1972'den önceki bir tarihten, talebi yapma anına kadar geçen süre boyunca kesintisiz bir şekilde, bir gelir vergisi ya da proje müellifi ya da mimarlık bürosu olarak bir meslek vergisi mükellefi olmak;

2. Kültürden sorumlu bakan tarafından, mimarlar ve bu fıkrada geçen ilgili meslek temsilcilerinin eşit sayıda oluşturdukları bir bölge komisyonunun görüşü alındıktan sonra, mesleki referanslar üzerine ehil olarak kabul edilmek.

Kayıt talepleri bu Yasanın yayımından itibaren 6 ay içinde yapılmalıdır. Talebin yapılmış olması kaydıyla, bu meslek adamları, kesin bir karar verilinceye değin, 3.maddede belirtilen görevleri üstlenebilirler.

Bölge levhasına kayıtlarından itibaren, mimarlıkta ehil sayılan kişiler mimarlarla aynı haklardan faydalanırlar ve aynı yükümlülükleri üstlenirler.

Madde 38
Mimarlıkta ehil sayılan bir kişi, mimar vasfının tanınmasına ilişkin olarak yukarıda 10.2 maddesinde öngörülen usul kapsamında, mimar unvanıyla bölge levhasına kaydolma talebinde bulunduğunda, ulusal komisyon özellikle, diplomalı mimarlar ile bunlarla eşit sayıdaki, sözkonusu usul dairesinde mimar unvanı taşımaları kabul edilmiş mimarlardan oluşur.

Madde 39
Bu Yasanın yürürlüğe girdiği gün Mimarlar Odası levhalarından birine kayıtlı olan herkes, bütün haklara sahip olarak yeni bölge levhalarından birine kaydolur.

Madde 40
Bu Yasada aranan koşulları yerine getirmeyen ve mimar ya da mimarlıkta ehil unvanını taşıyan veya kamuyu, mimar sıfatı ya da mimarlıkta ehil veya mimarlık şirketi unvanı hususunda yanlış bir inanca sevk edici nitelikte isim ya da yönettiği şirkette ticaret unvanı kullanan herkes, 2000 FF'dan 20.000 FF'ına kadar bir para cezası ile 6 aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla ya da bu iki cezadan yalnızca biri ile cezalandırılır.

Bununla birlikte, bu Yasanın yayımı tarihinde yukarıdaki fıkra gereğince mahkûmiyete götürebilecek bir unvanı kullanan her gerçek ya da tüzel kişi, Yasanın yayımlanmasından itibaren 2 yıl içerisinde anılan unvanı değiştirmek imkânına sahiptir.

Okul ya da üniversiteye ait bir sıfatı taşıyan ve bu sıfatı, mimar ve mimarlıkta ehil unvanlarıyla bir karışıklığa hiçbir surette yol açmayacak şekilde kullanan kişiler, bu madde hükmü kapsamına girmezler.

Madde 41
Üst Konsey ve Mimarlar Odası Bölge Konseylerinin malları, hakları ile yükümlülüklerinin, sırasıyla Ulusal Konsey ile yeni Bölge Konseylerine intikaline ilişkin usuller bir kararname ile tespit edilir. Bu intikaller nedeniyle hiçbir tazminat, hak ya da vergi tahsil edilmez.

Madde 42
Üst Konsey ile Mimarlar Odası Bölge Konseyleri, Ulusal Konsey ile yeni Bölge Konseyleri oluşturuluncaya değin fonksiyonlarına devam ederler.

Mimarlar Odası'nı kuran ve mimar unvanı ile mimarlık mesleğini düzenleyen 31 Aralık 1940 tarihli Kanun, yeni Bölge Konseylerinin seçimi tarihinde yürürlükten kalkar.

Madde 43
İhtiyaç oldukça, bu Yasanın uygulama usulleri tüzüklerle belirlenir.

Madde 44
Bu Yasa denizaşırı eyaletlerde de uygulanabilir.

Madde 45
Denizaşırı bölgelerde seçilmiş meclislere ya da konseylere atfedilen yetki saklı kalmak kaydıyla, bu Yasa hükümleri tüzükler vasıtasıyla bu bölgelerin her birinde tamamen ya da kısmen uygulanabilecektir.

Bu Yasa, Devlet kanunu gibi uygulanacaktır.
Paris, 3 Ocak 1977

Fransa'da Bakanlıklararası Kurul: Kamu Yapılarında Kalite

Çeviri: Tuğçe Selin Tağmat

1. ÖNSÖZ

Tüm kamu yapıları ve kamu hizmetleri toplum için büyük önem taşır ve bu nedenle yasa koyucular kamu yapılarında en iyi kaliteyi sağlamak için ellerinden geleni yapmalıdırlar. Burada bahsedilen en iyi kalite düzeyi, karşılanması gereken ihtiyaçlar ve ortaya çıkan kısıtlamalar arasındaki karmaşık ilişkinin bir sonucu olarak elde edilmektedir. Kalite tanımı sadece basit bir "fiyat-kalite oranı" ile kısıtlanamaz ve hatta kaliteden bahsederken katı ve genel bir tanım yapmak mümkün değildir: Fransa'da kamu yapılarının kalitesine ilişkin sertifikayı almak için "kalite standartları" ile ilgili yalnızca mekanik birtakım prosedürleri tamamlamak yeterli değildir.

Hem yeni yapıların inşasında hem de mevcut yapıların yenilenmesinde, bir kamusal yapı projesinin tamamlanmasından bahsettiğimizde, sorumluluklar ve haklar, kurumsal ve toplumsal yükümlülükler, istekler ve dilekler, inisiyatifler, cesaret ve öngörüden de söz etmek gerekir. Tabii ki becerilere ve bu becerilerin eldeki projeye en uygun şekilde uygulanmasına da ihtiyaç vardır –işte bu, gerçek kalitenin elde edilmesini sağlar. Son 20 yılda ortaya koyduğu önemli tartışmalar ve öneriler bir yana, Kamu Yapılarında Kalite İçin Bakanlıklararası Kurul (Interministerial Mission for Quality in Public Construction-MIQCP) bugün artık deneyimlerini paylaşabilecek ve düşüncelerini etkili bir şekilde seslendirebilecek bir kurum haline gelmiştir.

Bağımsız bir kamusal ve bakanlıklararası bir kurum olarak MIQCP'nin mimari üsluba ilişkin bir tartışmaya girmeye ve hele hele resmi bir mimari tarz tanımlamaya tabii ki hiç niyeti yoktur.

Bu yayının amacı, işveren olarak inşaat veya gelişim projeleriyle karşı karşıya kaldıklarında çoğu zaman kafa karışıklığı yaşayan kamu kurumlarına kılavuzluk etmektir. Kamusal işverenler projelerinde kamusal fonların en iyi şekilde kullanıldığını göstermek durumundadırlar. Toplumun istek ve ihtiyaçlarına uygun şekilde karşılık vermeli, aynı zamanda da hem teknik, ekonomik ve çevresel koşullara hem de şehir planlama ilkelerine uyum göstermelidirler. Sadece kalıcı ve geçici kullanıcıların değil aynı zamanda toplumun genelinin sonuç üründen memnun kalmasını ve ürünü benimsemesini sağlayacak şekilde çalışmalıdırlar. Oynadıkları rolün önemi, kamusal işverenler için bir kaygı kaynağı olmalıdır.

Bu yayın aynı zamanda kamusal işverenlere danışmanlık ve destek veren iş yöneticileri ve benzeri aktörler içindir.

Tüm aktörler sürecin içerdiği insani ve teknik etkileşimlerin karmaşıklığının farkında olmalı ve özellikle de her iş kendine has özellikler içerdiğinden ve tamamen farklı ele alınması gerektiğinden, bu etkileşimlere özel önem vermelidir.

Şunu da bilmeliyiz ki Fransa, yasal çerçeve kurmanın çok daha ötesinde, her bir projenin her şeyden önce ve en başta bir macera olduğu düşüncesinden hareketle süreçte yer alan tüm aktörlerin rollerini tanımlamak ve onlara kılavuzluk etmeyi görev bilmektedir.

Ortak olarak gerçekleştirilen ürün ve bu ürünün kalitesi, her bir aktörün diğerlerini dinlemesi ve her aktörün katkı vermesiyle ortaya çıkacaktır. Ortaya çıkan mimarlık ürünleri anlaşılmaz ve tanımlanamayan birtakım dilekleri yerine getirmeyi amaçlayan bir deneme niteliğindedir, fakat bu koşullarda ürün herkes için bir sürpriz kaynağı haline gelir ve yeniden o sürecin coşkusunu getirir.

Zaten kalitenin en iyi ifade edilme şekli de bu değil midir?

Jean-Paul ALDUY
MIQCP Başkanı

2. GİRİŞ

Kamu Yapılarında Kalite İçin Bakanlıklararası Kurul (Interministerial Mission for Quality in Public Construction-MIQCP), kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen inşaat projelerinde yüksek kalitede üretim yapılması için gerekli koşulları tanımlamak ve desteklemeyi amaçlayan güçlü bir siyasi girişimin sonucunda 1977 yılında kuruldu. Bu kalite talebi, Fransa'nın niceliksel açıdan oldukça büyük olan kamu hizmetleri ihtiyacının aciliyeti nedeniyle sıradan ve hatta vasat yapıların inşasının meşru haline geldiği bir döneme son vermiştir.

MIQCP'nin kuruluşu, mimarlığı kültürün bir ifadesi olarak tanımlayan ve kamu yararı açısından öneme sahip olduğunu ilan eden 3 Ocak 1977 tarihli yasanın çıkışı ile aynı zamana denk gelmektedir. Bu yasayla birlikte merkezi hükümet kamusal işverenlerin mimarlık konularında bilincini artırmak ve işlerini planlamalarına yardımcı olmak amacıyla kurumlar oluşturmaya başlamıştır: Mimarlık, Kent Planlama ve Çevre Konseyleri gibi MIQCP de bu siyasi hedefin bir parçasıdır.

O zamandan bu yana çıkan çeşitli yetkilendirme yasaları karar alıcı merkezlerin sayısının artmasına ve bunun sonucu olarak da hem danışma hem de destek alma konusundaki ihtiyacın büyümesine neden oldu.

Bunun ötesinde, geçen yıllar boyunca mimarlık ortamında da büyük değişiklikler yaşandı. 20. yüzyılın başlarına kadar kamu yapılarının biçimleri, kamusal ve özel alanlar arasındaki ayrımı ve ortak olanın bireysel olana karşı üstünlüğünü vurgulayacak şekilde, kurumsal özelliklerinin dışarıya ifadesi olarak düşünülmekteydi. Mimari dil basitti ve "modeller" üzerine kuruluydu: belediye binaları, okullar, tren istasyonları, hastaneler ve kapalı alışveriş mekânları için modeller. Fakat yine de günümüzde tek bir baskın tarz bulunmamaktadır: Yapılar her geçen gün daha bireysel ve daha karmaşık hale gelmektedirler. Kamusal işverenler yaklaşımların çeşitliliğini kafa karıştırıcı bulmakta, mimarlığı karmaşıklık dışında başka bir terminolojiyle açıklayamaz hale gelmekte ve mimarlığın kendilerine kapalı bir dünya olduğu izlenimine kapılmaktadırlar.

MIQCP'nin etkinlikleri bu değişimleri izlemiştir. MIQCP ilk yıllarında hem Fransa'da hem de diğer ülkelerdeki bayındırlık bakanlıklarının politikaları üzerine, hem teknik hem de mimari konuları inceleyen analitik ve karşılaştırmalı çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmalar, proje danışmanının süreç içinde seçimler yaptığı tüm aşamalarda Fransa'daki mimari üretiminin düzeyinde bütüncül bir yükselme sağlayabilecek noktaları tanımlamaya yaramıştır.

Daha sonra MIQCP hem yaklaşımına hem de ele aldığı konulara bazı çeşitlilikler getirmiştir. Başlangıçta sıkı bir tanımla yalnızca kamu yapılarıyla ilgilenirken, ilgi alanı bugünlerde

kentsel gelişim ve altyapıyı da içerecek şekilde genişlemektedir. Bu alanların hepsi günlük çevremizin kalitesini etkilemektedir; ayrıca alanlardan her biri diğeri üzerinde de etkiye sahiptir.

Bazı dönemlerde MIQCP'nın ele aldığı konular kamuda iş verme organizasyonu, mimari proje konusunda iş verme süreçleri, ilgili aktörlerin görev tanımları ve karşılıklı ilişkileri, yasal düzenleme ve denetim sistemi ve mimari kalitenin elde edilmesi için minimum koşullar üzerinde odaklanmıştır.

Örneğin MIQCP kamuda iş vermeyle ilgili yasa ve yönetmeliklere kalite kavramını sokmaya çalışmıştır. Bireysel yaratıcılık ve kamu yararı arasında gerçek bir denge kurmak yalında temel bir adım olan ve 12 Temmuz 1985 tarihli yasanın uygulanmasıyla ilgili kararnamelerin oluşturulmasında oldukça etkin rol oynamıştır. Bu yasa esasen o zamanlar MIQCP Başkanı olan Jean Millier'nin yürüttüğü çalışmalara dayanmaktadır.

O zamandan beri MIQCP'nin etkinlikleri, temel olarak kamu işverenleri ve dengi kurumları ilgilendiren bu yasa üzerine kuruludur. Yasa bu kurumlara yapı ve yapının kullanımıyla ilgili olarak "kısıtlamalar ve kalite koşulları" (hem sosyal, kentsel, mimari, işlevsel, teknik ve ekonomik kalite açısından hem de ürünün peyzajla bütünleşmesi ve çevresel koruma açısından) tanımlama konusunda sorumluluk vermektedir.

Bir ürün (ki bu ürün üzerinde kamu yararını gözetmek durumunda olan kamu işvereni "temel sorumluluğa" sahiptir) inşa edildikten sonra mimarlığa dönüşür ve haliyle de 3 Ocak 1977 tarihli yasada tanımlandığı üzere "kültürün bir ifadesidir". Yasa şöyle devam eder: "Mimari yaratıcılık, yapıların niteliği ve bulundukları çevredeki ortama uyumlu eklenmeleri, doğal ya da kentsel görünüm ile ortak mal varlığına saygı, kanun yararınadır". 1985 tarihli yasaya geri dönersek görürüz ki yasa yalnızca kamu işvereninin rolünü tanışmamakla kalmaz aynı zamanda proje danışmanına "programın amaçları ve kısıtlamaları arasında mimari bir sentez yapma ve sonuçta ortaya çıkan ürünün proje planlarıyla uyum göstermesini sağlama" görevi de vermektedir.

Fransız hukukunun şu andaki durumuna bakıldığında, mimari koşulların tanımlanmasını da içerecek şekilde kamu yapılarının genel kalitesi kamu işvereninin sorumluluğuna girmekte, uygulama ise "programa mimari, teknik ve ekonomik açılardan cevap verme" konusunda sorumlu olan mimarın uzmanlığına emanet edilmektedir.

İnşaat sürecinde rol alan aktörlerin çalışma yöntemleri ve biçimlerini tanımlamak önemlidir, fakat yine de kamu yapılarının kalitesi birçok faktöre bağlı olması nedeniyle o kadar kolay elde edilemez. Kalite, sadece basitçe konfor düzeyinin ve donanımın tanımlanmasından ibaret olamaz –ki bunlar kolaylıkla ölçülebilir özelliklerdir. Aynı zamanda "mimari nesne"nin tüm yönlerden uygunluğunu düşünmek gerekir. Kamu yapıları, genellikle soyut kavramlara dayanan kuramsal bir çerçeveyle tanımlanabilecek ve analiz edilebilecek türden bitmiş nesneler olarak ele alınmamalı, daha çok karmaşık bir süreç olarak görülmelidir.

Bir yapının gördüğü işlev ve bu işlevin gerektirdiği malzemeyle ilgili fiziksel özellikler ölçülebilir olsaydı, bunları somut ve net açıklamalar ve direktiflerle tanımlamak mümkün olabilirdi. Fakat iş elle tutulamayan özellikleri mimari bir bütün haline getirmek için birleştirmeye gelince durum bu olmuyor, çünkü kültürün bir ifade biçimi olan mimari ürün çeşitli aktörlerin kültürel açıdan öznel kriterlerine göre değerlendirilmek durumundadır: karar alıcılar, kullanıcılar, eleştirmenler, toplum geneli, mimarlar vb.

Bu yayının amacı daha elle tutulur ve gözle görülür etkenler üzerinden bu içgüdüsel değerlendirmenin yapılabilmesini sağlamak ve yapıcı diyalogu geliştirmektir. Bu yayın, kamu yapılarında kaliteyi sağlamak için gerekli faktörler ve prosedürleri sunmaktadır.

Bu yayın üç bölümden oluşmaktadır:
— İlk bölüm, mimarlık ve kentsel planlamanın içermesi gereken kültürel, sosyal, kentsel, estetik, işlevsel, teknik, ekonomik, çevresel, yasal ve benzeri kaliteyle ilgili parametreleri ve değerleri kapsamaktadır. Bu kavramların karmaşıklığı ve mimarlık eylemi içinde biraraya getirilmesi gereken elemanların büyük çeşitliliğini vurgulayarak sona ermektedir.
— İkinci bölüm, inşaat sürecinde ortaya çıkabilecek zorlukların yeterince anlaşılamaması veya aktörlerin veya işçilerin işlerini yeterince sorumlu bir şekilde yerine getirmemelerinden dolayı çeşitli kalite sorunları çıkma tehlikesi üzerinde duruyor.
— Üçüncü bölüm, kamu işvereninin, çeşitli aktörlerin ve görevlerinin organizasyonu ve sonuçta elde edilecek yapının yüksek kaliteli olmasını sağlayacak iş verme yöntemlerini inceliyor. Bu bölüm, kuruluşundan bu yana MIQCP tarafından yapılan önerileri içeriyor.

Okuyucular, bu bölümlerde sözü geçen faktörlerin birtakım ölçülemez yönleri olduğunu dikkate alarak, farklı yapılar veya projeleri bunlara göre sınıflamaktan kaçınmalıdırlar.

Hükümet ve toplum hizmet yapıları yani kamusal yapılar hem topluma hizmet eder hem de toplumu temsil ederler.

Bu yapılar yalnızca birtakım koşulları yerine getirmekle kalmamalı, aynı zamanda araziye ve onun fiziksel, sosyal ve kültürel çevresine uygun bir çözüm getirmeli, aynı zamanda da inşaat projesine tutarlı bir şekilde inşa edilerek, projenin genel bütçesinin sınırlarını aşmamalıdır.

3. KAMU İNŞAAT SEKTÖRÜNDE KALİTE PARAMETRELERİ

Mimarlık, insanların belleklerinin önemli bir parçasıdır; mimarlık yasasında belirtildiği üzere, "kültürün bir ifadesidir". Mimarlık, diğer bütün sanatlardan, taşıdığı farklı bir temel özellik nedeniyle ayrılır: Mimarlığın belirli işlevsel koşulları (özellikle barınak sağlamak) karşılaması gerekir ve üretilen "nesneler", kentsel veya kırsal belirli bir coğrafi konumda, kötü hava koşulları ve zararlı etkenlerin etkisi altında kalırlar.

Auguste Pérret mimarlığın bu kendine özgü özelliğini şöyle özetlemişti: "Diğer bütün sanat biçimleri arasında mimarlık en fazla fiziki koşullara tabi olandır".

Bu nedenle kamu yapıları bir resim, heykel veya müzik kompozisyonu ile aynı şekilde ele alınamaz. Analiz süreci, estetik kaygılardan daha önce gelmelidir. Kalite olgusu öncelikle mimarlığın koşullar ve kısıtlamaların şaşırtıcı bir sentezinden oluştuğu ve kendi varlığıyla değişime uğratacağı belirli bir konum üzerinde yer aldığı düşüncesinden hareketle ele alınmalıdır.

Bu sentez, aynı zamanda hem soyut hem de oldukça çeşitli ve hatta çelişkili olan ve bu nedenle de sürekli birbirleriyle uzlaştırılması gereken birtakım verilerden belirli bir nesne üretmeye yönelik olmasından dolayı her şeyden önce yaratıcı bir çalışmadır. Her aktörün kendine ait sorumlulukları olduğu bir ekip tarafından (kamu işvereni ve proje danışmanı) sürekli iletişim halinde yaratılan bir üründür.

Bu nesneyi yaratmak için proje danışmanı yukarıda bahsedilen amaçlar ve değerler doğrultusunda birçok farklı daldan bilgi almak durumundadır: kültür, sosyal bilimler, kent planlama, çevresel koruma, genel ve ayrıntılı kompozisyon (hacimler, malzemeler, renkler ve ışıklandırma vb.), işlevsellik ve ergonomi, inşaat ve bağlantı teknikleri, maliyet kontrolü, yönetmelikler ve standartlara uygunluk. Mimari tasarım geniş çaplı bir süreçtir.

Fakat mimar hiç şüphesiz kendi başına tüm bu alanlarda en bilgili olması gereken kişi değildir. Arazinin veya programın getirdiği karmaşıklık düzeyine göre mimar işlevsel konular,

özel tasarım alanları veya birtakım tekniklerle ilgili olarak uzmanların yardımına ihtiyaç duyabilir. Öte yandan, diğer uzmanların önerileri arasında bir tutarlılık olmasını sağlayacak ve bu konuda kamu önünde hesap verecek olan kişi sadece mimardır. Çoğunlukla bu net bir şekilde ifade edilmese de, tasarımın uzun vadede kamusal taleplere cevap verebilecek olması konusunda toplumun gözünde sorumlu olacak kişi de mimardır.

Bu tartışma bize bir kez daha bu prosedürlerin ne kadar zahmetli olduğunu hatırlatma fırsatını veriyor: Bir proje alması gereken son biçimi hiçbir zaman kısa bir sürede almaz ve eğer kamu işverenleri gerçekten yüksek kalitede bir proje elde etmek istiyorlarsa, proje danışmanına projeyi geliştirmesi için gerekli araştırmayı yapabilmesi konusunda ihtiyaç duyacağı zamanı ve aynı zamanda fiziksel ve mali kaynakları vermenin kendilerinin de yararına olacağını anlamalıdırlar. Bu anlayış projenin gelişiminin her aşamasında geçerli olmalıdır.

ZAMAN: BİR KALİTE FAKTÖRÜ

Kamu işverenleri Auguste Pérret'nin sözlerini bir slogan olarak değerlendirmelidirler: "Zaman en büyük sanatçıdır".

Amaçların, beklentilerin ve bunların verilen işin mekânsal ve teknik şartlarına göre nasıl ifade edileceğinin tanımlanması için zaman. Kamu işverenleriyle görüşürken bu konuyu hiçbir zaman gerektiği kadar vurgulamak mümkün olmaz. İyi düşünülmemiş ve kötü biçimde başlanmış bir proje çoğunlukla tüm topluluk için mali külfeti büyük olacak kötü bir sonuçla biter. Planlama aşaması çok büyük öneme sahiptir ve bu aşama süresince ortak kararlar alınmalı, sürece katılan her bir aktörün endişeleri giderilmeli ve çatışmalar ve yanlış anlaşmalar en aza indirilmelidir (örneğin, bazı olası etkilere karşı yerel halktan gelen veya yeni yapıyla çalışma alışkanlıkları değişecek olan çalışanların gösterdiği tepki gibi).

Tasarım için zaman: "Proje", ilk eskizden yapının inşa edilmesine kadar sürekli bir gelişim süreci içindedir. Hem işverenin hem de proje danışmanının, önerileri denemek, çözümleri geliştirebilmek ve projeye uygunluklarını kontrol edebilmek için bu zaman ihtiyaçları vardır. Sürekli ve yapıcı bir diyalog şarttır. Bu kendini tekrarlayan bir prosedürdür.

Değerlendirme içi zaman: Yapının mekânsal düzenlemesi ve işleyişi net bir şekilde tanımlanmış olsa bile, kullanıcılarla yapının birbirine uyumlu bir şekilde yaşayabilmeyi öğrenmesi gerekir. Yapı, hareketsiz bir varlık değildir; aksine, kullanıcıları aracılığıyla yaşar ve değişen ihtiyaçlar, farklılaşan kullanıcı davranışları ve yeniden düzenlemelerle işleyişi değişmektedir.

Kullanım ömrü: Bu süre, yapının kendi bağlamında "anlamını" yitirmeden teknik ve insani değişimlere uyum göstermek üzere dönüşme yeteneğine bağlıdır. Bir kamu yapısının gerçek kalitesi ancak uzun yıllar boyunca yaşamasıyla değerlendirilebilir.

Kamu yapıları kalıcılık olgusundan ayrı düşünülemez. Belirli bir yerde konumlanmıştır ve dönüştürülse veya başka kullanımlara açılsa bile temel olarak bu belli çevrenin bir parçası olarak kalırlar. Yani değişim geçirme, yeniden ele alınma veya yeniden tanımlanma olasılığı yüksek olan bu yapıların her an değişmekte olan modaları takip etmeleri bir yana, bahsettiğimiz bu kalıcı bağı da sürdürmeleri gerekir.

Diğer sanatlar gibi mimarlık da uzun yıllara tanıklık eder ve izlerini üzerinde taşır. Bazı yapılar, yarattıkları bazı duygular nedeniyle doğal kullanım ömürlerinden daha fazla uzun süre ayakta kalırlar; kültürel mirasımızın bir parçası olur ve zekanın bir ürünü olarak takdir kazanırlar.

KAMU YAPILARININ TOPLUMSAL ÖNEMİ

Kamu hizmetleri toplumun yararına olmalıdır. Organize edilme şekilleri –bölgesel kalkınma

ölçeğinden bir ofis birimine kadar çeşitli ölçeklerde- sosyal ilişkilerin yönlendirilmesine yardımcı olur. "Kamu hizmetleri" ifadesinin belirttiği gibi, kamuya hizmet verecek şekilde düzenlenmişlerdir ve proje danışmanı toplumsal talep veya isteklere en uygun fiziksel biçimin verilmesi amacıyla geçici bir süre sorumlu tutulan kişidir.

Bunun ötesinde, bir kamu yapısı yalnızca içinde oturanlar ve kullanıcılar üzerinde değil aynı zamanda çevresinden geçenler için ve aynı zamanda da bulunduğu bölge ve kentin işleyişi açısından etkiye sahiptir. Mekânlarının kalitesi sosyal hayatı etkiler ve bu nedenle de gruplar ve bireylerin davranışlarında da etkiye sahiptir.

Örnek vermek gerekirse, bir öğretmenin yeni sınıfı üzerine yaptığı yorumlar mimari seçimlerin kullanıcıların hayatında ne kapsamda bir etki yaptığını gösterir: "Çocuklar, hareketli şehir merkezinden uzak olan bu okulda çevrelerinden en iyi şekilde faydalanıyorlar. Duyduğumuz tek ses kuş cıvıldamaları. Çocuklar sakin bir yaşam geçiriyorlar, yeterince mekâna ve kendileri için ayrılmış bir bahçeye sahipler. Rahat ve kendilerinden eminler. Onlara kuralları burada öğretebiliyorum…"

Burada zor olan, bir yapının aynı anda hem insan topluluğunun bütünü için belirli bir hizmet verebilmesi hem de her bir bireysel kullanıcı için en iyi hizmeti sunması gerekliliğidir.

KAMU YAPILARININ SEMBOLİK DEĞERİ

Kamu yapıları çok çeşitli hizmetleri yerine getirirler: hükümet işlevleri, kurumsal, kültürel ve kamusal hizmetler gibi. Bulundukları bölgelerdeki insan toplulukları tarafından kabul görmüş, paylaşım ve aidiyet gibi toplum değerlerini sergilerler.

Bir yapıyı arazisi içinde algılarken her eleman bizim için bir işarettir ve her işaretin bir anlamı vardır. Bir yapının sembolik değeri her insan için farklıdır ve işaret gözlemciyle bir şekilde ilişkilendiğinde ortaya çıkar: Hayal gücünü hareket geçiren bu değer sosyal hayat için önemli bir faktör haline gelir.

Kamu yapıları, ifade ettikleri anlamlarla, dışa dönük yapılarıyla, bulundukları konumlarla, arazileriyle ilişkilenme biçimleriyle, çevrelerinde ürettikleri ve yanında yer aldıkları yapılar ve kamusal mekânlarla, yerleşim birimlerinin ve kentlerin kimliklerini oluşturur ve fiziksel olarak ifade ederler, böylece kendilerine özgü bir özellik katarlar. İşveren ortaya çıkacak proje için nasıl bir görünüm istediğini düşünmek konusunda sorumludur.

Yapının yer alacağı konumu ve içinde yer alacak olan işlevin ne kadar sembolik bir ağırlığı olacağına karar vermek de her şeyden önce işverenin sorumluluğundadır. Bunu takiben de, proje danışmanı bu beklentilerden yola çıkarak birtakım kavramları geleceğe yönelik bakışla seçer ve bu kavramlara biçimsel bir ifade verir.

KAMU YAPILARININ KÜLTÜREL DEĞERİ

Bir inşaat projesi her şeyden önce bir düşünme, mekânsal terminolojiyle konuşmak gerekirse de insanları bir mekânda hayal etme etkinliğidir: Malzemeleri kullanarak konutlar, ofis yapıları veya kamu yapıları inşa etmek söz konusudur. Bu süreç oldukça farklı beklentileri olan kişileri biraraya getirerek, bir insan etkinliği için barınak sağlama yolunda bir maceraya sürükler. Proje, mekânların, hacimlerin ve oranların sanatsal açıdan biçimlendirilmesi ve aralarında uyumlu ilişkiler kurulması işini içine aldığı zaman, yalnızca işlevsel olanı aşan kültürel bir boyuta da sahip olmaktadır. Mekân, hacim, madde ve ışık mimarlığın gerçek malzemeleridir. Tüm bu verileri kullanarak ve basitçe işlevsel bir programdan başlayarak mimar insan düşüncesini ifade eden kültürel bir ürün üretir.

Mekân ve zamanla yoğrulduğunda bu insan düşüncesi mirasımızın bir parçası, insan medeniyetlerinin varlığının inşa edilmiş bir ifadesi haline gelir. Bu ürünleri mimari kimlik açısın-

dan -ki bu özellikle oldukça uzun vadeli bir varlığa sahiptir- ölçülebilir olmayan bir özelliğe, yani Le Corbusier'nin de "ifade edilemez" olarak adlandırdığı estetik alanına geliriz. Edebiyatta oldukça verimli bir şekilde ele alınmış bu konunun ardından, mimari estetiğe ilişkin bazı temel elemanlardan bahsedebiliriz.

Genel olarak konuşursak, mimarlık da plastik sanatlardakine benzer bir estetik düşünceyi içerir (örneğin, güzellik kavramı): Kullanılan şekiller, renkler, malzemeler ve bunlardan da önemlisi ışık ve gölge oyunları.

Daha özele inersek, mimarlığın uyum hissine verdiği önemden bahsedebiliriz. Viollet-le-Duc mimarlığın verdiği uyum hissini müzikteki uyuma benzetmiştir. Mimarlıktaki uyum da mekânların kalitesinin ve dolu-boş dengesindeki oranın bir değerlendirmesinden oluşur. Mies van der Rohe ise şöyle söylemekteydi: "En önemli şey olmasına rağmen onu anlatamayız". Detaylardaki uygulama kalitesi de çok değerlidir: Mies'i bir kez daha anmak gerekirse "Tanrı detaylardadır".

Rasyonel düşünceden hareketle, mimarlığa özgü estetik biçim ve işlev arasındaki mantıklı ilişkiden oluşur. Mimarlık ve kent planlamayla ilgili düşünceleri rasyonelliğin baskın olduğu Le Corbusier de bile bu konuda yumuşak bir nüans vardır: "Son aşamada, mekanik yöntemlerin tek hakim olmasını engelleyen, bir sanatçı hissiyatını taşıyan mimarın son hükmüdür".

İyi bir proje işlevsel boyutun ötesine gidendir. Mimarın görevi bir yapıyı yalnızca iyi yapmak değil, çeşitli duygular uyandıracak biçimde yapmaktır.

KAMU YAPILARININ KENTSEL PLANLAMA AÇISINDAN DEĞERİ

Günümüzde kamu yapılarının çok büyük bir kısmı önemli bir rol oynamalarını gerektiren kentsel bağlamlarda yer almaktadır. Çevresindeki kenti biçimlendirmek gibi bir kaygısı olmayan bir kamu yapısı içe dönük kalmakta ve hem politik hem de sosyal açıdan etkisiz hale gelmektedir.

Bir mimarlık ürünü kendi bağlamından dışarı çıkarıldığında öneminin büyük bir bölümünü kaybetmektedir.

Bir kamu yapısının çevresindeki mekânları, "arazi" (site) ve "yakın çevre" (approaches) olarak iki farklı düzeye ayırabiliriz. Arazi, yeni yapının yapımı için değiştirilemeyecek olan doğal veya kentsel peyzajdır (sokaklar, meydanlar, komşu yapılar gibi). Yakın çevre ise aksine yeni yapıya uygun olarak geliştirilecek olan, yapıya yakın mekânlardır.

Arazi yapıyı biçimlendirir: Mimar araziden mümkün olduğunca yararlanarak avantajlarını kullanır ve sorunlarını en aza indirmeye çalışır. Yapı bir kez inşa edildiğinde ise artık ölçeği, biçimleri ve dış görünümüyle araziyi o biçimlendirmeye başlar. Bir yapının arazisiyle ilişkisi, arazinin doğal veya yapılı çevreden oluşmasından bağımsız olarak, günümüzde bir projenin başarısı için en temel kriterlerden biridir. Fakat bu yine de kaygan bir zemindir: Günümüzde dile getirilen "bütünleşme" olgusu, birçok farklı anlam taşıması nedeniyle çok da net değildir. Çoğunlukla yeni yapının çevresine sakin bir şekilde uyum sağlayacak şekilde çevreyi taklit etmesi anlamına gelir. Hâlbuki yeni yapılan bu yapı yer aldığı çevrenin oluşumunu yönlendiren gündemden oldukça farklı bir gündeme hitap etmektedir. Yani sormamız gereken soru şudur: Çağdaş kamu yapılarını kırsal işlevlere göre tasarlanmış bir köy ortamında kullanılan biçimler ve yapı yöntemlerini kullanarak mı inşa etmeliyiz?

İşte tam da bu nedenle yeni yapılar ile arazileri arasında bir "denge"den bahsedilir. Bu daha geniş bir bakış açısıdır ve mimarlık eylemine tamamen farklı bir bakış açısı getirir. 20. yüzyıl mimarlığının ustalarının önde gelen ürünlerinde, aynı zamanda güncel bazı projelerde de yapıları arazilerine yerleştirmek için kullanılan çok çeşitli yöntemler bulunmaktadır.

Bu oldukça zor olan alanda dogmalardan ve öğretilerden bahsetmek çok da mümkün olmaz. Bu sorunun en iyi şekilde çözülmesi ise mimarın duyarlılığına bağlıdır. Kamu yapısının kentsel planlama içindeki yeri de süreç içinde sorun yaratabilecek diğer konulardan biridir. Bunun nedeni arazi seçiminin çok önemli olmasıdır: kötü bir arazi, kolay veya düz yoldan erişimi olmayan bir arazi, çevre bölgelerde sıkıntılı alanların bulunması veya arazi boyutlarının projenin gerçekleştirilmesini engelleyebilecek kadar zorlu olması.

Kentsel veya kırsal olsun arazi seçimi işverenin üzerinde durmak istediği sosyal veya kültürel değerleri de içinde barındırmaktadır. Bir kamu yapısının peyzajla bütünleşmesinin kalitesi çeşitli bakış açılarından değerlendirilebilir; kentsel planlama, mimarlık, işlevsellik ve toplum açısından yaklaşılabilir.

• **Kentsel planlama yaklaşımı;** mahalle, ofis veya konut blokları veya kent bütünü ölçeğinde;
• **Mimari yaklaşım;** Çevredeki yapıların büyüklüğü, mimari dili ve kompozisyonu kapsamında değerlendirme;
• **İşlevsel yaklaşım;** Her türlü ulaşım aracıyla hizmet koşulları; mahalle veya kent içinde yaklaşım ve konumlanma koşulları; yapının işleyişi veya güvenliğine ilişkin gerekli hizmetlere ulaşım koşulları; mahalle veya blokta bulunan diğer etkinliklerle ilgili işleyiş çatışmalarının yönetimi; yapının verdiği temel hizmetlerin işleyiş koşulları; yapının insanları karşılama koşulları; insanların ve eşyalarının güvenliği için gerekli koşullar; teknik hizmetlerin seçimi ve mekanın tanımı ve kullanım şekline bağlı olarak yapı malzemesi kullanımı;
• **Sosyal yaklaşım;** Yapının kalıcı ve geçici kullanıcıları tarafından benimsenip benimsenmeyeceği konusunda yapıdaki mekansal, estetik ve işlevsel sentezin kalitesi belirleyicidir ve bu da beklentilerin karşılanıp karşılanmadığını gösterir.

İÇ VE DIŞ MEKÂNLARIN SÜREKLİLİĞİ

Bir kamu yapısı mekânlarının kalitesine göre değerlendirilir: bu daha çok iç mekânla ilgili bir durum da olsa dış mekânlar için de geçerlidir. "İç" ve "dış"ın birleştirilme şekli ve aralarındaki süreklilik kamu yapısıyla kent arasındaki ilişkiyi yansıtır.

Kamusal bir dış mekân, yapılış amacı ve işleviyle birlikte değerlendirildiğinde bir nevi "kamu hizmeti"dir:
• **Tanımlanmış ortak mekânlar:** gezinti yolları, meydanlar, ve hatta "kurgulanmış" mekânlar;
• **Geçiş mekânları:** alışveriş merkezleri, sokaklar, kaldırımlar, pasajlar, vb.;
• **Yaklaşım ve konumlanma mekânları:** İç mekândaki karşılama mekânlarına giden meydanlar;
• **Eğlenme, rahatlama, ışık alma ve peyzaj mekânları,** iç mekânlara bağlı veya onlara tezat olarak kullanılabilir;
• **Hizmet alanları:** bakım, malzeme girişi, çöp, güvenlik, vb.;

Bu dış mekânlar iç mekânlarla beraber düşünülmeli ve benzer bir hassasiyetle ele alınmalıdır: İç ve dış birbiriyle etkileşim içindedir.

Burada aynı zamanda, insanların karşılama mekânlarına verdikleri tepkinin kurum kimliğini algılayışlarını etkilediğinden ve kurumda verilen hizmetlerin kalitesi konusundaki düşüncelerini de şekillendirdiğinden bahsedebiliriz.

Ayrıca, hem içte hem de dışta yürüyüş yollarının pratik olmasına dikkat edilmesi gerekir (Hareket kabiliyeti düşük olanlar için erişim, yaklaşım uzaklığı, hava koşullarından koruma ve bekleme alanlarına özen gösterilmelidir).

KULLANIM DEĞERİ

Kamu yapılarında kaliteden bahsederken genellikle kullanıma öncelik verilir: Bir kamu yapısındaki mekânlar kullanımın kaliteli ve kolay olmasını sağlayacak şekilde, orada gerçek-

leştirilen işler, etkinlikler ve verilen hizmetlerle tutarlı olacak biçimde tasarlanmalı ve uygulanmalıdır.

Burada aranan işlevsel özellikler genellikle programın ana bölümünü oluşturur. Bunlar genellikle "mekanik" bakış açısıyla tanımlanır –işlevsel bağlantılar, yüzey alanları ve standartlar- halbuki konuya kullanım ve işleyişle ilgili daha "yaşamsal" açılardan yaklaşılmalıdır. Gerçekten de yapının vereceği hizmetin, bu hizmetten yararlanacak kişilerin, bu kişilerin bu hizmeti nasıl benimseyeceklerinin ve nasıl bir topluluğa hizmet verileceğinin tanımlanması daha çok tercih edilmesi gereken bir yol olacaktır. Bu aşamadan sonra da bu tanımlardan yola çıkıp kısıtlamalar ve ihtiyaçlar arasında bir denge oluşturarak bir mekân yaratmak mimarın görevidir.

Zaten işlevsel eğilimin de bir sınırı vardır: İnsan doğası ısmarlama yapılan ürünlere daha yakındır ve sözde pratik mekânların mutlaka en rahat yaşanan mekânlar olacağı söylenemez. Hatta tam aksine, "hiç bir amaca hizmet etmiyor gibi görünen" bazı mekânlarda beklenmeyen fakat oldukça ilginç davranışlar gözlemlenmektedir.

Kalıcı ve geçici kullanıcıların "mimari ürünü" kendilerince benimsemelerine izin verilmelidir; mimar programa tamamen sadık kalmış olsa bile bazen kullanıcılar yapıyı hiç de öngörülmemiş bir amaçla kullanmaya başlayabilir ve tamamen farklı kurallar getirebilirler.

Bu nedenlerden dolayı, bir kentin ve yapının kullanımında gelecekteki değişiklikleri hiçbir zaman kesin olarak öngöremeyeceğimiz düşüncesinden hareketle belirli derecede bir sadelik ve sınırlama ile hareket etmek doğru olacaktır.

Bir kamu hizmeti toplumda, davranış kalıplarında ve toplum değerlerindeki hem işlevsel değişimlerden hem de teknolojik gelişimden kaynaklanan hızlı değişim döngüsüne ayak uydurma yeteneğine sahip olmalıdır. Bu nedenle de planlarda belirli bir esneklik sağlamak ve yeni davranış biçimlerine uyum sağlayabilecek biçimde bir hareket boşluğu bırakmak gerekir.

Bu temel prensip, yenileme ve yeniden yapılanma konusuna geldiğimizde daha da önem kazanmaktadır. Bazı "eski yapılarda" değer verdiğimiz önemli bir özellik, bu yapıların güçlü kamusal özelliklerini yitirmeksizin zaman içinde bir işlevden diğerine, örneğin bir yönetim yapısının hastane veya okula dönüşmeyi başarabilmesidir.

İster yeni bir yapı inşa etmekten isterse mevcut bir yapıyı dönüştürmek veya yenilemekten bahsediyor olalım, her ikisinde de mevcut arazinin tarihini dikkate almamız gerekir. Bu tarihin potansiyeli yapılacak projede kullanılmak üzere değerlendirilmelidir.

Şimdiki zaman geçmişten beslenmekte ve geleceğe yol çizmektedir.

Kullanım kalitesi aynı zamanda konfor ve kolaylık olgusunu da beraberinde getirmektedir: Bir kamu hizmeti kısa veya uzun boylu, engelli veya değil, tüm kullanıcılar için kullanılabilir ve erişime açık olmalıdır. Kullanıcılar için kullanımı rahat bir kamu yapısı inşa edebilmek, aynı zamanda her kullanıcının yapıyı iyi anlamasına, içinde yolunu bulmasına, bir engel veya riskle karşılaşmadan ilerleyebilmesine ve kendini güvenli hissetmesine yardımcı olmak demektir.

Ayrıca bir kamu işvereni iletişim ve diyalogu artırmak için veya tam tersine mahremiyet sağlayabilmek için mekânı kendine göre yeniden düzenleyebilmek de isteyebilir. Bunlar hem işveren hem de proje danışmanının seçim yapması gereken konulardır.

Kullanıcı konforuyla ilgili çalışmalar kalıcı ve geçici kullanıcılar üzerindeki fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik etkilerin değerlendirilmesini de içerir. Bu özellikle aşağıdaki konularla ilgilidir:

• **Akustik konfor:** Tüm yapı içinde en geniş mekânlardan (oditoryumlar veya toplantı salonları) daha çok diğerlerinden kalan yerlerde çözülen mekânlara kadar (koridorlar ve hizmet alanları).
• **Sıcaklık ve nem kontrolü:** Her mevsimde özellikle doğrudan güneş ışığı ve doğal-suni aydınlatma yoluyla; ışığın binaya giriş şekli mimarlığın önemli bir bileşenidir.

Bu son bahsedilen konular, tasarımcının çeşitli teknikler konusunda bilgili olmasını gerektirir.

TEKNİK KALİTE
İşverenin kısa, orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarını karşılamak konusunda mimar, hem teknik hem de ekonomik olarak yapının mekânsal tasarımında nelerin gerçekleştirilmesinin şart olduğu ve bunlara nasıl ulaşılacağı konularını belirlemekle sorumludur.

Proje danışmanı, kabul edilen genel mimari yaklaşım içinde, programda tanımlanan sorunlara verimli, ekonomik ve kaliteli bir çözüm getirecek bir yapı sistemi ile çeşitli teknikler ve malzemeler üzerinde karar kılmalıdır. (Bu da bir ürünün mimari bütünlüğünü sağlamak ve en uygun çözümü bulabilmek için –küçük projeleri ve acil kaçış merdiveni veya yeni bir mutfak eklenmesi türünden teknik projeleri de içerecek şekilde- tüm projeler için bir mimardan danışmanlık alınması gerekliliğini kanıtlamaktadır.)

Daha açık bir şekilde söylemek gerekirse teknik kalite aşağıdakilere bağlıdır:
• Yapı strüktürlerinin tasarımı ve seçimi;
• Seçilen yapı malzemeleri ve teknik sistemlerin (ısıtma, havalandırma, elektrik, düşük voltajlı sistemler) üretim ve işleyiş kalitesi;
• Teknik uzmanlık ve yeniliklerin bilinçli kullanımına makul bir şekilde başvurulması;
• Yapılan seçimlerin, çevresel bağlama ve yapı işletimi ve bakımı için ayrılan kaynaklara uygunluğu açısından, mevcut ve gelecekteki kullanımlar için elverişliliği;
• Uygun bir inşaat planı: İşin düzgün olarak yapılabilmesi ve performansının denetlenebilmesi için yeterince uzun bir süre tanınması; kullanıcıların yapıyı hızlı ve evrimli bir şekilde kullanmaya ve benimsemeye başlayabilmesi için yeterince kısa bir sürede açılışın öngörülmesi.

YAPIM KALİTESİ
Yukarıda bahsi geçen kaliteyle ilgili tüm konular mimari projenin oluşturulmasına doğru giden yaratma süreci için geçerli olan konulardır. Daha sonra projeyi gerçekleştirme, araziye uygulama zamanı gelir. Uygulama süreci, kendi sorumluluklarındaki konulardaki kalite koşullarını yerine getirmeleri gereken birçok farklı alandan işçinin katılımını gerektirir. Yapının veya yenileme projesinin sonuçta göstereceği kalite hiç şüphesiz ki işçilerin çalışma kalitesine de bağlıdır; sürecin ilk aşamalarında baştan savma yapılan işlerin daha sonra ne kadar çaba gösterilirse gösterilsin telafisi hiç de kolay değildir.

Son aşamada proje danışmanı yapı inşaatının en küçük detayına kadar denetleme konusunda çok can alıcı bir rol oynar. Müteahhitlerden beklenen performans kalitesi mimar tarafından çizilen (veya onaylanan) planların kalitesine bağlıdır. Bu nedenle inşaat koşullarını iyi bir şekilde kurma şansı, bir kez daha, proje danışmanına ihtiyaç duyduğu kaynak ve tasarım zamanını vermek yoluyla kamu işverenine düşmektedir.

İşveren, kaliteli iş yapan ve programa bağlılıkla çalışan bir ekip seçebilmek için, müteahhitlerin tekliflerini incelerken proje danışmanın fikrini de almalıdır. Yapının inşaat sürecine katılacak olan her meslekten işin kendine özgü özellikleriyle ilgili uzmanlığa sahip kişiler seçilmelidir; bu konu teklif değerlendirme aşamasında da dikkate alınmalıdır ki her tür teknik garantinin en iyi fiyatla beraber elde edilmesi mümkün olabilsin.

Ayrıca, yapılar sözkonusu olduğunda işverenin müteahhitten farklı olarak (tasarımcının aynı anda inşaatı yapan kişi olması durumu hariç) proje danışmanının sorumluluğuna verdiği görevlerden biri de müteahhitin yaptığı işte gözden kaçanları denetlemek ve planlara uygunluğu kontrol etmektir. Bu her tür yapı için geçerli olmalıdır.

Çok fazla sayıda müteahhit olması nedeniyle iş bölümünün nasıl yapıldığından bağımsız olarak, inşaat süresince farklı iş kollarının "ara kesitinde" duran konuları yönetebilmek için oldukça dikkatli bir gözlem gerekir. En iyi uzmanlar bile, kendi uygulama tekniklerinin diğer aktörlerinkilerle iyi bir şekilde koordinasyonun sağlanmaması durumunda iyi sonuç vermeyebilirler. İşte tam bu noktada proje danışmanının inşaat yönetimi bir orkestra şefinin görevine benzetilebilir. Uyumlu bir bütüne kavuşmak amacıyla aynı şekilde onun da biraraya gelen farklı meslek dallarının kaliteli kaynaklarını iyi bir şekilde kullanması gerekir. Meslek dallarındaki deneyim, gelenekler ve iş kültüründen gelen bu kaynaklar belirli bir program altında kendine özgü olarak üretilen kamu yapılarında bir avantaja dönüşmektedir: Kamu yapılarının inşası seri üretimden daha ziyade bir prototipin üretilmesi gibidir ve sonuçta ortaya çıkacak ürün ve hizmet tam anlamıyla bu nitelikte olacaktır.

EKONOMİK KALİTE

İşverenin kaliteyi makul bir maliyetle elde etmeyi istemesi çok doğaldır, fakat yine de bu çok dikkatle yaklaşılması gereken bir konudur. Kaliteyi etkileyen farklı değerler arasında maliyet ve amaca uygunluk açısından seçim yapmak işverene bağlıdır.

"Güzellik", "işlevsellik" ve "dayanıklılık" özellikleri mutlaka projenin her bölümünde en pahalı veya en teknolojik ürünlerin kullanılmasını gerektirmez. Benzer şekilde, iyi olan ürünler kötü olanlardan her zaman daha pahalı olacak diye de bir genelleme yoktur.

Kamu yapısı önemli bir varlıktır: Maliyetten çok fazla kısmak veya hatalı maliyet hesaplamaları yapının verdiği hizmete zarar verir, kullanıcıların yapıyı benimsememesine neden olur ve yapının hızla kötüye doğru gitmesine kadar uzanır. Bu, aynı zamanda kurumun imajını da zedeler. Bu nedenle işveren program üzerinde yaptığı seçimlerde gelecek vizyonuyla davranmalıdır. Sonrasında, yatırımların uygun bir şekilde dağıtımının sağlanmasından, işveren ve yapının gelecekteki yöneticisiyle sürekli eşgüdüm halinde olmak üzere, proje danışmanı sorumlu olacaktır.

Son olarak, sadece başlangıçtaki yatırım maliyetlerini değil aynı zamanda işletme, temizleme ve bakım giderlerini de içeren projenin genel maliyeti konusundan bahsetmemiz gerekir. Tüm bütçe kararlarını yalnızca yatırım maliyeti üzerinden almak çoğunlukla kamu mallarının işletiminde sorunlara neden olmaktadır. Öte yandan, tasarruf konusunda yapılan kötü tercihler de daha sonra kolaylıkla üstesinden gelinemeyecek beklenmeyen maliyetlere ve insani kaynakların kullanımına ilişkin sorunlara yol açabilmektedir. Planlama aşamasında alınan maliyet kararlarının tüm giderlerin yaklaşık % 70'ine yakın olduğu düşünüldüğünde, bütüncül bir maliyet yaklaşımı bu aşamadan başlayarak izlenmelidir.

ÇEVRESEL KALİTE

Sürdürülebilir gelişim vizyonuyla inşa etmek… Bu, çevreciliği gündeme taşımak için öylesine bir düşünce değil, aksine siyasi eylemlerin –ki kamu inşaatları da her şeyden önce ve en başta birer siyasi eylemdir- üzerinde durması gereken önemli bir konudur.

İlk olarak BM'nin Brundtland Raporu'nda bahsi geçen sürdürülebilirlik kavramı 1992 yılında Rio Zirvesi'nde kabul görmüştü. 179 ülke tarafından kabul edilen "Gündem 21" bu zirvede yapılan taahhütlerin nasıl uygulanacağını da tanımlıyordu.

Tarihi bir bakışla, sürdürülebilir gelişim kavramı son yıllarda kesişmeye başlayan iki yeni anlayışın bir sonucu olarak ortaya çıktı: yavaş yavaş büyüme kavramının yerini alan gelişim kavramı ve çevrenin hassaslığının farkında olunması.

Fransa'daki işverenler de proje danışmanları da bu konudaki düşünce tarzının değişimini görmezden gelemezler. Özellikle de örnek olmaları gereken kamu işverenleri, bir yandan çevrenin daha fazla kullanımı ve korunması diğer yandan da yeni yerel demokratik süreçler kurumasını gerektiren sürekli gelişimin hedefleriyle yakından ilgilenmelidirler.

Proje düzeyinde, "çevresel yaklaşım" üç temel avantaj getirmektedir:
• Birtakım "değerler" (çevre terminolojisinde "hedefler") içeren kapsamlı ve çok yönlü bir yaklaşım getirir. Çevre sorunu, ısıtma ve ışıklandırma sistemleri ve malzemelerini ilgilendiren bilimlere ilişkin teknik uzmanlık gerektiriyorsa da, yapılara genel bir yaklaşım getirmediği sürece bunun bir anlamı yoktur.

• Programın sorunlu aşamalarında, örneğin kentsel ulaşım ve arazinin getirdiği kısıtlamalarla (gölgede kalan alanlar, güneş ışığına maruz kalma, rüzgâr, akustik, kirlilik vb. gibi) ilgili birtakım kararların alınmaya başladığı arazinin seçimi aşamasından başlayarak dikkatlice düşünmeyi gerektirir. Nihai kaliteyi belirleyen en önemli faktörlerden birinin başlangıç aşamasında alınan kararlar olduğunu hatırlatmak gerekir.

• Yatırım maliyetinin yanısıra işletme, bakım ve yönetim maliyetleri de -ki yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu ikinci grup giderin önemi genellikle gözden kaçırılmaktadır- dikkate alınmadan çevresel bir yaklaşım izlemek olanaksızdır.

Çevresel kaliteyi elde etmek için gerekli prosedürün bütününü açmak bu yayının kapsamını aşmaktadır, fakat genel görünümü çizmek amacıyla yukarıda bahsedilen "hedef"lerden bahsedebiliriz. Bu hedefleri üç kategoride toplamak mümkündür:

• **Ekolojik İnşaat:** Amaç, yapı ile yakın çevresi arasında uyumlu ilişkiler kurmaktır: araziyle uzlaşma, kentsel ulaşım üzerindeki etkinin değerlendirilmesi, dış mekânların çevre dostu tasarımı, çevredeki olumsuzlukların en aza indirilmesi, yapı malzemeleri ve enerji etkinlik konusunda tutumlu seçimler yapılması.

Buna ek olarak ekolojik inşaat, hepimizi yapıların yıkılışlarına kadar değişime uyum sağlayabilecek şekilde esnek olabilmelerini düşünmeye sevk eder.

• **Ekolojik Yönetim:** Bu kategori, yapının yaşamsal koşullarıyla özellikle de çevresel etki ve enerji tüketiminin azaltılması gibi enerjiyle ilgili seçimlerle ilgili seçimlerle ilgilidir ve yapının iklimsel koşullarının tasarıma yansıtılması demektir.

Benzer bir yaklaşım şu temini ve atıkların işlenmesi konusunda da izlenmelidir. Genel olarak konuşmak gerekirse amaç yönetim ve bakım sorunlarına daha yakından ve sürdürülebilir bir ilgi göstermektir.

• **Konfor ve Sağlık:** Çevresel "hedef"lerin en sonuncu kategorisi konforla ilgili koşulları içerir: sıcaklık ve nem kontrolü, akustik ve görsel konfor. Buna ek olarak, kötü hava kalitesinin getirdiği risklere ilişkin yeni bir bilincin gelişmesiyle, hava kalitesi de temel bir koşul haline gelmiştir. Kullanıcılara mümkün olan en sağlıklı sağlık ve hijyen koşullarını taşıyan bir yapı bütününü sağlamak işverenin sorumluluğundadır.

SONUÇ: MİMARİ KALİTE

Bu bölümü okuduktan sonra, kamu inşaatlarında kalite olgusunun çok yönlü olduğu açıkça görülmektedir. Kalite, bir mimari üründe kaçınılmaz olarak fiziksel ve görülür bir biçim aldığından, kelimenin tam anlamıyla bunu mimari kalite olarak adlandırabiliriz.

Mimarlığın, bir sanat olmasına rağmen, sosyal anlamları açısından diğer "serbest sanatlardan" (edebiyat, müzik, resim vb.) daha farklı bir yerde durduğu genel bir kabul haline gel-

miştir. Diğer sanatçılar ve meslek adamları gibi mimarlar da yaratıcılıklarını, yeteneklerini ve uygulama bilgilerini mimarlığın bu sosyal işlevinin hizmetine sunarlar. Böylece mimarın ortaya koyduğu ürün sanatsal kişiliğinin bir sonucu olurken, yapının kültürel değeri ise kültürel duyarlılığının bir ürünü haline gelir.

Yani bir programa cevap verecek önceden belirlenmiş tek bir mimarlık yoktur. Bu tartışmasız bir konudur –yarışmalar tek bir programa birçok farklı cevaplar veren mimarları bizlere göstermektedir. Bu aslında aynı ana soruna karşılık gelen farklı cevapları tüm kısıtlamalar ve koşullar ışığında karşılıklı değerlendirme avantajını da sunmaktadır. Mimari ifadenin kalitesi tabii ki bunların çok ötesinde bir değerlendirmedir.

Yarışma jürisi mimari değerlendirmenin pratik bir uygulamasıdır ve bu değerlendirmenin birtakım kriterlerden oluşan bir listeye indirgenemeyeceğini kanıtlamaktadır.

Biz tabii ki aksini tercih ederdik, fakat ne yazık ki jürinin elinde bir karara varmak için tamamen rasyonel veriler yoktur. Bir teknik komite teslim edilen projelerin nesnel analizini yapabilir (yüzey alanları, işlevsel konular, maliyet analizi, yasalarla uyum vb.), fakat yine de jürinin kararı esasen tartışma süresinde ortaya çıkmaktadır: jüri üyelerinin farklı düşünceleri paylaşması ve bu yönde yaptıkları tartışmayla şekillenir. Mimarlığın yalnızca nesnel kriterlere indirgenemeyeceğini bilsek bile, yine de belirli ölçüde bir nesnelliğe ulaşmaya çalışmalıyız. Bunun yolu, çok çeşitli faktörlerin yer aldığı bu ortamda, bu faktörleri ürün değerlendirmesinde kullanmak üzere birer kriter olarak listelemek yerine, projeleri anlamak ve değerlendirmek için ortak bir yaklaşım belirleyebilmektir.

Burada proje üzerinde varılacak yargı, yapıyla temasa geçecek herkesin -kullanıcılar, çevreden geçenler, politikacılar, bürokratlar, bakım teknisyenleri- birçok farklı bakış açısı üzerine kurulu düşüncelerini içeren bir öngörüdür. Bu da mimarlığın doğasındaki karmaşıklığı yansıtır; projeyi tanımlayan parametreler, koşullar ve kısıtlamalar buna göre şekillenir, fakat projenin bir mimarlık ürünü haline gelmesi için gerekli olmasına rağmen yeterli değildir. Yine de gerçek mimari kalite kendisini zaman içinde gösterecektir: Bu hem kullanıcıların yeni mekânı benimsemeleri hem de yapının kırsal veya kentsel peyzaj içine tam olarak oturması için gereken zamandır.

Peki, bu diyalog hangi koşullarda gerçekleşir ve ne gibi sonuçlar getirir? Chicago kentinden sorumlu kent plancısı R. Banham, vasat projelerin inşa edilebileceğini fakat içsel enerjiden yoksun olacaklarını, buna karşın görkemli ve yüksek kalitedeki projelerin tüm gelecek nesiller tarafından devralınarak benimsenecek yapılar getireceğini söylerdi. Doğası gereği mimarlık kısa vadede basitçe tüketilebilecek bir şey değildir. Yine doğası gereği moda fikrine karşıdır ve mimari kalite yalnızca ne plastik değerlerde ne de görsel ifadede aranmalıdır. Fiziksel ve estetik kalıcılığı ancak zaman tarafından sınandıktan sonra kanıtlanacaktır.

4. KALİTEYE ENGEL OLAN FAKTÖRLER

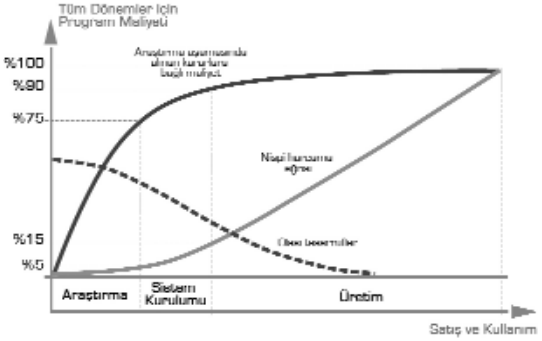

Yandaki grafik Değer Analizi Birliği (Association pour l'Analyse de la Valeur) tarafından yapılmış bir çalışmaya dayanmaktadır. Bu çalışma esasen, pazarın temel hedef olduğu imalat sektörü için yapılmış olmasına rağmen inşaat sektörüne göre de yorumlanabilmektedir.

Bu grafiğin amacı ürün gelişimiyle ilgili olan harcama eğrisini süreç içinde alınan kararlarla ilgili olan maliyet eğrisiyle karşılaştır-

maktır. Başlangıçtaki araştırma maliyetlerinin daha sonra kaliteyi etkileyen kararların önemine kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Grafik aynı zamanda tasarrufların zamanla gittikçe azalmakta olduğunu göstermektedir. İkinci eğri bu nedenle kalite eğrisi olarak da düşünülebilir.

İnşaat sürecinin son aşamalarında kalite eksikliği sayısal verilere yansımaktadır: Yapı Kalitesi Ajansı (Agence Qualité Construction) düşük kalitenin ekonomik zararını inşaat ve mühendislik sektöründe yaklaşık % 10 (veya yaklaşık 40 milyar Fransız Frangı) gelir düşüşüyle ifade etmektedir.

Fakat MIQCP için en az bunun kadar ciddi başka kalite sorunları da vardır: Kullanışsız, kentsel yapı içinde yanlış konumlanmış ve huzuru bozan kamu yapıları ve gelişim projeleri vb.

Bu kalite sorunlarının altında yatan nedenler şöyledir:

YETERSİZ PLANLAMA ÇALIŞMALARI
Planlama çalışmalarının önemi günümüzde oldukça kabul görmüştür. Projenin bu önemli aşamasını atlayarak gerekli çalışmaların yapılmasına elvermeyecek bir bütçe ve takvim belirlemek, tüm proje katılımcılarını fikir paylaşımı sürecine katmamak –tüm bunlar projenin bütünü veya bir kısmı için sorun yaratabilecek durumlardır. İşverenin iyi düşünülmüş kararlar alabilmesi ve sonrasında da seçimlerini yapının gelecekteki kullanıcılarıyla paylaşabilmesi için, planlama araştırmaları sırasında edinilen bilgilerden haberdar olması gerekir.

KÖTÜ MALİ VERİLER
İşletme finansmanı konusuna iki yönden bakmak mümkündür: Hem ihtiyaç duyulan mali paketin düzenlenmesini hem de tüm proje maliyetinin çıkarılmasını içerir.

Finansman paketiyle ilgili olarak, çok az miktarda projenin yalnızca tek bir kaynaktan beslendiğini söyleyebiliriz: Ortak finansman ve sübvansiyon arayışları bütçe hazırlıklarını gittikçe daha karmaşık bir süreç haline getirmektedir. Proje bütçesini son haline getirmek kamu işvereni açısından oldukça büyük miktarda enerji ve ayrıca mali destek sürecine ilişkin ayrıntılı bilgi gerektirir.

Fakat, işletme finansmanı bununla sınırlı değildir; çünkü kamu inşaatının işletme bütçesi, tüm yapım işlemleri için gereken bütçeyle tasarım ve danışma sözleşmelerinin gerektirdiği bütçenin toplamına eşit değildir. İşveren bu bütçeye, gerekli planlama çalışmaları (inşaat öncesi ve inşaat süresince), işletme yönetimi maliyeti, proje danışmanı ve diğer katılımcıların seçimi için gerekli harcamalar (reklam, çeşitli prosedürlerle ilgili düzenlemeler, tazminat, vb), projeye ilişkin iletişim giderleri, peyzaj çalışmaları ve yapıya yaklaşım düzenlemelerine ilişkin maliyet ve hatta mobilyalar ve donatılar için belirli bir bütçenin yanısıra, öngörülemeyen kazalar ve inşaatı çalıştırma giderlerini de katmalıdır.

Tüm çalışmanın gerçekçi bir bütçesini çıkarmak işverenin sorumluluğundadır; çok sıklıkla –bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde- bütçenin daha düşük tahmin edilmesi ortaklar arasında yanlış anlamalara neden olarak, kaliteyi kötü yönde etkileyecek bazı düzenlemeler yapılmasını gerektirir.

Ayrıca, içinde yaşayacak topluluğun mali açıdan bu yapıyı işletme gücü olup olmadığını da tam olarak anlamak için, yeni yapının temizlik, bakım ve işletim giderleri de tahminen belirlenmelidir. Bazen yapılar işletim giderlerinin karşılanamaması nedeniyle terk edilmektedir.

KAMU İŞVERENLERININ SORUMLULUKLARININ FARKINDA OLMAMALARI
Daha önce bahsettiğimiz 1985 tarihli yasa, kamu işvereninin asla vazgeçemeyeceği sorumlulukları net bir şekilde tanımlamaktadır. Bu hiç şüphesiz oldukça fazla zaman ve enerji ge-

rektiren bir iştir. Kamu işverenlerinin her tür ilgili uzmana danışarak bir projeyi başarılı bir şekilde yerine getirmek için gerekli her tür tavsiyeyi almaları önerilmesine rağmen yine de onların da bazı kararlar almaları, seçimler yapmaları ve uzlaşmalar sağlamaları gerekmektedir.

Planlamacı, işletme yöneticisi, proje danışmanı ve diğer görevlilerin her birinin ortaklıkta oynayacağı birtakım roller vardır ve her bir ortağın sorumluluğu net bir şekilde çizilmeli ve bu sorumluluğa bağlı kalmasının sağlanması gerekmektedir.
Kamu işvereni tüm süreç boyunca aktif bir rol oynamalıdır çünkü yapının kullanıcıları aldığı kararlar nedeniyle daha sonra onu sorumlu tutacaklardır.

SÜRECİN PARÇALANMASI, BÖLÜMLENMESİ
Bir kamusal inşaat projesi doğrusal bir süreç değildir. Planlama ve inşaat aşamalarında hem program seçimleri hem de mimari ve teknik seçimler düzeyinde, ortaklar arasında tekrar tekrar iletişim ve ayrıca diyalog, ayarlamalar ve etkileşim gerektirir.

Bu süreç çok parçalı hale geldiğinde ve ortaklar arasındaki bölümleme çok katı sınırlarla çizildiğinde proje bundan olumsuz etkilenebilir, çünkü süreçte rol alan tüm aktörlerin birbirinin yaptığı araştırma ve işle beslenmesi gerekir. Diyalog ve iyi iletişim şarttır: Program, tahmini bütçe ve mimarın projesi arasındaki bu etkileşime, bazı sınırlamalarla beraber, 1985 tarihli yasada da izin verilmiştir.

ZAMAN FAKTÖRÜNÜN İHMALİ
Proje gelişimi ve uygulama sürecinin bütününde zamanın önemini açıkça vurgulamıştık. Bu bağlamda, kullanım ömürleri uzun yıllarla ölçülen ve çoğu da bu süre içinde birçok farklı amaca hizmet eden kamu yapılarının bu kendilerine özgü doğasını da dikkate almalıyız.

Bir kamu işvereni projesi üzerinde zaman harcamaya çaba sarf etmeli ve ortaklarına da kendi seçimlerini düşünmeleri ve onaylamaları için yeterli süre vermelidir.

UYGUN OLMAYAN PROJE DANIŞMANI
İşveren hiç şüphesiz süreç boyunca yapılması gereken bir dizi seçim konusunda oldukça ağır bir sorumluluğa sahiptir. Fakat işveren planlama aşamalarını başarıyla yürütmüş olsa bile, iyi bir mimari danışmanlık ekibi kurmadan ve bu ekibe gerekli kaynakları sağlamadan projenin düzgün ilerlemesini bekleyemez. Bu diğer katılımcıların seçimi (örneğin inşaat firmaları gibi) için de aynen geçerlidir.

Doğru seçimi yapmak için, sonradan edinilebilecek derecede bir mimarlık bilgisine sahip olmak gerekir. MIQCP, kamu işverenlerine bir projeye başlamadan önce diğer yapıları dolaşmalarını, tasarım ve üretim süreçleri ve mimarların nasıl çalıştıklarına dair açıklamalar dinlemelerini ve böylece gelecekteki proje danışmanlarından ne beklemeleri gerektiği konusunda kişisel bir fikir oluşturabilmelerini önermektedir. Adaylar arasından yapılacak seçimin oldukça açık ve şeffaf bir prosedürle yapılması da önemli görünmektedir.

Benzer şekilde, bir mimarlık veya mühendislik yarışmasında da en iyi projeyi seçmek için çok çeşitli proje önerilerini değerlendirme yeteneği gerekir. Karar verme sürecine kılavuzluk etmek için kamu işvereni teknik komite ve yarışma jürisinde bulunan uzman kişilerden özellikle de mimarlardan yardım almalıdır.

YASAL ÇERÇEVENİN KARMAŞIKLIĞI
Yasalar ve uygulamaya yönelik yönetmelikler gereklidir, fakat çok katı ve karmaşık olduklarında, veya hatta birbirleriyle uyumsuz olduklarında, inşaatı yapan otoritede ve denetlemeyi yapan bölümde birtakım engellemelere neden olarak başta koyulan temel hedeflerin gerçekleşmesini tehlikeye sokar.

Günümüzde hem işverenler hem de proje danışmanları yasalardan oluşan bir yığın içinde kaybolmuş durumdadırlar: Kamu ihaleleri yasası, medeni yasa, yapı yasası, kent planlama yasası, iş yasası, güvenlik yönetmelikleri vb. Benzer şekilde, yasa ve yönetmeliklerin katı bir şekilde yorumlanması da tüm bu yasa ve yönetmeliklerin çıkma amacı olan kaliteye ulaşma hedefine karşı bir noktada durmaktadır. Bir danışman olarak görev yapan MIQCP her geçen gün kamu işverenlerinin "Bunu iyi bir şekilde nasıl yaparım?" sorusundan uzaklaşıp, "Bu konuda ne yapma yetkim var?" sorusuna yöneldiklerini gözlemlemektedir. Kurallara karşı gelme korkusu, enerjilerini azaltmakta ve hayal gücü ve düşünce sürecini sınırlamaktadır. Yasaların çıkarılış amacı içeriğine kurban gitmektedir.

Uygulamada, kamu işverenlerinin henüz herhangi bir yasal işleme maruz kalmadan kapsamlı yasal çerçeveyi önlerine serip bütün bir idari sürecin baştan sona kurgusunu yapmaları önerilir; tabii ki bu inşaata ilişkin ana prosedürlerin arka planında yürüyecektir.

Kamu işvereni bu konuda temel sorumlu olacaksa da, proje danışmanı da kendine düşen konularda projenin genel düzenini bozmaksızın mevcut kurallara nasıl uyulabileceği konusunda çözüm bulmak için mücadele vermeli ve ustalık sergilemelidir.

5. KAMU YAPILARINDA KALİTEYİ ARTIRAN İŞ VERME SÜREÇLERİ

Çok sayıda mimarlık verisi ve onların çevresindeki yoğun tartışmaları düşünerek MIQCP hiçbir zaman bir kalite sertifikalandırma işlemine kalkışmamıştır. Böylesi bir girişim ancak bulutların hacmini hesaplamaya benzetilebilir.

Bir yapının nihai kalitesi, işverenin yapıyı inşa etmek için isteğini belirttiği ilk günden, bitmiş yapının kabul görmesine ve hatta daha da sonraki sürece kadar tüm katılımcıların bilgi, hassasiyet ve profesyonelliklerinin bütünü üzerine kuruludur.

Mimari iş verme yöntemleri, davranışları ve ara kesit yönetiminde ilerlemenin kalite için başlı başına önemli bir faktör olduğu bizden çok önce gelenler tarafından da kabul görmüş bir gerçektir.

MIQCP'nin öğretisi, kaliteyi etkileyen en önemli etkenlerin belirlenmesi üzerine kurulmuştur: kamu işvereni üzerine odaklanan, inşaat sürecinin hazırlık aşamasında olan etkenler. Bu nedenle, bu bölümde yer alan ve kamu işverenlerine iyi sonuç alabilmeleri fırsatı sunan ilkeleri içermeseydi, bu yayın gerçekten tam olmazdı.

AKTÖRLER

Kamu İşvereni

1985 tarihli yasanın ilk başlığı kamu işverenini ürünün kalitesi konusunda en sorumlu kişi olarak tanımlamaktadır: "Ürün için temel sorumluluğu taşır ve bu görevi yürütürken hiçbir şekilde bir kenara koyamayacağı kamu yararı ilkesini gözetir". Fakat tabii ki yine de bu görevi yürütürken uzman desteği alacaktır.

Yani işveren tüm işleyişin genel organizasyonundan sorumludur. "Söz konusu çalışmanın uygulanabilir ve makul olduğunu doğrulamasının ardından, araziye karar vermek, programı kurmak, maksimum kabul edilebilir tahmini maliyeti belirlemek ve seçtiği proje yöneticileri ve inşaat firmalarıyla tasarım ve inşaat sözleşmeleri imzalamak da işverenin sorumluluğundadır".

Kamu işvereni her zaman bir tüzel kişi olmasına rağmen, onun adına hareket etmek ve mimari kaliteye ulaşmak amacıyla işverenin özellikleri, taahhütleri ve etkinliklerini taşıyan yetkili bir yönetici tarafından temsil edilir. Bu yönetici, bağımsız karar alma yetkisine sahip ol-

malı, bunun yanısıra, sorumluluklarının sınırının farkında olmalı; çalışmanın sürdürülebilmesi için gerekli insani, mali ve organizasyonla ilgili kaynakları biraraya getirebilmeli ve mimarlık ve kent planlama kültürüne açık olmalıdır.

Kaliteye ulaşma çabası, uzun yıllar boyunca (seçim dönemlerinden daha da uzun bir süre) insan toplulukları ve yaşam koşullarını etkileyecek olan bir proje için kişisel olarak sürecin içinde olmayı ve sürekli iletişimde kalmayı gerektirir.

İşveren, yapı projesi ve kalitesinde kilit taşı görevi görmekte ve siyasi sorumluluk taşıyan tek aktör olmaktadır. Sürecin içerdiği konuların çeşitliliği nedeniyle de proje süresince sahip olunan siyasi hedefler mutlaka ki teknik uzmanlık ve uygun kaynaklarla desteklenmelidir. Çok farklı dallardan birikimlere sahip uzmanların katılımı sağlanmalıdır. Daha da ötesinde, yasalar kamu işverenlere bazı hizmetler için dışarıdan taşeronluk desteği alabilme olanağı da sunmaktadır. Bu olanak şu gruplar için geçerlidir:

• **Aracı:** İşverenin, "programın sınırları ve belirlediği maksimum izin verilebilir maliyet dahilinde, … kendi adına yasada tanımlanan işlevlerin tümü ve bir bölümünü yapması için" yetki verebileceği kişidir. Bu görev yalnızca yasada tarif edilmiş hizmet sağlayıcılara verilebilir.

• **İşletme Yöneticisi:** İşverenin, genel yönetimsel, mali ve teknik destek görevlerini verebileceği kişidir. Aynı aracılarda olduğu gibi, bu görev de yasayla tanımlanmış meslek adamlarına verilebilir. Ayrıca, "işletme yöneticisinin görev tanımı, hizmet sağlayıcının söz konusu inşaat işiyle ilgili başka bir proje danışmanlık görevini kabul etmesini engellemektedir ve bu koşul sözleşmede de yer almalıdır".

• **İşveren Yardımcısı:** Proje süresince her türlü uzmanlık alanında alınması gereken kararlar konusunda işverene yardımcı olmak için tanımlanan uzman denetimi ve danışmanlığı görevidir. Bu verilen görev, yalnızca belirli araştırmalar veya eylemlerden oluşur ve işletme yönetimi türünden bir genel destek içermeyebilir. Özellikle, "maksimum izin verilebilir maliyetin tahmini olarak belirlenmesi ve hatta programın ana hatlarının çıkarılması gibi konularla ilgili bu görev tüzel veya gerçek kişilere verilebilir".

Aracı, işveren yardımcısı ve işletme yöneticisi görevlerinin tümünün temelde işverene yardımcı olmak amacı taşıdığını ve hiçbir şekilde proje danışmanı görevini tamamen veya kısmen yerine getiremeyeceğini belirtmek gerekir.

Proje Danışmanı

1985 tarihli yasa, proje danışmanının görevini işvereninki gibi kendine ait bir işlev olarak değil, görevlerinin içeriği üzerinden tanımlamaktadır. Yasa aynı zamanda proje danışmanı ile inşaat firmasının görevlerinin ayrı tutulmasını önermektedir:

"İşverenin özel yasaya tabi bir gerçek kişiye veya özel yasaya tabi bir tüzel kişiye verebileceği proje danışmanlığı görevi mimari, teknik ve ekonomik bir çözüm bulmaktır… Bir kamusal yapı projesinde, proje danışmanının görevi inşaat firmasının görevinden farklıdır".

Proje danışmanının görevi birtakım becerileri şart koşar: mimari, teknik, ekonomik, sosyal, kentsel planlamayla ilgili vb. yetenekler… Peyzajla bütünleşme, çevre ve yapıların kullanımıyla ilgili sorunları içerir. Projenin kendine özgü özelliklerini değerlendirerek proje danışmanlığı ekibinde bulunması gereken disiplinler ve becerileri belirlemek işverenin görevidir. Bundan sonra, mimarın kendi becerilerini tamamlayan ve beraber verimli bir şekilde çalışabileceği uzmanlardan oluşan ekibi belirlemek ise mimarın görevidir.

Yapı sektöründe, yasa ilk olarak hem işveren hem de proje danışmanı için tasarım aşamasından inşaatın sonuçlanmasına kadar olan sürede sürekliliği sağlayacak bir "temel" görev tanımı yapar –bu süreklilik kalite için olumlu yönde etki yapar.

Sözleşme görüşmeleri tamamlandıktan sonra, proje danışmanlığı sözleşmesi hem işveren hem de danışman açısından bağlayıcı hale gelir, her iki taraf için de şartlar getirir, proje danışmanının görev alanını tanımlar ve bu hizmetler için ödenecek karşılığın içeriğini açıklar. Bu sözleşme ilişkisinin yanısıra mutlaka bir güven ve karşılıklı saygı ortamının geliştirilmesi gerekir ve her iki taraf da birbirinin amaçlarını iyi anlamalıdır.

İşveren/Danışman İlişkilerinin Kalitesi
İşveren ve proje danışmanı arasında iyi bir ilişki olmadan iyi proje elde edilemez. Sonuç ürünün kalitesi bu aktörlerin aralarında kurdukları diyaloga bağlıdır. Her iki taraf da diğerinin kendinden ayrı olan sorumluluk alanını anlamalı ve buna saygı duymalı, kendi görevini tam anlamıyla yerine getirip diğerinin görevini de yapmaya çalışmamalıdır.

Her iki taraf ortak bir dil geliştirebilmek ve ortak bir projeyi beraberce üreterek ve sorumluluğu birlikte alabilmek için birbirini iyi dinlemelidir.

PROJE AŞAMALARI
Proje denetimi görevi işverenin çok çeşitli amaçları bir arada uyum içinde yönetmesini ve kendine başarıya ulaşmak için gerekli organizasyon ve kaynak desteğini yaratmasını şart koşar.

İşi Verecek Ekibin Belirlenmesi
İşverenin kendi becerilerini yeterli bulmadığı alanlarda dışarıdan hizmet sağlayan kişilerle anlaşması mümkündür. Yine de işverenin ekibini belirlerken iki temel noktayı göz önüne alması yararına olacaktır: siyasi ilkeler ve işleyiş ilkeleri.

- **Siyasi boyut:** Tüm süreç boyunca projeyi "yürütme" işinden sorumlu olan "proje ekibi lideri" tarafından ele alınır. Süreç boyunca, tüzel kişi yani işverenden aldığı yetkinin kendisine verdiği güçle projeyi ileri aşamalara taşımakla ilgili kararları verecek kişi ekip lideridir. Yerel, bölgesel veya ulusal otoritelerde projenin ekibi lideri olma görevi genellikle seçilerek gelmiş bir yetkili tarafından üstlenilir.

- **İşleyiş boyutu:** Proje ekip liderine idari, mali ve teknik destek veren ekibin yürütücülüğünü yapan "işletme yöneticisi"nin sorumluluğundadır. İşletme yöneticisi de ek olarak dışarıdan destek alabilir. Bu durumda, tüm katılımcıları koordine etmek ve onlara kılavuzluk yapmak da onun sorumluluğunda olur.

Proje ekibi lideri ile işletme yöneticisi ortak kararlar alarak projeye yön verirler. Projenin başarısı aralarındaki ilişkinin kalitesi ve uzun ömürlülüğüne bağlıdır.

İşveren Tarafından Amaçların Belirlenmesi
Herhangi bir prosedür başlamadan önce işveren temel amaçlarını düşünmeli ve planlanmakta olan çalışmanın yapılabilir ve makul olduğunu doğrulamalıdır. Bu hem inşaat öncesi "ön programlama" aşamasında, hem de ön programın onaylanmasının ardından inşaat veya gelişim projesinin programını ortaya çıkaracak olan "uygulama programlaması" aşamasında dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

İnşaat Öncesi Çalışmalar ve Ön Program
Bir kamu yapısının inşası gelecekteki insan toplulukları için bir yükümlülük taşımaktadır. Projenin başlangıç aşamasından itibaren, belirli ihtiyaçlara nasıl cevap vereceği düşünülmelidir, fakat bunun yanısıra hem kullanıcı konumundaki insan topluluğunun gelecekteki ola-

sı gelişimi hem de bunun sonucunda yapının işlevinde yaşanabilecek değişimler de dikkate alınmalıdır.

İnşaat öncesi çalışmalar projenin başlangıç aşamasında topluma hizmet verme amacından oluşan siyasi eylemin getirdiği taleplerin daha ötesine geçmeli, inşaat projesinin makul ve uygulanabilir olup olmadığını incelemelidir.

İşveren kurumun içsel bir süreci olan bu aşama boyunca kamu kurumu gerekirse dışarıdan da destek alarak inşaat eylemini başlatan siyasi talebin getirdiği tüm kritik konuları inceler. İnşaat öncesi çalışmalar şu aşamalardan oluşur:

• **Talep Analizi:** Talep tam olarak tanımlanmalı, taleple ilgili tüm bilgiler sunulmalı ve yürütülmesi gereken araştırmaların kapsamı belirlenmelidir. Tüm bunlar, "kimin neyi istediği, kimden ve neden istediği" sorularıyla açıklanabilir. Uygulamada genellikle ihtiyaç duyulan şey, bir yapı fikrini bir "siyasi proje"nin içinde tanımlayabilmek veya diğer bir deyişle tam olarak belirgin olmayan bir siyasi projeyi bir "inşaat projesi"nin merkezine koyarak netleştirmektir.

• **Gerekli Araştırmaların Yürütülmesi:** Bu aşama projenin her yönünün düşünülerek araştırma, değerlendirme, tasavvur etme ve karşılaştırma etkinliklerinden oluşur. İşveren için projenin makul ve uygulanabilir olup olmadığına karar verme ve proje konusundaki beklentiler, hedefler, kısıtlamalar ve ayrılan yatırım-işletim kaynaklarına uygun kararları belirleme aşamasıdır.

• **Projenin Yeniden Şekillendirilmesi:** Bir önceki aşamada elde edinilen bilgiler ışığında amaçların yeniden belirlenmesi, yapılabilecek alternatif seçimlerin ortaya konması ve projenin uygulanabilirliğini etkileyen koşulların yeniden değerlendirilmesinin ardından işveren hala projeyi erteleme, projeden vazgeçme, siyasi talebi inşaat dışında başka bir yolla çözme veya projeyi daha rafine hale getirme şansına sahiptir.

• **Projenin Tanımlanması:** Bu aşama projenin temel hatlarının, amaçlarının ve kısıtlamalarının belirlenmesinden oluşur. Bu aşama, işverenin hedeflerini siyasi, sosyal, ekonomik ve kentsel planlama yönünden değerlendirir. İşverenin yapının inşa sürecini sonuna kadar götürebilmesi için bağlı kalması gereken bütçe düzeni gibi birtakım taahhütlerin genel çerçevesini çizer. Bu aşamada planlanan inşaatın ilk mali değerlendirilmesi ortaya çıkar.

Bazı durumlarda, inşaat öncesi çalışmalarda elde edilen sonuçlar, işverenin hedeflerini gerçekleştirebileceği başka bir projeye yönelerek başlangıçta hedeflenen projeden vazgeçmesiyle sonuçlanabilir.

• **İşveren Onayı:** Bu analitik aşamaların sonucundan işverenin bu çalışmaların sonuçlarını onaylaması gerekir. Ön programın işveren tarafından onaylanması, projeyi sürdüreceğini taahhüt etmesi anlamına gelir ve bu da artık inşaatın işletim sürecine başlanması demektir.

Bu aşamada da, inşaat öncesi çalışmalardan elde edilen sonuçlar, işverenin proje danışmanının hangi yöntemle seçmesi gerektiği konusunda ipuçları barındırır.

Restorasyonun Özel Durumu

İşverenler bazen yeni bir yapı inşa edilmesindense mevcut bir binayı yeniden kullanmayı tercih ederler. Böyle bir tercih eski yapının mimari programına sadık kalınmasını gerektirir.

Bazı işlevler eski bir yapıya kolayca uyarlanabilirler. Böylece yerel tarih içinde veya kullanıcıların belleğinde önemli bir yer tutan, mirasımızın bir parçası olarak konumu ve değeri ne-

deniyle korunmayı hak eden bir yapı, orijinal amacının dışında başka bir işlev görerek fakat mimari özelliklerinin çoğunu sıkı bir şekilde koruyarak yeni bir hayat kazanır.

Bir yapıyı dönüştürmek, bu yapıyı korumak konusunda bir kararlılığın veya belirli bir programa cevap verebilecek çözümler arasında bu yapının kullanımının tercih edilmesinin bir sonucu olabilir. Her iki durumda da mimarlık ve yapının görmesi gereken işlev arasında bir çakışma sağlanması için yeni ve kendine özgü bir çözüm bulunması gerekecektir. Bu ancak bu konuda uzman bir kişinin üzerinde çalışabileceği özellikte bir mimarlık ürünüdür. Aynı yeni bir yapının tasarımı gibi, bu da mevcut yapıdaki bazı kısıtlamaların mimarın çözmesi gereken birtakım sorunlar oluşturduğu mimari ve yaratıcı bir süreçtir. Biçim ve işlev arasındaki ilişki , yapının mimari potansiyeli üzerinden, ya onu sürdürmeyi seçerek ya da tamamen tezatlık oluşturarak yeni bir sentez oluşturmalıdır: Yenileme çalışması yapının orijinal mimarisiyle tutarlı olmalıdır; öte yandan dönüştürülen yapı da yeni amaca işlevsel bir tutarlılık içermelidir. Bu hem hüküm verme hem yaratıcılık isteyen bir iştir ve net bir formülle tanımlanması çok zordur; bir yapının yeniden kullanılması bu türden sistematik bir süreç değildir. Bir yapıyı yeni bir kullanım için dönüştürmek bazen kısmi yıkım, iç veya dış mekânda yeniden biçimlendirme veya eklemeler gerektirir. Fakat bir yapıyı yeniden kullanmaya karar vermeden önce bir dizi fizibilite çalışması yapılmalıdır:

• Yapının sembolik değeri, kentin sosyal ve kültürel tarihi içindeki yeri ve kullanıcılarının ona ne kadar bağlandıkları ile ilgili bir araştırma,
• Kentin mevcut ve gelecekteki durumunda yapının konumu ve rolüne ilişkin bir kentsel planlama araştırması,
• Yapının restorasyon, ekleme veya dönüştürmeye elverişli olup olmadığının anlaşılması için mimari analiz,
• Yapının mevcut korunma durumu ile ilgili teknik çalışma (hava koşullarına dayanıklılık, çatı, strüktürel elemanlar, açıklıklar) ve aynı zamanda güvenlikle ilgili ve yapının geçerli standartları karşılayıp karşılayamayacağına ilişkin bir araştırma,
• Yapılacak yenileme işinin çeşitli senaryolar dikkate alınarak ve gelecekteki bakım ve işletim giderleri de hesaba katılarak yapılacak ekonomik bir çalışma.

Bu çalışmalar, arazinin basit bir teknik envanterini çıkarmaktan daha ileri bir noktaya gitmeli ve işverenin yapının yenilemeye elverişli olup olmadığı ve yeniden kullanım için hareket geçip geçmeyeceği kararını almasını sağlayacak kadar geniş bir inceleme sunmalıdır.

Kamusal Mekânlar ve Kentsel Gelişimin Özel Durumu
Kamusal mekânların dönüşümü veya gelişiminde, inşaat öncesi planlama süreci belki de inşaat sektöründen daha da hayati bir öneme sahiptir. Bu önem büyük ölçüde "kamusal mekân"ın işlevlerinin net bir şekilde belirlenip onaylanamamasından kaynaklanmaktadır.

Doğası gereği ortak olarak sahip çıkılan kamusal mekân, bazıları kurumsal ve resmi, bazıları ise doğal ve gündelik davranışlarla tanımlanan bir özelliğe sahiptir ve çok farklı kullanım değerlerini biraraya getirir. Fakat bazen bu farklı davranışların biraradalığı, mekânı paylaşanlar arasındaki çatışmalar veya hatta bazen bu mekânların kötü amaçlarla kullanılması bazı yönetim sorunlarına yol açabilir. Kamusal mekânlar toplumun aynasıdır ve her tür kamusal ifade şekli için bir sahne görevi görürler. Kamusal mekânlarla ilgili kentsel gelişim konuları –dolaşım, güvenlik, peyzaj, ekonomik ve sosyal değişimin önceden tasavvur edilmesi, kimliğin korunması amacıyla yönetim ve koruma çalışmaları- seçilmiş yöneticilerin mümkün olan en iyi çözümleri bulabilmek açısından sorumlu olduğu konulardır.

Kamusal mekânlar aynı zamanda içlerinde biçimlenen ilişkilerin kalitesiyle de tanımlanabilirler. Toplumun bir mekânı algılayışı genellikle o mekândaki kullanıcılar arasındaki ilişkilerin barışçıl veya çatışmalı olmasına sıkıca bağlıdır. Bu tür alanlarda yaşayan veya dolaşan kişilerin genellikle benimsedikleri birtakım anıtlar, kurallar ve semboller vardır.

Son olarak kamusal mekânlar kentin iskeletini oluştururlar. Üzerinde çalışılan her "parça" büyük zincirin bir halkasıdır. Geliştirilecek olan alanın işlevinin belirlenmesinde "iç" ve "dış" arasındaki ilişki bir yapı için olandan daha önemli hale gelmektedir. Bu aynı zamanda, böylesi bir mekânın sınırlarının nasıl çizileceği konusundaki hassas soruyu da gündeme getirir.

Böylece hazırlık çalışmaları, belirli bir mekân için belirlenen hedeflerin kentin tümü için kabul edilen stratejik kentsel planlama amaçları ve sosyal amaçlarla karşılaştığı bir sahne olarak önem kazanmaktadır. Hazırlık çalışmaları, karar vermeye yardımcı bir araç olarak işleyecek ve birbiriyle yakından ilgili iki etkinliği –analizlerin hazırlanması ve amaçların belirlenmesi– tüm katılımcı aktörlere danışarak sonuca bağlayacaktır.

Analizde, mekânın ve projenin tüm bileşenlerinin, avantajlar ve dezavantajları, potansiyelleri ve kötüye giden yönleri da belirterek dökümü yapılır. Sözkonusu durumla ilgili verileri –insani, tarihi, sosyal ve teknik etkenler, kentin işleyişi, mimari, peyzajla ilgili ve çevresel veriler, yasal kısıtlamalar– toplayarak analiz yapar. Arazinin işlevsel ve deneysel analizi muhtemel çatışmaları göz önüne sere ve öncelikleri belirler. Böylece kullanıcılar tutarlı bir kentsel çerçeveye oturtulan projenin hem yerel özelliklerini hem de çevreyle ilişkisini değerlendirebilirler.

Analizde yer alan bütün veriler araştırma süresince yürütülecek danışma çalışmasıyla test edilmelidir. Bu danışma süreci tüm aktörler ve kullanıcıları ön plana çıkaracak ve onları da sürece katmak için yapması gerekenleri gösterecektir. Kültürel farklılıklar ve anlayış farklılıkları arasında ortak bir dil ve referans sistemi oluşturulacak bu süreç yardımıyla seçimlerin nasıl yapılacağı ve kararların nasıl alınacağına ilişkin işveren yapısı ve prosedürleri de (iç birimler ve dışarıdan uzmanlık yardımı) tanımlanacaktır.

İnşaat Programı Taslağı

Bir proje tamamen onaylandıktan ve kamu işvereni kendi açısından tüm hesaplama ve tartışmaları sonuçlandıktan sonra proje danışmanının nasıl görevlendirileceğine ve bu görevin nasıl denetleneceğine ilişkin net bir tavır almak gerekir.

İnşaat programı, işverenin siyasi projesi ile mimarlık proje arasındaki bağ olarak görev yapar. Program, kamusal işverenin tüm niteliksel ve niceliksel hedeflerini ihtiyaçlar, koşullar ve kısıtlamalar şeklinde ifade etmektedir. Proje danışmanlığı ekibinin mimari, teknik ve ekonomik yaklaşımına kılavuzluk edecek önemli bir belge niteliğindedir. Öncelikle proje danışmanının seçim yöntemini belirleyen daha sonra da işveren ve proje danışmanı arasındaki iletişimi sağlayan program, bir referans çerçevesi sağlar. Program, özellikle de teknik konularda, talep edilen önerinin ne kadar ayrıntırılandıracağını belirtmelidir. Beklenen performans ve kalite düzeyini tanımladığından, iş sözleşmesinin de bir parçası haline gelmektedir.

Program, işverenin gerçek amaçlarını sembolik düzeyde (işverenin kurumu algılayışı ve yapı aracılığıyla nasıl bir imaj sunmak istediği), işlevsel düzeyde (ofislerde çalışma düzeni, birimler arası bağlantılar, kurumsal etkinliğin getirdiği işlevsel ve teknik kısıtlamalar, ziyaretçilerin karşılanması) ve projenin çevresindeki kent dokusu veya doğal çevreye ne şekilde oturacağı konusunda açıkça dile getirmelidir.

Yani iyi bir program, yalnızca yüzey alanlarından oluşan bir katalog demek değildir; proje danışmanının işveren tarafından dile getirilen tüm taleplere karşılık mekânsal çözümler üretebilmesi için konuyu her yönüyle ele alması gerekir ki program da bu konuda danışmana yardımcı olacak kaynaktır.

Projenin karmaşıklığından bağımsız olarak, inşaat öncesi araştırmaları iyi yapılmış ve danışma süreci verimli geçirilmiş bir hazırlık sonrasında programın daha kolay bir şekilde yazılabileceğini söyleyebiliriz. Bu iki önemli adım çoğunlukla çok hızlı atlanır veya hatta başlan-

gıçta sorunun tam bir şekilde tanımını yapmadan iş vermenin olumsuzluğunu kavrayamayan bazı işverenler tarafından görmezden gelinir. Bu adımları zamandan ve paradan tasarruf için atlamak kalite açısından ciddi tehlikeler doğurabilir.

Burada yine belirtmeliyiz ki, yapının nihai kalitesindeki etkisi oldukça açık şekilde kanıtlanan bu çalışmaların bir uzman tarafından yürütülmesini sağlamak da işverenin sorumluluğudur.

MIQCP, işveren yapısının dışından bir program geliştirme uzmanının bu konuda görevlendirilmesini açıkça önermektedir. Çünkü dışarıdan bir kişi, hem danışmanlık sürecini tarafsız bir şekilde sürdürebilecek hem de siyasi projeyle ilgili gerekli tüm soruları -hatta işverenin cesaret edemeyeceği veya çekineceği soruları- çekinmeden sorabilecektir.

Tasarımcının Seçilmesi
Programın onaylanmasının ardından proje danışmanının seçimine geçilebilir. Kamu işverenleri için bu aşama oldukça formüle edilmiş bir prosedürle işlemelidir çünkü sözkonusu olan her şeyden önce bir kamu sözleşmesi yapmaktır ve bu süreç de oldukça özenli ve şeffaf yürütülmelidir. Ayrıca, kamu ihale yasası ve mesleki davranış kurallarının yanısıra, eğer tasarımcı konusunda rasyonel bir seçim yapılması isteniyorsa sürecin yöneticisi de birçok alanda uzmanlaşmış bir kişi olmalıdır.

Kullanılacak seçim yöntemi genellikle yasayla belirlenmiş farklı ücret tariflerine göre tanımlanır. Yine de işveren projenin kendine özgü bir özelliğinden dolayı zorunlu olmayan farklı bir yönteme yönelebilir –örneğin zorunlu olmadığı halde bir mimarlık veya mühendislik yarışması açabilir. Doğru bir danışman seçim yönteminin kullanılması yine kalite düzeyinin artırılması için bir fırsattır.

Genellikle kullanılan iki temel seçim prosedürü bulunmaktadır: İşverenin bir tasarımcıyı seçtiği bir dizi prosedür veya işverenin projeyi seçtiği mimarlık ve mühendislik yarışmaları.

Bunlardan ilkinde işveren, farklı adayların potansiyellerini portfolyolar, görüşmeler ve referanslar aracılığıyla değerlendirmeye alarak vereceği işi başarıyla sonuçlandırabileceğini düşündüğü proje danışmanını doğrudan seçer. Yarışma prosedüründe ise bu kez işveren belirli bir programa karşılık üretilmiş projelerin arasından seçim yapar.

Her iki durumda da yapının son kalitesi konusunda işveren ve tasarımcının ortak sorumluluğu olacağı unutulmamalıdır; bu nedenle işveren sadece bir hizmet sağlayıcı değil aynı zamanda karşılıklı güven ve saygı ortamında beraber çalışabileceği gerçek bir ortak bulmak için çaba sarfetmelidir.

Son kararı alacak olan işverenin en uygun proje danışmanını veya en iyi projeyi seçmek için ihtiyaç duyduğu öneriyi sağlayan yarışma jürisinin oynadığı öncül rolü de vurgulamamız gerekir. Jüri değerlendirmeleri, teslim edilen tüm dosya ve projelerle ilgili ortaya çıkan bütün konuları içermelidir. Jüriyi atayan işveren farklı nedenlerden dolayı bu tartışma ortamını zenginleştirip geliştirebilecek kişileri görevlendirmeye çalışmalıdır.

Prosedürün türünden bağımsız olarak, program ve tasarımcı seçimi projenin geleceğini belirleyen aşamalardandır. Bu nedenle işveren bu süreçler için yeterli zaman ayırdığından ve iyi düşünebilen bir ekiple çalıştığından emin olmalıdır.

Proje Danışmanı Sözleşmesi ve Sözleşme Müzakerelerinin Niteliği
Proje danışmanı sözleşmeleri müzakere edilir. MIQCP bu müzakerelerin mümkün olduğunca açık olması ve gelecekte verilen işle ilgili tüm parametreleri içermesi gerektiğini düşünmektedir.

İlk öneriyi tasarımcı yapar ve bu nedenle işle ilgili tüm verilere erişimi sağlanmalıdır: program, işverenin amaçları ve kısıtlamaları –ki bunlar idari kayıtlarda da yer alacaktır. Dengeli bir müzakere sürecinde, proje danışmanlarına tüm tartışmalarını sunma fırsatı verilmelidir. Tartışmalar genellikle mali konularda sıkışıp kalır ve hatta tarafların rolleri ve sözleşmenin içeriği gündeme bile gelmeden pazarlıklar sözkonusu olur –halbuki böylesi bir entelektüel hizmette pazarlıkların anlamlı olduğunu söyleyemeyiz. Benzer bir durum programın üretilmesi sırasında da yaşanmaktadır.

Kamu işverenlerinin, sonuç olarak sağlanan hizmetin değerinin sözleşmede belirtilen değere göre belirleneceğini bilmeleri gerekir.

Müzakerenin sadece bir pazarlığa dönüşmesi her iki taraf için küçük düşürücü olmaktadır; yaratıcı entelektüel hizmetlerin değerini hemen hemen hiç dikkate almamakta ve buradaki yaratıcılığın karşılıklı saygı duyan tarafların ortak çalışmasından ortaya çıktığı gerçeğini görmezden gelmektedir.

Kötü yöne giden bir diyalog projenin kendisini de risk altına sokar; MIQCP'nin sözleşme müzakerelerinin kalitesi üzerine bu kadar vurgu yapmasının nedeni de budur.

İşveren ve danışman tartışmalarını inşaat maliyetlerinin yüzdeleriyle kısıtlamamalıdırlar –ki çoğunlukla olan durum da budur. Bunun yerine, gerçekleştirilecek olan işin içeriği üzerine yoğunlaşmalıdırlar.

Tasarım maliyetlerinin net bir şekilde belirlenmesi ve müzakerelerin şeffaflığı daha iyi bir kalite için gerekli olan ve hem güveni artıran hem de kamu işverenlerinde bir "mimarlık isteği" yaratan koşullardır.

Prosedürler kendi başına inşaat kalitesini belirleyemez. Projenin tamamen olgun bir mimarlık ürününe dönüşmesi isteniyorsa, işveren en iyi tasarımcıyı değil eldeki bu iş için en ideal tasarımcıyı (önerilen programın esasını kavrayabilecek ve yapının temsil edeceği değerleri –kültürel, sosyal, kentsel planlama, estetik, teknik, ekonomik, yasal, çevresel değerler ile kamu işvereni tarafından tanımlanan kullanım değerlerini– projeye katabilecek bir tasarımcıyı) bulmalıdır.

6. SONUÇ

Nasıl bir hizmet verdiğine bakılmaksızın, herhangi bir kamu yapısı toplumsal bir talebin sonucu olarak ortaya çıkar ve bu nedenle de mimarlığına yansıması gereken insani bir amacı vardır. Gerçek anlamda insanlarla iletişim kurmaktadır. İnsanlar tarafından yapılan yapı, buna karşılık insan davranışı ve geleceğini etkilemektedir: İnsanlar bir çerçeve yaratır ve sonra çerçeve yeniden insanları yaratır.

Doğası gereği sosyal olan kamusal mimarlık çevresindeki tüm insanların bakışlarına maruz kalmaktadır ve kullanıcıları için de sabit bir ufuk çizgisi niteliğindedir. Oldukça sabırlı bir yaratıcı süreç sonucunda hem basit hem karmaşık olarak tanımlanabilecek bir şekilde ve formel bir mantıkla biçimlenmiş olmasına rağmen, kamusal yapılar temel olarak aktardıkları hisler ve duygular aracılığıyla keşfedilebilirler. Bu nedenle bu kılavuzun baştan beri izlediği anlayış, metin ve görsellik arasında bir diyalog başlatmaktır. Kullanılan görsel malzemeler metinde bahsedilen noktaları açıklamak konusunda yardımcı olabilir. Buna ek olarak, kullanılan örneklerin çeşitliliği başlangıçta sağlanan verilere karşılık ne kadar farklı cevaplar verilebileceğini de göstermektedir. Okuyucuların bu yayını, metnin oluşturulmasındaki açıklık ve toleransın doğasına uygun bir şekilde benimsemelerini dileriz.

* Raporun görsel malzemeleri de içeren orijinal metni için:
www.mo.org.tr/UIKDOCS/france.pdf

HOLLANDA

Hollanda'yı Yeniden Biçimlendirme: 2001–2004 Mimarlık Politikası

2000 yılında kabul edilen 2001-2004 Hollanda Mimarlık Politikası belgesi, tanımlanan eylem planı, mimarlığın toplumun her bireyini ilgilendirdiğinden hareketle, mimarlık alanında yapılacak birtakım projelerle ülkenin yeniden biçimlendirilebileceği düşüncesi üzerine kuruludur. Bu kapsamda, aralarında müze yapısı, peyzaj düzenlemesi, tren yolu yapımı, otoyol tasarımı, su yolu gibi çeşitli "Büyük Projeler"in hükümet tarafından organize edilerek uygulanması hedeflenmektedir. Düzenli olarak gözden geçirilip, her yıl parlamentoya sunulan bu projeler, mimarlığa ilişkin bir eylem planının uygulamaya geçirilmesinin en somut örneklerinden birini oluşturması açısından önem kazanıyor.

Politika metnine İngilizce olarak ulaşmak için:
www.mimarlarodasi.org.tr/UIKDocs/netherlands.pdf

Hollanda'yı Yeniden Biçimlendirme: 2001–2004 Mimarlık Politikası

Çeviren: Nilgün Kennedy

HOLLANDA'YI YENİDEN BİÇİMLENDİRME POLİTİKASININ HEDEFLERİ:

• Tasarımın belirleyici önemde olduğu bazı büyük projelerle ülkemizin mekânsal ve mimari kalitesine somut katkılarda bulunmak. Geleceğe referans olarak bırakılacak projeler şunlardır: Delta metropolü, Zuiderzee tren yolu, bir otoyol tasarımı, yeni Rijksmuseum müzesi, Nieuwe Hollandse Waterlinie su yolu, kumlu-topraklı alanların yeniden düzenlenmesi, özel girişimin özendirilmesi, kamuya ait alanların yeniden gözden geçirilmesi ve kültürel tarih alanıyla ilgilenen iki bakanlık bölümü için yeni bir bina inşaatı.
• Mimarlık politikasında, yönetim ve sağlanabilecek kolaylıklar gibi başlıklar altında hükümetin sorumluluğunu belirlemek ve aynı zamanda genel mimarlık ortamını iyileştirecek şartları yaratmaya devam etmek.
• Kamuya ait alanlara ve mimarlığın kamusal yönlerine hakettiği önemi vermek ve modern iletişim araçlarını kullanarak kentlerdeki yapılı çevre ve kırsal çevre konularında kamuoyu tartışmalarını teşvik etmek.
• Kültürel mirasın mekânsal planlama için bir esin kaynağı olarak ele alınmasını sağlayarak ve gelişim içinde koruma ilkesini benimseyerek, kültürel tarih ve modern mimarlık arasındaki ilişkiyi güçlendirmek.
• Müteahhitler, yatırımcılar, altyapı inşaatlarının sorumluları, konut şirketleri, çevre örgütleri gibi mekân üzerinde söz sahibi olan geleneksel çıkar gruplarının taleplerini gözetirken, kültürün mekân üzerindeki etkisine belirleyici bir rol vermek.
• Projeler son halini almadan çeşitli tasarım çalışmaları yapılmasını teşvik etmek.
• Evlerde ve konut alanlarında insanların ihtiyaçlarına ve Hollanda'nın değişen kültürüne cevap verecek çeşitliliği teşvik etmek.
• İnsanların mekânlar arasında kolay ulaşım ve dolaşım hakkı olduğunu kabul etmek ve bu konuda gelecekte değişecek ihtiyaçları da göz önünde bulundurarak mimari çözümler getirmek.
• Peyzajın belirleyici özelliklerini güçlendirerek kentsel alanlar arasındaki açık mekânların sürekliliğini sağlamak.
• Süreçlerin etkinliğini artırmak ve bütünlüğünü korumak için bazı ilkelerden ödün vermeden uygulanabilirlik (pratik idealizm) yaklaşımını benimseyerek kaliteye daha çok önem vermek.
• Mimarlık ve yapı sektöründe farklı "dünyalar" arasında köprüler kurarak bilgi ve becerinin birbirinden ayrılmasının önüne geçmek
• Kurumsal veya bireysel kültür sponsorluğunu ödüllendirmek.
• Zorunlu olanı değil, yapılabilir olanı hedeflemek.

GİRİŞ

Hollanda uluslararası mimarlık dünyasında çok büyük bir üne sahiptir. Son yıllarda, Hollanda'da bulunan özel konutların ve diğer binaların cepheleri daha da hareketlenmiştir. Ayrıca, peyzaj mimarlığının yeniden doğuşu, arazi planlamasına artan ilgiyle birleşerek Hollanda peyzajının kendine has özelliklerinin geliştirilmesinde kültürel boyutlara odaklanılmasını sağlamıştır. Yurtiçinde ve yurtdışında Hollandalı tasarımcıları, yaptıkları mimarlığı ve ayrıca peyzaj mimarlığını öven sergilerin ve yayınların sayısı artmaktadır. Hannover'daki uluslararası sergide MVRDV mimarlık bürosunun yaptığı Hollanda pavyonu büyük takdir toplamıştı. Ancak, bütün bu olumlu gelişmelere karşın, toplumun geniş bir kesiminde son yıllarda planlamanın gidişatı konusunda bir rahatsızlık vardır. Mevcut açık alanların da kaybedilmekte oluşu, kasaba ve köylerin etrafında mantar gibi çoğalan konut alanları, kentlerdeki kamuya ait mekânların bakımsızlığı, işyerleri ve sanayi sitelerinin rasgele büyümesi gibi konularda ciddi endişeler söz konusudur. Tek kelimeyle özetlenecek olursa Hollanda, planlama açısından "kargaşa"ya sürüklenmektedir.

Bütün bunlara ek olarak, pek çok insan kendilerine sunulan konutları ve diğer yapıları, sunulduğu gibi kabul etmek zorunda oldukları şeklindeki yaklaşımı, modası geçmiş bir düşünce olarak sorgulamaktadır. Bireyin kendi fiziksel çevresini yaratmakta söz sahibi olma arzusu gözle görülür bir biçimde artmaktadır.

Kamunun çıkarlarını koruma görevini üstlenen merkezi hükümet, mimarlık ve planlamayı ilgilendiren konular tartışıldığı zaman, tasarımla ilgili disiplinlerin vazgeçilemez katkılarını daha da artırarak "Hollanda'nın Çehresi"ni yeniden kalıba sokmak arzusundadır.

Merkezi hükümet, ayrıca, mimarlığın kamusallığına, kent planlamasına, peyzaj mimarlığına ve altyapı faaliyetlerine daha çok önem verilmesini de talep etmektedir. Hükümetin bu konudaki planları, "Hollanda'yı Yeniden Biçimlendirme: 2001-2004 Mimarlık Politikası" isimli belgede açıklanmaktadır ve bu yazı, belgenin kısa bir özetidir.

Belge, 5 Ekim 2000 tarihinde Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanı Yardımcısı Rick van der Ploeg; İskan, Mekânsal Planlama ve Çevre Bakanı Yardımcısı Johan Remkes; Ulaştırma, Bayındırlık ve Su Yönetimi Bakanı Tineke Netelenbos ile Tarım, Doğal Kaynaklar ve Balıkçılık Bakanı Yardımcısı Geke Faber tarafından iki meclisten oluşan Hollanda Parlamentosu'nun genel oyla seçilen Alt Meclisine sunuldu.

Belge bir eylem planıdır. Bu anlamda mimarlıkla ilgili olarak 1991 yılında çıkartılan "MİMARLIK İÇİN MEKÂN" başlıklı ilk belgeden ve 1996 yılında çıkarılan "MEKÂNIN MİMARLIĞI" başlıklı ikinci belgeden daha radikaldir. Günümüz mimarlık politikasının dayandığı kültürel, sosyal ve ekonomik kökler, şimdi daha canlı bir atılımı başlatacak kadar güçlüdür.

Bu nedenle, yeni politikanın kapsadığı alanda çalışan herkesin hedeflerde açıklanan "Büyük Projeler"e katılımı beklenmektedir. Söz konusu dokuz somut proje, Hollanda'da mimari ve mekânsal tasarımla ilgili konuların tamamını kapsamaktadır. Konuyla yakından ilgilenen bakan ve bakan yardımcıları projeleri paylaşarak tüm sorumlulukları üstleneceklerdir. Bu dokuz proje hayata geçirildikten sonra, benzer durumlar için örnek olacak, yeni bilgilerin ortaya çıkmasını ve eskimiş fikirlerin yerine geçmesini sağlayacak, ortama canlılık getirecek yeni ittifaklar yaratacak, insanları şevklendirecek ve özel tasarım hedefleri koyarak onların güven ve bağlılıklarını kazanacaktır. Yeni politika ve uygulanması içiçe yürütülecektir.

"Büyük Projeler" herkesi katılıma, fikir üretmeye, güven ve bağlılığa ve eyleme çağıracaktır. Faydalı olanı zevkli olanla birleştirerek Hollanda'nın kültürel tasarım alanındaki ününü devam ettirecektir.

KISA TARİHÇE

"Mimarlık İçin Mekân" belgesi, kültür ve kullanıcı değerleri ile geleceğe yönelik değerleri birleştiren bir kavramı temel alarak, mimarlıkta kalite için gereken şartları oluşturmuştu. Bu belge Sağlık, Refah ve Kültür Bakanlığı ile İskân, Mekânsal Planlama ve Çevre Bakanlığı'nın ortak çalışmasının ürünüydü ve sadece mimarlığın kendisini değil, insanların onu nasıl yaşadıklarını da ele alıyordu, yani hem arza hem de talebe bakıyordu. Belge, geleceğin yöneticilerine danışmanlık hizmeti verecek "Yerel Mimarlık" örgütü ile ilginç projelere maddi kaynak sağlayan Hollanda Mimarlık Fonu'nun kurulmasına önayak oldu. Ayrıca Rotterdam'da kurulan Hollanda Mimarlık Enstitüsü'nün temellerini oluşturdu. Bakanlıklar arası bir çalışma grubu olan Mimarlık Politikası Araştırma Grubu (Think-Tank), hükümetin görevlendirdiği mimarın (Government Architect) başkanlığında, mimarlık politikasının uygulanmasını kontrol etmek ve özellikle de bakanlıkların ortak çalışmalarının önündeki engelleri ortadan kaldırmak amacıyla kuruldu. Belgenin dolaylı ve tabandan gelen etkisi ise, bütün ülkede kurulan mimarlık merkezlerinin sayısının o güne dek görülmemiş artışıydı.

İkinci belge, "Mekânın Mimarlığı", politika üretimini geliştirmeyi amaçlıyordu. Zaten bir politika uygulaması başlamıştı, ama kentsel gelişme ve arazi planlaması gibi disiplinler de kaçınılmaz olarak politikanın uygulama alanına giriyorlardı. Belgenin yayımlandığı tarihte hızlı tren yolları ve Schiphol Havaalanı'nın genişletilmesi gibi çok büyük altyapı ve planlama projelerinin hazırlıkları yapılıyordu. Bunlara ek olarak Hollanda, daha az dikkat çekici ama aynı derecede önemli bir değişimi yaşamaktaydı: Yeşil alanlar günden güne azalıyordu. Bütün bunlara doğru cevapları bulmanın güçlüğü ortadaydı.

İkinci belgede tartışılan bir diğer önemli olgu da piyasada yeni güç odaklarının ortaya çıkışıydı. Bunlar, mekânsal planlamada, özellikle de büyük ölçekli konut yerleşim alanı olarak ayrılan Vinex bölgesinde en önemli faktör olduklarını kanıtlamışlardı. Hükümetin piyasa aktörleriyle diyalog başlatmasının zamanı çoktan gelmişti. Birinci belgede yer alan kalite kavramı ikinci belgeye de dahil edilmişti. Tarım, Doğal Kaynaklar ve Balıkçılık Bakanlığı ile Ulaştırma, Bayındırlık ve Su Yönetimi Bakanlıkları da ilk belgenin taslağını hazırlayan bakanlıklara ek olarak görevlendirilmişlerdi.

"Hollanda'yı Yeniden Biçimlendirme" eylem planı bazı özellikleriyle önceki iki belgenin devamı, güncelleştirilmesidir ve hedefleri netleştirmektedir. Mimarlıkla ilgilenen bakanlıklar, taslak çalışmalarını yürüttükleri için yeni planı sonuna kadar desteklemektedirler. Yeni eylem planı, son on yıldır uygulanan politikayı yorumlamakta, olumlu gelişmeleri ortaya koymakta ve Kültür Konseyi tarafından getirilen eleştirileri dikkate almaktadır. Politikada yapılan düzeltmelere bir örnek "Geçici Tasarım Platformları"nın dağıtılması kararıdır. Bu platformlar ikinci belgeyle kurulmuşlardı, ancak hızlı tren yolları projesinin güney kısmındaki çalışmalarının dışında faaliyetlerinin yetersiz olduğu anlaşıldı. Bu platformların yerini şimdi daha iyi düşünülmüş "Büyük Projeler" almıştır.

DEĞİŞEN ZAMANLAR

İkinci belgenin yayımlanmasından bu yana geçen 4 yılda toplum radikal bir biçimde değişmiştir. Mekânsal değişim çok hızlanmıştır. Ülkenin hangi yönde gelişeceğini tahmin etmek imkansız hale gelmiştir. Toplum mühendisliği ve mükemmele ulaşmış bir toplum tasavvuru artık eskimiştir. Bu yüzden iyi bir tasarımı başlangıç noktası yapmak ve onunla devam etmek daha iyi olacaktır.

Çok kültürlü toplum politika gündeminin en sıcak ve en tartışmalı konularından biridir. Değer ve norm sistemlerimiz değişmektedir. Azınlık kültürleri toplumumuzu zenginleştirmektedir. Bireycilik ideolojisinin ve kişisel ilişki ağlarının oluşturduğu toplum biçiminin birbirine paralel yükselişleri, özel ve kamusal alanlarda çatışmalara yol açmaktadır. Edindikleri yeni servetle bireyler, şimdi yaşadıkları ve çalıştıkları çevrelerdeki alınan kararlarda eşit söz hakkına sahip olmayı istemektedirler.

Toplumdaki bu iki büyük değişim, bu eylem planının hangi yönde hedefler koyacağı konusunda belirleyici olmuştur. Örneğin bu eylem planı, kamusal mekânın öznesine ve kamusal mekânda hak iddia eden insanların haklarına yönelmektedir. Ne istediğini bilen yeni yurttaş, artık konut yapımında paternalistik yaklaşımları kabul etmemektedir. Bireysel teşebbüsler teşvik edilecektir. Hedeflenen, 2005-2010 yılları arasındaki inşaat projelerinin üçte birini son kullanıcılara yaptırmaktır. Ama bu belge aynı zamanda bugün yapılan pek çok yeni konutun, gelecekte de değerini koruyup koruyamayacağını da sorgulamaktadır. Değişik piyasa aktörlerine ve özel bina yapımcılarına yaptıkları işlerin kültürel değerini arttırmak için destek ve mimarlıkta bütüncül bir yaklaşım için olanak verilmeli midir? Şüphesiz bu belge, su yönetimi, kentsel yayılma, mekân sıkışması, insanların artan hareketliliği ve kentle kır arasındaki ayrımın gittikçe yok olması gibi güncel sorunlarla da ilgilenmektedir.

Eylem planı kentsel ve kırsal planlamayla ilgili bütün tarafların kültürel tarih konusunda daha hassas olmalarını açıkça savunmaktadır. Ülkenin çehresi öyle hızlı değişmektedir ki insanların çoğu geçmişe nostaljik bir özlem duymaktadır. Ama zaman durmaz. Ancak, eğer kültürel ve tarihi değerleri dikkate alan bir planlama yapılırsa Hollanda daha dengeli ve makul bir şekilde gelişebilir.

Bu eylem planının ele aldığı önemli konulardan biri, devlet ile birey arasındaki ilişkidir. Bizim yeni-liberal toplumumuzda devletin yeri nedir? Pek çok aktörden bir tanesi midir, yoksa özel bir konumu mu vardır? Önümüzdeki birkaç yıl içinde devletin rolünün belirginleşmesi gerekmektedir. Devlet pek çok görevini devretmiş ve özelleştirmiş, yerel ve bölgesel yönetimler birbirleriyle rekabet eğilimine girmişlerdir.

Mimarlık politikası bu gündemde bir yer bulduysa da uygulamaları her zaman başarılı olmamaktadır. Bu durum, kırsal gelişme, konut yapımı ve ulaşım için farklı karar alma prosedürlerinin karmaşıklığıyla yüz yüze olan hükümetin uygulamaları için de geçerlidir. Piyasanın aktörleri her zaman başarılı değildir. Yatırımlarının karşılığını hızlı bir biçimde almak ihtiyacıyla derinlemesine düşünmemekte ve mimarlığın yüzeysel özellikleri belirleyici olmaktadır. Bunun sonucunda da mimarlığın doğası gereği mekânla ilgili bir sanat olduğu gerçeği göz ardı edilmektedir. Ulusal "Yedi Piramit" ödülünün amacı, kültürel değeri olan projeleri teşvik etmektir ama daha yapılacak çok şey vardır.

Eğer mesleki yayın organlarına bakılırsa, Hollanda mimarlığının yurtdışında takdir edildiği ve yabancı mimarların Hollanda'da çalışmayı sevdikleri görülebilir.

Bu eylem planı, mimarlığın ihmal edilen yönlerinin özellikle altını çizmektedir. Büyük ölçekli projelerde tasarımın rolü çok azdır. Oysa, pek çok yöneticinin sorumlu olduğu karmaşık projelerin daha başında yapılan çalışmalar, tasarım bütünlüğünü sağlayabilirdi. Buna ek olarak, Hollanda'da mimarlar, çok büyük projeler söz konusu olduğunda projenin tamamını üretmek konusunda çok az cesaret ve vizyon sahibidirler. Daha da kötüsü, kültürel dünya ile inşaat dünyası arasında gittikçe büyüyen bir uçurum vardır. Mimarlık üzerine sosyal tartışmalar yok denecek kadar azdır. Kamu ve özel sektörün rolleri yeterli bir biçimde tanımlanmamıştır. Yani sorunla ilgili sorumluluğun kimin omuzlarında olduğu belli değildir.

ANA TEMALAR

Bütün eylem planının iki ana teması vardır. Bunlar "Mimarlık Herkesi İlgilendirir" ve "Hollanda'yı Yeniden Biçimlendirmek" temalarıdır. İkinci tema önlemler, öneriler ve faaliyetler içerdiği için uygulanması ilk temadan daha kolaydır.

"Mimarlık Herkesi İlgilendirir" temasıyla bu eylem planı, mimarlığın doğası gereği kamusal olduğuna dikkat çekmektedir. Mimarlık herkesin yaşamını etkileyen bir sanat biçimidir. Ancak mimarlık topluma mal olmuş mudur? Kendi dilleri ve ritüelleri olan, kültürün yüce rahiplerinin uğraştığı bir alan değil midir? Ama, aynı zamanda, yapıların toplumun temel taş-

ları olduğu anlayışına hiç önem vermeyerek kaba imajlara indirgenmemiş midir? Bir noktayı çok net belirtmek gerekiyor: Mimarlar profesyoneldir. Ancak, uygulanan politikanın da mimarlığın son yıllardaki tek taraflı yönelişinde önemli bir payı olabilir. Bu nedenle, bu eylem planı geniş kapsamlı bir tartışma ortamı yaratmak amacıyla, mimarlığın herkesi ilgilendirdiği şeklindeki sorgulatıcı fikri ortaya atmaktadır. Ne yazık ki, bunu yaparken, cevabını veremeyeceği sorulara yol açacağı için kendi zayıf noktasını da açığa çıkarmaktadır.

İŞ VE ZEVKİ BİRLEŞTİRMEK

Eylem planı neden "Büyük Projeler"i seçti? Çünkü eylem planı tasarımla ilgili diğer disiplinlerin mekânsal ve mimari projelere katkılarını artırmayı hedeflemektedir. Bu hedefe somut bir biçim vermek hükümetin görevidir.

"Büyük Projeler" fikri bir dizi etkenin biraraya gelmesiyle oluştu. Bunlar kırsal alanları tehdit eden etkenler, kültürel tarihin tasarımın bir bileşeni olduğu konusundaki duyarlılığın artması, gündemde bulunan büyük altyapı projeleri ve daha geniş kesimlerin, bu etkenlerin yarattığı sorunlarla uğraşmanın cazip bir iş olduğunu düşünerek konunun farkına varmalarını sağlamak ihtiyacıydı.

"Büyük Projeler" hükümet tarafından organize edilecek ve onun idaresi ya da yönlendirmesi altında uygulanacaktır. Diğer eylem planlarıyla bu eylem planı arasındaki fark da budur: Hükümet sorumluluğu doğrudan üstlenmekte ve bir örnek oluşturmaktadır. Projeler düzenli olarak gözden geçirilecektir ve her yıl parlamentoya sunulacaktır.

Bu dokuz proje şunlardır:

• "Delta Metropolü" (The Delta Metropolis). Bu isim aslında Randstad'ı yani Hollanda'nın batısında merkezi bir yeşil alan etrafında bir dizi kentin oluşturduğu bölgeyi kastetmektedir. Yeni bir isim yeni bir başlangıç anlamına gelebilir. Randstad'ın büyük yeşil bir alan içinde kurulmuş kent ve kasabalar ağı şeklinde geliştirilmesi için bir mutabakat vardır. Böylece her kasaba ve kentin gelişiminin diğerini engellemesi yerine, birlikte çalışarak daha iyi bir yönetim ve düzgün bir planlamayı garantileyeceklerdir. Hep birlikte bir metropol oluşturacaklar ve Randstad'ın merkez parkı (Green Heart) etrafında çevre dostu bir demiryolu ağı inşa edeceklerdir. Parkın ana işlevi su havzası oluşturmak ve dinlenme-eğlenme mekânları sağlamaktır.

• "Zuiderzee Tren Yolu". Bu proje, Amsterdam ve Groningen arasında manyetik trenlerin çalışacağı hızlı tren yoludur.

• Örnek olarak seçilen mevcut A12 otoyoluna kapsamlı bir tasarım uygulaması. Otoyollar kötü tasarlanmış gürültü bariyerleri ile yol işaretlerinin yarattığı karmaşa içindedir ve gün geçtikçe çirkinleşmektedir. Burada gerekli olan, mimarlık, altyapı ve peyzajın estetik bileşimini yaratmaktır.

• "Nieuwe Hollandse Waterlinie". Bu su yolu 19. yüzyılda, işgalleri önlemek amacıyla yapılan savunma amaçlı kanallar, savaklar, surlar, ve su kıyılarını takviye eden kum tepeciklerinden oluşmaktadır. Bu proje, zaten, yeni geliştirme bölgelerinde anıtlar, arkeolojik alanlar veya tarihsel peyzaj şeklindeki kültürel mirasın korunmasını teşvik eden "Ulusal Belvedere" projelerinden biri olarak seçilmişti. Surların peyzaj içinde korunması ve yapıların yeni işlevler kazanması mutlaka sağlanmalıdır.

• Ülkenin batı ve güney bölgelerindeki kumlu-topraklı alanların yeniden düzenlenmesi. Domuz yetiştiriciliğinin yeniden düzenlenmesi nedeniyle bu alanlardaki yoğun tarım azalmaktadır. Burada arazi ve yapılar farklı kullanımlara açılabilir.

• "Bireysel Girişim". Planlanan, 2005-2010 yılları arasında yapılacak yeni konut projelerinin üçte birinin bireysel sipariş yoluyla yaptırılmasıdır. Burada mimarlığın konumu nedir? İşte tam bu konuda mimarlık gerçekten herkesi ilgilendirmektedir.

• "Kamuya Ait Alanlar". Burada söz konusu edilenler ulaşılabilirlik, sosyal sorunlar ve sanatın kamusallığıdır.

• "Amsterdam'da yeni Rijksmuseum müzesi". P.J.H. Cuypero tarafından yapılan ve özel koleksiyonun sergilendiği bir binayı 21. yüzyıla nasıl hazırlarsınız?

• Amersfoort'da içinde hem Hollanda Koruma Kurumu'nun hem de Ulusal Arkeolojik Araştırma Komisyonu'nun yer alacağı yeni bir bina.

EYLEM STRATEJISI (PLAN DE CAMPAGNE)

"Eylem Stratejisi" başlıklı kısım, "Hollanda'yı Yeniden Biçimlendirme" eylem planının somut hedefleri, planları ve sağlanacak maddi kaynakları açıklamaktadır. Tasarımcılara, "Büyük Projeler"in uygulanmasında yaratıcı güçlerini daha etkin bir biçimde kullanma fırsatı mutlaka verilmelidir. Mimarlık ve tasarımın rolü mutlaka artırılmalıdır. Hükümet, uyumlu bir çalışma ve yönetim için gerekli şartları oluşturacaktır. Politika, bakanlıklar arasındaki bölünmeleri ve sorumluluğu başkalarına atma anlayışını ortadan kaldıracak şekilde oluşturulacaktır.

"Mimarlık Politikası Platformu"nun ve hükümetin görevlendirdiği yönetici mimarın (Government Architect) görevi yeni politika hedeflerini uygulamaktır. Politikanın uygulanmasıyla ilgili mimarlık kuruluşları ve Platform arasında daha geniş fikir alışverişi olacaktır. Kurum ve fonların daha yakın bir çalışma yürütmeleri ve yıllık programlarına bu eylem planının temel ilkelerini almaları beklenmektedir. Bu kurum ve fonların aynı zamanda politikanın ilgili alanlarındaki kuruluşlarla da yakın işbirliği içinde olmaları gerekmektedir. On mimarlık kurumuna, politikanın yaygınlaştırılması gibi önemli bir görevi yürütmelerine yardımcı olacak daha fazla maddi destek sağlanacaktır. Her yıl yaklaşık 5 milyon Hollanda Florini , sergi organizasyonları, tartışma toplantıları, fikir ve tasarım yarışmaları düzenlenmesi, yayınlar, bilgi ve önerilerin toplanması, birikimin korunması mimarlık ve çevreyle ilgili eğitim için ayrılacaktır. "Mimarlık Herkesi İlgilendirir" teması mimarlık ve politika üzerine tartışmaları genişletmeyi, çevreyle ilgili eğitimi iyileştirmeyi ve mimarlığın okulların eğitim programlarına girmesini özendirmeyi hedefleyecektir. Ayrıca, piyasa ile daha yakın işbirliği ve yapı mevzuatının modernleştirilmesi de istenmektedir.

Eylem Planı "Büyük Projeler"in kalitesini garantiye almak için şu önerileri getirmektedir: "Mimarlık Politikası Platformu", "Kamusal Tasarım İçin Çalışma Grubu"nun desteğiyle projelerin danışmanlığını yapacak ve izleyecektir. Yerel yönetimler düzeyinde destek grupları da oluşturulacaktır. Projeler, önceden kamuoyunun iyi tanıdığı kişilerin önderliğinde yürütülecek bilgilendirme kampanyalarıyla tanıtılacaktır. Ayrıca konuyla ilgili çalıştaylar düzenlenecek , rapor ve benzeri yayınlar yapılacaktır. İskân, Mekânsal Planlama ve Çevre Bakanlığı ile Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı her yıl "Büyük Projeler"e 800.000 Hollanda Florini katkıda bulunacaktır. Diğer bakanlıklar da mevcut proje bütçelerinden pay ayıracaktır.

Hükümet, ek olarak, yılda yaklaşık 7 milyon Hollanda Florini'ni yeni önlemlere ayıracaktır. Bakanlıkların normal yapı ve planlama politikalarına ayırdıkları miktarla birlikte özel mimarlık politikasının yıllık bütçesi 30 milyon Hollanda Florini'nden fazla bir miktara ulaşacaktır.

İNGİLTERE

Mimarlık İçin Manifesto: Daha İyi Bir İngiltere İçin 21 Eylem

İngiliz Mimarlar Kraliyet Enstitüsü (Royal Institute of British Architects-RIBA) ülkede seçimlere doğru gidildiği bir tarihte, 22 Mart 2005'te yayımladığı bir mimarlık manifestosuyla, halka ve politikacılara iyi mimarlığın iyi bir toplum yaşamı demek olduğunu bir kez daha hatırlatmayı amaçlıyor. Manifesto, iyi mimarlık politikalarının, daha iyi kamu hizmeti ve daha sürdürülebilir bir toplum getireceği ve bu nedenle de vatandaşların bu tür politikaları yürüten politikacıları destekleyeceği ana fikri üzerine kurulu. Manifesto metninin, hem RIBA üyelerinin hem de diğer meslek ve sanayi liderleri, meslek örgütleri ve halkın görüşleri alınarak oluşturulduğu belirtiliyor. RIBA'nın bu manifestosu, henüz bir ulusal mimarlık politikası olmayan İngiltere'nin politika oluşturması yolunda önemli bir metin.

RIBA hakkında daha ayrıntılı bilgi için:
www.riba.org

Metnin İngilizce orijinaline ulaşmak için:
www.mimarlarodasi.org.tr/UIKDocs/manifesto.pdf

Mimarlık İçin Manifesto: Daha İyi Bir İngiltere İçin 21 Eylem

Çeviri: Tuğçe Selin Tağmat

TASARIMLA ÇALIŞMANIN ZAMANIDIR

Mimarlığa da oy verilir. Mimarlık, hastaneler, okullar ve konut bölgelerinde kalite ve güvenlikle ilgilidir. Toplum olarak değerlerimizi ifade eder. Aynı zamanda İngiltere ekonomisinin de önemli bir parçasını oluşturur: 2004 yılında inşaat sektörü 100 milyar sterlin hacmine ulaşmış ve 2,1 milyon kişiye istihdam sağlamıştır.

Daha iyi bir İngiltere için RIBA şu önerileri yapmaktadır:
• Devlet finansmanı iyi tasarım kalitesi koşuluna bağlanmalıdır.
• Sürdürülebilir konutların ilk elden satış işlemlerinde vergi muafiyeti sağlanmalıdır.
• Kent çevresindeki kasaba ve köylere gelişmiş toplu taşımanın sağlanması için gerekli fonlar buralara kurulacak toplu ticaret alanları veya dinlenme/eğlence tesislerinden elde edilmelidir.
• Plancıların güçlü bir tasarım anlayışına sahip olduğu bir planlama sistemi için yatırım yapılmalıdır.

Mimarlık ruhlarımızı yüceltir ve çok daha güzel deneyimler edinmemizi sağlar. Fakat hepsi bununla bitmez. Okul, hastane ve ofis yapılarında iyi tasarımlardan yola çıkarak, bu yapılardan elde edeceğimiz sonuçları geliştirebilir, işletim maliyetlerini düşürebilir, gelecekte kullanım, teknoloji ve taleplerde doğabilecek değişikliklere uyum sağlayabiliriz ve tüm bunların sonucunda yapılarımızda uzun vadeli bir değer oluşturabiliriz.

İyi mimarlık herkesin yaşam kalitesini geliştirir. Enerjiyi daha etkin bir şekilde kullanabilen ve kullanıcıların değişen ihtiyaçlarına uyum sağlayan konutlar üretir. Akıllı tasarımlar, toplum için birçok önemli hizmet sağlayarak adeta bir okul dışı eğitim aracı olarak görev yapar. Mimarlık, topluluklara yerleştikleri yere ait olma ve bu yerle övünme duygusu kazandırmak için en önemli araçtır. Politikacılar, tasarımın hizmetlerde merkezi öneme sahip olması gerektiğini anlamaya başlamışlardır, fakat bu konuda acilen bir adım atma çağrısı yapmamız gerekmektedir. Seçimler için mesajımız çok basit. Daha iyi kamu hizmetleri getirmenin zamanıdır. Sürdürülebilir toplumlar üretmenin zamanıdır. Tasarımla çalışmanın zamanıdır.

George Ferguson
2003–2005 Dönem RIBA Başkanı

Jack Pringle
2005–2007 Dönem RIBA Başkanı

DAHA İYİ YAŞAM ÇEVRELERİ: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İÇİN TASARIM

RIBA, iklim değişikliğine karşı koyabilmek ve sürdürülebilir yaşama destek olmak için enerji ve kaynakların verimli kullanımına kendini adamıştır. Bunu eğitim, araştırma, kampanyalar ve mesleki gelişim yoluyla yapmayı hedeflemektedir.

• Sürdürülebilir konutların ilk elden satışında vergi muafiyeti sağlanmalıdır. Sürdürülebilir topluluklar ve çevre dostu konutlar için tüketici talebi yaratılmalıdır.

• Yeniden canlandırma projelerini desteklemek, gereksiz gelişim hareketlerini engellemek ve tarihi çevreleri korumak için her tür inşaat çalışmasında KDV en aza indirilmelidir. Mevcut yapıların yeniden kullanımı ve yenilenmesindeki KDV yeni yapılar için istenen değerde olmalıdır.

• 2007 yılı vergi değerlendirmesi, enerjinin verimli kullanımı veya atık maddelerin azaltılmasını destekleyecek ve hatta özel sektördeki mal sahiplerini de içerecek vergi indirimleri için bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Emlak sahiplerine yönelik bu tür teşvikler enerjiyi daha verimli kullanan veya daha az atık üreten konutlar sağlayacaktır.

• Kamu arazilerinin gelişimi sürdürülebilir tasarım ve yapı tekniklerinin kullanılmasına öncülük yapacak şekilde değerlendirilmelidir. En büyük arazi sahibi olarak hükümet sürdürülebilir toplulukların gelişimine öncülük yapmak için eşsiz bir fırsata sahiptir.

• Planlama sistemi, yenilenebilir enerji üretimine uyumlu hale getirilmelidir. Planlama sistemi insanları konutlarındaki yaşamları süresince çevreye en az etki yapacak şekilde sürdürmeleri konusunda teşvik etmelidir.

• Her yeni yapılan yapıda enerji tüketimini gösteren bir levha yer almalıdır. Enerji sınıfını belirtme zorunluluğu 2006 yılından itibaren kullanıma açılacak tüm yapılar için zorunlu hale getirilmelidir.

• Her okul yapısı sürdürülebilirlik için model bir proje olmalıdır. Her yeni veya yenilenmiş okul yapısında en az bir tane düşük veya sıfır enerji kullanımlı bölüm olmalıdır.

TOPLUMA DEĞER VERMEK: İNSANLAR İÇİN TASARIM

RIBA, kamusal alana şimdiye kadar verilmediği kadar önem vermekte, kaliteli kamusal mekânların insanlara değer verildiğinin göstergesi olduğunu ve böyle mekânların daha güvenli insan yerleşmeleri sağlayarak anti-sosyal davranışların önüne geçeceğini savunmaktadır.

• Kent çevresindeki kasaba ve köylere gelişmiş toplu taşımanın sağlanması için gerekli fonlar buralara kurulacak toplu ticaret alanları veya dinlenme/eğlence tesislerinden elde edilmelidir. Küçük yerleşimlerin sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

• Tren ve otobüs durakları daha davetkâr, daha kullanışlı, güvenli ve çevresiyle daha uyumlu hale getirilmelidir. Ulaşım altyapımızın kalitesi insanları ve toplu taşımaya ne kadar önem verdiğimizin bir göstergesidir. Kalitesiz tesisler ise hem ziyaretçiler hem de o çevrede yaşayanlar için sevimsizdir.

• Kamu fonlarıyla gerçekleştirilen tüm gelişim projelerine kullanıcıların –hastalar, öğrenciler, yolcular, çalışanlar, idareciler veya ziyaretçiler gibi- etkin bir şekilde katılımı sağlanmalıdır.

• Evlerinde küçük iş yapanlar için vergi indirimi yaparak evden çalışmanın önündeki engeller kaldırılmalıdır. Evden çalışma ekonomik etkinliği artırır, gereksiz seyahatleri önler ve konut bölgelerini tüm gün canlı tutarak buralardaki suç oranı ve anti-sosyal davranışlarla savaşmak için bir yol olabilir.

• Tüm kamu projelerinde inşaat maliyetinin %1'inin tasarım ve sanatın bütünleştirilmesine ayrılması sağlanmalı ve özel sektör girişimcilerinin de bu yaklaşımı izlemesi desteklenmelidir. Mimarlığın sanatla bütünleştirilmesi insanların yapılar ve peyzaja ilişkin deneyimlerini geliştirir, daha güçlü bir aidiyet duygusu kazandırır ve hem kültürel hem de ticari yararlar sağlar.

GELECEĞİ PLANLAMAK: VERİMLİLİĞİN TASARIMI

RIBA yapılı çevrenin üretiminde görev alan meslekler arasındaki engelleri ortadan kaldırmak istemektedir. Üyelerimizi, sürdürülebilir toplumların planlanması, tasarlanması, inşa edilmesi ve işletilmesinde pay sahibi olan tüm diğer meslek adamlarıyla daha yakın bir ilişki içinde olmak konusunda destekliyoruz.

• Plancıların güçlü bir tasarım anlayışına sahip olduğu bir planlama sistemi için yatırım yapılmalıdır. Planlama sistemimiz, kaynak azlığından, düşük moralli ve yetersiz özgüvenli bir ortamdan muzdariptir. Bu durum değiştirilmelidir.

• Kent için tasarım yapan mimarların iyi tasarımların savunucusu olabilmeleri için onlara gereken yetki verilmeli, danışma ve bilgi almaları için gerekli kaynak sağlanmalıdır. İyi tasarımı savunan mimarlar bölgesel meclisler, bölgesel gelişim kuruluşları ve yerel otoriteler tarafından, öncülük yapmalarına ve iyi tasarım üzerinde ısrarcı olmalarına olanak verecek yetkiyle donatılmalıdırlar.

• Küçük ölçekli planlama uygulamaları için daha basit prosedürler geliştirilmeli ve onaylanmış planlama uzmanlarının herhangi hassas bir konu içermeyen durumlarda planlama projesiyle ilgili prosedürleri doğrudan yetkiyle sonlandırması olanağı araştırılmalıdır. Zaten oldukça sıkı bir planlama sistemimiz varken, gereksiz zorlukları ortadan kaldırmak için mümkün olduğu durumlarda süreçleri hızlandırmalı ve daha verimli hale getirmeliyiz.

TEMELLERİ İNŞA ETMEK: TOPLUM İÇİN TASARIM

RIBA, mimarlık eğitiminde güçlü bir gelişme ve üstünlük sağlama hedefindedir. Daha bütünleşmiş bir inşaat sektörü elde etmek amacıyla, yapılı çevrenin üretiminde yer alan meslek adamlarının ortak eğitim görmesi için çalışacağız.

• Devlet finansmanı iyi tasarım kalitesi koşuluna bağlanmalıdır. Kamu yapılarının temin edilmesinde, iyi tasarımın bir ön koşul olarak karşımıza çıktığı uzun vadeli değer ön planda tutulmalı ve tasarım kalitesini değerlendiren araçlar bu süreçte yer almalıdır.

• Kamu kurumları, 1972 tarihli İngiltere Yerel Yönetim Kanunu'nda değişiklik yaparak, kamu arazilerinin veya yapılarının satışında sadece yüksek fiyata değil aynı zamanda yüksek tasarım kalitesi ve planlamasına dayalı bir karar verme süreci getirmelidirler. Kamu arazileri veya yapılarının satışı, sürdürülebilir gelişim ve yerel canlandırma için katalizör görevi görmelidir.

• Kamu kurumlarının işveren konumunda olduğu durumlarda, bu kurumların tüm yeni inşa edilen projeler veya yenileme projeleri süresince tasarım danışmanları ile iletişim içinde olmaları sağlanmalıdır. Tüm işverenlerin desteğe ihtiyacı vardır.

• Yapılı çevreye ilişkin eğitimin Ulusal Müfredat'a katılması için Yetkinlikler ve Müfredat Kurumu ile ortaklaşa çalışma yapılmalıdır. Yapılı çevre eğitimi, matematik, fen, coğrafya, tarih ve vatandaşlık gibi ders konularıyla beraber ele alınabilecek çok önemli bir kaynaktır.

• Mimarlık ve yapılı çevre, yetişkinlerin eğitiminde kullanılan müfredata katılmalıdır. Daha iyi bir yapılı çevre için daha bilgili bir topluluk gerekir.

• Hükümetin planlama, mimarlık ve yapı işleriyle ilgili konulara verimli bir şekilde dahil edilmesi gerekmektedir. Yapılı çevrede kamu yararını en iyi şekilde sağlamak için hükümetin güçlü ve çok katılımlı bir öncülük yapmasına ihtiyaç vardır.

İRLANDA

2002–2005 Mimarlık Eylem Planı

İrlanda'nın 2002-2005 üç yıllık mimarlık eylem planı esasen İrlanda hükümetinin 1997 yılında ilan ettiği, mimarlık politikasına ilişkin temel noktalar üzerine kuruludur: Yüksek kalite, yüksek standartlar, sürdürülebilir kalkınma, mimari mirasın korunarak gelecek kuşaklara aktarılması ve mimarlıkta yenilikçi yaklaşımların özendirilmesi, politikanın ana bileşenleridir. İrlanda Mimarlık Eylem Planı'nın ayrıntılı bir şekilde aktarıldığı bu metnin diğer politika metinlerinden farklı olan özelliği, eylem planı olması ve böylece üç yıllık süreç için belirli bir takvimi öngörmesidir. Özellikle metnin sonunda bulunan eylem takvimi ve sürece katılımda bulunan kişi ve kurumların listesi, mimarlık politikası oluşturma ve geliştirme süreci ve bu süre zarfında işbirliği yapabilecek ortaklar konusunda fikir vermektedir.

Metnin İngilizce orijinaline ulaşmak için:
http://www.mo.org.tr/UIKDocs/ireland.pdf

2002–2005 İrlanda Mimarlık Eylem Planı

ÖNSÖZ

Mimarlığı herkes yaşar; kimimiz bu durumu bilinçli olarak düşünür, kimimiz düşünmez; ama yapılı çevrenin kalitesi, yaşam kalitesini daima derinden etkiler. Böylesine her yeri kaplayan ve etkileyen doğası nedeni ile, mimarlığın kültürümüz ve değerlerimizin en belirgin fiziksel ifadesi olduğu söylenebilir. Hükümetin, mimarlığın toplum içindeki sosyal ve kültürel önemini görmesi ve kabul etmesi, ve yapılı çevrede yüksek kaliteye ulaşılmasını özendirmesi çok önemli konulardır. İşte bu nedenlerden dolayı bu programı yayınlamaktan ve böylece hükümetin mimarlık alanındaki politika amaçları ve bunların başarılması için adım atma konusundaki kararlılığını bir kez daha beyan etmekten büyük bir memnuniyet duymaktayım.

Bu programın geliştirilmesinde, mimarlık ve ilgili alanları kapsayan geniş bir yelpazede farklı uzmanlıkları biraraya getiren, bir bakanlıklararası çalışma grubu ile, üç farklı görev grubunun, önemli katkısı olmuştur. Bu grupların başkan ve üyelerine, programla ilgili konuların irdelenmesi sürecine büyük zaman ve enerji ayırdıkları için teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Mimarlık, doğası gereği, disiplinlerarası bir etkinliktir ve çok farklı sorumluluk alanlarını kapsar. Başarılı uygulama için gerekli ön koşullardan birisi ise, yöneldiğimiz mimari amaçlar ve yapılı çevremizin kalitesini yükseltmek için uygulanacak önlemler konusunda, geniş tabanlı bir uzlaşma ve kararlılık olmasıdır.

Bu eylem programının yayınlanması ile bazı somut adımları belirlemiş bulunuyoruz; hükümet, bu adımların, yukarıda sözünü ettiğim ön koşula uyacağından ve mimarlık konusunda beyan etmiş olduğu politika amaçlarına hizmet edeceğinden, emin bulunmaktadır. Söz konusu somut eylem alanlarının seçimi yapılırken, hükümetin, yine mimarlık konusunda uygulaması devam eden daha başka ve tamamlayıcı eylemleri olduğu hususu göz önünde tutulmuştur. Genel olarak mimarlık konusunda tüm bu amaçların başarılması, sabırlı ancak kararlı bir gayret gerektiren, uzun vadeli bir görevdir; bu eylem programı da aynı yönde atılmakta olan bir adımı temsil etmektedir.

Burada programlanan eylemlerin uygulanmasını ve mimari çevremizi giderek daha iyileştirmek üzere mimarlık politikalarımızın geliştirilmesine devam edilmesini görmek dileği ile, başarılar dilerim.

Sile de Valera T.D.
Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanı

Eylem programı belgesi boyunca şu kısaltmalar kullanılacaktır:

GCC Government Contracts Committee **(Devlet İhale Komisyonu)**
NIAH National Inventory for Architectural Heritage **(Ulusal Mimari Miras Envanteri)**
OPW Office of Public Works **(Bayındırlık İdaresi)**
PPP Public Private Partnership **(Kamu Özel Ortaklığı)**
RIAI Royal Institute of the Architects of Ireland **(İrlanda Mimarları Kraliyet Enstitüsü)**

Belgede atıfta bulunulan "kamu makamı / idaresi", bağlama göre, aşağıda belirtilenlerden birisidir:

(a) Kabine Üyesi, veya Bakan
(b) İrlanda Bayındırlık Yüksek Temsilcileri
(c) 1941 tarihli İrlanda Yerel İdare Yasası bakımından bir yerel idare veya makam
(d) 1991 tarihli Yerel İdare Yasası anlamında, bölge seviyesinde bir idare veya makam
(e) 1946 tarihli Limanlar Yasası anlamında bir liman idaresi
(f) 1970 tarihli değişik Sağlık Yasası uyarınca oluşturulmuş bir sağlık kurulu veya 1999 tarihli Sağlık Yasası (ERHA) uyarınca kurulmuş Doğu Bölgesi Sağlık İdaresi
(g) Yasa ile kurulmuş herhangi bir kurul veya diğer kuruluş
(h) Tüm hisseleri bir Bakan veya Bakan adına hareket eden başkası veya Bakan tarafından atanmış yöneticilerin sorumluluğunda bulunan herhangi bir şirket,
(i) Tüm hisseleri, bu tanım altında yukarıda paragraf (g) ve (f)'te anılan bir kurul, veya şirket, veya diğer kuruluş sorumluluğunda bulunan herhangi bir şirket

1. GİRİŞ VE BAĞLAM

MİMARLIK VEYA MİMARİ ESER NEDİR?

Bir halkın mimari yaklaşım ve eserleri, o halkın barınma ihtiyacına getirdiği çözümler olduğu kadar, aynı zamanda o halkın kültürünün bir ifadesidir ve kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. En üst gelişmişlik ve ustalık düzeyinde, mimarlık, insan ruhunun bir ifadesi olmak sıfatı ile, sanatlar arasında yerini alır. Mimarlık ve tasarım, kapı tokmağı gibi bir yapı detay ölçeğinden, yapı ölçeğine, sokak veya cadde ölçeğine, ve hatta peyzaj veya kent ölçeğine kadar uzanır. Mimarlık ve tasarım çalışmasının büyük veya küçük, sade veya lüks, geleneksel veya çağdaş olması, iyi bir çalışma olması bakımından bir fark yaratmaz. Mimarlık, toplumun günlük hayatının sürdüğü ortamı oluşturması bakımından, sanatlar arasında özgün bir yer ve karaktere sahiptir ve, bu nedenle, kalitesi yüksek bir çevre, uygar bir toplum için bir lüks değil, olmazsa olmaz bir ögedir. Mimari uygulama, kültürel ve estetik değerlerimizin bir ifadesi olduğu kadar, aynı zamanda, sosyal ihtiyaçlarla birlikte, iş ve ticaret ilişkileri ve İrlanda'nın başlıca endüstriyel etkinlikleri ile ilgili ihtiyaçlarının da karşılanması meselesidir.

Mimarlık sanatının gelişmesi ve ilerlemesi, hükümetin muhtelif aktörlerle paylaşmakta olduğu bir sorumluluktur -ki bu aktörler arasında tasarım ve inşaat meslekleri, finans kurumları, inşaat endüstrisi, proje sahipleri, ve genel olarak toplumun kendisi ve diğer kurum ve örgütleri bulunmaktadır. Bugün ruhumuzu yücelten, büyük değer vermekte olduğumuz geçmiş dönemlerin mimarisi, müşteri ve tasarımcı arasında yaratıcı ve hem de sıklıkla maceralı olabilen bir işbirliğinin sonucu doğmuştur; bu işbirliği ile o günlerde mümkün diye bilinenin sınırları zorlanmıştır. Yapılaşma için bugün seçeceğimiz mimari de, geleceğe miras kalacaktır.

MİMARLIK NEDEN ÖNEMLİDİR?

Yapılı çevre, hayatımızı her yönü ile etkiler –içinde yaşadığımız evler; içinde öğrendiğimiz ve öğrettiğimiz okul binaları; içinde çalıştığımız, ürettiğimiz fabrikalar, ofis binaları; zaman zaman içinde bulunduğumuz kamu hizmet binaları; rekreasyon amacı ile bulunduğumuz mekânlar; ve hatta bize ulaştırma imkânı sağlayan caddeler, sokaklar, yollar. Her ne kadar mimari hakkında sadece az sayıda kişi bilinçli şekilde düşünüyor olsa da, mevcut mimariyi herkes, her an, yaşamaktadır. Düşük tasarım ve inşaat standartları, gayretin, enerjinin, malzemenin ve fırsatların israf ve heba edilmesi anlamına gelmektedir. Düşük standartlar bugünkü hayatın kalitesine hile katmaktadır ve geleceğin bilânçosunda ise borçlar hanesine yazılacaktır. İyi mimari ise, hem birey hem de toplum olarak bize kendimizi daha iyi ve daha çok refah içinde hissettirir ve sosyal dışlanma sorunlarının hafifletilmesi bakımından olumlu bir rol oynar.

Her tarafa yayılan ve her yeri etkileyen doğası nedeni ile, mimarinin, kültürümüz ve değerlerimizin en belirgin fiziksel ifadesi olduğu söylenebilir. Mimari, hem kendimizin hem de başkalarının bizim kimliğimizi anlamasının önemli bir aracıdır ve, aynı zamanda bir tür ko-

lektif bellek teşkil eder -yani, hem fiziksel hem de ruhsal coğrafyamızın haritalarını çıkarmak için gerekli nirengi noktalarının kalıcı kayıtlarını verir. Bugün inşa ettiğimiz yapılar, bizim kim olduğumuzun elle tutulur ifadesidir ve bunlar çocuklarımıza bırakacağımız miras ve vasiyettir.

MİMARLIK ALANINDA BİR HÜKÜMET POLİTİKASI OLMASI İÇİN NEDENLER

Hükümetin Mimarlık Politikası, mimarlığın siyasi ve kültürel gündemdeki yerini güçlendirmeyi ve, bunu yaparken de, aynı zamanda yapılı çevrede yüksek kalite sağlanmasının önündeki engelleri kaldırmayı hedeflemektedir. Hükümetin Mimarlık Politikası elbette kendi başına mimarlık alanında iyi sonuç alınmasını sağlamaz, ancak şu hususlarda katkı sağlar:

• Mimarlığın toplumdaki sosyal ve kültürel önemini belirler ve vurgular,

• İyi mimarlık sonuçlarının üretilmesine ve mimari mirasın korunmasına elveren koşulları desteklemek yolu ile ve hem kamu hem de özel sektörde mimarlık pratiğinin gelişmesini uyarıcı önlemler uygulamak yolu ile yapılı çevrede kalitenin yükseltilmesi gayretlerini özendirir;

• Binaların tasarım, inşaat, işletme, bakım ve islahında sürdürülebilirlik kavramını teşvik eder;

• Devletin yaptığı inşaatın yüksek kalitesi ile ve devletin miras aldığı binalara gösterdiği özen ile toplum için genel olarak örnek teşkil eder;

• Yasa ve yönetmelikler ve uygun mali önlemler yardımı ile yerel idareler, diğer kamu kurumları ve özel sektörde yüksek çevre koruma standartlarını teşvik eder;

• Eğitim ve özendirme yolu ile binalarda kaliteye değer veren bir ulusal karakter ve kültürün (ethos) yaratılmasına ve devam ettirilmesine yardımcı olur.

MİMARLIK ALANINDA HÜKÜMET POLİTİKASI VE EYLEM PROGRAMI

1997 yılı Mayıs ayında kükümet bir mimarlık politikası formülasyonunu aşağıda verilen şekilde ilan etmiştir:

Hükümet, Mimarlık Politikasını uygulama sürecinde, aşağıdaki hususları yerine getirir:
• Hükümetin sorumluluğu altında yürütülen inşaat işlerinde tasarım ve yapım bakımından yüksek kaliteyi teşvik eder ve binalarda yüksek standartların uygulanmasını destekler;
• Yapılı çevrede bilgi ve becerinin uygulamaya konmasını kolaylaştıracak bir örgütsel çerçeve geliştirir;
• Toplum genelinde mimaride yüksek kalite için olan talebi destekler;
• Sürdürülebilir kalkınma kavramını teşvik eder;
• Mimari mirasın, yüksek standartlar uygulanarak korunmasını ve devam ettirilmesini sağlar;
• Mimarlıkta yenilikçi yaklaşımları özendirir.

Mimarlık politikası amaçlarının takibi bakımından, hükümet, şimdi, burada belirtilen somut eylem önerilerini benimsemiş bulunmaktadır; şu kadarla ki, yine burada belirtilen amaçlara, hükümetin, geniş bir faaliyet alanı yelpazesi içinde daha önce uygulamaya başladığı başka eylemler de hizmet etmektedir. Örneğin, sürdürülebilir kalkınma amaçlarının yeni konsolide Planlama ve Kalkınma mevzuatına entegre edilmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma Ortaklığı COMHAR'ın kuruluşu ile Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi'nin uygulanması bağlamında önemli adımlar atılmış bulunmaktadır.

Ulusal Mimari Miras Envanteri'nin yasal bir statüye kavuşturulması ve 1999'da Yerel İdare Yasası'nın kabulü ve arkasından 2000 yılında bu yasanın Planlama ve Kalkınma Yasası'na

entegre edilmesi ile -ki bu yasa ile bağlantılı olarak koruma konusunda restorasyon ve diğer teknik uzmanlık sağlanması için hibe-yardım ve mali destek programları mevcuttur- mimari mirasın korunması bakımından, daha kapsamlı ve etkili bir mekanizma tesis edilmiştir. İnşaat Endüstrisi Stratejik Gözden Geçirme Komitesinin (SRC'nin), "Geleceğimizi Birlikte İnşa Ediyoruz" başlıklı raporu 1997'de yayınlanmıştır. SRC raporunda 86 adet tavsiyeye yer verilmiştir ve bunların % 84'ü 2001 yılı bitmeden uygulanmış bulunmaktadır. Bu tavsiyelere konu olan hususlar arasında, inşaat projelerini ihale eden işverenler için rehber kurallar ile, tasarım ve inşaat hizmeti tedariki sürecinde en iyi uygulama (best practice) önerileri yer almıştır. "Mimar" mesleki unvanının tescili konusundaki önerinin uygulanması konusunda işlem ve adımlar devam etmektedir.

Hükümetin mimarlık politikası formülasyonunda belirtilmiş olan amaçlar, birçok farklı sorumluluk alanını kapsamaktadır; bunlar uzun vadeli amaçlardır ve bunları başarmanın daima alternatif yolları vardır. Mimarlık politikasının geliştirilmesi ve uygulanması sürecinin kendisi de bir uzun vadeli projedir ve zaman içinde devam edecektir. Halen uygulanmakta olan eylemler bağlamında, hükümet, gelecek üç yıl boyunca, mimarlık alanındaki amaçlarını takip bakımından, üç merkezî temaya ağırlık vermeyi kararlaştırmış bulunmaktadır:

- Mimarlık konusunda genel farkındalık ve anlayışın güçlendirilmesi
- Örnek olmak yolu ile liderlik sağlanması
- Planlama süreçlerinde mimarlıkla ilgili girdilerin güçlendirilmesi

AVRUPA BAĞLAMI

2000 yılı Kasım ayında, Avrupa Birliği Konseyi, kentsel ve kırsal alanlarda mimari kalite hakkında bir karar kabul etmiştir. Bu karar, Avrupa Komisyonu ile birlikte Üye Devletlerin de bazı eylemleri uygulamalarını gerektirmektedir. Bu eylem programı ile belirlenmiş olan eylemler, Konseyin, Üye Devletler bakımından belirlemiş olduğu ve aşağıda da verilmiş olan amaçlara yanıt vermektedir; söz konusu amaçlar şunlardır:

- Mimarlık ve kent tasarımı alanlarında bilginin yayılması ve teşviki yönünde gayretlerin yoğunlaştırılması;
- İhale makamları ve kamuoyunun mimarlık kültürüne değer verilmesi bakımından daha duyarlı ve daha iyi eğitilmiş kılınması;
- Kamu hizmet binalarının örnek alınacak derecede iyi inşaatı yolu ile mimarlık kalitesinde ilerleme sağlanması;
- Bilgi ve deneyimin alışverişi süreçlerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi.

2. MİMARLIK EYLEM PROGRAMI 2002–2005

MİMARLIK KONUSUNDA FARKINDALIK YARATILMASI VE ANLAYIŞ YERLEŞTİRİLMESİ

Mimarlık Alanında Halkın Bilinçli Olması Neden Önemlidir?

Yapılı çevrenin pratik, psikolojik, ve kültürel rolü hakkında insanların farkındalık seviyesinin daha yüksek bulunduğu bir toplumda, mimarlıkta da iyi sonuç alınması olasılığı elbette daha yüksek olsa gerektir. Yüksek kalitede bir yapılı çevrenin elde edilmesi, hepimizin paylaştığı bir sorumluluktur; yani, hükümet, tasarım ve inşaat meslekleri, finans kurumları, inşaat endüstrisi, proje sahipleri ve genel olarak toplumun kendisi ve diğer kurum ve örgütlerinin paylaştığı bir sorumluluktur. Bu konuda ilgili, bilgili ve talepkâr bir kamuoyu olmaksızın, hak ettiğimiz kalite seviyesine ulaşılması da zor olacaktır.

İnşaat Yönetmelikleri aracılığıyla, yapı güvenliği, yangın güvenliği, drenaj, havalandırma, merdiven ve merdiven boşlukları ve benzeri veya ilgili konularda standartlar belirlenir. Bununla birlikte, bir bina, mevcut tüm yönetmeliklere uygun olmasına rağmen, çirkin, kullanış-

sız ve kasvetli olabilir. Büyük masrafla inşa edilen alan ve hacimde son derece yetersiz şekilde kullanım getirebilir veya içinde bulunduğu doğal veya kentsel peyzajı bozabilir. İyi mimarlığın ne demek olduğu ve hangi ögelerden oluştuğu; çevremizin bizi hangi şekillerde etkilediği; ve bu arada böyle konulardaki görüşlerimizi ifade etmemizi kolaylaştıracak kelimeler hakkında, bir fikir sahibi olmamız, içinde yaşadığımız çevrenin yaratılması sürecine katılmak ve katkı yapmak bakımından, bizi kendimize güvenli ve aynı zamanda etkili kılacaktır.

Mimarlık ve Eğitim Müfredatı
Mimarlığın, her seviyede eğitim müfredatında bir kaynak malzeme konusu olarak rolü ve değerinin görülmesi ve kabulü ile birlikte, mimari konuları içeren eğitim müfredat ögelerinin devam ettirilmesi ve geliştirilmesi desteklenmelidir.

Bazı mimarlık eğitimi ögeleri, eğitim müfredatlarında halen belli ölçüde entegre edilmiş durumdadır. Buna karşılık, "yapılı çevre" konusunun değişik seviyelerde eğitim müfredatına daha kapsamlı şekilde entegre edilmesi ile, mimarlığın toplumdaki yeri ve önemi konusunda kamu bilinci önemli derecede güçlendirilmiş olacaktır. İkinci seviye eğitiminde (orta öğretimde), Mimarlık ve İnşaat Teknolojisi konusu yanında Grafik İletişim (Communications Graphics) konusu gibi, yapılı çevre ve nesnelerin üç boyutlu ortamda nasıl tasarlandığı ve geliştirildiği ve detaydaki kalitenin bütündeki kaliteyi nasıl belirlediği hakkında bir fikir ve anlayış sağlayan, belirli konular kapsanmaktadır. Daha küçük bir ölçüde, mimarlıkla ilgili eğitim konularına, Coğrafya, Sanat, ve Ev Ekonomisi gibi, ilköğretim sonrası konulara ait müfredatta yer verilmektedir. Bir geçiş yılının getirilmiş olması, daha geniş ve esnek bir müfredata imkân vermiştir ve Mekâna Şekil Vermek (Shaping Space) adlı RIA-I programı, öğrencilere, "iyi mimarinin hangi ögelerden oluştuğu ve kendilerinin vatandaş sıfatı ile yapılı çevrenin kalitesini nasıl etkileyebilecekleri hakkında daha güçlü bir fikir sağlayacak olan" kavramların verilmesi amacı ile geliştirilmiştir. INTO ve Ulusal Miras Kurulu (Heritage Coucil) ortaklığı ile geliştirilen, "Okullardaki Miras" (Heritage in Schools) adlı program, konunun uzmanlarının ilköğretim okullarını ziyaret etmelerini kolaylaştırmaktadır. Sanat Kurulu (Arts Council) tarafından ihale edilen, bir gezici sergi mahiyetindeki "Okulun Gösterisi" (School's Show), mükemmel seviyedeki mimari tasarımın sanat potansiyeli üzerinde durmaktadır. Şubat 2000'de başlatılan bu gezici sergi süresiz olarak tüm ülkeyi dolaşacaktır. Yapılı çevrenin değişik yönlerinin mümkün olduğu kadar geniş bir yelpaze üzerinden farklı müfredat ögeleri içinde öğrenciye aktarılması ile, öğrenciler, yapılı çevrenin, hepimizin günlük hayatı üzerindeki doğrudan, ertelenemeyen ve kaçınılmaz etkisi hakkında bir farkındalık geliştireceklerdir.

1. Eylem
Eğitim ve Bilim Bakanlığı; Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı ile işbirliği halinde, ilköğretim, orta öğretim, Terk Sonrası Sertifika (Post Leaving Certificate) eğitimi ve mesleki / çıraklık eğitimi seviyelerinde, halen öğretmenlerin kullanımına açık olan, mimarlıkla ilgili kaynak malzemenin gözden geçirilmesi ve etüdü işini ihale edecek ve bunun sonucunda, mevcut malzemenin geliştirilmesi veya yeni malzemenin üretilmesi bakımından tavsiyeler belirlenecektir. Bu etütle, Birleşik Krallık, Hollanda, Finlandiya, Birleşik Devletler ve Kanada gibi farklı ülkelerde bu alanda geliştirilmiş olan kaynak malzeme de gözden geçirilecektir.

2. Eylem
Eğitim ve Bilim Bakanlığı; Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı yanında, Sanat Kurulu veUlusal Miras Kurulu ile işbirliği halinde, aşağıda tanımlanan faaliyetleri başlatacaktır:

• Halen uygulamaya konma sürecinde olan yeni müfredatı desteklemek üzere, ilköğretim seviyesinde mimarlıkla ilgili yeni kaynak malzemenin hazırlanması;

• Öğretmen yetiştiren fakültelerde uygulanmak üzere "mimar evde" (architect in residence) programı kurulması ve kursiyer / stajyer öğretmenler için kaynak malzeme hazırlanması faaliyetine sponsorluk edilmesi - bu tür kısa dönemli programlar tüm eğitim kurumlarını, örneğin, öğretmen yetiştiren fakülteleri, orta öğretim öğretmenleri için H. Dip programlarını, Ulusal Sanat ve Tasarım Kolejini, Teknoloji Enstitülerini ve Bölge Teknik Kolejlerini hedef alacaktır;
• İlköğretim ve ikinci seviye (orta öğretim) öğretmenleri için, mimarlık konusunda hizmetiçi eğitim programları;
• İnşaat meslekleri çıraklık kurslarında kapsanmak üzere, mimari farkındalık ve mimarlık tarihi konularında kaynak materyal hazırlanması.

3. Eylem
Eğitim ve Bilim Bakanlığı, halen devam eden "Mekâna Şekil Vermek" (Shaping Space) adlı program ile ilköğretim seviyesi için yeni önerilen program ve benzeri kaynak malzeme programlarının etkin şekilde uygulanmalarını sağlamak üzere, gerekli proje sonrası (follow-up) desteği için sponsorluk sağlayacaktır.

4. Eylem
Okullarda mimarlıkla ilgili eğitim / etüt faaliyetini özendirmek amacı ile, mimarlıkla ilgili okul projelerine (okul ve öğrenci için) verilmek üzere yıllık ödül programları kurulacaktır. Eğitim ve Bilim Bakanlığı; Ulusal Miras Kurulu ve Sanat Kurulu ile birlikte bu ödülü verecektir.

5. Eylem
İyi bir mimarlık çalışması ve sonucuna bağlı heyecan ve bununla ilgili yaratıcı enerjiyi daha görünür hale getirmek üzere, Sanat Kurulu, ilköğretim ve ikinci seviye okullarında uygulanmak üzere, bir "Mukim Mimar" programı başlatacaktır.

Kaliteye Olan Talebin Yükseltilmesi
Mimari konusunda kamu bilincinin pekiştirilmesi ile ilgili mevcut Devlet kurumları ve programların rolü güçlendirilmelidir.

Mimarlık konusunda kamuoyu farkındalığının özendirilmesi işi, kararlı ve iyi koordine edilen bir eylem programı gerektiren, uzun vadeli bir projedir. Muhtelif Devlet kurum ve kuruluşlarının, mimarlık konusunda kamuoyu farkındalığının özendirilmesi itibarı ile değişik şekillerde sorumlulukları bulunmaktadır -- örneğin, Sanat Kurulu; Ulusal Miras Kurulu; Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığının Ulusal Miras Servisi (Dúchas); ve nihayet ülkenin her tarafında bulunan müze ve galeriler; ve bunların rollerinin tespit ve kabul edilerek güçlendirilmeleri gerekmektedir. Her ne kadar, aşağıda formüle edilen tavsiyeler kamu sektörüne odaklanıyorsa da, pratik olan hallerde bu önerilerin mevcut sivil toplum örgütleri ile ortaklık halinde uygulanmaları da, amaçlar arasında bulunmaktadır.

6. Eylem
Sanat Kurulu, mimarlık konusu ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmek bakımından, tam zamanlı bir Mimarlık Yetkilisi atayacaktır.

7. Eylem
Sanat Kurulu planlama makamları ile birlikte çalışarak, mimarlık ve kentsel tasarımda en iyi uygulamalar (best practice) ve mükemmeliyet standartlarını özendirmek amacı ile bir dizi girişim organize edecektir.

8. Eylem
Sanat Kurulu bir dizi girişim, konferans, seminer etkinliği düzenleyecektir –buradaki amaç, modern mimarlık ve kentsel tasarım alanlarında yenilikçi kavramlar ve mükemmeliyet örneklerinin halka tanıtılması olacaktır.

9. Eylem
Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı, uygun olan muhtelif kültürel kurumlarla irtibat halinde, mimarlık konularının teşviki işlerinin, bu kurumların her birinin görevinin bir parçası olarak daha fazla geliştirilip geliştirilemeyeceği veya ne dereceye kadar geliştirilebileceği hususunu inceleyecektir. Bu kurumlar arasında, Ulusal Galeri, Milli Müze, IMMA, ve İrlanda Mimarlık Arşivi bulunacak, ayrıca Sanat Kurulu ve Ulusal Miras Kurulu'na da danışılacaktır.

10. Eylem
Dúchas Ulusal Miras Servisi'nin görev alanı genişletilerek, aşağıda belirtilen ve benzeri yollarla genel olarak mimari farkındalığın güçlendirilmesi görevi de kapsanacaktır:

• Ulusal Mimari Miras Envanteri tescil memurlarının görevinin bir parçası olarak, öğrenciler, tarih veya ilgili konularda faaliyeti bulunan yerel sivil toplum örgütleri ve seçilecek benzeri diğer grupların istifadesi için, kamuoyunda farkındalık yaratma amaçlı etkinliklere ev sahipliği yapılması;

• Halen devlet mülkiyetindeki ulusal miras sahaları ile sınırlı bulunan, mevcut rehberlik hizmetleri genişletilerek, tarihi Birr veya Clondalkin sahaları gibi başka ulusal miras sahalarının, yerel makamlar ve yerel toplum örgütleri ile birlikte kapsama alınması;

• Ulusal Miras Haftası, Bakanlıklar web siteleri, Ulusal Miras Katalogu (Heritage Card) dahil olmak üzere mevcut genel eğitim ve farkındalık yaratma programları genişletilerek, çağdaş mimarlık konularının da kapsama alınması

11. Eylem
Aşağıda belirtilen hizmetler verilmek üzere, internet kullanılarak, bir Sanal Mimarlık Merkezi kurulacaktır:

• Mimarlık ve tasarım konularında sanal sergi ve etkileşimli programların kurulması / geliştirilmesi;

• Mimarlık politikası altında belirlenmiş bulunan tüm diğer eylemler hakkında bilginin yayılması amacı ile bir forum sağlanması;

• Yurtdışında Glasgow, Amsterdam gibi yerlerdeki mimarlık merkezleri ile bağlantılar sağlanması;

• Mimarlıkla ilgili olan tüm diğer İrlanda web siteleri ile bağlantı sağlanması;

• Mimari tasarımda başlıca konular ve planlama süreci; sanat uygulama mekânları ve sanatla ilgili diğer binaların mimarisi; İrlanda ve diğer ülkelerde çağdaş mimarı gibi seçilecek belirgin konularda bilgi sağlanması.

Sanal Mimarlık Merkezi, İrlanda'nın tamamını kapsayacak bir girişim şeklinde geliştirilecek ve ilgili olan tüm kültürel kurumlarda halka açık erişim terminalleri kurulacaktır.

12. Eylem
ENFO Çevresel Enformasyon Servisinin mimarlıkla ilgili rolünün, aşağıda belirtilen şekillerde genişletilmesine devam edilecektir.

• ENFO'nun yapılı çevre ile ilgili mevcut el ilanı / broşür koleksiyonunun gözden geçirilmesi ve genişletilmesi;

• ENFO'nun referans kütüphanesinin mimarlıkla ilgili ve özellikle sürdürülebilir mimarlık bakımından, daha fazla malzeme içerecek şekilde genişletilmesi;

• Sürdürülebilir inşaat temasını işleyen daha fazla sergiye ev sahipliği yapılması ve diğer mekânlarda başka kurumlarca açılabilecek böyle sergilerin tanıtımı konusunda yardımcı olunması;

• Mimarı konularda halka açık konferanslar için uygun salon sağlanması.

13. Eylem
Yaklaşık 700 yerdeki Düzenli Kentler komitesinden oluşan ağı ile Düzenli Kentler Yarışması, yapılı çevre konusunda kamu bilincinin güçlendirilmesi bakımından oldukça önemli olan rolünü geliştirmeye devam edecektir. Hakem raporlarında, mimari ve kentsel tasarım konularının net bir değerlendirme ögesi olarak işlenmesine devam edilecektir; bu raporların birer kopyası her bir komiteye gönderilmesi ile anılan konularda yerel seviyede farkındalık yaratılmasına yardımcı olunmaktadır.

ÖRNEK OLMAK YOLU İLE LİDERLİK YAPMAK

Hükümetin Rolü
Hükümet; çevre, turizm ve ulusal miras konularındaki politikaları ile, yapılı çevrenin kalitesinin yükseltilmesine önemli bir katkıda bulunmaktadır. Devlet ve yerel idare mekanizmaları ile, ülkede inşa edilen her bina üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak bir etki sağlanmaktadır. Bundan başka, devlet, inşaat konusunda müteşebbis, müşteri ve mülk sahibi sıfatı ile de kilit bir rolü haizdir. Bu bakımdan, örneğin, Bayındırlık İdaresi faaliyetleri ve sosyal konut programının büyük kısmında elde edilen, kamu sektörü mimari başarısı tespit ve kabul edilmeli ve bu başarıdan istifade edilmelidir. Genel olarak topluma örnek olmak konusunda taşıdığı özel sorumluluk itibarı ile, hükümetin, bir yanda inşaat işleri tedarikinde ve genel olarak emlak-inşaat teşebbüslerinde, kalite konusunda titiz davranan bir müşteri sıfatı ile, diğer yanda ise, kendisine miras kalan binalara gösterdiği özen ile, kendisini herkese örnek olarak takdim etme durumunda olması gerekir.

Kalitede Başarı Sağlanması
Kamu ihale mevzuatının uygulanmasında, "mimari kalite", başlıca değerlendirme kıstaslarından birisi olarak alınmalıdır.

Mimarlıkla ilgili hükümet politikasının merkezinde, mimari kalitenin yükseltilmesi amacı ile, bu amacın başarılması bakımından elverişli koşulların yaratılması hususu bulunmaktadır. Bir yanda tekil binaların kalitesini, diğer yanda ise başta konut çevresi, kentsel çevre ve hassas doğal peyzajda yapılaşma olmak üzere, genel olarak yapılı çevrenin kalitesini etkileyen, çok farklı faktörler vardır. O halde, mimari kalitenin yükseltilmesi amacı takip edilirken, hükümet politikası bağlamında, yapılı çevrenin tamamını kapsayan bir mimarlık tanımının geliştirilmesi ve aynı zamanda mimarlık kalitesini etkileyen faktörlerin, hususların, meselelerin değerlendirilmesine imkân veren bir kavram veya mekanizmanın geliştirilmesi, gerekmektedir.

2000 yıldan daha fazla bir zaman önce, Vitrivius'un belirlediği mimarlık kalitesinin üç temel ögesi bugün de geçerlidir:

• İşlevsellik: Binanın, önceden belirlenen amaca uygunluğu
• Sağlamlık: Binanın zamana ve kullanıma dayanma gücü
• Güzellik: Binanın estetik özellikleri

Bugün belki bu ögeler daha farklı ve sofistike şekillerde ifade edilebilir ve ayrıca, 21. yüzyılın başladığı günümüzde, çevresel sürdürülebilirlik ve erişim de, kilit değerlendirme ögeleri haline gelmiştir.

Yapılı çevrenin kalitesinin yükseltilmesi gayreti içinde, hükümet, mimari kaliteye daha fazla ağırlık verilmesini önemli bulmaktadır. Kamu fonları ile finanse edilen projelerde mimari kalitenin yükseltilmesi, başarılması mümkün bir amaçtır ve bu amacın takibinin de normal prosedür haline gelmesi gerekir. Mimari kalitenin değerinin ise, sadece yaşam kalitesinin pekiştirilmesi şeklinde değil, binanın yaşam döngüsü (life cycle) sürecinde optimal maliyet ve fayda dengesi sağlanmasını temin için yapılan bir yatırım şeklinde görülmesi ve bu şekilde ilan olunması gerekir.

14. Eylem
Devlet İhale Komisyonu aşağıdaki anlamda talimatı tüm bakanlıklar ve kamu idarelerine iletecektir:

• Ekonomik avantajın gözetilmesi ilkesine uygun olarak, ihale makamlarının tasarım ve inşaat işlerinde kalitenin yükseltilmesi hususunu bir amaç olarak belirlemeleri gerekmektedir. Emlak kiralama işleri ve Kamu Özel Ortaklığı marifeti ile girişilen kalkınma yatırımlarında da, benzer amaçların belirlenmesi gerekmektedir.

• Yatırım harcaması yapılmasına ilişkin tüm tekliflerde, yatırımın yaşam döngüsü boyunca söz konusu tüm maliyet faktörleri (örneğin, ilk yatırım, işletme maliyeti, çevre maliyetleri, hizmet seviyesi optimizasyonu gibi faktörler), harcanılacak toplam paradan optimal toplam değer sağlanması bağlamında, hesaba katılmalıdır.

15. Eylem
İnşaat ve kalkınma yatırımları konusunda faaliyeti bulunan kamu makamlarına, mimari kaliteyi etkileyen husus ve faktörlerin değerlendirilmesinde yardımcı olmak bakımından, Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı; Çevre ve Yerel İdareler Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, OPW, GCC ve Sanat Kurulu yanında, temsil gücü yüksek olması bakımından seçilecek bazı ihale makamları ve meslek kuruluşları ile işbirliği halinde, aşağıdaki hususlarda geçerli ana hatları belirlemek üzere bir rehber kurallar dokümanı hazırlayacak ve yayınlayacaktır:

• Mimari kaliteyi etkileyen husus ve faktörler
• Bu bağlamda bir kalite değerlendirme sistemi (kalite göstergeleri bazında)
• Anılan kalite göstergelerinin kullanılması gereken muhtelif inşaat süreci aşamaları

Aşağıda belirtilen ve benzeri konularla ilgili olarak önerilen pratik ve prosedürler (good practice):

Özet / sunuş hazırlığı; bütçe hazırlık ve incelemesi, yaşam döngüsü maliyetleri ve işletme / kullanım maliyetleri dahil olmak üzere; son kullanıcı ile danışma; tedarik / ihale prosedürleri, örneğin, 11/87 sayılı genelge, 92/50 sayılı AB genelgesi, tasarım-inşaat (design build), PPP; tasarım ekibinin seçimi; mimari proje yarışmaları; opsiyon değerlendirmesi; proje takibi; kullanım sonrası (post occupancy) değerlendirme ve sürdürülebilir kalkınma.

AB içinde ve başka yerlerde konuya ilişkin yapılan araştırmalar belirlenecek ve bunların sonuçları ve maliyete ilişkin imaları İrlanda için bir rehber yazılması bağlamında değerlendirilecektir.

Yapılı Çevreye Devlet Yardımları / Yatırımları
Devlet, kendisinin doğrudan icra etmediği, büyük hacimde faaliyet için fon sağlamaktadır. Bu malî destek doğrudan yatırım harcaması şeklinde olabilir veya vergi teşvik programları veya hibe-yardım şeklini alabilir. Böyle projelere fon sağlanması bağlamında, kaliteye ilişkin amaç ve hedeflerinin belirlenmesine ihtiyaç bulunduğu konusunda, gittikçe artan bir farkın-

dalık durumu vardır. Bu durum, örneğin, son zamanlarda uygulanan ve kentsel tasarım ve mimari mirasın korunması hususlarına alışılmışa göre çok daha fazla ağırlık verilen, Kentsel Yenilenme Programına, şimdiden yansımış bulunmaktadır. Kaliteye ilişkin sözkonusu hususların, herhangi bir kentsel alanın bu program çerçevesinde değerlendirilmesi için hazırlanması ön koşul olan, Entegre Alan Planında ele alınmış olması gerekmektedir. Örneğin, Dublin Dok Sahası Kalkınma İdaresi, bina tasarım ve inşaatında yüksek standartlar uygulanması ve vergi teşviklerinin etkili bir şekilde kullanılmasında sürdürülebilirlik üzerinde odaklanılması hususlarına, Master Planda belirlediği amaçlar arasında yer vermiş bulunmaktadır.

Bazı bakanlıklar ve yerel idareler, "Sanat İçin de Bir Yüzdelik Programını" desteklemektedirler; bu Program çerçevesinde kamu fonlarından istifade edilen ulusal ve yerel idare projelerinde, inşaat bütçesinin belli bir yüzdesi kamusal sanat yatırımlarına tahsis edilebilmektedir. Kamusal Sanat Araştırma Projesi'nin 1997'de hükümete sunulan raporundaki bulgular çerçevesinde; OPW ile birlikte Çevre ve Yerel İdareler Geliştirme Bakanlığı tarafından yürütülen, "Sanat İçin de Bir Yüzdelik Programı"nın potansiyel katkısına özellikle ağırlık verilerek, İrlanda'da kamusal sanatın geliştirilmesi için bir strateji önerilmiştir. Raporda, kamusal sanata ulusal bir yaklaşım geliştirilmesi tavsiye edilmektedir. Yine aynı raporda, kamusal sanat alanında bakanlıkların girişimlerini teşvik ve desteklemek ve koordine etmek, ve diğer kamu kurumları bakımından da kamusal sanat kavramını teşvik etmek üzere, bir Bakanlıklararası Kamusal Sanat Koordinasyon Grubunun kurulması öngörülmektedir.

16. Eylem
Teşvikler dahil olmak üzere kamu fonlarının kullanıldığı tüm inşaat programlarında, mimari kaliteyi etkileyen hususlarla ilgili kıstaslara yer verilecektir.

17. Eylem
Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı, 1997'de yayınlanan Kamusal Sanat Araştırma Projesi Raporu'nda tavsiye edilen şekilde, kamusal sanat konusunda bir ulusal yaklaşım geliştirecektir.

Altyapının Gelişmesi
Altyapı yatırımlarında estetik kalite meselesi, tam kapsamlı bir şekilde değerlendirilmelidir.

Kamu idareleri önemli hacimde altyapı yatırımı yapmaktadır ve bu yatırımlar yapılı çevrenin kalitesini derinden etkilemektedir. O halde bu yatırımlarda estetik ve çevresel kalite hususları tam kapsamlı bir şekilde değerlendirilmelidir. Büyük çaplı karayolu projeleri bakımından, eğer ağaç ve fundalık dikilmesi belli bir projenin hayati ögelerinden birisi ise, genel olarak peyzaj mimarları ve bahçe uzmanlarına (horticulturalist) danışılmaktadır. Son zamanlarda yapılan karayolu yatırımlarında bu tür girdi alınması ile estetik açıdan kayda değer fayda sağlanmıştır ve bu tür bitki örtüsü çalışmalarında çevresel ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin hesaba katılması temin edilmelidir. Buna karşılık, daha önemlisi, estetik ve çevresel kaliteye ilişkin temel hususların, projenin uygun aşamasında ele alınmasıdır. O halde, büyük ölçekli inşaat mühendisliği projelerinde (örneğin, karayolu, köprü, kanalizasyon, enerji santralleri projelerinde), mimari tasarım girdilerinin projenin hangi aşamasında entegre edileceği konusu, projenin ilk planlama aşamasında değerlendirilmelidir.

18. Eylem
Bakanlıklar, görev alanlarında bulunan yasa ile kurulmuş tüm makamlara, altyapı yatırım projelerinin tasarım hizmetleri ihtiyaçları belirlendiği sırada, mimarlık hizmetleri ihtiyaçlarının belirlenmesi bakımından da incelenmesi talimatını vereceklerdir.

Mimari Mirasın Koruyucusu Olarak Devletin Rolü
Devletin bakımı ve mülkiyeti altında olan mimari miras, yüksek standartlara uygun şekilde korunmalı ve idame ettirilmelidir.

Mimari mirasımızın korunması için, kapsamlı ve sistematik bir yasal mekanizmanın, yakın zaman önce bir planlama yasasının parçası olarak kabul edilmesi ile hükümet, bu konuda önemli bir adım atmış bulunmaktadır. 1999'da Yerel İdare Yasası'nın kabulü ve arkasından 2000 yılında bu yasanın Planlama ve Kalkınma Yasası'na entegre edilmesi ile yürürlüğe giren yasal önlemleri desteklemek üzere, ulusal seviyede bir danışma servisi kurulmuş; Ulusal Mimari Miras Envanteri (NIAH) yasal statüye kavuşturulmuş; ve yerel seviyede koruma konusunda restorasyon ve diğer teknik uzmanlık sağlanması için mali destek programları yanında, koruma altında olan yapıların sahipleri için bir hibe-yardım programı oluşturulmuştur. Bölgesel Operasyon Programları (2000 – 2006) bağlamında, hükümet, kamu idarelerince girişilen mimari koruma projeleri için hibe-yardım imkânları yaratmıştır. Mimari mirasın korunmasına ilişkin amaçlar, aynı zamanda Ulusal Miras Planı çerçevesinde de geliştirilmekte ve formüle edilmektedir.

Ulusal değeri olan binaların büyük bir bölümü zaten bakanlıklar veya devletin diğer kurum ve kuruluşları tarafından yaptırılmış olması veya halen bunların mülkiyetinde olmaları itibarı ile, devlet neticede ulusal mimari mirasın büyük bir bölümünün bakımından zaten doğrudan doğruya sorumlu bulunmaktadır. Geçmişte bir çok kamu makamı veya kamu idaresi, işlevlerini yerine getirme sürecinde, bugün miras değeri bakımından hazine kabul edilen binalar yaptırmışlardır. Buna karşılık, bir yandan bu binaların sahibi olan kurumların esas işlevleri ile ilgili yasal gerekleri yerine getirirken, diğer yandan sağlık ve güvenlik yönetmeliklerine uyulması gereği ve aynı zamanda bu kurumların tabi oldukları bütçe kısıtlamaları nedeni ile böyle binaların bugün kullanılmaya devam edilmesi oldukça zor olabilmektedir. Hükümet bu çelişkili gerek ve güçlükler bağlamında bir denge kurmaya ve kendisine emanet olan mimari mirasın korunması önlemlerini pekiştirmeye gayret etmektedir.

Örnek olmak yolu ile liderlik sağlamak bakımından, hükümet, koruması veya mülkiyeti altında olan mimari mirasın yüksek standartlara uygun şekilde muhafaza ve idamesini sağlamayı arzu etmektedir. Korumada başarı için, korumaya değer olanın belirlenmesinin vazgeçilmez bir ön koşul olması itibarı ile bu bağlamda ilk adım, kamu makam ve idarelerine ait bina stokunda, mimari miras bakımından önemi olan ögelerin tespit edilmesidir. NIAH (Ulusal Mimari Miras Envanteri) ile halen ülkenin mimari mirasının bir envanteri çıkarılmaktadır; bu süreç 12 yılda tamamlanacaktır ve ayrıca üç yılda tamamlanacak olan vilayet ara anketleri ile genişletilecektir. NIAH coğrafik bazda planlanan sistematik bir temele göre hazırlandığı için, yakın gelecekteki yıllarda henüz herhangi belli bir mülk sahibi ile ilgili tam kapsamlı bir veri kümesi sağlamak imkânı olmayacaktır.

Bu duruma göre, herhangi tekil kamu makam veya idaresi için; kendi sorumluluğu altında olan mimari mirasın bir envanterini çıkarması ve buna göre sorumluluğunda bulunan bina stokunun bu ögesinin uygun şekilde yönetimi için bir strateji geliştirmesi ve uygulaması, uygun olacaktır.

19. Eylem
Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı ve Ulusal Miras Kurulu, Çevre ve Yerel İdareler Bakanlığı ve ilgili diğer tüm kurum ve kuruluşlarla danışma halinde, kamu idarelerinin sorumluluk veya mülkiyetinde olan mimari mirasın korunması konusunda bir rehber kurallar dokümanı hazırlayacak ve yayınlayacaktır. Anılan rehber dokümanda aynı zamanda mimari miras bakımından değeri olan binaların elden çıkarılması ile ilgili hususlar da işlenecektir.

20. Eylem
Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı ve Ulusal Miras Kurulu, beraberce, tarihi kamu hizmet binaları konusunda, şu amaçları takip etmek üzere, bir forum kuracaktır: Bilgi alış-verişi için bir forum işlevi görmek; konu hakkında seminerler organize etmek; ortak ilgi konusu olan hususları değerlendirmek; ve koruma, bakım ve finansmanla ilgili rehberlik hizmeti ve tavsiyeleri koordine etmek.

21. Eylem
Her bir kamu idaresinin kendi içinde amaçların başarılmasına yardımcı olmak üzere, her idarenin, mimari miras değeri olan bina stokunun yönetim ve bakımı işlerini gözetmek üzere, kendi bünyesi içinde bir danışma grubu oluşturması talimatlandırılacaktır.

22. Eylem
Kamu idarelerinin, kendi sorumlulukları altında olan mimari miras ile ilgili işlev ve sorumluluklarını, mimari mirasın korunması konusunda uygun kaynaktan tavsiye alarak yerine getirmeleri hususu talimatlandırılacaktır.

23. Eylem
Kamu idarelerinin, Ulusal Mimari Miras Envanteri rehber kurallarına uygun şekilde, kendi sorumlulukları altında olan mimari mirasın bir envanterini derlemeleri ve devam ettirmeleri talimatlandırılacaktır. Bu tür bina envanter ve değerlendirme çalışmalarında, ilgili idarenin yasa ile belirlenmiş rolü ve görevi gereği olan bina işlev ihtiyaçları, net olarak tanımlanacaktır.

24. Eylem
Kamu idarelerinin, kendi sorumlulukları altında bulunan ve mimarı miras değerine sahip binalar için bir koruma stratejisi hazırlamaları ve bu çerçevede uygun şekilde her bina için bir koruma planı hazırlamaları talimatlandırılacaktır.

25. Eylem
Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı, mimari miras bakımından değeri olan binalar itibarı ile yaşam döngüsü maliyet analizi uygulamalarını incelemek üzere bir araştırma ihalesi yapacaktır.

MİMARLIKTA YENİLİKÇİ GİRİŞİMİN ÖZENDİRİLMESİ

Genç tasarımcıların yetiştirilmesi ve devletin amaca uygun özel mimari projeler ihale etmesi yolu ile, yenilikçi girişim özendirilmelidir.

Mimarlıkta yenilikçi girişimin teşviki bakımından, genç tasarımcıların beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi ve gençlere ait mimarlık bürolarının piyasada tam olarak yer almalarının temini hayati önem taşımaktadır. Halen İrlanda, genç mimarlık mezunlarının kalitesi bakımından uluslararası kabul görmektedir. Sanatlar Planı (1999–2000) çerçevesinde, Sanat Kurulu, mimarlıkta yetkinliği teşvik ve mimarların sanatsal gelişmelerini pekiştirmeye katkı amacı ile, birden fazla ödül programı yürütmektedir. Geleceğin ihtiyaçlarının karşılanması, mimarlık eğitimine desteğin devam ettirilmesini ve uygun yetenek ve enerjiye sahip insanların mesleğe erişim ve giriş imkânlarının iyileştirilmesini gerektirmektedir. Aynı zamanda, yapılı çevrenin kalitesinin desteklenmesi ve geliştirilmesi bakımından, mimari becerinin ülkenin her tarafında yaygın şekilde bulunabilmesi de hayati öneme sahiptir. O halde, özellikle mimarlık bürosu bulunmayan yerlerde gençlerin mimarlık büroları açmaları teşvik edilmelidir. Yenilikçi girişimi desteklemek üzere, hükümet, ihale makamlarının, küçük ve orta büyüklükteki mimarlık bürolarının katılmasına imkân verecek şekilde, belli özelliklere sahip göreceli küçük ölçekli projeler için ihale açmalarını teşvik etmeye niyetlidir. Bu şekilde kamu idareleri, bir yandan tasarım ve hizmet kalitesinde rekabeti sağlamaya devam ederken, öte yandan piyasaya girişin kolaylaştırılması hususunu destekleyebileceklerdir.

Devletin, başka aktörlerin yenilikçi girişimlerini teşvik etmesine ihtiyaç bulunmakla birlikte, bu konuda devletin kendisinin fiilen faaliyette bulunarak örnek olması da önemlidir. Mimari proje yarışmaları, yenilikçi tasarımların geliştirilmesi bakımından elverişli bir platform sağlayabilirler. Uygun olan durumlarda, kamu hizmet binalarının mimari proje yarışmaları ile tedarik edilmesi bir seçenek olarak değerlendirilmelidir. Halkla daha iyi iletişim sağlanması

ve tasarım yarışmalarının faydalarının en üst düzeye çıkarılması bakımından, mimari proje yarışmasına katılan projelerin yayın yolu ile halkın mümkün olduğu kadar geniş bir kesiminin dikkatine sunulması sağlanmalıdır.

26. Eylem
Mimari projelerin ihalesi ile sorumlu olan kamu idareleri, küçük ve orta büyüklükteki mimarlık bürolarının tam anlamı ile katılmasına imkân verecek şekilde ihaleye açılabilecek, belli özelliklere sahip göreceli küçük ölçekli projeleri belirlemek üzere talimatlandırılacaktır.

27. Eylem
Sanat Kurulu, OPW ile birlikte, özellikle genç mimarları hedef alan ve iki yılda bir düzenlenecek bir ödül programını, bu genç mimarların potansiyellerini yükseltmeye hizmet edecek şekilde, geliştirecektir. Ödül, seyahat ve ihale imkânlarını biraraya getiren bir ödül olacaktır.

PLANLAMA, KONTROL VE MİMARLIK KALİTESİ

Mimari uzmanlık hizmetleri, yerel idarelerin planlama ve kalkınma süreçlerine hizmet vermelidir.

Kalkınma sürecinin kontrolü ve ileri dönük planlama faaliyetleri ile, yerel idareler yapılı çevrenin şekillenmesi bakımından kilit bir rol oynarlar. Arzu edilir bir yapılı çevre yaratılması; kalkınma ve gelişme eğilimlerinde denge sağlanması ve gereken amaç ve çerçevelerin birbiri ile bağlantılandırılması için kullanılabilecek en önemli araçlardan birisi, fiziksel planlama sistemidir. Mevcut hükümet politikası, politikaların şekillendirilmesi ve karar verme süreçlerine halkın katılımını yükseltmek yolu ile yerel idarelerin bu konulardaki rolünü güçlendirmeye yöneliktir. Bu yönelim, mimari ve çevresel konularda genel olarak artan farkındalık ile biraraya gelince, yapılı çevrede daha yüksek kalite beklentisini destekleyecek, bu gelişme ise yerel seviyede güçlü bir uzmanlık ağının varlığını gerektirecektir.

Kalkınma sürecinin kontrolü ve ileri dönük planlama bağlamında, mimarlık ile planlama arasında etkili bir çalışma ilişkisinin merkezî rolü vardır. Eğer mimarlar, her bakımdan güzel, insanî ölçeklerde, paranın karşılığını veren ve çağdaş kültürün bir ifadesi olan binalar tasarlayacaklarsa, o zaman, fiziksel planlama sisteminin, bir yandan kaynakları ve mirası korurken, diğer yandan da iyi ve yeni tasarımı kolaylaştıracak şekilde kullanılabilmesi gerekecektir. Mimari becerinin en üst seviyesinde kullanılması ile yapılı çevre bakımından sağlanan faydalar, daha önce kent veya vilayet mimarı seviyesinde kadro oluşturmuş olan makam veya idarelerde (ve aldıkları sonuçlarda) görülebilir. Hükümet, her bir yerel idarenin mimarlık, kentsel tasarım ve kalkınma planlaması becerilerinden etkin bir şekilde yararlanması hususunu, amaç edinmiş bulunmaktadır. Mimari mirasın korunması bağlamında, 1999'da Yerel İdare Yasası'nın kabulü ve arkasından 2000 yılında bu yasanın Planlama ve Kalkınma Yasası'na entegre edilmesi ile mimari mirasın korunması için sağlanan önemli imkânlardan istifade ile, hükümet, yerel idarelere mimari miras konusunda uzman temininde yardım amacı ile, bir mali destek programını zaten uygulamaya almış bulunmaktadır. Buna karşılık, genel olarak planlama faaliyetleri için de, mimarlık alanında uygun seviyede uzmanlık hizmetlerinin yerel idareler emrine amade olması ihtiyacı vardır ve bu ihtiyacın, mimari miras konusunda uzmanlık hizmeti sağlanması için halen uygulanmakta olan önlemlere paralel olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

28. Eylem
Çevre ve Yerel İdareler Bakanı, seçimle göreve gelen temsilciler ile, ilgili Bakanlıklar, yerel makam ve idareler, Sanat Kurulu, ve ilgili diğer kurum temsilcilerini kapsamak üzere, yerel idareler mimarlık forumunun kurulması hususunu, forum ile aşağıda belirtilen amaçlar takip edilmek üzere, özendirecektir:

• Seminerler, eğitim programları ve yayınlar marifeti ile yerel makam ve idareler seviyesinde mimarlık kalitesi konusunu işlemek ve desteklemek.

• Mimarlık konusunda bir uzmanlık hizmetleri ağının yerel makam ve idareler emrine amade olması hususunu temin edecek şekilde, 2002 yılı içerisinde bir çerçeve geliştirmek ve böylece bu uzmanlık hizmetlerinin (örneğin, kurum personeli kıdemli mimarlar marifeti ile) kalkınma projelerinin yeterince erken aşamalarında yerel politika oluşturma grupları ve karar-vericilerin hizmetinde olmasını sağlamak.

• Yerel kalkınma girişimlerinde mimarlık girdisinin planlama ve uygulama aşamalarında devreye alınması hususunu teşvik etmek.

• Burada söz konusu olan hususların halk tarafından daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak

• Plan tekliflerinin sunumunda netlik hususunu desteklemek ve özendirmek.

2002-2005 MİMARLIK EYLEM PROGRAMININ UYGULANMAYA KONMASI

Hükümetin mimarlık politikası formülasyonunda belirtilen amaçların başarılması, sabırlı ancak kararlı bir gayret gerektiren, uzun vadeli bir görevdir. O halde mutabık kalınan eylemlerin uygulamasının izlenmesi için bir mekanizmanın kurulması ve bu alanda gelecekte uygulanacak politika ve eylem önerilerinin geliştirilmesi, hayati önem taşımaktadır.

29. Eylem
Sekreterya hizmetlerinin Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı tarafından sağlanması kaydı ile bir bakanlıklararası sürekli komite, Hükümetin Mimarlık Politikası'nı sürekli olarak gözden geçirmek üzere oluşturacak ve mutabık kalınan eylem programının uygulanmasını gözetmek ve hükümete bu konuda rapor vermekle sorumlu kılınacaktır.

Ek A: Eylem Takvimi

İlköğretim, orta öğretim, Terk Sonrası Sertifika (Post Leaving Certificate) eğitimi ve meslekî / çıraklık eğitimi seviyelerinde, halen öğretmenlerin kullanımına açık olan, mimarlıkla ilgili kaynak malzeme gözden geçirilecek; mevcut malzemenin geliştirilmesi veya yeni malzeme üretilmesi hakkından tavsiyeler belirlenecektir. Bu ettide, İngiltere, Hollanda, Finlandiya, Birleşik Devletler ve Kanada gibi farklı ülkelerde bu alanda geliştirilmiş olan kaynak materyal de gözden geçirilecektir. Bu çalışmanın sonuçları, her bir okul için o okulla ilgili eğitim konularına özel ağırlık verilerek, tüm okullarını istifadesine sunulacaktır.	Eğitim ve Bilim Bakanlığı; Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı ile danışma halinde bu gözden geçirme çalışmasını ifade edecektir.	2002'de başlanacaktır.
Mimarlık konusunda mufredat destek programı oluşturulacaktır	Bu eylem Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından; Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı ile işbirliği halinde uygulanacaktır	
Halen uygulamaya konma sürecinde olan yeni mufredatı desteklemek üzere, ilköğretim seviyesinde mimarlıkla ilgili yeni kaynak malzeme hazırlanacaktır.	Tekrarı olmayacak, üç yıl süreli projedir.	36 ay
Öğretmen yetiştiren fakültelerde uygulanmak üzere "mimar evde" (architect in residence) programı kurulacak ve kursiyer / stajyer öğretmenler için kaynak malzeme hazırlanması faaliyetine sponsorluk edilecektir	Yıllık sözleşme altında kısa kurslar düzenlenecektir.	2002'de başlatılacaktır.
İlköğretim ve ikinci seviye (orta öğretim) öğretmenleri için, mimarlık konusunda meslek içi eğitim programları başlatılacaktır. Limerick Üniversitesinde Mimarlık ve İnşaat Teknolojisi konusunda yeni müfredata göre eğitim alan öğretmenler için bir pilot program uygulanacaktır	Yıllık sözleşme altında kısa kurslar düzenlenecektir.	Program 2002'de geliştirilecek ve başlatılacaktır.
İnşaat meslekleri çıraklık kurslarında kapsamak üzere, mimari farkındalık ve mimarlık tarihi konularında kaynak malzeme hazırlanacaktır	Mevcut kaynak materyalin gözden geçirilmesi sonucu belirlenecektir	
Halen devam eden "Mekâna Şekil Vermek (Shaping Space)" adlı program ile, ilköğretim seviyesi için yeni önerilen programın etkin şekilde uygulanmalarını sağlamak üzere, gerekli proje sonrası (follow up) desteği için sponsorluk sağlanacaktır.	Eğitim ve Bilim Bakanlığı	Akademik yıl boyunca bu yarı zamanlı memur görevlendirilecektir.
Mimarlıkla ilgili okul projelerine (okul ve öğrenci için) verilmek üzere yıllık bazlı bir ödül programı oluşturulacaktır	Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Ulusal Miras Kurulu ve Sanat Kurulu.	2002'de başlatılacaktır.
İlköğretim ve ikinci seviye (orta öğretim) okullarında uygulanmak üzere, bir "Mimar Evde" programı başlatılacaktır.	Sanat Kurulu. Bu program Öğretmen Merkezleri ağı ile işbirliği içinde uygulanacaktır	2002'de başlatılacaktır.
Sanat Kurulu bünyesinde tam zamanlı bir Mimarlık Yetkilisi atanacaktır.	Sanat Kurulu	Bu emrin alınmaması yaptırıma tabidir / Maliye Bakanlığı
Planlama sisteminde mimarlık ve kentsel tasarım bakımından en iyi uygulamalar (best practice) ve yetkinlik standartlarını öğrendirmek amacı ile bir dizi girişim organize edilecektir.	Sanat Kurulu planlama makamları ile işbirliği içinde girişimde bulunacaktır	2002'de başlaması planlanmıştır.
Bir dizi girişim, konferans, seminer etkinliği düzenlenecektir. Buradaki amaç, modern mimarlık ve kentsel tasarım alanlarında yenilikçi kavramlar ve yetkinlik örneklerinin halka tanıtılması olacaktır.	Sanat Kurulu	2002'de başlaması planlanmıştır.
Uygun olan muhtelif kültürel kurumlarla irtibat halinde, mimarlık konularının teşviki işlerinin, bu kurumların her birinin görevinin bir parçası olarak daha fazla geliştirilip geliştirilemeyeceği veya ne derecede geliştirilebileceği hususu incelenecektir.	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı, bu incelemeyi danışma yolu ile yapacaktır.	12 ay

Düchas Ulusal Miras Servisi'nin görev alanı genişletilerek mimari farkındalığın teşviki görevi de kapsanacaktır.	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı	3 yıllık programdır.
İnternet kullanılarak, bir Mimarlık Sanal Merkezi, İrlanda'nın tamamını kapsayacak bir girişim şeklinde geliştirilecek ve ilgili olan tüm kültürel kurumlarda halka açık erişim terminalleri kurulacaktır.	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı.	Fizibilite etudu 2002'de ihale edilecektir.
Görevin tam kapsamı, kilit kurumlar, organizasyon yapısı ve hizmet sağlama mekanizmalarının belirlenmesi için fizibilite etüdü yapılacaktır.		
ENFO Çevresel Enformasyon Servisinin mimarlıkla ilgili rolünün genişletilmesine devam edilecektir.	ENFO	Devam etmektedir.
Düzenli Kentler Yarışması'nın, yapılı çevre konusunda kamu bilincinin güçlendirilmesi bakımından oldukça önemli olan rolünün geliştirilmesine devam edilecektir	Çevre ve Yerel İdareler Bakanlığı	Devam etmektedir.
Tüm Bakanlıklara ve kurumlara, emlak kiralama ve Kamu Özel Ortaklığı projeleri dahil olmak üzere, tasarım ve inşaat işlerine ilişkin amaçlar, harcanan paranın karşılığının optimal şekilde alınması bağlamında talimatlandırılacaktır.	Devlet İhale Komisyonu genelge yayınlayacaktır.	2002 ortasına kadar genelge çıkarılmış olacaktır.
Mimarlık hizmetlerinin tedarikine ilişkin rehber kurallar dokümanı hazırlanacak ve yayınlanacaktır.	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı rehber doküman hazırlık çalışmalarını başlatacaktır.	2002'de başlanacaktır.
Kamu fonlarının kullanıldığı tüm inşaat programlarında, mimari kaliteyi etkileyen hususlarla ilgili kıstaslara yer verilmesi sağlanacaktır	Her Bakanlık kendi birimleri ve bağlı idareleri talimatlandıracaktır.	2002 ortasına kadar talimat çıkarılmış olacaktır
Kamusal Sanat Araştırma Projesi ile önerilen şekilde, "Sanat İçin de Dir Yüzdelik Programı" çerçevesinde, kamusal sanat konusunda bir ulusal yaklaşım geliştirilecektir.	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı.	Çalışma 2002'de başlatılacaktır.
Altyapı yatırım projelerinin tasarım hizmetleri ihtiyaçları belirlendiği sırada, mimarlık hizmetleri ihtiyaçlarının belirlenmesi bakımından da incelenmesi sağlanacaktır.	Her Bakanlık kendi birimleri ve bağlı idareleri talimatlandıracaktır.	2002 ortasına kadar talimat çıkarılmış olacaktır
Kamu idarelerinin sorumluluk veya mülkiyetinde olan mimari mirasın korunması konusunda ilgili emlakin elden çıkarılmasına ilişkin hususlar dahil olmak üzere bir rehber kurallar dokümanı hazırlanacak ve yayınlanacaktır	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı (ve Ulusal Miras Kurulu); Çevre ve Yerel İdareler Bakanlığı ve ilgili diğer tüm kurum ve kuruluşlarla danışma halinde, rehber dokümanın hazırlanması ve yayınlanmasını üstlenecektir.	2002'de başlanacaktır.
Tarihi kamu hizmet binaları hakkında bir forum kurulacaktır.	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı ve Ulusal Miras Kurulu bu forumu oluşturacaklardır	İlk forum oturumu altı ay içerisinde toplanacaktır Daha sonraki oturumlar için program yapılacaktır.

İlgili kamu idarelerinin her birinin kendi bünyesinde bir danışma grubunun oluşturulması teşvik edilecektir. Önerilen danışma grubu idarenin kendi personelini kapsamalı ve mimari mirasın korunmasına ilişkin hususlara koordinasyonu bakımından bir kurum içi lonum işlevi yapmalıdır.	Her Bakanlık kendi birimleri ve bağlı idareleri talimatlandıracaktır	2002 ortasına kadar talimat çıkarılmış olacaktır
Kamu idarelerinin, kendi sorumlulukları altında olan mimari miras ile ilgili işlev ve sorumluluklarını, mimari mirasın korunması konusunda uygun kaynaklar tavsiye alarak yerine getirmeleri hususu sağlanacaktır. Kamu idarelerinin, Ulusal Mimari Miras Envanteri rehber kurallarına uygun şekilde, kendi sorumlulukları altında olan mimari mirasın bir envanterini derlemeleri ve devam ettirmeleri talimatlandırılacaktır	Her Bakanlık kendi birimleri ve bağlı idareleri talimatlandıracaktır. Her Bakanlık kendi birimleri ve bağlı idareleri talimatlandıracaktır.	2002 ortasına kadar talimat çıkarılmış olacaktır. Eylem uygulaması devam etmektedir. 2002 ortasına kadar talimat çıkarılmış olacaktır.
Kamu idarelerinin, kendi sorumlulukları altında bulunan ve mimari miras değerine sahip binalar için bir koruma politikası hazırlamaları ve bu gerçevede uygun şekilde her bina için bir koruma planı hazırlamaları talimatlandırılacaktır. Mimari miras bakımından değeri olan binalar itibarı ile yaşam döngüsü maliyet analizi uygulamalarını incelemek üzere bir araştırma ihalesi yapılacaktır.	Her Bakanlık kendi birimleri ve bağlı idareleri talimatlandıracaktır Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı.	2002 ortasına kadar talimat çıkarılmış olacaktır 2003'te sonuçlar alınmış olacaktır.
Mimari projelerin ihalesi ile sorumlu olan kamu idareleri, küçük ve orta büyüklükteki mimarlık bürolarının tam anlamı ile katılmasına imkân verecek şekilde ihaleye açılabilecek, belli nitelikleri sahip görece küçük ölçekli projeleri belirlemek üzere talimatlandırılacaktır Özellikle genç mimarları hedef alan ve iki yılda bir düzenlenecek bir ödül programı, bu genç mimarların potansiyellerini yükseltmeye hizmet edecek şekilde, geliştirilecektir. Ödül, seyahat ve ihale imkânlarını beraberinde getiren bir ödül olacaktır.	Her Bakanlık kendi birimleri ve bağlı idareleri talimatlandıracaktır Sanat Kurulu ve OPW	2002 ortasına kadar talimat çıkarılmış olacaktır 2002'de başlatılacaktır
Aşağıdaki amaçlar takip edilmek üzere bir yerel idareler mimarlık forumu oluşturacaktır: • Seminerler, eğitim programları ve yayınlar marifeti ile yerel makam ve idareler seviyesinde mimarlık kalitesi konusunu işlemek ve desteklemek. • Mimarlık konusunda bir uzmanlık hizmetleri ağının yerel makam ve idareler emrine amade olması hususunu temin edecek şekilde, 2002 yılı içerisinde bu çerçeve geliştirmek, ve böylece bu uzmanlık hizmetlerinin (örneğin, kurum personeli kalemli mimarlar marifeti ile) kalkınma projelerinin yatırımcı erken aşamalarında yerel politika oluşturma grupları ve karar-vericilerin hizmetinde olmasını sağlamak. • Yerel kalkınma girişimlerinde mimarlık girdisinin planlama ve uygulama aşamalarında devreye alınması hususunu teşvik etmek. • Burada söz konusu olan hususların halk tarafından daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak. • Plan tekliflerinin sunumunda netlik hususunu desteklemek ve özendirmek.	Çevre ve Yerel İdareler Bakanı forumun ihdasını teşvik edecektir.	Forum 2002 içinde oluşturularak programı yapılacaktır.
2002-2005 Mimarlık Eylem Programının uygulanmasını koordine etmek ve Hükümetin Mimarlık Politikasını sürekli bazda gözden geçirmek üzere bir bakanlıklararası sürekli komite oluşturulacaktır.	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht ve Adalar Bakanlığı sürekli bazdaki bakanlıklararası gözden geçirme sürecini koordine edecek ve komiteye sekreterya hizmeti verecektir Kıdemli Mimar (sözleşmeli) ve Genel Sekreter pozisyonları Maliye Bakanlığı onayına tabidir.	2002'de kurulacaktır.

Ek B: Çalışma Grubu ve Görev Grupları

Konuların görüşülmesi ve eylem programı hakkında tavsiyelerin hazırlanması sürecinde, Sayın Bakan, OPW'de görevli Baş Mimar Sayın Michael O'Doherty başkanlığında aşağıda adları belirtilen üyelerden oluşan bir Çalışma Grubu'nun yardımından istifade etmiştir:

Frank Jackman	Sağlık ve Çocuk Bakanlığı
Gus Cummins	Çevre ve Yerel İdareler Bakanlığı
Joe Davis	Eğitim ve Bilim Bakanlığı
David Slattery	Ulusal Miras Kurulu
Kevin Kieran	Sanat Kurulu
Antoinette O'Neill	Sanat Kurulu
Joe Hamill	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı
Joe Sheehan	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı
Rachel MacRory	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı
Anita McGlynn (Sekreter)	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı

Aşağıda tanımlanan üç ayrı Görev Grubu da, Çalışma Grubu'nu desteklemek üzere teşkil edilmiştir:

Mimarlık Konusunda Kamu Bilincinin Güçlendirilmesine İlişkin Politikalar Konusunda Görev Grubu

Marian Finucane (Başkan)	
Kevin Kieran	Sanat Kurulu
Thomas Sweeney	Eğitim ve Bilim Bakanlığı
Angela Rolfe	OPW
Niall Reddy	Bórd Fáilte
Ann McNicholl	RIAI
Maureen Gilbert	Rehabilitasyon Hizmetleri Milli Kurulu
Gerry Smith	ENFO
Jim Barrett	Dublin Corporation
Sally Starbuck	İrlanda Mimarlık Derneği
John O'Regan	Gandon Editions
Sir Charles Brett	
Dave Fadden	Dúchas - Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı
Rachel MacRory	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı
Anita McGlynn (Sekreter)	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı

Kamu Fonları ile Finanse Edilen Projelerde Mimari Kalitenin Teşvikine İlişkin Politikalar Konusunda Görev Grubu

Klaus Unger (Başkan)	
Joe Davis	Eğitim ve Bilim Bakanlığı
Kevin Kieran	Sanat Kurulu
John McGinley	Tipperary (North Riding) Vilayet Konseyi
Brian Brennan	Güney Dublin Vilayet Konseyi
Dave Cussen	ESB
Eoin Ó Cofaigh	RIAI
Barry Drinan	Aer Rianta Technical Consultants (Danışmanlık Firması)
Matthew O'Connor	Ulusal İnşaat Ajansı
Richard O'Keeffe	Sağlık ve Çocuk Bakanlığı
Rachel MacRory	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı
Anita McGlynn (Sekreter)	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı

Kamu İdareleri Mülkiyetinde Olan Tarihi Binalara İlişkin Politikalar Konusunda Görev Grubu

Loughlin Kealy (Başkan)	
Liam Egan	OPW
Shay Kirk	Adalet, Eşitlik ve Hukuk Reformu Bakanlığı
Diarmaid Ó Gráda	Çevre ve Yerel İdareler Bakanlığı
Mary Bryan	Irish Georgian Derneği
Susan Roundtree	Dublin Corporation
John Clancy	CIE
Deirdre McDermott	Kuzey İrlanda Tarihi Binalar Konseyi
David O'Connor	Fingal Vilayet Konseyi
Anthony Abbot King	İrlanda Planlama Enstitütüsü
Freddie O'Dwyer	Dúchas - Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı
Rachel MacRory	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı
Anita McGlynn (Sekreter)	Sanat, Ulusal Miras, Gaeltacht, ve Adalar Bakanlığı

Ek C: Kaynakça

Mimarlık Politikaları ve İlgili Dokümanlar

Danimarka:	Danimarka Mimarlık Politikası, 11 Mayıs 1994.
Finlandiya:	Finlandiya Mimarlık Politikası, 17 Aralık 1998.
Hollanda:	Hollanda Hükümeti Mimarlık Politikası, 1990
	Mimarlık Politikası Üzerine Mekân Mimarlığı Notu, 1997-2000
Norveç:	Norveç Hükümeti Kültürel Politikası: Mimarlık & Tasarım, 1999
İskoçya:	İskoçya Ulusal Hükümetinin İskoçya İçin Ulusal Mimarlık Politikası Geliştirilmesi Önerisi, 1999
İsveç:	İsveç Kültür İşleri Konseyi: İsveç Kültür Politikası, 1990
Fransa:	Kamu Yapılarında Kalite İçin Bakanlıklararası Kurul, 1999.
İngiltere:	Tarihi İskoçya ve Ulusal Miras Koruma Birimi
	İskoçya'daki Hükümet Birimleri Tarafından Tarihi Yapıların ve Eski Anıtların Korunması
	Koruma Birimi, Çevre Bölümü, Hükümet Birimleri İçin İngiltere'nin Tarihi Yapılarında Koruma Kılavuzu
İrlanda:	Sanat Konseyi Planı, 1999-2001
	Miras Konseyi Planı, 1997-2000
	Çevre Bölümü ve Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi, 1997
	Çevre Bölümü ve Yerel Hükümet: İnşaat Endüstrisine İlişkin Stratejik İnceleme, 1997
	Çevre Bölümü ve Yerel Hükümet: İnşaat Endüstrisine İlişkin İnceleme, 1998, Özet 1999-2001

İSKOÇYA

İskoçya Ulusal Mimarlık Politikası

İskoçya Mimarlık Politikası, üç temel belgeden oluşmaktadır. İskoçya Ulusal Hükümeti'nin 1999 yılındaki ulusal mimarlık politikası oluşturma yolunda yayınladığı çerçeve belgenin kamuoyunda tartışılmasının ardından sonuçları içeren ikinci bir rapor yayınlandı. Sonuçları, mimarlığın çok çeşitli altbaşlıkları içinde ele alan bu ikinci raporun ardından hükümet, çeşitli kurum ve kuruluşlar ve farklı çıkar gruplarıyla süreci daha ileri götürmek için fikir alışverişinde bulundu. Bunun sonucunda ortak bazı girişimlerle mimarlığın desteklenmesi, eğitim, hizmet satın alma yöntemleri ve kentsel tasarım konusunda çeşitli adımlar atıldı. Sürecin sonunda ise hükümetin taahhütleri nihai bir belgede açıklandı. İskoçya Mimarlık Politikası'nı oluşturan sürece yayılan bu belgeler, bir politikanın nasıl geliştirilmesi gerektiği hakkında fikir vermesi açısından önem kazanıyor.

Metnin İngilizce orijinaline ulaşmak için:
http://www.mo.org.tr/UIKDocs/scotland.pdf

İskoçya Ulusal Mimarlık Politikası

Çeviri: Nilgün Kennedy

İngiltere'de 1997 yılında Tony Blair'in liderliğindeki İşçi Partisinin genel seçimleri kazanmasının ardından Birleşik Krallığı oluşturan bölgelerden İskoçya ve Galler'de daha özerk bir yapılanmaya gidilmesi kararı alındı. 11 Eylül 1997'de İskoçya'da yapılan referandumda halka bir İskoç Parlamentosu isteyip istemedikleri soruldu ve halkın büyük çoğunluğu İskoç Parlamentosuna evet dedi. 1998'de bazı yetki ve sorumluluklar İskoç Parlamentosuna devredildi. 6 Mayıs 1999'da yapılan ilk İskoç genel seçimleri sonucunda 129 üyeli İskoçya Parlamentosu oluşturuldu. Parlamentodan seçilen hükümet (bundan sonra İskoçya Ulusal Hükümeti olarak adlandırılacaktır) ülkede yeni bir yapılanma için bir dizi politika belirleyip hayata geçirmeye başladı. Ulusal mimarlık politikası oluşturmak da bunlardan biriydi. İskoçya Ulusal Hükümetinin neden böyle bir politikaya ihtiyaç duyduğunu açıklayan ilk çerçeve programı (Belge-1) ve daha sonra oluşturulan tartışma platformundan çıkan sonuçlar (Belge-2), mimarlıkla ilgili can alıcı konularda iyi ve çok yeni bir örnek olacak niteliktedir.

İskoç Parlamentosu üyesi ve Kültür ve Spor Bakanı Yardımcısı Rhona Brankin çerçeve programı şöyle tanıtıyor:

"İskoçya İçin Koalisyon Antlaşması'nın ulusal hükümetin programı için ortaya koyduğu konulardan bir tanesi 'Yaratıcı İskoçya' temasıydı. Bu temanın temelinde hükümetin, kültür ve sanatın yeni İskoçya'da toplum ve yurttaşlık bilinci ve gururunu biçimlendirmede merkezi bir rol üstlendiğine olan inancı vardı.

"Mimarlığın amacı yalnızca temel ihtiyaçların büyük bir bölümünü karşılamak değil ama aynı zamanda bir ulus olarak hedeflediğimiz sosyal ve kültürel değerleri yansıtmak olduğundan, bütün sanat dalları arasında mimarlık hükümetin bu vizyonunu gerçekleştirmede çok benzersiz bir katkı sağlayacaktır.

"Koalisyon anlaşmasında hükümet ilk kez mimarlık için ulusal bir politika geliştirme kararı aldı. Bu belge bu politikanın gerçekleştirilmesinin ilk adımıdır. Belgede, hükümetin mimarlığın sosyal, kültürel, çevre ve ekonomi gibi alanlara katkıları hakkındaki görüşleri ortaya konmaktadır. Belge, politikanın tanıtılmasında hükümetin rolünü tanımlamakta ve politika geliştirilmesi için gerekli eylem çerçevesini çizmektedir. Belgenin amacı, birey ya da toplum olarak yaşamımız için iyi bina tasarımının önemi konusunda bilinci yükseltmek ve iyi bir mimarlığın ortaya çıkması için tartışma açmaktadır. Binaların kullanıcıları ve üreticileri arasında bir diyalog başlatılması amaçlanmaktadır ki bu diyalog İskoçya'da mimarlığın ve yapılı çevrenin kalitesini yükseltmek için yapılması gerekenlerin başlangıcıdır."

BELGE 1:
İSKOÇYA ULUSAL HÜKÜMETİNİN İSKOÇYA İÇİN ULUSAL MİMARLIK POLİTİKASI GELİŞTİRİLMESİ ÖNERİSİ

GİRİŞ

İnsan yaşamıyla binalar arasında temel ve karşılıklı bir bağımlılık vardır. Bireysel veya toplu, neredeyse bütün faaliyetlerimiz ikamet ettiğimiz binaların içinde gerçekleşmektedir. Binalar yaşamımız için o kadar önemlidir ki çoğu zaman onları verili bir olgu gibi algılarız ve onları basitçe gündelik varoluşun arka fonu olarak kabul ederiz. Oysa binalar verilmez; bilinçli bir şekilde yapılırlar ve nasıl yapıldıkları yaşam kalitemizi çok ciddi bir biçimde etkiler. Bu yüzden binaların nasıl yapıldıkları, tasarımları ve biçimlendirilmesine katkıda bulundukları yapılı çevreler hepimizi ilgilendiren konular olmalıdır.

Binalar bize hizmet verir ve biz de onlarla çok karmaşık ilişkiler kurarız. Şüphesiz temel amaçları bir barınak sağlamaktır. Ancak binalar sadece kullandığımız ürünler değillerdir. Binalarda aradığımız sadece pratik şeyler değildir. Binalarımızın sağlam, kalıcı ve elverişli olmasını doğal olarak beklerken, aynı zamanda sosyal ve kültürel ihtiyaçlarımıza cevap verip sürdürmelerini de isteriz. Bu ihtiyaç ve beklentiler evlerimizde kendimizi güvenli ve huzurlu hissetme arzumuz kadar özel ve mahrem olabilirler veya kentlerdeki kamu binalarımızın kültürel ve ulusal kimliğimizi yansıtması ihtiyacı kadar genel ve sembolik olabilirler. Binalar insanların bu ihtiyaç ve beklentilerine cevap verdiklerinde yani salt kullanımdan daha fazlasını sağladıklarında, yaşamlarımızı zenginleştiren, hatırlamaya değer yerler halini alırlar.

Binalar sadece yaşamımıza kattıkları için önemli değildir. Binalar mekanları kaplarlar ve içi ve dışıyla, özel veya kamusal alanlarıyla birlikte varolurlar. Binalar tek başlarına faaliyetlerimize ev sahipliği yaparken, bina toplulukları kasaba ve kentlerimizi tanımlar ve biçimlendirirler ve peyzajımızı geri dönülmez bir biçimde değiştirirler. Binalar, birey olarak bizlerin faaliyetlerine düzen, anlam ve değer getirebildikleri gibi, kolektif varoluşumuz da kentsel ve kırsal çevremizin fiziksel kalitesiyle daha az ve daha çok insani hale getirilebilir. Kasaba, kent ve kırın bu fiziksel kalitesi yalnız bizim refahımız için değil aynı zamanda bizim hakkımızda başkalarına anlattıkları için de önemlidir.

Bir ulus ve onun kültürü diğerlerinin imgeleminde büyük ölçüde kasabaları kentleri ve peyzajlarıyla tanımlanır. İskoçya dünyaca ünlü ve yüksek kaliteli kentsel siluetleri ve doğal peyzajı ile şanslıdır. Bütün binalarımız ne kadar mütevazı bir ölçekte olursa olsun, çevreleriyle kurdukları ilişkiyle, kamusal mekanları tanımlama biçimleriyle, doğal peyzajla uyumlarıyla, İskoçya'nın değişik kentsel ve kırsal geleneklerini koruma ve zenginleştirme konusunda çok önemli bir rol üstlenmektedir.

İYİ MİMARLIĞIN DEĞERİ VE YARARLARI

Mimarlık iyi bina inşa etmekten daha fazla bir şeydir. Mimarlık asla vazgeçilemeyecek insani değerleri güçlendiren ve yansıtan binaların pratik ve işlevsel problemlerine çözüm bulmanın yollarını arar ve bunu hoşa gidici, zarif ve zevk verici biçimlerle yapar. Mimarlık, fikir ve ideallerin inşa edilmiş biçimi demektir.

Mimarlık , insanları içinde daha eğlenceli ve verimli yaşayıp çalışacakları, çalışan toplulukların gelişebilmesini teşvik edici çevreler sağlayabilmenin yollarını arar. İyi ve yaratıcı bir tasarım yoluyla, aile yaşantısının pek çok ihtiyacını karşılayan, dolayısıyla sosyal etkileşim ve bir araya gelme fırsatlarını yaratan ve toplum yaşamını güçlendiren evler yapabiliriz. Çalışmak ve öğrenmek için iyi eğitim mekanları sağlayabiliriz. Çalışanlar için en basit bir görevi bile zevkli bir deneyim haline getirebilecek ve faaliyetlerimizi sürdürme ve yönetmede yeni yollar bulmaya cesaretlendirecek çalışma mekanları yapabiliriz. Hastalara hak ettikleri güven ve kıymeti veren ve nekahet dönemlerini geçirecekleri rahat ve konforlu sağlık binaları

yapabiliriz. Sanat ve kültürümüzün zenginliğini gösterebilecek ve yaşamı daha dolu yaşamamıza ve anlamamıza yardımcı olacak kültür binaları yapabiliriz. Ve ortak beklentilerimizin odaklanacağı ve onların güçlü sembolleri olacak kentsel kamu binaları yapabiliriz.

İyi bina tasarımı ve iyi mimarlık, sosyal değerleri güçlendirir ve yapılı çevremize, hepimizin yararına olacak uyum ve düzeni getirir.

İNŞAAT SÜRECİ

Bina yapmak, tasarımı ve inşaatı karmaşık bir faaliyettir. Pahalı, zaman alıcı ve riskli bir iştir. Bu faaliyet içinde sigortacılar, yatırımcılar, emlak şirketleri, danışmanlık hizmetleri verenler, müteahhitler, parça ve malzeme tedarikçileri ve teknik uzmanlar gibi çeşitli ve çoğu zaman çıkarları çatışan taraflar yer alır. İnşaat süreçleri yasal ve sözleşmelere bağlı özel yükümlülüklerle düzenlenir ve rekabetçi pazar ekonomisinin bir parçasıdır.

Bina yapımının işverenleri çoğu zaman onları kullanacak olanlar değildir. Bu yüzden çıkarları bir süreç olarak inşaata ve ürün olarak binaya odaklanır. Beklentileri büyük ölçüde pragmatik, nicelikseldir ve pazarın değerlerinin kontrolündedir.

Öte yandan binaların kullanıcılarının ve oluşturdukları toplulukların istekleri oldukça farklıdır. Büyük ölçüde kişisel ve nitelikseldir ve sosyal, kültürel değerleri yansıtır.

Geleneksel olarak işverenlerin ekonomik ve pratik hedefleriyle daha geniş toplulukların sosyal ve kültürel beklentilerini tasarım süreci yoluyla uzlaştırmak mimarın görevidir. Toplumun çıkarlarının savunucusu olmak ve müşterisinin çıkarlarına hizmet etmek ve onları korumak mimarın özel yeteneği ve görevidir. Bu zor ve çaba gerektiren bir görevdir. Son yıllarda yapı sektöründeki hizmet satın alma uygulamasında yeni biçimler ve yeni sözleşme düzenlemeleri ile, yeni uzman rolleri ortaya çıkmıştır. Mimarın herkesin çıkarlarını gözeten genel uzmanlık rolü de gittikçe azalmaktadır.

Oysa iyi mimarlık inşaat sürecinde tek bir tarafın çabasıyla yapılamaz. İyi mimarlık bir çok disiplinin yaratıcı işbirliğinin ürünüdür. Mimarlar ve mesleki örgütleri temel görev üstlenirler. Ancak inşaat sürecine bütün katılanların binaların yaratılmasına ve kalitesine katkıda bulundukları için ortak sorumluluğu kabul etmeleri gerekir. Binaların kalitesi, bütün tasarım, satın alma ve inşaat süreçlerinde alınan kararların temel hedefi olmalıdır. Kalite kümülatiftir ve inşaat sürecinin herhangi bir aşamasında herhangi bir tarafın çıkarlarından taviz verebilmesiyle sağlanır. İyi mimarlık yüksek kaliteli, uyumlu bir yapılı çevre, ancak bunu hedefleyen bir satın alma, tasarım ve inşaat süreci yaşanmasıyla mümkündür.

İçinde iyi mimarlığın yeşerebileceği ve bizler için binaları yaptıranların meşru hedefleriyle hizmet ettikleri daha geniş toplulukların beklentilerinin eşit olarak karşılanabileceği bir inşaat sürecini teşvik etmeye ihtiyacımız var.

HÜKÜMETİN GÖREVLERİ

Hükümetin mimarlıkta ilgilenmesinin ve onun teşvik edilmesinin sorumluluğunu almasının üç ana nedeni vardır.

Birincisi, mimarlık bir ulusun hem mirasının bir parçasıdır, hem de bu mirasa yeni katkılarda bulunur. İskoçya'nın mimari mirası İskoçya'nın ve İskoç halkının tarihinin elle tutulur, gözle görülür kayıtlardır. Tek başına kendi değerinin yanı sıra arkeoloji, tarih, mimarlık ve yapı malzemelerini anlamak açısından hayati öneme bir sahiptir. Bir yer ve kimlik duygusu oluşturur ve kent siluetinin, peyzajın, ekoloji ve kültürün çeşitliliğine katkıda bulunur. Aynı zamanda önemli sosyal, ekonomik, eğlendirici, dinlendirici ve eğitici bir kaynaktır. Gündelik yaşamın pek çok alanına dokunan ve bugün ve gelecek için geçmişten dersler çıkaran ne-

şe ve ilham kaynağıdır. Mimari miras, ulusal mirasın bir daha yeri doldurulamayacak bir parçasıdır ve hükümet gelecek kuşaklar için onu korumak zorundadır. Bugünkü zor görevimiz geçmişte yapılanlarla aynı kalite ve öneme sahip binalar ve yapılı çevre oluşturmaktır.

Değerli tarihi binaların yanına binalar yapmak ise özellikle zor bir iştir. Bugün inşa ettiklerimizin geleceğe taşınacak ve korunmaya değecek mirasımız olacağından emin olmalıyız. Bu nedenle, hükümetin, İskoçya'nın mimari mirasına sahip çıkma ve koruma sorumluluğu, yeni mimarlığın da İskoçya'nın bugünkü ve gelecekteki mirası olduğu düşüncesini içine alacak biçimde genişletilmelidir.

İkinci olarak hükümet mimarlıkla kültürel bir olgu olduğu için ilgilenmektedir. Mimarlık kültür yaşamımızın önemli bir manifestosudur ve canlı, sağlıklı bir kültürel yaşam bir ulusun refahı ve başarısı için hayati öneme sahiptir. Kültürümüzle, görsel sanatlarımızla, mimarlık, edebiyat, tiyatro, müzik ve sinema yoluyla kimliğimizi tanımlarız ve değerlerimizi, beklentilerimizi seslendiririz. Kültürel faaliyetler hayal gücü, yaratıcılık ve yenilik içerir. Yenilik ise yaratma kapasitesi, yeni bir geleceği hayal etme, değişen dünyanın dayattıklarına uyum sağlama becerimizin temelidir. Bütün sanatlar içinde mimarlık en kamusal ve en dayanıklı sanattır. Bu yüzden mimarlığa özel bir ilgi gösterilmesi ve teşvik edilmesi hükümetin ulusal kültür politikası dahilinde büyük bir sorumluluk alanıdır.

Üçüncü ve son olarak, mimarlık hükümetin özel ilgi alanıdır çünkü inşaat faaliyetleri ulusun yararlandığı hizmetler ve altyapının modernleştirilmesi ve sosyal gelişmeyi güçlendirecek hükümet politikalarının yaşama geçirilmesi için en önemli mekanizmalardan biridir. Sosyal dışlanma, evsizlik, suç ve sürdürülebilirlik gibi politika ile ilgili sorunlar ve konut, sağlık, eğitim ve sanayi gibi politika gerektiren alanlarda mimarlığımızın ve yapılı çevremizin kalitesi, politikaların başarılı bir biçimde uygulanması için ana belirleyicidir. Mimarlığın uyumlu, insani ve sürdürülebilir çevreler yaratma kapasitesi yoksa, başarılı politika uygulama beklentilerimiz boşa çıkacaktır. Eğer bugün yaşadığımız ve gelecekte karşılaşacağımız sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlarla etkin bir biçimde başa çıkabileceksek mimarinin hayal gücüne ve onun düzenli ve sistemli uygulamalarına ihtiyacımız vardır.

EYLEM PLANI

Bu belgenin amacı mimarlığın önemi ve iyi bina tasarımının değeri ve yararları hakkında hükümetin inancını ortaya koymaktır.

Rekabetçi pazar ekonomisi içinde, binayı yalnızca ekonomik bir faaliyet olarak ele almak ve inşaat sürecinin de bu yönüne ağırlık verme eğilimi vardır. Ama bu eğilim, binanın amacını çok sıradanlaştırır. Binanın temel ve hiçbir şekilde küçümsenmeyecek amacı barınma ve rahatlık ihtiyacı, yaşama ve çalışma için uygun mekanlar, başkalarıyla bir araya gelerek toplum yaşamını paylaşma gibi insan ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu ihtiyaçları, insani değerleri öne çıkaracak ve zenginleştirecek, mimari mirası koruyup, geliştirecek ve doğal çevreye zarar vermeyecek şekillerde karşılamak ise mimarlığın amacıdır.

Bu nedenle mimarlık tartışma ve politika dışına itilemeyecek kadar önemlidir. Eğer sosyal, kültürel, ekonomik ve çevreyle ilgili hedeflerimize ulaşmak istiyorsak; eğer İskoçya'yı yaşamak ve çalışmak için iyi ve gezip görmeğe değecek bir yer haline getireceksek, mimarlığımızın ve yapılı çevremizin kalitesine daha fazla önem vermemiz gerekmektedir. Ve eğer bunu başaracaksak, İskoçya'nın bir mimarlık politikasına ihtiyacı vardır. Bu belge, böyle bir politikayı geliştirmenin ilk adımıdır. Politikanın daha detaylandırılması ve uygulanması için bir strateji oluşturmak yolunda yapılacak çok iş vardır. Ama genelde mimarlığın yönelmesi gerektiğine inandığımız politika için şimdiden sorunları saptayabilir ve bir eylem planı tanımlayabiliriz.

İskoçya Ulusal Hükümetinin;
- iyi bina tasarımı ve mimarlığın önemi;
- bunun bireylere ve topluma sağladığı sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel yararları;
- mimarlığın hükümetin ilgi alanı oluşu ve
- hükümetin yapabilecekleri

şeklinde özetlenebilecek dört ana tema etrafındaki görüşleri 2000 yılında kamuoyunda tartışmaya açıldı. Bütün ülkede, kuzeyinde Melrose ve Ayr ile güneyinde Stronway ve Inverness kentlerini de içine alacak şekilde, raporla ilgili halka açık toplantılar düzenlendi. Bu toplantılara 400'den fazla kişi katıldı. Raporun 6000'den fazla kopyası İskoçya, Birleşik Krallık ve Avrupa'da dağıtıldı. Bireylerin ve örgütlerin görüşlerini yansıtan 145 yazılı cevap alındı. Mimarların çoğunluğu temsil ettiği toplantılara, tasarımla ilgili diğer meslek üyeleri, sivil toplum örgütleri, müteahhit ve emlak şirketleri, konut dernekleri, yerel yönetim temsilcileri, sanat kuruluşları, akademi ve mimarlık okulları, profesyonel kuruluşlar, uzmanlar katıldı. Toplantıların sonuçları ve yazılı cevaplardan oluşan görüşler hükümet raporunun 4 ana temasını detaylandıran 22 konu başlılığı altında yayınlandı. Bu görüşler katılımcıların çoğunluğunun görüşleri olup, hükümetin bağlayıcı görüşleri değildi.

BELGE 2:
İSKOÇYA ULUSAL HÜKÜMETİNİN İSKOÇYA İÇİN ULUSAL MİMARLIK POLİTİKASI GELİŞTİRİLMESİ ÖNERİSİNİN KAMUOYUNDA TARTIŞILMASINDAN ÇIKARILAN SONUÇLAR

1. Genel Bakış
Mimarlık değişik politikaların ve İskoçya Ulusal Hükümetinin sorumluluk alanlarının kesiştiği bir noktadadır. Beklentilerin gerçekleştirilebilmesi için yeterli maddi kaynak ayrılmalıdır. Uygulanacak politika bütün yapılı çevreyi, kamusal alanları ve kırsal ve kentsel peyzajı içine alacak şekilde genişletilmeli ve mimari mirasa ve onun gelecekteki ekonomik ve kültürel rolüne daha fazla önem verilmelidir. İnşaat sürecinde mimarlar dışında yer alan diğer ilgililerin yani müşterilerin, diğer uzmanların ve inşaat sanayiinin bizzat kendisinin görüşleri mutlaka alınmalıdır.

2. Mimarlığın Sosyal Değeri
Kamu sektörü, yaptırdığı binalarda yüksek kaliteyi mutlaka aramalıdır. Konut sorunu pek çok ilgili sorunun temelinde yatan sorundur ve konutların kalitesi toplumdaki değerlerinin ölçütüdür. Özel sektörün yaptırdığı konutlar uyum ve düzen içinde yaşayan toplulukların oluşturulması için gereken özellikleri göz önüne almama eğilimindedir. Kullanıcı katılımı ve topluluklara danışma, toplumu güçlendirir. Medya, mimarlığın sosyal içeriğini yansıtmamaktadır ve genel olarak mimarlığın sosyal geçmişi ve arka planı anlaşılamamaktadır.

3. Mimarlığın Kültürel Değeri
Kültür politikasının stratejisiyle mimarlık politikası arasındaki ilişkinin çok net olarak tanımlanması gerekmektedir. Mimarlığın, çevre, konut ve kentteki mekanlarla birlikte ele alınacağı bir kültürel bilinçlenme gerekmektedir ve bina tasarımında daha yüksek beklentilerin oluşturulması için kültürel yaklaşımımızın değişmesi gerekmektedir. Ekonomik ve kültürel yenilenme birlikte götürülmelidir. Yeni yerleşim biçimleri ve küreselleşme ulusal kimliği erozyona uğratmaktadır ama aşırı tutucu bir İskoç kimliğinin de teşvik edilmemesi gerekmektedir. Kültürüne güvenme konusu, diğer Avrupa ülkelerinde güçlüdür ve özellikle İskandinav ülkeleri ve Hollanda'dan öğrenilecek dersler vardır.

4. Mimarlığın Çevresel Değeri
Yapılı çevre, sürdürülebilir bir kalkınma için ulusal stratejinin bir parçası olmalıdır. Kalkın-

manın kontrol altında olabilmesi için daha bütüncül düşünme teşvik edilmelidir. Birleşik krallığın özel politikaları olan Özel Finans Girişimi (PFI) ve Kamu Özel Sektör Ortaklığı (PPP) gibi özel sektörü kamuda yatırma teşvik eden politikaların sürdürülebilir bir yapılaşmayı ne ölçüde güçlendireceğin kurallara bağlanması gerekmektedir. Katma değer vergisi (VAT)'nin yeni ve eski binalar için farklı uygulanması varolan binaların yeniden kullanılmasından ziyade yeni bina yapımını teşvik etmektedir. Özel konut projeleri, seçilen yerleşim alanları ve planları yüzünden insanları otomobile bağımlı kılmakta ve bu da çevreyle ilgili hedeflere ulaşmayı engellemektedir.

5. Mimarlığın Ekonomik Değeri

İyi bina tasarımının ekonomik değeri, etkisini sayısal anlamda ölçmenin zorluğu yüzünden genellikle göz ardı edilmektedir. Sürdürülebilir tasarımın ve varolan yapı stokuna yatırım yapmanın ekonomik faydalarının daha iyi anlaşılması gerekmektedir. Kentlerdeki yeniden yapılandırma bölgelerindeki binaların kalitesi, yabancı yatırımcıları cezbetmek için önemli bir etkendir. Mimarlık, İskoçya'nın yaratıcı sanayilerinin bir parçası olarak teşvik edilmelidir.

6. Mimarlığın Turizm Açısından Değeri

İskoçya'da mimarlığın ve bugünkü yapılı çevrenin varolan potansiyeli, İskoçya'ya turist çekmek için daha etkili kullanılmalıdır. Tarihi binaların korunmasıyla, çağdaş İskoç mimarisinin desteklenmesi arasında daha iyi bir denge kurulması ihtiyacı vardır. Glasgow'da 1999 yılında yapıldığı gibi, kentlerde düzenlenen sanatsal, ticari, sosyal etkinlikler, turist çekmek için önemlidir ve yerel mimarlık merkezleri bunları düzenleyebilir. Önerilen Ulusal Parklara bitişik veya onların içinde geliştirilecek projelerde açıkça belirlenmiş tasarım ölçütlerine ihtiyaç vardır.

7. İskoç Mimarların Yurtdışında Çalışması

Uluslararası değişim fırsatları, daha gelişmiş fikirlerin ortaya çıkmasını, diğer ülkelerdeki en iyi uygulamaların keşfedilmesini sağlar ve yaratıcı yeteneğin boşa gitmesini engeller. Yeni gelişen iletişim teknolojisi, İskoç mimarlık ve tasarım şirketlerinin yurtdışında ortak girişimlerde yer almasını kolaylaştırmaktadır. Uluslararası yarışmalardaki başarılar, İskoç mimarlık pratiğinin gelişmesine ve İskoç mimarlığının profilinin yükselmesine yardım eder ve bu yarışmalardan öneri ve kaynak elde edilebilir.

8. Tasarım ve İnşaat Süreci

PFI ve PPP gibi yeni satın alma yöntemlerinin tasarım kalitesini artırdığı henüz net olarak gözlenememektedir. Ancak daha geleneksel satın alma yöntemlerinin de doğaları gereği zıtlıklar içerdiği ve müşteriye zaman ve maliyet açısından kötü hizmet sunduğu şeklindeki kaygılar da göz önünde bulundurulmalıdır. Ücretlerdeki azalma, tasarım kalitesini ve danışman seçimini olumsuz etkilemektedir. İyi mimarlığın gerçekleşmesi, yüksek kaliteli tasarım konusunda net bir görüşü ve isteği olan iyi bilgilendirilmiş müşteriye bağlıdır. Bina kullanıcılarının ön tasarım aşamasında sürece katılması ve tasarımın gelişme aşamasında daha geniş topluluğun süreçte yer alması bir rutin olarak ele alınmalıdır. İnşaat sanayii bir kariyer seçeneği olarak cazip hale getirilmeli, ayrımcılık yapılmamalı ve çalışanların statüleri yükseltilmelidir.

9. Planlama Sistemi

Kamunun çıkarları açısından yasal bir planlama sisteminin getirilmesi konusunda genel bir kabul vardır. Ancak varolan planlama sistemi, iyi bir tasarım oluşturma konusunda başarısız kalmıştır. Çünkü mevcut tasarım standartları, güvenli, düşük risk ihtimalli, varolanı sürdürme ya da taklit tasarımı güçlendirme eğilimindedir. Planlamacı mimar veya kentsel tasarımcı gibi disiplinlerarası çalışan profesyonellerin sayısı azalmaktadır ve planlama komitelerindeki üyelerin tasarım konusunda beceri ve eğitimleri genellikle yoktur. Planlama, gelişmeyi etkileyen diğer zorunlu standartlar arasında daha fazla yer almalıdır. Binalarla ilgili bütün planlama başvurularında profesyonel tasarım zorunlu bir şart olmalıdır. Yol inşaat standart-

ları daha esnek olmalı, ama koruma alanlarında, banliyö ve kırsal kesimlerdeki projelerin standartları yükseltilmelidir. Planlama başvuruları internet üzerinden kamuoyu görüşüne açılmalı ve alınacak kararlar üzerinde daha çok söz sahibi olması için kamuoyu teşvik edilmelidir.

10. İnşaat Mevzuatı

Mevzuat, bitmiş işi temel alan bir yaklaşımla tasarıma ve yeni inşaat tekniklerine daha uygun hale getirilmelidir. Standartların kapsamı işçilik, sağlamlık ve süreklilik gibi niteliksel özellikleri de içine alacak şekilde genişletilmelidir. Sürdürülebilir tasarım ve kalkınma için inşaat standartlarının daha çok kullanılması gerekmektedir. İnşaat standartları, tarihi binalara uygulanırken daha dikkatli olunmalı ve kamunun güvenliğini düşünme ile tarihi dokunun karakterini koruma arasında bir denge kurulmalıdır.

11. İşveren Olarak Kamu Sektörü

Kamu sektöründe satın alma yöntemi olarak PFI ve PPP'nin kullanılması özellikle tasarım kalitesi sağlama ve sosyal, kültürel hedeflere ulaşma açısından getirecekleri konusunda yeniden gözden geçirilmelidir. Tasarım, kamu sektörü satın alımlarında öncelikli hale getirilmeli ve proje sponsorlarının tasarımla ilgili konularda eğitilmesinin fırsatları yaratılmalıdır. Kamu sektörü satın alımlarında yarışmalar daha sık açılmalıdır. Almanya ve Finlandiya buna iyi örneklerdir.

12. Yerel Yönetimler

Yerel yönetimlerin iyi mimarlığı sağlama becerileri, bütçe kısıtlamaları, teknik hizmetler bölümlerine verilen düşük statü ve baş mimar görevinin ortadan kaldırılmış olması nedeniyle azalmaktadır. Bölgede yaşayan ve serbest çalışan mimarlar, mimarlığın gelişmesi ve üst düzeyde temsil edilebilmesi için yerel yönetime danışman olarak alınmalıdır ve yerel yönetimler iyi bir mimarlık için yerel ve ulusal kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalıdır. Yerel yönetimler, kendi sorumluluk alanlarında önemli konularda fikir yarışmaları düzenlemelidir.

13. Eğitim

Eğitim kurumlarında mimarlık ve yapılı çevre hakkında modern veya tarihi binalar, inşaat alanları ziyaret edilerek projeler bazında, mimarlar ve mimarlık okullarıyla ilişkiye geçilerek bilgi verilebilir. Okul binalarının kendileri ve çevreleri iyi birer eğitim malzemesidir. İyi tasarımın faydalarını öğrencilere anlatmanın en iyi yollarından biri, iyi tasarlanmış okullar inşa etmektir. Öğretmenlerin eğitim programlarına mimarlığı ve yapılı çevreyi katabilmeleri için materyal ve hizmet içi eğitim verilmelidir.

14. Yetişkin Eğitimi

İşverenler, planlama komiteleri ve politikaları oluşturanlar, tasarım sürecini anlamada ve önemini kavramada temel alınacak gruplardır. Bilgiye ulaşılmasının çok çeşitli yolları vardır. Kurum ve kuruluşlarda halka açık tanıtım günleri, akşam kursları, konuşmalar, özel günler, ziyaretler, yarışmaların sonuçlarının ve pilot projelerin yayınlanması, mimarlık merkezleri arasında bir iletişim ağı oluşturulması, İskoçya mimari yıllığı basılması ve internetin bilgiyi yayma ve tartışma başlatmak için kullanılması gibi yöntemler bu amaçla kullanılabilir.

15. Toplumsal Katılım

Okul gibi sosyal bina tiplerinin tasarım ve gelişim sürecine toplumsal katılım faydalı olabilir. Ancak PFI ve PPP gibi satın alma yöntemleri bu katılımın önünde engel teşkil edebilir. Kolektif konut yapımı ve mahalle örgütlenmelerinin çalışmaları toplumun katılım yoluyla güçlendirilebileceğinin örnekleridir. Bunların mimarlık mesleğiyle ortaklığı yoluyla tasarım ürünleri de iyileştirilebilir. Planlama kamusal katılım için esas alandır ve yerel bölge eylem planlarıyla, önemli inşaat önerileriyle ilgili halka açık toplantılarla, internetin yaygın kullanımı yoluyla ve proje önerilerinin erişilebilir formatta bilgisayar sunumlarıyla daha da güçlendirilebilir.

16. Medya ve Eleştiri

Yerel ve ulusal gazetelerin sosyal ve kültürel bir olgu olarak mimarlığa daha çok ve düzenli yer ayırmasına ihtiyaç vardır. Yazılı basının, inşaatlarda maliyetin hesaplanandan fazla çıkması, anlaşmazlıklar ve gecikmeler gibi mimarlığın olumsuz yönlerini öne çıkarma eğilimi vardır. Medyanın konuyu ele alması, mimari yarışmaların daha çok duyurulmasıyla, yeni projeler hakkında eleştirel yaklaşımlara önem verilmesiyle, İskoçya mimarlık yıllığının yayınlanmasıyla, internetin daha yaygın kullanılmasıyla ve mimarlık merkezleri arasında bir iletişim kurulmasıyla iyileştirilebilir.

17. Kurumlar, Kuruluşlar ve Özel Çıkar Grupları

Gönüllü grupların yerel ödüllendirme ve sergi açma çabaları, gençleri hedef alan eğitim programları düzenlemeleri ve toplumsal katılımı cesaretlendirecek girişimleri maddi olarak desteklenmelidir. İskoçya Ulusal Miras Kurumunun koordinatör görevini üstlenmesiyle kırsal alanda tasarım kalitesini arttıracak daha çok şey yapılabilir. Ulusal kalkınma kuruluşları mimarlığın geliştirilmesiyle daha çok ilgilenmelidir. İyi tasarım ve yapılı çevre konusunda bilinci yükseltmeyi amaçlayan ulusal bir mimarlık merkezinin kurulmasına ihtiyaç vardır.

18. Sanatçı ve Zanaatkârlar

Sanatçı ve zanaatkârlar projelerin en erken aşamalarında sürece dahil edilmeli ve tasarım ekibinin profesyonel üyeleri olarak kabul edilmelidir. Sanatçılarla mimarlar arasında daha yaratıcı çalışmalar oluşturabilmek için sanatsal değer ilkesi yeniden yaşama geçirilmelidir. Bütün projelerde işverenler, işin sanatsal yönünü de düşünmelidirler. Yapı sektöründe işçilik becerilerini geliştirmeye yardım eden kuruluşlar desteklenmelidir. Yapı sektöründe zanaatkârların katkılarını ve yeteneklerine değer veren bir kültür oluşturulmalıdır.

19. Mimarlık Eğitimi

Mimarlık eğitimi, teknik, mali, ve yönetsel meselelere, kentsel tasarıma, koruma pratiklerine, geleneksel malzeme kullanımına, ayrımcılık yapmayan ve sürdürebilir tasarıma daha çok vurgu yapmalıdır. Çeşitli meslek dalları arasında disiplinler arası çalışmalar teşvik edilmeli, planlama ve kentsel tasarım konusunda mezuniyet sonrasında meslek içi eğitim imkanları geliştirilmelidir. Mimarlık eğitim kurumları ile mesleğin uygulanması arasında daha güçlü bağlar kurulmalıdır. İskoçya'daki mimarlık okulları arasında, kaynakların paylaşılması ve ortak araştırmalar geliştirilmesi için daha iyi bir işbirliği sağlanmalıdır. Lisansüstü tasarım eğitimi verecek bir lisansüstü tasarım okulu açılmalıdır. Mimarlık okullarının, yetişkin eğitiminde ve okullarda mimarlığın eğitim programlarına girmesi için kaynak ve materyal sağlama potansiyellerinden yararlanılmalıdır.

20. Yarışmalar

Fikir yarışmaları dışındaki yarışmalar, eğer inşa edileceklerine dair net bir istek, irade ve bunun için ayrılmış maddi kaynak yoksa açılmamalıdır. Yarışmalarda dikkatli bir yönetim ve kaynak ayrılması sağlanmalıdır. Ödüller yarışmayı teşvik edecek bir düzeyde olmalıdır. Yarışmalar içinde, seçimden önce müşteriyle mimar arasında hiçbir diyalog imkanı sağlamaması nedeniyle, tek aşamalı yarışmalar en sorunlu yarışma biçimidir. İki aşamalı yarışmalarda ücret ödemeyen başlangıç çalışmasını sınırlandırmak ve ikinci aşama için seçilenlere bir ücret ödemek daha faydalı olabilir.

21. Maddi ve Diğer Ödüller

Ödüllendirmede teknik konular yetersiz ele alınmakta ve estetik değerlere gereğinden fazla önem verilmektedir. Ödüllerin verilmesi binanın zaman içindeki durumunun gözlenmesinden sonra olmalıdır. Sponsorların tanıtım amaçlarının karar verme sürecine müdahalesi engellenmelidir. Karar verme sürecine geniş kamusal katılımın sağlanması ödülün önemini arttırır.

22. Araştırma
İnşaatla ilgili araştırmalar arasında daha iyi işbirliği sağlanmalı ve bulguların açıklanması daha etkili olmalıdır. Varolan teknolojilere alternatif oluşturabilecek ekolojik tasarımla ilgili araştırmalar daha çok desteklenmelidir. Deneysel projeler, yeni fikirlerin ortaya çıkmasını, genç mimarlar için fırsat yaratılmasını ve örnek alınmasını sağlar. Binaların yaşam süreleri boyunca gözlenmesi ve tamamlanmış projelerin ne ölçüde amaçlarına ulaştıklarının değerlendirilmesine daha fazla önem verilmelidir. Tasarım, Ulusal Araştırma Konseyinden maddi destek almak için geçerli bir araştırma faaliyeti olarak tanımlanmalıdır. Mimarlık alanında araştırmaları destekleyecek ulusal bir mimarlık fonu oluşturulmalıdır.

Sonuç
Mimarlık politikasının detaylandırılması ve uygulanması için bir strateji belirlenmesi, daha geniş ve çıkarları farklı kesimlerle tanıştırılması gerektirmektedir. Mimarlık politikası, İskoçya Ulusal Hükümetinin diğer alanlardaki politikalarıyla birlikte ve onlara entegre bir biçimde ele alınmalıdır. Eğer hükümetin ilgili her kademesi politikanın amaç ve hedeflerini benimsemezse politikanın inandırıcılığı zedelenir. Mimarlık politikası ne reçete gibi kısıtlayıcı, ne de sadece beklentileri ortaya koyan bir politika olmalıdır. Politikanın zaman içinde etkin olup olmadığını kontrol etmek önemlidir ve her 3-5 yılda bir yeniden gözden geçirilmelidir.

NİHAİ BELGE

İskoçya Ulusal Hükümeti'nin 1999 yılındaki ulusal mimarlık politikası oluşturma yolunda yayınladığı çerçeve belgenin kamuoyunda tartışılmasının ardından yayınlanan bu rapordan sonra hükümet, çeşitli kurum ve kuruluşlar ve farklı çıkar gruplarıyla süreci daha ileri götürmek için fikir alışverişinde bulundu. Bunun sonucunda ortak bazı girişimlerle mimarlığın desteklenmesi, eğitim, hizmet satın alma yöntemleri ve kentsel tasarım konusunda çeşitli adımlar atıldı. Bundan sonra da ikinci adım olarak hükümetin taahhütleri de ikinci bir belgede açıklandı. Bu belgede hükümet beş temel hedef koyuyor. Bunlar:

1. İyi mimarlığın değer ve yararlarını ortaya çıkarma, mimarlığın ulusal ve yerel yaşamdaki rolü ve bina tasarımı süreci ve ürünlerini kavrama konularında tartışmaları özendirme,
2. Tasarımda mükemmelliği arama, mimarlık ve yapılı çevre alanındaki başarıları takdir etme, ödüllendirme ve İskoç mimarlığını yurt içinde ve yurt dışında destekleme,
3. Yerel yapılı çevreyle ilgili konularda kamunun ilgisini ve katılımını artırma,
4. Kamunun finanse ettiği binalarda hizmet satın alma yöntemlerinde, iyi tasarımın hem ekonomik hem de sürdürülebilir bir kalkınma hedefine ulaşmanın aracı olduğu gerçeğini kavratacak bir kalite kültürü oluşturma,
5. Planlama ve inşaat mevzuatının tasarım kalitesini ödüllendirici ve ortaya çıkarıcı rolünü garanti altına alma.

İskoçya Ulusal Hükümeti bu hedeflere ulaşmak doğrultusunda ülkedeki tüm ilgili kurum ve kuruluşlarla, uluslararası kuruluşlarla, internet kullanımıyla, STK'larla, mimarlık okullarıyla ve diğer eğitim kurumlarıyla nasıl bir işbirliği yapılacağını oldukça detaylı bir biçimde açıklamakta ve bunların gerçekleştirileceğini taahhüt etmektedir.

İTALYA

Mimari Kalite Yasası

2003 yılında İtalyan Hükümeti tarafından kabul edilen Mimari Kalite Yasası (Legge-quadro Sulla Qualita Architettonica), yapılı çevrede mimari kaliteyi yükseltmek amacıyla devlet tarafından bir dizi önlem alınmasının yanısıra, niteliği artırmak üzere yoğun bir ekonomik ve kurumsal destek verilmesini de öngörüyor. Bu kapsamda, sanatsal niteliği ola çağdaş mimarlık ürünlerinin ön plana çıkarılması ve tanıtılması hedeflenirken, yasayla beraber bir Çağdaş Sanatları Belgeleme ve Değerlendirme Ulusal Merkezi ve Mimarlıkta ve İnşa Edilen Çevrede Kalite İçin Vakıf kurulması öngörülüyor. Ayrıca mimari kaliteye odaklanan yasanın son bölümünde, gerek mimarlığı diğer bazı politikalara entegre etmek gerekse mimarlıkla ilgili yasal düzenlemeleri daha da geliştirmek üzere farklı yasalarda değişiklik önerileri bulunuyor.

Metnin İtalyanca orijinaline ulaşmak için:
http://www.mo.org.tr/UIKDocs/italy.pdf

Mimari Kalite Yasası

Çeviri: Serpil Uyar

MADDE 1 - Amaç

1. Devlet, anayasanın dokuzuncu maddesi kapsamında, mimarlık ve şehir planlama projelerinin oluşturulmasında ve gerçekleştirilmesindeki kaliteyi, bu kalitenin gerek çevresel peyzajın korunmasında gerekse de yaşam kalitesinin yükseltilmesindeki kamusal önemini göz önünde bulundurarak korur ve geliştirir.

2. Mimarlık ve şehir planlama kalitesinden, eserin tasarlanması ve gerçekleştirilmesinde işlevsel, sosyal, biçimsel özellikleri ve ihtiyaçları göz önünde bulunduran bir proje süreci sonucunda ortaya çıkan ve böylelikle eserin çevresinde bulunan ortama uyumlu olarak eklenmesini garantileyen projeler kastedilmektedir.

MADDE 2 - Temel İlkeler

1. 1.maddede belirtilen amaçlara ulaşabilmek için, kamu kuruluşları yetkileri çerçevesinde aşağıda belirtilen hedefler için çalışırlar:

a) Mimari eser ve projelerin kalitesinin, çevresel peyzaja yönelik iyileştirme müdahalelerine de referans verilerek teşvik edilmesi,

b) Yeni müdahalelerde ve iyileştirme müdahalelerinde proje ve fikir yarışmalarının teşvik edilmesi,

c) Proje yarışmalarına genç tasarımcıların katılımının desteklenmesi. Bu amaçla proje şartnamelerine derece almayan başarılı projelerin bir kısmının masraflarının geri ödenmesine yönelik maddelerin eklenmesi,

d) Seçkin mimari eserlerin, tasarımı ve uygulanması,

e) Çağdaş mimarinin özel sanat değeri taşıyan eserlerinin belirlenmesi,

f) Konu üzerine uzmanlaşma ve araştırmanın teşvik edilmesi,

g) Çağdaş mimarlık ve şehir planlama eserleri arşivlerinin korunması, işletilmesi ve değerlendirilmesi.

MADDE 3 - Proje Kalitesinin Teşvik Edilmesi

1. 27 Aralık 2002 tarihli ve 289 numaralı yasanın 60.maddesinin 4. bendinde belirtilen kaynaklardan faydalanılarak; Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ortaklaşa önerisiyle; Kültür Bakanlığı bünyesinde, fikir ve proje yarışmalarının düzenlenmesi ve özel mimari öneme sahip olup kültürel aktivitelere yönelik kullanımı olan ya da sanatsal, tarihsel veya çevresel doğal öneme sahip alanlarda bulunan projelerin hazırlanması için bir fon oluşturulmuştur.

2.1. bendde bahsedilen fondan proje yarışmalarına başvuran özel ve tüzel kişiler veya eserlerin projelendirilmesi ve uygulanması için başvuran özel ve tüzel kişiler yararlanabilirler.

3. Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı'nın, Altyapı ve Ulaştırma Bakanlığı ve 28 Ağustos 1997 tarihli 281 numaralı kanun hükmünde kararnamenin 8. maddesi ile mutabakat ha-

lindeki kararnamesinde 1.bendde sözü geçen fonun kullanımı ve finansmanın ülke geneline dengeli bir şekilde dağılımını garantileyecek şekilde paylaşımı ile ilgili kriterler belirlenmiştir.

MADDE 4 - Mimari Eserlerin Tasarımı ve Projelendirilmesi

1. Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı, yetkin eserlerin tasarımı ve projelendirilmesi için fikir veya proje yarışmaları düzenler.

2. 1. bendde sözü geçen bakanlıklar, seçkin mimari eserlerin tasarımına ve projelendirilmesine ayrıca katkıda bulunabilirler. 3. maddenin birinci bendinde belirtilen kaynakların dışında, bu işlemin yürütülmesi için vergi gelirleri / kaynaklar talepte bulunan idari birimlerin kullanımına açıktır.

MADDE 5 - Özel Sanatsal Değeri Olan Çağdaş Mimarlık Eserleri

1. Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı, bölge (regione), il (provincia) veya ilçe (comune) yönetiminin önerisi ile 22 Nisan 1941 tarihli 633 numaralı yasanın 20. maddesinin 2. bendine ve bu yasada yapılan değişikliklere tâbi olmak üzere çağdaş mimari eserlerinin özel sanatsal değerini tescilleyebilir.

2. Özel sanatsal değer tescil kararı, eserin mimarına, mal sahibine, kullanıcısına ve eserin içinde yer aldığı ilçe yönetimine (comune) beyan edilir.

3. 22 Nisan 1941 tarihli 633 numaralı yasaya bağlı kalınarak, 1. bendde sözü geçen eserlerdeki değişiklikler özel sanatsal değerin devamlılığının tespiti için bakanlığa beyan edilir. Olumsuz sonuç çıkması durumunda tescil kararı kaldırılır.

MADDE 6 - Kaliteli Mimarlık ve Şehir Planlama Proje ve Eserlerinin Tanınması

1. Seçkin mimarlık ve şehir planlama eserlerini tasarlayan, projelendiren, veya yaptıran özel ve tüzel kişilere takdirname / tanınma verilebilir.

MADDE 7 - Çağdaş Mimarlık Eserlerine Ekonomik Katkı Sağlanması

1. 1999 tarihli 490 numaralı kanun hükmündeki kararnamede belirtilen ödenek, en az on yıl içerisinde inşa edilmiş olan ve 5. Maddeye göre tescillenmiş mimari eserlerin restorasyonunu da kapsar.

2. 5. Maddenin 3. bendinde sözü geçen tescil kararının kaldırılması, söz konusu (1.bend) ödeneğin geri ödenmesini gerektirir.

MADDE 8 - Çağdaş Mimari Eserlerin Tanıtımı

1. 5. Maddeye göre tescillenen yeni yapılar veya yenileme / onarım müdahalesi sonucu tescil kararı çıkarılan yapılar devamlı olarak ön cephelerinde veya toplum tarafından görülebilecek bir konumda, özel sanatsal değer tescili bilgisi ile birlikte proje mimarının, proje sahibinin ve müteahhitin adını taşımalıdır.

2. Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı, 5. Madde çerçevesinde tescillenmiş eserlerin ve 6. Madde çerçevesinde tanınmış proje ve eserlerin listelerinin güncellenmesini, kullanıma açılmasını ve ulaşılabilirliğini (telefon yolu da dahil olmak üzere) görev edinir.

MADDE 9 - Konu Üzerinde Uzmanlaşma ve Araştırmaların Desteklenmesi

1. Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı ve Altyapı ve Ulaştırma Bakanlığı, Eğitim, Üniversiteler ve Araştırma Bakanlığı veya tekil üniversite kurumları ile işbirliği yoluyla ve konu üzerinde yetkin uzmanların danışmanlığında mimarlık, şehir ve bölge planlama ve peyzaj kültürünün bilgisine ve bu bilginin yayılmasını amaçlayan uzmanlaşmayı destekler.

2. Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı ve Altyapı ve Ulaştırma Bakanlığı, Eğitim, Üniversiteler ve Araştırma Bakanlığı, bölgesel ve yerel yönetimler ile işbirliği yoluyla ve konu üzerinde yetkin uzmanların danışmanlığında mimarlık, şehir ve bölge planlama ve peyzaj kültürünün bilgisine ve bu bilginin yayılmasına yönelik okul müfredatlarının hazırlanmasını ve geliştirilmesini teşvik eder.

3. Söz konusu maddenin gerçekleştirilmesi için gerekli bütçe tahsis edilmelidir.

MADDE 10 - Çağdaş Sanatları Belgeleme ve Değerlendirme Ulusal Merkezi

1. Çağdaş Sanatları Belgeleme ve Değerlendirme Ulusal Merkezi, 12 Temmuz 1999 tarihli 237 numaralı yasanın 1. Maddesinde belirtildiği üzere, mimarlık alanında ve Altyapı ve Ulaştırma Bakanlığı ile mutabakat halinde şehir planlama alanında; 12. Maddede tanımlanan vakıf ile işbirliğiyle aşağıda belirtilen görevleri yerine getirmeyi amaçlar:

a) Modern ve çağdaş mimarlık ve şehir ve bölge planlama ile ilgili belge değerinde malzemenin toplanması ve korunması;

b) Bölge yönetiminin mutabakatı ve üniversitelerle yerel yönetimlerin işbirliği ile a bendinin gerçekleştirilmesi amacına yönelik, modern ve çağdaş mimarlık ve şehir planlama belgeleri için yerel belgeleme merkezlerinin oluşturulması;

c) Diğer belgeleme merkezleri ve konu üzerinde çalışan özel ve kamu kurumları ile işbirliği halinde, mimarlık ve şehir planlama arşivleri için ulusal bir bilgisayar ağının kurulması ve geliştirilmesi;

d) Kültürel etkinlikler yoluyla mimarlık ve şehir ve bölge planlama kültürel mirasının tanıtımının desteklenmesi

2. Bu maddenin gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan 2004 ve 2005 yılları için yıllık 8.000.000 Euro değerindeki bütçe ihtiyacının karşılanması için 2003 – 2005 üç yıllık bütçesinden Maliye Bakanlığı'nın 2003 yılı için öngördüğü "Özel Fon"un Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı için tahsis edilen kısmının kullanımı ile bütçe aktarımına gidilmesi gereklidir.

3. Maliye Bakanlığı önereceği kararnameler ile bütçede gerekli değişiklikleri yapmak için yetki sahibidir.

MADDE 11 - Kamu Yapılarının Kalitesi Konulu Plan

1. Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı, Altyapı ve Ulaştırma Bakanlığı ile ortaklaşa, 28 Ağustos 1997 tarihli 281 numaralı yasanın 8. Maddesi ile mutabakat halinde, kamu yapılarının kalitesi konulu planı tanımlar ve günceller.

2. 1.bendde bahsedilen plan 3 yıllık dönemler için hazırlanır. Plan bu yasada belirtilen amaçlara ulaşmak için gerekli müdahale ana kararlarını ve özel olarak her yıl için öncelikli alanları ve projeleri belirler.

3. 27 Aralık 2002 tarihli, 289 numaralı yasanın 4.Maddesinde belirtilen kaynaklar çerçevesinde, Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı'nın Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile ortaklaşa önergesi ile her yıl 1.bendde bahsedilen planın gerçekleştirilmesi için bütçe aktarılır.

MADDE 12 - Mimarlıkta ve İnşa Edilen Çevrede Kalite İçin Vakıf Kurulması

1. İkinci maddede belirtilen e) ve g) alt maddelerin dışındaki hedefler için Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı ve Eğitim, Üniversiteler ve Araştırma Bakanlığı inşa edilen çevrenin ve mimarlığın kalitesi için bir vakıf kurarlar. Özel olarak bu vakıf :

Yüksek standartlarda kamu yapıları ve altyapı projelerinin tasarımı ve gerçekleştirilmesi için yöntem, ölçüt ve teknikleri araştırır ve destekler,

İlgili bakanlıklara, kaliteli kamu yapıları ile ilgili planın detaylandırılması için öneri hazırlar.
Fikir ve proje yarışmalarının şartnamelerinin detaylandırılması için öneri hazırlar,
Mimarlık Ulusal Belgeleme Merkezi ve tüm idari birimler ve ilgili şahıslarla bu yasanın amaçları için işbirliği yapar,
Katılımcı taraflara danışmanlık ve destek sağlar.

2. Bu vakfa, devlet ve bölge idari birimleri, yerel yönetimler, tüzel ve özel şahıslar katılabilirler.Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın, Kültürel Varlıklar ve Etkinlikler Bakanlığı ve Eğitim, Üniversiteler ve Araştırma Bakanlığı ile ortaklaşa kararnamesi ile ilk alt başlıkta tanımlanan vakfın statüsü (yasal durumu) onaylanmıştır.

3. İlk alt başlıkta tanımlanan vakfın yasal durumu, vakfın varlığının ve etkinliklerinin oluşturulması ve bağışlanması ile (bestowal), idari, danışma ve denetim araçlarının yanısıra 2. alt başlıkta söz edilen şahısların katılımı ile ilgili ölçütleri içerir.

MADDE 13 - 22 Nisan 1941 Tarihli, 633 Numaralı Yasadaki Değişiklikler

1. Mimarlık eserlerinin korunmasını sağlamak amacıyla 22 Nisan 1941 tarihli 633 numaralı yasada aşağıda belirtilen değişiklikler yapılmıştır :

a) 2. Maddenin birinci paragrafının 5. alt başlığında, 'tasarımlar' kelimesinden sonra 'projeler ve' ifadesi eklenmiştir ;

b) 12. Maddenin 1. paragrafında 'endüstriyel' kelimesinden sonra 'veya mimari bir proje' ifadesi eklenmiştir ;

c) 99. Maddenin başlığı 'Mimarlik ve Mühendislik Projeleri ile İlgili Kanuni Haklar' olarak değiştirilmiştir. Bu maddede 1. paragrafta, 'teknikerler' kelimesinden sonra 'yanısıra mimarlık ve mühendislik eserleri müelliflerine' ifadesi ; 'tekniker' kelimesinden sonra 'veya mimari eser, proje veya tasarım müellifine' ifadesi ; 'teknik proje' ifadesinden sonra 'veya mimari eser proje veya tasarım' ifadesi ; ikinci paragrafta 'tasarım' kelimesinden sonra 'veya mimari proje veya eser üzerinde' ifadesi eklenmiştir;

d) 99. Maddeden sonra '99 – EK – Mimari eser veya proje müellifleri, bağımsız serbest mimar veya kamu ve özel sektörde çalışan mimar olmalarına bakılmaksızın, isimlerinin esere mesleki katkılarının açıklaması ile birlikte eser üzerinde yer almasının yanısıra, eser hakkında yapılan yayınlarda ve tekrar basımlarda yer alması haklarına sahiptirler.' ek maddesinin eklenmesi.

MADDE 14 - 11 Şubat 1994 Tarihli 109 Numaralı Yasadaki Değişiklikler

1. 11 Şubat 1994 tarihli 109 numaralı yasada aşağıda belirtilen değişiklikler yapılmıştır :

a) 16. Maddede :

1) 1. paragrafta, 'engelleyiciliği garantilenmiş' ifadesinden sonra 'birincil belgeye dair' ifadesinin eklenmesi ;

2) 4. paragrafta, 'eserin özellikleri' ifadesinden sonra 've detaylar da dahil olmak üzere mimari çözümler' ifadesinin eklenmesi ;

3) 5. paragrafta 'olası' kelimesinin kaldırılması ve 'yapısal kelimesinden sonra 'süslemeye dair (dekoratif)' kelimesinin eklenmesi ;

4) 6. paragrafın sonuna 'Her şekilde, nihai ve uygulanacak projelerin onaylanması, projenin yürütülmesinden sorumlu şahıslarla proje aşamalarından sorumlu proje ekibinin mutabakata varmasını takiben gerçekleşir.' ifadesinin eklenmesi ;

b) 17. maddede :

1) 8. paragrafta, 'ödüllendirme' kelimesinden önce, 'proje yarışmalarını da içerecek şekilde' ifadesinin eklenmesi ;

2) 13. paragrafta, 'fikir yarışması' ifadesinden önce 'kontrat yolu ile görevlendirmeyi teşvik edecek esasları içermek şartı ile' ifadesinin kullanılması.

3) 13. paragraftan sonra '13 – EK. Proje yarışmasının galibine, proje şartnamesinde belirtilen uygulama projesinin tevdi edilmesiyle ilgili şartlar çerçevesinde, özel anlaşma (private negotiation) ile mimari yönetim tevdi edilir.' ek maddesinin eklenmesi ;

c) 18. maddenin 1. paragrafında 'hazırlanmasıyla görevlendirilmiş' ifadesinden önce 'birincil belgenin yapılabilirlik raporunun' ifadesinin eklenmesi ;
d) 21. maddenin 6.paragrafında 'aşağıda belirtilen' ifadesinin 'aşağıda belirtilenlerin herhangi biri' ifadesi ile değiştirilmesi ;
e) 27.maddede, 2 – EK numaralı paragraftan sonra '2 – EK2. 1.paragrafta tanımlanan iş yöneticisi (director of labour), proje mimarı (progettista = planner) şahsında mimari bir yöneticiye (architectural director) başvurabilir. Mimari yönetici, proje ve anlaşma (kontrat) bağlamında, malzeme alımı ve uygulama projesinde tanımlanan yapısal ve dekoratif mimari işler ile ilgili kararlar verir. Birden fazla aşamalı projelendirme içeren anlaşmalarda, mimari yönetim nihai projenin müellifine teslim edilir.' Ek maddesinin eklenmesi.

MALEZYA

Malezya Mimarlık Politikası

Malezya Mimarlar Enstitüsü (Pertubuhan Akitek Malaysia-PAM), 1999 yılında, Malezya'nın topluma yararlı ve estetik açıdan gelişmiş uluslararası ortamda üstün bir yapılı çevreye sahip olabilmesi için ülke hükümetinin bu yöndeki çabalarına katkıda bulunmak amacıyla, mimarlık politikası üzerine bir rapor hazırlamıştır. Rapor, mimarlığın kamusal yaşam kalitesi açısından önemini vurgulamakta ve nitelikli yapılaşma için izlenmesi gereken mimarlık politikasını tasarım, inşa yöntemleri ve malzemede yenilik arayışı, kent ve kentsel yaşam çevresi tasarımı, koruma gibi başlıklarda ele almaktadır.

Malezya Mimarlar Birliği sayfasından daha ayrıntılı bilgi edinilebilir:
http://www.pam.org.my

Metnin İngilizce orijinaline ulaşmak için:
http://www.mo.org.tr/UIKDocs/Malaysian.pdf

Malezya Mimarlık Politikası

Çeviri: Nilgün Kennedy

GİRİŞ VE GENEL HEDEFLER

Malezya Mimarlar Enstitüsü (PAM) tarafından hazırlanan bu rapor, Malezya'nın dünya düzeyinde örnekleri ile yarışabilecek, topluma yararlı ve estetik açıdan gelişmiş bir yapılı çevreye sahip olabilmesi için Malezya hükümetinin bu yöndeki çabalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Hükümet, geleneksel kaynaklara dayalı ekonomiden modern endüstriyel ekonomiye geçerek ülkenin genel görünümünü değiştirmekte başarılı olmuştur. Yurttaşlar ülke yönetiminin ileriye yönelik görüşlerinden geniş ölçüde yararlanmakta ve gelişmekte olan çoğu ülkedeki hayat standardından daha iyi koşullarda yaşamaktadırlar. Bu yöndeki motivasyon, Malezya'yı 2020 yılında tam gelişmiş bir ülke yapma vizyonuna sahip istikrarlı bir hükümet tarafından ve onun proaktif liderliğinde desteklenmektedir.

Toplumdaki en iyiye ulaşma isteği ve çabası, meslek adamlarını sürekli yeniyi aramaya ve ülke vizyonuna katkılarını arttırmaya teşvik etmektedir. Bu doğrultuda Malezya Mimarlar Enstitüsü (PAM) ülke içinde ve dışında bina yapımına yönelik yatırımlarda en büyük "işveren" olan iktidara, Malezya için bir mimarlık politikası önerme girişimini başlatmıştır. Hükümetin belirli bir mimarlık politikasını benimsemesi, yapılı çevre tasarımında özel sektörün de daha farklı yenilikleri geliştirmesi doğrultusunda itici bir güç olacaktır.

ULUSAL MİMARLIK POLİTİKASININ ÖN KOŞULLARI

Bir mimarlık politikasının temel ön koşulu, ülke yurttaşlarının "iyi bir yapılı çevre"yi hak ettiğinin kabulüdür. Nüfusun hızla kentleştiği bir ülkede bu konu daha da önem kazanmaktadır. Böyle bir politikanın yararları açıktır. İyi bir yapılı çevre, toplumda ulusal onuru, mutluluğu ve üretkenliği geliştirecektir.

Çevre konularında duyarlılığının giderek arttığı ve doğal çevrenin değerinin anlaşılmasının giderek daha yaygınlık kazandığı gözlemlenmektedir. Bu durum toplumun yaşam koşullarına bakışını ve beklentilerini değiştirmiştir. Yurttaşların güvenli ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakları, doğal ve yapılı çevrenin güzelliği ve estetik değerler taşımasını yönünde duyarlılığı artıracak politikalarla daha da güçlendirilecektir. Bu duyarlılık, kentlerimizdeki planlama yöntemlerini ve arazi kullanımı ile kentsel tasarımı belirleyen politikaları da etkileyecektir.

Başarılı bir yapılı çevre ve mimarlığı geliştirmenin sorumluluğu yalnız başına mimarların üzerinde değildir. Böyle bir başarı, iyi bir mimar ile ve daha da önemlisi bilinçli bir işveren arasındaki yakın ve etkili işbirliğinin sonucu sağlanabilir.

Bütçeyi ve programı (bazen mimarın işbirliğiyle) belirleyen bu "bilinçli" işverendir. Bir hizmet disiplini olarak mimar işverenin temsilcisidir. Genellikle işveren paranın nasıl harcana-

cağı ve nelerin inşa edileceği hususunda son söz sahibidir. Mimar proje için en iyinin ne olacağı konusunda öneri ve tavsiyelerde bulunur, ancak kaynağın harcanmasında yetkili olan işveren çoğu zaman neyin inşa edileceği konusunda da belirleyici olmaktadır.

Projeler ister özel sektör, ister kamu sektörü tarafından gerçekleştiriliyor olsun, onay işlemleri ilgili devlet kuruluşları tarafından yapılacaktır. İnşaatı tamamlandığında yapılar toplum hayatı üzerinde etkili olacaklar ve bu topluma ait kültürel mirasın bir parçasını oluşturacaklardır.

Malezya Mimarlık Politikası (MAP), ulusu tasarım ve yapıların estetiğine ilişkin konularda aydınlatmada kullanılabilecek ortak bir mekanizma sağlamayı amaçlamaktadır. Bunun sonucunda, yöneticiler, müteahhitler, yatırımcılar ve kullanıcılar, yapı sektöründe bilinçli birer işveren ve kullanıcı durumuna geleceklerdir.

YARARLAR

Yapı sektörü GSMH'nın % 4'ünü, toplam işgücünün yaklaşık %9'unu oluşturarak ekonomiye katkıda bulunan temel sektörlerden biridir. Bir yapının ömrü boyunca içinde farklı ekonomik faaliyetler yer alabilecektir. İyi bir tasarım, yapıya gerek ekonomik açıdan, gerekse kullanım kolaylığı açısından değer katar. Dolayısıyla bu milli servete de bir katkıdır.

Malezya'da yapılı çevrenin, dünya çapında rekabet edebilecek bir kaliteye ulaşmasıyla, kentlerimiz dünyanın en iyi kentleri ile yarışabilecektir. MAP'ın uygulanması sonucu dünya ölçeğinde bir düzeyin sağlanması, daha çok sayıda uluslararası firmanın merkezlerini Malezya'ya taşıması ve Malezya'da yatırım yapmasını teşvik edecektir.

İyi bir çevre ve iyi bir yapılaşma olgusu ile bilinçlenen toplumda, toplumsal övünç, birlikte yaşama ruhu ve özeni gelişecektir. Yurttaşlar daha yapıcı ve yaratıcı olabilecekler, yalnızca mutlulukları değil, üretkenlikleri de artacaktır.

MAP, yalnızca kaliteli bir yapılı çevrenin oluşturulmasını değil, aynı zamanda böyle bir çevrenin bakımını ve sürdürülmesini de amaçlamaktadır. Özel ve kamu yapıları ile alt yapının bakımı - korunması konusunda üst düzeyde bir işletme yönetimini de öngörmektedir.

MAP aynı zamanda, iyi bir mimarlığı ve yüksek kalitede binaların yapımını geliştirecek yöntemlerin kullanılmasını teşvik ederek yenilikleri özendirecektir. Ayrıca, mimarlık meslek eğitimi ve araştırma – geliştirme çalışmaları yoluyla yeni yaklaşımların doğmasını sağlayacaktır.

MAP yalnızca yeni yapılı çevrede veya insan eliyle oluşturulan çevrede uygulanmayacaktır. Kültür tarihi ve mimarlığımızın bir parçası olarak korunan mimari mirasımızın geliştirilmesi için de katkılar sağlayacaktır. Kalkınma ve doğal çevrenin korunması arasında sürdürülebilir bir uyum arayarak doğal çevremizin korunması konusunda da olumlu etkileri olacaktır.

MİMARLIK POLİTİKASININ HEDEFLERİ

Gelişmiş bir ülke statüsü ile uyumlu olarak, düzenli, sürdürülebilir ve çekici bir çevreye ulaşmak MAP'ın temel hedefidir. Buna ulaşmada benimsenecek stratejiler aşağıda belirtilmiştir.

- İşverenler ve kamu yetkilileri tarafından dikkate alınmak üzere, mimarlığın çerçevesini ve amaçlarını en geniş biçimde belirlemek,
- Mimari mirası koruyacak ilkeleri belirlemek,
- Doğal çevreyi koruyacak ilkeleri belirlemek,
- Kamu ve özel sektörde mimarlığının standartlarını geliştirecek olanaklar sağlamak,
- İnşaat kalitesini daha da geliştirecek olanaklar sağlamak,

• Yapıların bakım ve onarımını geliştirecek olanaklar sağlamak,
• Kentlerimizde ve yeni gelişen kentsel alanlarda kentsel tasarım kalitesini yükseltecek olanaklar sağlamak.

NİÇİN MİMARLIK ?

İnsan eliyle gerçekleştirilen çevre, sadece mimarlık ürünlerini değil, alt yapı (yol,drenaj, sokak mobilyaları vb.) ürünleri de kapsayan bir yapılı çevredir. Bütün bunların hepsi yapılı çevrenin kalitesine katkıda bulunur. Ancak kısa ve kolay anlaşılır olabilmesi için, bura yapıla çevrenin kalitesi konusunda öncelikle mimarlık ele alınmaktadır.

Mimarlığı varoluşu, aşağıdaki şu nedenlerin birine veya bunların bir araya gelmesine bağlıdır:

• İşlevsellik, bir işlevi içeren yapı ihtiyacı,
• Simgesellik, bir simgeyi yansıtan bir yapı ihtiyacı,
• Mali bir yatırım ihtiyacı ,

Mimarlığın birincil işlevi, insanların barınma, ticaret, imalat gibi faaliyetleri için bir yapı oluşturmaktır. Bu yapı, insanları iklim koşullarından korumalı, kabul edilebilir düzeyde bir konforu ve kullanıcıların fizyolojik rahatlığını sağlamalıdır.

Mimarlığın ayrıca simgesel bir yararı da vardır ve bir yapının önem düzeyi o yapının amaç ve işlevine bağlıdır. Örneğin bir "Ulusal Müze" de, yapının dışına taşan ve gösterilmesi gereken bir simgesellik söz konusudur ve dolayısıyla böyle bir yapı için daha büyük bir mali kaynak ayrılması gerekmektedir. Bunun yanında basit bir fabrika yapısı, içinde yalnız imalat faaliyeti gerçekleştirileceğinden, aynı anlamda ve önemde bir simgesellik taşımayacaktır. Öte yandan bilinçli bir işveren, pazarlama politikası gereği, fabrikasının sembolik bir önemi olacağını da karar verebilir.

Bütün yapıların, şöyle veya böyle, az veya çok, yapının türüne bağlı olarak bir parasal bir yatırım tarafı vardır. Örneğin; bir otel ya da bir yönetim yapısı uzun erimli bir yatırımdır ve dolayısıyla böyle bir yapıda kullanılacak bakım ekipmanı, dayanıklılık süresi daha uzun olan malzemeler ve tesisat sistemleri için daha geniş bir bütçe öngörülebilir. Burada ön yatırım maliyetleri yüksek olacaktır, ancak uzun dönemde önemli tasarruflar, düşük bakım maliyetleri sağlanacak ve az oranda yenilenme gereği duyulacaktır.

Çoğu yapı yukarıda belirtilen üç nedenin üçünü birden içerir, ancak bu nedenlerden bazıları diğerlerinden daha önemli ve belirleyicidir. Üç nedenin de bir arada etkili olduğu bir ortamda mimarlık, işlevsel olan, estetik yönden beğeni toplayan ve uzun ömürlü bir anıt - yapının gerçekleşmesini sağlar. Bu nedenle bilinçli bir işverenin yaptıracağı yapıda üç nedenin de ayrı ayrı öneminin farkında olması ve her birinin ağırlıklarına göre dengelenmiş bir bütçe oluşturması gerekir.

KALİTELİ BİR YAPILI ÇEVRENİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Bina yaptıracak bir işveren, her mimari çalışmanın en azından aşağıda belirtilen temel özellikleri içermesi gerektiğini kavramalıdır:

• Sağlamlık
• Hoşluk
• Çevresel Sürdürülebilirlik

"İşlevsellik" yapının pratik ve işlevsel olması demektir. Yapı, başlangıçta belirlenen amaçlar doğrultusunda etkin bir şekilde kullanılabilmelidir. Bir yapı estetik olarak ne kadar çekici olursa olsun, eğer işlevini tam olarak yerine getiremiyorsa yararsız bir mimarlık ürünüdür.

"Sağlamlık" yapının strüktürel olarak güçlü olmasının yanı sıra, kabul edilebilir düzeyde bir içsel konforla birlikte, iklim koşullarından, çevresel etkilerden koruma sağlaması demektir.

"Hoşluk" estetik olarak yapının beğenilmesi demektir. Bu özelliği doğrulamanın ya da yadsımanın güçlüğü tartışılmazdır. Ancak yapının daha baştan çirkin, itici olması istenilemez.

Estetik değerleri niceliksel olarak ölçecek standartlara sahip değiliz. Toplum değer yargılarını, çevreyi algılamasına, kültürüne, deneyimlerine ve eğitim düzeyine göre biçimlendirir. Bu değerlerin zenginleşmesi toplumun karşılaştığı örnekler ve kültürel girdilerin miktarına bağlıdır. Sanat ve kültürün toplum hayatında öncelikli olmaması durumunda., değerlendirmelerdeki düzey oldukça gerileyecektir Tersine, eğer toplum estetik konusunda duyarlı ise, fiziki çevreyi oluşturacak yapılarda daha yüksek standartlar talep edilecektir.

"Çevresel sürdürülebilirlik", doğal çevreye saygılı olmak demektir. Örneğin; inşaat süreci, doğal çevrenin aşırı düzeyde tahrip edilmesine, aşırı miktarda kazı yapılmasına ve doğal su yollarının değişmesine yol açmamalıdır. İnşaatlarda çevresel açıdan etkileri düşük düzeyde olan malzeme ve yöntemler kullanılmalıdır. Yapının kullanım sürecinde de çevreyi kirletmemesi, ısı adası etkisi yaratmaması gerekir. Yapıların tesisat sistemlerinde geri dönüşümlü malzeme kullanılması, enerji tasarrufu sağlaması olanakları gözetilmelidir.

ÖNEMLİ KAMU YAPILARI

Hükümet tarafından yaptırılan belli başlı kamu yapıları, nitelikli bir yapılı çevre için örnek oluşturmalıdır, çünkü bu tür yapılar herkesin kolayca görebileceği bir konumdadır. Bunlar ülkenin amaçlarını, başarılarını ve birliğini temsil eden ikonlardır. Bu özellikleriyle diğer girişimciler için de önemli birer örnek olacaklardır.

Bu tür yapılar arasında, genel kamu yapıları (bakanlık, bölge teşkilatı büroları vb.) özellikli kamu yapıları (hava alanları, müzeler, kütüphaneler vb.), toplu konut alanları, diğer kamu yapıları (kamu kurumlarının merkez yapıları, toplantı merkezleri, stadyumlar, televizyon kuleleri vb.) gibi örnekleri sıralayabiliriz.

Kamu yapılarının yüksek standart ve kalitede olması gereklidir. Bu kaliteleri ile orantılı bakım - koruma ve işletme standartlarına da haiz olmalıdırlar.

MİMARLIK VE KÜLTÜRÜN BİRLEŞİMİ

Kaliteli bir yapılı çevre, yeri, zamanı ve Malezya toplumunu yansıtmalıdır. Bu yapılması basit görünün, ancak iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi zor bir iştir. Kültürü yalın biçim ve simgelere indirgemek, kültürün aşırı basitleştirilmesine ve bazı durumlarda bizatihi kültür üzerinde ters etkilerin oluşmasına yol açabilir.

Bu durum özellikle çok sayıda insanın kolaylıkla görebileceği ve kültür ve sanatımızın bir parçası olarak yorumlanacak yapılar için söz konusudur.

Kültürü mimarlık içinde yoğurmak, aslında tasarıma ait olunan"yer"e ilişkin bir duygunun katılması demektir.

Kültürü ve "yer"i mimarlıkta yansıtabilmek için mimarlık, kullanıcılarda aşağıdaki noktalarda bir duyarlılığı beslemelidir:

• İnsan nerede olduğunu hissetmeli (yani yapı eğer Kedah'ta ise, mimarlık bu yerelliği yansıtmalı)
• İnsan kim olduğunu hissetmeli (yani yapı kullanıcıya kim olduğunun farkına varmasına yardımcı olmalı, insanlar kendilerini başka bir ulustanmışlar gibi hissetmemelidirler)
• İnsan zamanını kavramalı (yani yapı kullanıcıya, başka bir yüzyılda değil, 21. Yüzyılda olduğunu hissettirmeli).

Yukarıdaki hususlar, araştırmaya yönelik yaratıcılığı gerektirir genelliktedir, ama gene de Malezya'da yer ve zamana duyarlı kaliteli bir yapılı çevrenin oluşturulması için gerekli bir rehber olacağını umuyoruz.

Mimari mirasımızı çağdaş mimarlığın amaçları yönünde kullanmak için çeşitli uygun yaklaşımlar geliştirmeliyiz. Bu doğrultuda:

• Türetme
• Yeniden yorumlama
• Soyutlama
• "Yerin ruhu"

stratejilerinden yerellik açısından uygun olan herhangi birini kullanabiliriz. Örneğin "türetme" yöntemi, yapının yer alacağı çevredeki mevcut mimarlık örneklerin aynısının tekrarlanmasıdır. Bu yöntem, mevcut mimari yapı ve üsluplarının korunması amaçlanan, tarihsel olarak duyarlı alanlar için uygundur.

"Yeniden Yorumlama", geleneksel mimarlık ve kültürümüzün temelinde yatan ilkeleri özümseyerek, bunları çağdaş ve yaratıcı biçimde yeniden yorumlayarak yapıları gerçekleştireceğimiz yöntemdir.

"Soyutlama", geleneksel kültürün simgesel yönlerini soyutlama (örn.Tengelok) ve bu simgesel yönleri uygun konumda çağdaş yapılı çevrede kullanma demektir.

"Yerin ruhu", o yerdeki kültür ve geleneksel mimarinin temelindeki gizil gücü (ruhu, espriyi) yeni ve çağdaş bir yaklaşımla kullanmak demektir. ("Kampong toplumu ruhu" gibi)

TOPLUMUN EĞİTİMİ VE MİMARİ DUYARLILIĞIN GELİŞTİRİLMESİ

MAP'ın kitlelere iletimi, mimarlığın ve kaliteli yapılı çevrenin değerinin anlaşılması çeşitli yollarla gerçekleştirilebilir.

• İlk ve orta okullarda
• Ulusal Müze ve ülkenin diğer kentlerindeki müzelerde açılacak mimarlık sergileriyle
• Toplumsal duyarlılık konusunda bir program ile
• Çeşitli duyurularla
• Uluslararası sergilerle
• Çeşitli yayın ve medya olanakları ile .

MİMARLIK VE YAPILARDA KALİTE

MAP, iyi ve kaliteli mimarlık örnekleri oluşturulması için aşağıdaki alanlarda çaba gösterilmesini amaçlar:

• Tasarım
• Yapı
• Yapı Yönetimi ve Bakımı

• Planlama ve Kentsel Tasarım
• Kalite Güvencesi

Bütün bu alanlarda kalite düzeyi sürekli geliştirilmeli ve "dünya çapında marka" olma çabası gösterilmelidir. İşverenin ve müteahhitlerin inşa ettikleri yapılarla ve sonunda bu hizmeti kullanıcılara ulaştırmakla gurur duymaları çok önemlidir.

TASARIM, İNŞA YÖNTEMLERİ VE MALZEMEDE YENİLİK ARAYIŞI

Bir ülkede mimarlığın ve kaliteli bir yapılı çevrenin gelişmesi için sürekli yeniliğe ihtiyaç vardır. MAP'ın bir diğer görevi aşağıdaki konularda araştırma ve yeniliklere destek vermektir:

• Tasarım
• Yapı Yöntemleri
• Malzeme
• Yapıda Çevresel Mühendislik Sistemleri
• Mimarlıkta Sanal Tekniklerin Uygulaması ve Etkileri

KENT VE KENTSEL YAŞAM ÇEVRESİ TASARIMI

Mimarlık büyük ölçüde kentsel çevre ve kentsel ortamda gerçekleşir. MAP, büyük kentsel alanlar ve kent planlama bağlamında kaliteli yapılı çevre yaratmada şu hususlara dikkati çeker:

• Belirli bir büyüklüğün üzerindeki tüm yeni kent merkezleri için Kentsel Tasarım Rehberleri hazırlanması
• Kentlerde kamusal alanların oluşturulması
• Yaya ağırlıklı kentlerin yaratılması
• Kentsel politikaların, yapı ve planlama mevzuatının düzenlenmesi

KORUMA

MAP, mevcut yapılı çevreyi, mimari mirası ve doğal çevreyi kapsamalıdır ve;

• Mimari mirasın,
• Geleneksel yapı tekniklerinin,
• Doğal çevrenin
korunması desteklemelidir.

MİMARLIK POLİTİKASININ UYGULANMASI

MAP'ın etkin olarak uygulanması için, aşağıdaki konularda olanaklı stratejiler geliştirilmesi gereklidir:

• Yönetmelik ve mevzuata dayalı uygulama
• Teşvik önlemlerine dayalı uygulama
• Eğitim yoluyla uygulama

SONUÇ

Bu rapor, gelecek binyıl içinde mimarlığın gelişmesine yönelik politikalar gereksinimini karşılamak üzere yaptığımız başlangıç mahiyetindeki değerlendirmelerin ana hatlarını çizmektedir. Bu raporun, yapı endüstrisi içindeki ilgili taraflar ve hükümet arasındaki diyalog ve bilgi/etkilenme alışverişini canlandırması beklenmektedir. Birlikte geliştirilmiş çabalar, kapsamlı bir ulusal mimarlık politikasına ulaşmayı sağlayabilecektir.